ARALIK 1990 SAYI 7 FİYATI 5000 TL. (KDV DAHİL)

Demokrat!

MUHALEFET

Demokrasi mi dediniz?

İŞTE KONTRGERİLLA

Kışa girerken

İŞÇİ BAHARI

DİYARBAKIR'DA DİRENİŞ KAZANDI

ARNAVUTLUK REFORM YOLUNDA

GERARD-GEORGES LEMAIRE:
İstanbul modernleşme kabusunu yaşıyor

İÇİNDEKİLER

Demokrat!

Aralık 1990
Yıl:1 Sayı:7 Fiyatı:5000 TL.
Yurtdışı Fiyatı: 4 DM

BASSAN A.Ş. Adına Sahibi:
Hikmet KOÇAK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Engin GÜNAY

Bu Sayıda Katkısı Olanlar:
, Mehmet Tanju AKAD, Cüneyt AKMAN, Fevzi ARGUN, Yusuf AYDIN, Yılmaz AYSAN, Cemal BALCI, Adnan BOSTANCIOĞLU, İbrahim ÇEŞMECİOĞLU, Çiğdem ÇIDAMLI, Tansel CANSIN, Selçuk DEMİREL, Mustafa DEMİRKANLI, Ulrike GRAMANN, Erdem GÜL, Selma GÜRBÜZ, Marius JORDAN, Arslan Başer KAFAOĞLU, Baki KARADENİZ, Yener KOÇ, Stafford MACHINNEY, Nadire MATER, Nimet MENTEŞOĞLU, Hasan NECİP, Ömer ÖZGÜNER, Mustafa ÖZTÜRK, Ayşe PEKDEMİR, Melih PEKDEMİR, Veysi SARISÖZEN, Emre SENAN, Semra SOMERSAN, Hayati SOYDAN, Murat ŞAHİN, Ülfet TAYLI, L.Doğan TILIÇ, Çetin UYGUR, Hasan UYSAL, Cemal UZUNOĞLU, Mecit ÜNAL, Murat YETKİN, Can YÜCEL, Andonis ZİKAS

Ofset Hazırlık:
Pano Grafik, Boyut Dizgi Ünitesi

Basıldığı Yer:
Serler Matbaası

Dağıtım:
Hürriyet Holding A.Ş.

Adres:
Çatalçeşme Sokak 50/3 Cağaloğlu
İSTANBUL
Tel: 528 15 90-91
Faks: 528 62 32

Yurtiçi Abone:
Yıllık: 50.000 TL.
Altı Aylık: 25.000 Tl.

Yurtdışı Abone:
Avrupa Yıllık: 50 DM
Avrupa Altı Aylık: 25 DM
Amerika Yıllık: 30 $
Amerika Altı Aylık: 15 $

Adnan Bostancıoğlu adına
Akbank Türbe Şb. 0007381-7/A00/10
Döviz Hs.No: Akbank Türbe Şb.
0007333-8/BU6/01
Posta Çeki Hs.No: 650004

Yine Fransa; Ama Bu Kez Liseliler

Kasım ayı boyunca Fransa'nın gündemini orta öğrenim gençliğinin "daha iyi eğitim" mücadelesi doldurdu.

Ülkemizde tedrisatın çok bilinen sorunları Fransa'da yüzbinlerce öğrenciyi sokaklara döktü. Öğretmen, derslik, araç-gereç yetersizliği, üniversitelerin kontenjanlarının sınırlı olması nedeniyle her yıl binlerce öğrencinin açıkta kalması, yoksul aile çocuklarının eğitim imkanlarından yeterince yararlanamaması, öğrencilere okulun işleyişi konusunda söz hakkı verilmemesi vb. sorunlar Fransa'da yeni kuşağın eğitim konusundaki taleplerini şekillendiriyor.

Ekim sonunda Fransa'nın bütün büyük kentlerinde onbinlerce öğrencinin katıldığı yürüyüşlerde en sık rastlanan sloganlar "daha fazla öğretmen, daha fazla demokratik hak, eğitimin demokratikleştirilmesi, geleceğe güven" vb. 26 Ekim'de Paris'te 100 bine yakın lise öğrencisinin katılımıyla gerçekleşen yürüyüşün ardından Jessien Üniversitesi'nde toplanan 300'ü aşkın delege yeni eylem programını tartıştı. Toplantıda Fransa genelinde liseli öğrencilerin sorunlarını yerinde incelemek, araştırmak ve ilerde gelişecek öğrenci eylemlerini örgütlemek ve öğrencileri duyarlı ve etkin olmaya hazırlamak amacıyla bir "eşgüdüm komitesi" seçildi. Komite'nin görevlerinden biri de diğer demokratik kitle örgütleri ve hükümetle ilişkileri sağlamak. Liseli öğrenci gençliğin eylemleri, FEN (Ulusal Eğitim Federasyonu) içinde en geniş üyeye sahip; Sosyalist Parti'ye yakın SNES (Ulusal Orta Öğretim Öğretmenleri Sendikası), SOS Racisme (Irkçılığa karşı bir örgüt), JC (Komünist Gençlik), FIDL (Sosyalist Parti'ye yakın; Demokratik ve Bağımsız Liseliler Federasyonu) ve çeşitli öğrenci velileri dernekleri gibi demokratik örgütler ve sendikalarca destekleniyor.

"Jospin liselilere para ver"

6 Kasım'da yapılan bölgesel yürüyüşlerin ardından 12 Kasım'da asıl büyük gösteri; "Genel Ulusal Yürüyüş" yapıldı. Yürüyüşe öğretim elemanları ve öğretmen sendikalarının yanısıra öğrenci velileri de katıldı. Yürüyüşün güvenliği Sosyalist Parti yanlısı polis sendikası FASP tarafından sağlanırken, demiryolları şirketi de Paris'e gelen öğrencilere "özel indirim" uyguladı. Güvenlik önlemlerine rağmen bazı küçük grupların mağazalara saldırdığı, otomobilleri ateşe verdiği yürüyüşe 200 bine yakın insan katıldı.

Eğitim Bakanlığı'nı "acil tedbirler" alma kararına zorlayan eylemlerin başarısında ülke çapında geniş bir katılım ve desteğin sağlanabilmesinin payı büyük...

İşkencede Öldür Sonra Vur!

"Doktora sorduğumda kalp yetersizliği var, dedi. Ertesi gün maktulun vefat ettiği söylendi. Bizzat Yüzbaşı Ali Şahin sorgulamada dozu fazla kaçırdıklarını, maktulun kalbinin buna dayanmadığını... Sonra, hep birlikte Sarp mevkiine gittik... Maktul yere yatırıldı, Yüzbaşı Ali Şahin Alay'dan duyulmasını sağlamak amacıyla telsizin de mandalını açarak, "kaçıyor, ateş edin' şeklinde konuştu. Arkasından 20-30 el ateş ettiler, maktulun sırtına 3-4 kurşun isabet etmiş ve durum bu şekilde Alay'a bildirilmişti.'"

1985 Bingöl'de öğretmen Sıddık Bilgin'in işkencede öldürüldüğü ısrarla savunulduysa da, otopsi raporu dahil, tüm resmi ilgililer ve ilgisizler kaçarken vurulduğunda ısrar etti. Şimdi Ankara 2. Ağır Ceza'da görülen davada, Üsteğmen Ümit Eriş'in ifadesinde yukarıdaki açıklamalar yer alınca ortalık karışıverdi. Davanın 87'de Bingöl'de açılmasından önce 8. Kolordu Komutanlığı ve Savcılık takipsizlik kararı vermişti; Yüzbaşı Ali Şahin, Üsteğmen Ümit Eriş ve astsubaylar İbrahim Yıldızgörür ve Suat Akova yargılanıyorlar.

Eriş'in itiraflarını İçişleri Bakanı Aksu,

"dava 87'de açılmış, 90'da itiraf ediyor, o da doğruysa" sözleriyle karşıladı. Takipsizlik kararı veren sorumlular için soruşturma açılıp açılmayacağına ise, Aksu "Adliye'nin amiri" olmadığı için bir şey diyemiyor.

Başından beri olayın baş sorumlusu görülen, Eriş'in açıklamalarıyla durumu daha da ağırlaşan, Binbaşı şimdi Ankara Jandarma Astsubay Okulu'nda öğretmenlik yapıyor; Eriş'in anlatımlarını da "namertlik" olarak değerlendirerek reddediyor: "Nihayet görevimizi yaptık, bunun için yargılanırız da."

Davada tanık olarak dinlenen jandarma erleri de Bilgin'in önce işkencede öldürüldüğünü, ardından da kaçarken vuruldu süsü vermek için cesedine ateş edildiğini söylediler. Bu anlatımlarla yeni bir boyut kazanan davanın 19 Aralık'taki duruşmasında karar çıkması bekleniyor.

Ayın Tartışması

"Flörtün fahişelikten farkı ne?"
Cemil Çiçek
Aileden sorumlu Devlet Bakanı
(Cumhuriyet)

"Bir kız arkadaşım oldu.Onunla hayli flört ettim. Sonunda baktım ki evlenmek için vaad istiyor, bana da gittikçe bağlanıyor,kendisine açıkça bir mektup yazmak ve evlenmemizin mümkün olmadığını o mektupta izah etmek suretiyle aylar sonra arkadaşlığımıza son verdim.

Arkasından iki üç kız arkadaşla flört ettim. Onları da sonunda bıraktım."
Kenan Evren
Emekli Cumhurbaşkanı
(Kenan Evren'in Anıları, s:60)

Necmettin Öldürüldü! Şebeke Hesap Versin!

1 Kasım 1990 günü İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde öldüğünde, nedeni şöyle yazıldı: Yaralarında-

ki iltihabın kana karışması...

Yaralar neden olmuş, iltihap neden kana karışmıştı? Siirt cezaevindeki 70 günlük hapisliğinde uğradığı alçakça muamele sonucu, cezaevine sağlam giren Necmettin yarı ölü çıktı. Ailesi, gördükleri ve anlatılanlardan Necmettin'e tecavüz edildiğine karar verdi. Yetkililer ise sustular. İşte iltihabı kana karışan yaralar uzun süren tedavi sırasında yatmaktan oluştu. Şimdi suçlu o iltihap mı?

Necmettin'in 5 aydır yaşadıklarının son halkası Çapa Tıp'tı; Acil Cerrahi Kliniği, "Biz ameliyat yapmayız" dedi. Plastik Cerrahi ise " Tedavi gerek orda kalsın" yanıtını verdi. Necmettin'in pansumanları bile yapılmadı.

Necmettin resmen ölünce yetkililer konuşmaya başladılar. Cezaevi müdürü Halit Ertekin, "Dr. Atilla Sağlamgil sağlam raporu vermişti" dedi, oysa sağlam olan yalnızca doktorun soyadıydı, Dr. Sağlamgil müdürü yalanladı: " Ben sevki yaptım, sorumlu cezaevi müdürüdür." Adalet Bakanlığı yetkilileri ise bir başka noktadan koroya katıldılar: "Bakanlık'tan izin beklemek gerekmez, Savcı sevk için yetkilidir."

Ölümden sonra, Adalet Bakanlığı'nın gönderdiği dosya Siirt'e ulaşınca İnfaz Savcısı Ferit Palandöken ve Başsavcı Osman Acar soruşturmaya başladıklarını açıkladılar. Ne var ki bu soruşturmadan o güne değin yazılanları çürütmeye yönelik bir savunma karikatürüydü. Başsavcı Osman Acar, "ayrıntılı bilgi mümkün değil" derken, konuşmalarından iddiaları çürütmenin mümkün olduğu anlaşıldı. Acar, neden soruşturmanın onca zamandır açılmadığını açıklayacağına, Güneş gazetesine "neden beni aramadınız' sözleriyle hesap sordu.

İnfaz Savcısı Ferit Palandöken de iddiaları çirkin buldu. Çünkü, Necmettin'i önceden tanımıştı, tanıdığını da Cezaevi yönetimi biliyordu, bu yüzden soramadan edemedi: " Hangi gardiyan ya da müdürün haddine düşer, benim özel ilgilendiğim mahkumun ırzına geçmek?" Anlaşılan, Siirt Cezaevi'nde tecavüzler hayli sıradandı da, savcının tanıdığı olunca iş değişirdi! Savcı "arka raporu , var mı?" diye gazetecilere sordu, sonra da İstanbul Bakırköy Savcılığı'na yazdıkları yazıların karşılığının çabuk gelmesi için gazetecilerden "torpil" istedi.

Cumhuriyet Başsavcısı Osman Acar daha sonra, Necmettin cezaevindeyken,

kimsenin onu ziyaret etmediğini açıkladı. Oysa, Siirt Öğretmenevi Müdürü Beşir İmret Necmettin'i defalarca ziyaret ettiğini söyleyince bu açıklama da havada kaldı. İmret Necmettin'in sağlığına ilişkin "ilk 50 gün çok iyiydi, sonra onu ben bile tanıyamadım" dedi. Bu durumda, cezaevine girdiğinde onun hasta olduğunu tahmin eden Müdür Halit Ertekin ile "bacağından rahatsızdı" diyen Başsavcı Osman Acar'ın bir hafıza sorunu yaşadıkları ortaya çıkıyor ki; o zaman da Savcı Acar ile Savcı Palandöken'in (ki önceki açıklamalarından onun da benzeri sorunları yaşadığı açık) soruşturmayı yürütmeleri değil, soruşturma kapsamına alınmaları gerekiyor.

Ortada bir cinayet var; hem de kasten adam öldürme, öyle faili meçhul de değil. Bu şebeke görünürde Siirt Cezaevi'nden başlıyor, farklı paylarla Çapa Tıp Fakültesi'ne kadar uzanıyor; saldırısıyla, yalanıyla, çelişkisiyle, ihmaliyle... Şimdi isim isim belli sorumlulardan Necmettin'in hesabını sormak gerekiyor, en azından yeni Necmettin'lerin önünü almak üzere...

Ödüller Gençlere

Gençlere yönelmesiyle ayırdedilen Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri/ 90 Mülkiyeliler Birliği salonunda yapılan törenle verildi. Erbay Bulver "Sevginin Zaferi", Şerife Birsen Ülkü "Büyü Bozumu", Ali Nurettin Gürses "Geceyarısı Sinderella", Birol Özdemir "İşte Buna Bayılacak" adlı yapıtlarıyla öykü; Ünal Ersözlü "Okyanusların Not Defterinden", Namık Kuyumcu "Talan bir Ömrün Ortasında" ve Önder Kızılkaya "Bulgur Zamanı" çalışmalarıyla şiir dalında; 15 yaşındaki Yeliz Arat da Çocuk Yazını Özel Özendirme ödüllerini aldılar. Kutluyoruz.

Gençlere dedik, boşuna değil. Son yıllarda cezaevlerinden boy veren şiirler, öyküler ve romanlar ın çoğu Akademi ödülleriyle adlarını duyurdular. Seçici Kurul Üyesi Onat Kutlar, "Akademi Kitabevi ödülleri sanat alanına yeni giren, genç, taze arkadaşlar için bir ödül değil, bir açık kapı, hoş bir fırsat" derken bu farkın altını bir kez daha çiziyor. Gençlere bir kez daha duyurulur.

CIA Başkanı bilgi verdi

Türkiye'den Webster Geçti

Willam Webster CIA Başkanı, Kasım ayında Ankara'ya uğradı; bu bir sürprizdi, ziyaret üzerine türlü çelişkili yorumlar yapıldı. Geleceği biliniyor muydu? Kim davet etmişti? Kiminle ne konuşacaktı? Ve neler konuşuldu? Aslında neden bunca didiklendiği anlaşılamadı; çünkü Webster eşini kaybetmesinden sonra geçen üç yılda yalnızlıktan bunalınca evlendi; Türkiye'ye de Körfez Bölgesi'nde yaptığı balayı sırasında uğrayıverdi.

Milli Savunma Bakanlığı gelişin bir davet çerçevesinde ele alınması gerektiğini, daveti MİT Müsteşarlığı'nın yaptığını açıkladı. MİT bu konuda sessiz kaldı; ne doğrulama, ne yalanlama. Dışişlerine göre iki günlük bir "tatil"di, Körfez Krizi ile de ilgisi yoktu.

Bu işi en iyi Başbakan bilirdi; işte Yıldırım Akbulut'un açıklaması: "Galiba benimle de görüşecek, Körfez ile ilgili konuşur herhalde."

Her ne nedenleyse, Webster geldi; 1982'de Türkiye'ye uğrayan William Casey'den sonra, ikinci CIA başkanı ağırlanmış oldu böylece. Casey biraz daha az şanslıydı. Dönemin Başbakanı Bülend Ulusu dışında bir iki yetkiliyi görebilmişti, bilindiği kadarıyla tabii.

İlgili çevrelere göre, randevular MİT müsteşarı Teoman Koman tarafından ayarlandı. "Patron" gelmişken, Dışişleri, Savunma bakanları, Başbakan ve Cumhurbaşkanı ile görüştü, Genel kurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay yurtdışında bulunduğundan, Milli Savunma Bakanı'nı ziyaret ettikten sonra, hemen

yandaki Genel kurmay Karargahı'na geçti,Torumtay yerine yüksek rütbeli bazı subaylarla yetindi. Ayrılmasının üzerinden beş dakika geçmeden JUSMATT (Amerikan Askeri Yardım Teşkilatı) Komutanı General Formann karargaha'a geldi; herhalde evlenme armağanlarını almak üzre...

Neler Görüşüldü?

Dışişleri kaynakları, "ABD ile her türlü bilgi alışverişinde bulunduğumuz bir dönemde, elimizdeki özel istihbaratları aktarmamıza, karşılıklı güvenlik çıkarlarına hizmet etmenin yadırganacak bir yanı yoktur" dediler. Bu doğru!

ABD'nin Türkiye Büyükelçisi Morton Abromowitz'in açıklaması bir başka boyut getiriyor: "Körfez'deki son durum ve Sovyetler Birliği'ndeki son gelişmeleri tartıştık." Bu yeni boyut tam bir gaf oldu; Sovyetler Birliği olaya içerledi, üstelik bir gün önce KGB'nin bu ziyaretten haberli bulunduğu bilgileri de basına sızmıştı; yoksa CIA'in içinde bir "Rus köstebeği" mi vardı? Neyse bu konu dışı.

Başkan bakanlar ve Başbakan'la yarımşar saat kadar görüştü, Koman'a 2 buçuk saat (Ne olsa meslektaşlar), Özal'a da (Cumhurbaşkanı bir başka ülkenin istihbarat başkanıyla neden görüşüyorsa!) 1 buçuk saat görüştü. Özal ile yapılan görüşmeye Abromowitz açıklık getirdi: "Özal'a Türkiye'de temaslar konusunda CIA başkanı bilgi verdi." Dışişleri, Savunma ve Başbakanlık çevreleri, "pekala kendilerinin de bilgi verebileceğini mırıldanarak sinirleniyorlarmış şimdi. (Bu bizim özel haberimiz!)

Gidişinden bir hafta sonra da, ziyaretin Süper NATO'nun CIA ile ilişkili olduğu iddiasının ortaya atılmasıyla bir bağlantısı bulunduğu yorumu da yapıldı.

Nereye mi gitti? Gene bir takım çevrelere göre; Irak sınırında incelemeler yapmak üzere Güneydoğu sınırına...

Dolayısıyla...(Bizden bu kadar, cümleyi siz tamamlayın!) ■

ÖNCE BENİ ASIN

300 İdamlık insandan
ilk asılacak olanın yerine
ASILMAK İSTİYORUM...
ne ağlayanım olacak ardımda
Ne kendim ağladım hayatımda
Aaah anacığım dersem darağacında
Ben de şerefsizim, ben de kahpeyim

(Yeşiller Partisi İl Yön. Kur. Üyesi)
EKREM TOS
Balıkesir Barosu Avukatlarından

Ayın İlanı
(Cumhuriyet, 14 Kasım 1990)

Kontrgerilla tartışmaları Türkiye'nin gündemine birdenbire oturuverdi. Ancak Türkiye'nin gündeminde yalnızca kontrgerilla yok elbette. Kontrgerilla ile birlikte Ortadoğu'daki "savaş hali" var, "başkanlık rejimi" var, şeriatçı hareket ve laiklik yürüyüşleri var, genel grev ve erken seçim tartışmaları var. Bugün Türkiye'de ciddi bir siyasal gerginlik yaşanıyor. Bu gerginlik nasıl aşılacak? Egemen sınıflar bu sorunun yanıtını arıyorlar. Bu soruların yanıtının belirginleşeceği günlere yaklaşıyor gibiyiz. Bütün bu gelişmelerin ortayerinde ve bu gelişmeleri etkileyebilecek bir faktör daha var; Zonguldak'ta işçiler var. Şimdi muhalefetin nabzı Zonguldak'ta atıyor. Bu nedenle, bu sayımızda kontrgerilla tartışmaları ile birlikte, toplumsal muhalefetin eksenini oluşturan işçi hareketindeki gelişmelere ağırlık verdik.

Bu sayımızda Yunanistan'dan gelen iki yazı var. Birincisi; Yunanistan'daki 23 cezaevinde yaklaşık beşbin mahkumun onbeşgün süren ayaklanmalarına ilişkin. Diğeri ise; Türk ve Rum halkları arasındaki yakınlığa değinen Andonis Zikas'ın "Yunanistan Mektubu".

İrlanda'daki cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin bir değerlendirmeyi İrlanda'daki arkadaşımız Stafford MacHinney yazdı. Yazısında Thatcher'ın istifa edeceğini öngörüyordu. Ayrıca, Marius Jordan; Arnavutluk, Ulrike Gramann ise Sovyetler Birliği izlenimlerini Demokrat! için yazdılar.

Demokrat'ın tanıtımı ile ilgili yurtdışı gezilerimiz sürüyor. Geçtiğimiz aybaşında Almanya'nın Essen kentinde bir grup Demokrat okuruyla sohbet toplantıları yaptık. Yurtdışından olduğu gibi yurtiçinden de Demokrat! okurlarından gelecek katkılara ve tartışmalara açık olduğunu belirtmiştik. Nitekim bu çağrımız yankısını buldu. Demokrat!ın habercilik yönünü de geliştirmek istiyoruz. Günlük basına yansımayan özellikle yerel haberlerin, ama Türkiye'nin, toplumsal muhalefetin gündemini ilgilendiren haberlerin bize ulaştırılmasını istiyoruz. Bu çerçevede amatör gazetecilik yapmak isteyen okurlarımızdan yörelerindeki olaylara ilişkin haber, fotoğraf, b elge vb. göndermelerini bekliyoruz.

Engin Günay

Kontrgerilla Silahlarına Hedef Olanlar Nerede?

DEMOKRAT !

Geçtiğimiz haftalarda ilginç bir raslantı yaşandı. Kamuoyunun dikkatlerinden kaçırılan bir girişimin tezgahlandığı sırada, başka bir olay bütün dikkatleri üzerine çekti.

Birinci olay, gazetelerin iç sayfalarında, "sağ teröre dolaylı af mecliste" başlığı ile yer aldı. Haberde, TCK'nda değişiklik yapan tasarının Bakanlar Kurulu'nda kabul edilerek TBMM'ye sunulduğu ve faşistlerin yargılandığı TCK'nun 313. maddesindeki cezaların yeniden düzenlenerek bunlara az ceza verilmesinin öngörüldüğü açıklanıyordu. Böylece, 1980 öncesinde kontr-gerilla silahlarını kullanarak cinayet işleyen birçok MHP'linin salıverilmesi için adımlar atılmaya başlanmıştı.

İşte tam bu sıralarda, ilginç bir rastlantıyla, kontr-gerilla emrinde çalışmış MHP'lilerin salıverilmesi tezgahlanırken, Avrupa üzerinden gelen bir kontr-gerilla tartışması Türkiye'nin gündemine oturuverdi.

Evet, bugün Türkiye'nin gündeminde kontr-gerilla tartışması var. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de artık kontr-gerilla konuşuluyor. Hergün Avrupa'da ya da Türkiye'de yeni bir ifşaat, yeni bir açıklama yapılıyor. Uluslararası terör örgütünün ipliği tek tek pazara çıkarılıyor.

Avrupa'da deşifre olan kontr-gerillanın lağvedilmesinden sözedilirken, Türkiye'de kontr-gerilla iktidarı paylaşmaya devam ediyor. Kontr-gerilla, doğu yakasında kürtlerin üzerinde, batı yakasında işçilerin ve tüm muhalif güçlerin üzerinde kılıcını sallaya sallaya ortalıkta geziniyor. Yıllardır olduğu gibi...

Türkiye'de kontr-gerilla gizli bir devlet terör örgütü olarak hep vardı, hep var olacak mı?

Genelkurmay, değişen dünya koşulları muvacehesinde Özel Harp Dairesi'nin durumunun gözden geçirileceğini açıkladı. Kontr-gerilla, demek ki, lağvedilmeyecek!

Özal, Paris dönüşünde, altına imza attığı sözleşmedeki insan hakları, demokratik güvenceler konusunda övündü durdu. İnsan hakları ihlalleri, demokratik hakların gaspı, demek ki devam edecek!

Peki mızrak çuvala daha ne kadar sığacak?

Hükümet, Genelkurmay, kısacası devlet, kontr-gerillanın varlığını bile utangaç bir şekilde kabul edebiliyor ve marifetlerini (yani kendi marifetlerini!) elbette inkar ediyor. Eski Genelkurmay Başkanı ve birçok haltın başı Evren bile bu marifetleri ağzından kaçırıveriyor, yenisi inkar ediyor. Eski Başbakanlar bu konularda ifşaatlara varan açıklamalarda bulunuyor, yenisi inkar ediyor. Bir danışıklı döğüş havasında bu tartışmalar sürüp gidiyor.

Kontr-gerilla dosyası açılabilecek mi?

Kontr-gerilla silahları şimdi nerede?

Elbette bütün bunlar anlamlı sorular, ama yanıtlarının sorumluları tarafından verilebilmesi mümkün olmayan sorular. Verilecek yanıtlar, çünkü, tam da icraatın içinden olacak. Faaliyeti süren bir kuruluşun mensupları ya da amirleri cürmü meşhut bir durumda iken kamuoyuna elbette doyurucu açıklamalarda bulunamazlar.

Evet, kontr-gerilla,bugün hiçkimsenin inkar edemediği bir olgu. Ama bugün bu dosyanın yeniden açılmasını isteyen pek çok kimsenin gözden kaçırdığı çok önemli bir "durum" orta yerde duruyor. Ve bugün kontr-gerillacılar kimlermiş, kontr-gerilla silahları nerede diye sormak yetmiyor; bir kez daha,bin kez daha, bu silahlara hedef olanların nerede olduğunu sormak gerekiyor.

Kontr-gerillacılar kimler olursa olsun, bu silahlara hedef olanların bir kısmı şimdi toprak altında, haklarını arayamıyorlar; bir kısmı ise şimdi hala dört duvar arasında, cezaevlerinde, işte bunların haklarını aramak gerekiyor. Kontr-gerilla'dan hesap sorulmasının birinci maddesinde bu haksızlığın ortadan kaldırılması yazıyor.

Bugün kontr-gerilla silahlarını kullananların bir kısmı, 313 affıyla salıveriliyor, kontr-gerilla silahlarına hedef olanlar ise hala cezaevinde tutuluyor, idam tehditi altında!

Kontr-gerillayı tartışan bütün namuslu insanlar önce bu saçmalığa bir son verilmesi için harekete geçmelidirler. Kontr-gerillanın sonuçlarından biri olan bu durumu ortadan kaldırmak için çaba sarfetmedikçe, kontr-gerilla aleyhine söylenen sözlerin, yapılan ifşaatların fazla önem taşımayacağı bilinmelidir.

Çünkü bütün bu ifşaatlar da yeniden kanıtlamıştır ki, 12 Eylül yargısı, kontr-gerilla'nın yargısıdır. 12 Eylül'ün mahkemelerinde, kontr-gerillanın suçladığı, kontr-gerillanın yargıladığı insanlar cezalandırılmışlardır. Bugün, kontr-gerilla konusunda söylenen her söz, devrimcilerin 12 Eylül öncesinde söylediklerinin ve 12 Eylül mahkemelerinde yaptıkları savunmaların tekrarından başka birşey değildir. Kontr-gerillanın temellerinden birisini oluşturduğu 12 Eylül askeri yargısındaki çifte standart, bugün pervasızca,313 affıyla kontr-gerilla silahlarını kullananları salıvermek ve bu silahlara hedef olanları cezaevlerinde tutmak şeklinde sürmektedir.

Barolar! Kontr-gerilla adaletine neden karşı çıkmıyorsunuz? 12 Eylül yargılamalarının geçersiz olduğunu neden haykırmıyorsunuz?

İnsan Hakları Savunucuları! Bu adaletsizliği, neden gündeminizin ilk maddesi haline getirmiyorsunuz?

Kontr-gerilla aleyhine konuşan milletvekilleri! Adalet adına mecliste idamlar için parmak kaldırma sıranızı beklemek yerine, kontr-gerillaya gerçekten karşıysanız eğer, kontr-gerillaya karşı oldukları için idama mahkum edilenlere yapılan haksızlığa dur demek hiç mi aklınıza gelmiyor?

Faili meçhul cinayetlerin dosyalarının bu kontr-gerilla tartışmaları ile yeniden açılması kaçınılmazdır. Bu dosyaların açılabilmesi için , altında kontrgerillacıların imzası bulunan 12 Eylül askeri mahkemelerinin verdiği tüm kararların ve dosyaların bütün sonuçlarıyla birlikte iptali bir başlangıç olmalıdır. ■

Türkiye Cephesinde Yeni Birşey Yok

DEVLETİN KONTRGERİLLASI

Adnan Bostancıoğlu

Avrupa'da NATO'nun CIA bağlantılı kirli çamaşırları ortalığa dökülmeye başlayınca bizde de Konrgerilla tartışmaları bir kez daha gündemin ön sıralarına tırmandı. Bir kez daha diyoruz, çünkü bilindiği üzre Türkiye'de bu tartışmaların epey bir evveliyatı var.. Bu yanıyla bugün süregiden Kontrgerilla tartışmaları kendi içinde bir tuhaflığı da barındırıyor.. Kontrgerillayla ilgili bilgiler sanki ilk kez duyuluyormuş gibi "bak hele, Türkiye'de neler oluyormuş" edasıyla, anlaşılmaz bir şaşkınlık sergileniyor... Oysa bundan 12 yıl önce, 1978'de bu konuda neler söylendiyse, bugün de söylenenler aynı.. Yani "bizim" Kontrgerilla cephesinde yeni birşey yok... Aslında Avrupa'daki gelişmelerden hareketle Türkiye'de devletin kendi halkına karşı çevirdiği dolapların açıklanması ve olayın -bir ölçüde de olsa- üzerine gidilmesine diyecek birşeyimiz yok. En azından kamuoyunun duyarlığı, halen yaşadığımız ve muhtemelen daha da yaşayacağımız faşist tezgahlara karşı canlı tutulabilir. Ancak tartışmalar boyunca gözden kaçtığını/kaçırıldığını düşündüğümüz birkaç önemli nokta var.

Birincisi, kontrgerillaya karşı yayınlar giderek bir "kontrgerilla efsanesi"ne dönüşmektedir. Anlatılanlara bakılırsa herşeye muktedir, gelişmeleri dilediğince yönlendiren, toplumun hemen her kesiminde yaygın ve güçlü bir örgütlenme ağı oluşturduğu izlenimi uyandıran, üstelik kimsenin sözgeciremediği bir şer örgütüyle karşıkarşıyayız. Hal böyle olunca bu örgüt bir biçimde ortaya çıkarılıp tasfiye edilemezse demorasi mücadelesi falan beyhudedir.(ya da tersi; yani kontrgerilla tasfiye edilecek olursa -olmaz ya; oldu diyelim- Türkiye'de demokrasi güvence altına alınmış olacaktır.) Abarttığımız düşünülebilir ama, söylenenlere dikat edilirse, bütün askeri darbelerin gerisinde, aslında kontrgerillanın olduğu,.70'li yıllar boyunca yaşanan çatışmaları bir biçimde kontrgerillanın yönlendirdiği, bugün de karşı karşıya olduğumuz suikastlerin sorumlusunun yine aynı örgüt olduğu iddiaları var. Kontrgerillanın yaptıklarını-ettiklerini ne küçümseyebiliriz, ne de yok sayabiliriz ama, tarihe yukarda ifade edilen biçimde bakmaya başladığımızda bugüne dek yaptığımız tarihsel ve güncel analizlerin fazlaca bir değeri kalmayacaktır. Nitekim, hukuk devleti adına konrgerillaya bayrak açan kimi komplocu ve konspiratif kafalar geçmişteki devrimci mücadeleleri de rahatlıkla şaibe altına sokabilmektedirler...

Kontrgerilla devlete rağmen oluşmuş değildir.Bunun altını iyi çizelim. Kontrgerilla bizzat devletin siyasi mücadele ve yönetme yöntemlerinden biridir.

Türkiye'nin son 30 yıllık tarihi kontrgerillanın doğrudan ya da dolaylı olarak yönlendirdiği piyonların savaş alanı değildir. Ama bu tarih içinde herkes gibi kotrgerilla da vardır. Hatta neredeyse kontrgerillanın bir alt örgütü olarak tanımlanan MHP'nin de hiç küçümsenmemesi gereken bir iç dinamiği vardır ve bu özelliği provakatif yönlendirmeye açık boyutu kadar önemlidir.

Sorun galiba Türkiye'de kontrgerillaya yakıştırılan yerin yeterince doğru tanımlanmamasında yatıyor. Kontrgerilla devlet içinde, devlete rağmen bir örgütmüş gibi ele alınıyor ve devletin bunu deşifre etmesi isteniyor.

Kontrgerilla herşeyden önce, devlete rağmen oluşmuş değildir. Bunun altını iyi çizelim. Kontrgerilla bizzat devletin siyasi mücadele yöntemlerinden biridir. Bu yöntemin "bazı ahvalde propaganda için istismar edilmek üzere mürettep olaylar meydana getirip, isyancıların yaptığı intibaı verecek yağma ve katliam, ırza tecavüz" boyutlarına ulaşması -Türkiye'de bu boyutlara ulaşmıştır- bu yöntemlerin uygulayıcılarının kendileri resmi görevliler olmalarına rağmen örgüt olarak yasal/resmi bir kimlikle hareket etmelerine tabiiki imkan vermemektedir. Bu ise kontrgerillanın devlete rağmen örgütlendiği ve çalıştığı anlamına gelmez. Zaten yetkililerin bugünkü suskunluğu da bunu doğrulamaktadır. Devlet Kontrgerillayı nasıl deşifre edebilir ki? Böyle bir durum devletin Olağanüstü Hal Bölgesi'ndeki politikasını inkar etmesi ve terketmesi anlamına gelir. Oysa OHB bugün kontrgerilla yöntemlerinin en yoğun biçimde uygulandığı alandır.

Türkiye'de halka karşı işlenen suçların tek sorumlusu Kontrgerilladır deyip işin içinden çıkılamaz. Bugün işkence denince hala Ziverbey günleri anlatılıyor... Anlatılsın anlatılmasına ama, şu gerçek akıllardan çıkarılmadan: sizin bu satırları okuduğunuz esnada bu ülkenin dört bir yanında insanlara -üstelik yetkililerin bilgi ve gözetimi altında- işkence yapılıyor.. Evet kontrgerillayı tartışalım ve olabildiğince açığa çıkaralım.. Ama Türkiye'de devleti, devletin niteliğini ve politikalarını unutmayalım.

Kontrgerilla tartışmalarının bir başka boyutu daha var... Günlük bası-

Biri kararsız ve ürkek, diğeri zaten taraf! İkisi de başbakandı!..

na baktığımızda çok sayıda "kontrgerilla uzmanı"na rastlıyoruz. Hemen hergün birileri çıkıp, bir önceki günün bilgilerini bir "otorite" edasıyla sayıp döküyor. Bu otoritelerden biri de eski başbakanlardan Bülent Ecevit.. Üstelik Ecevit'in konuyla ilgili açıklamaları en fazla dikkate alınanlar. Böyle olması da normal, çünkü Ecevit bir dönem bu ülkenin en yetkili makamında oturmuş . Dolayısıyla da herkesten fazla şey bilmesi gerekir.

İşte sorun da burada başlıyor. Ecevit bugün açıkladığı "gerçekleri" başbakanlık yaparken bilmiyor muydu? Elbette biliyordu..Peki bu şer örgütüne karşı ne yaptı? Hiçbir şey! Aslında kontrgerilla sorunu Ecevit'in siyasal yaşamını karakterize eden , kararsız, zikzaklı çizgisinin en anlamlı örneklerinden biri. Daha 1973'de "kontrgerilla örgütünün niteliği ve amacı üzerindeki örtünün kaldırılmasını " istiyordu.1 Mayıs 1977 katliamının hemen ardından henüz muhalefetteyken Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e gönderdiği mektupta "sözkonusu örgüt, gerilla ve kontrgerilla savaşları için ve hertürlü yeraltı faaliyetleri için planları yapar ve insan yetiştirir. (...) gizlilik içinde çalışır, demokratik hukuk dışındadır" diyordu. "1974'e kadar, gizli olarak, Amerikalılardan mali destek görürdü. Amerikan askeri heyetleriyle birarada çalışırdı. Amerikan mali desteğinin 1974'de sona erdirildiği bildirilmiştir. 12 Mart döneminde sözü çok geçen ve 'kontrgerilla' denen kimselerin bu örgüte bağlı olma olasılığı vardır." diye devam ediyor Ecevit'in mektubu. Ecevit, ayrıca örgütteki kimi görevlilerin Türkiye'deki şiddet eylemlerinde yeralmış olabileceklerini de güçlü bir olasılık olarak görüyor. Mektubun üzerinden 8 ay geçiyor ve bu kez Ecevit iktidarda. Tam da o günlerde Türkiye'nin gündeminde kontrgerilla tartışmaları ilk sırayı almış ve bu kez muhalefette olan Demirel bastırıyordu: "Hükümetin, anarşinin mihrakı olduklarını iddia ettikleri kontrgerilla ve ajan provakatörleri ortaya çıkarması görevidir." Bülent Ecevit'de 3 Şubat 1978'de bir basın toplatısı düzenliyor ve "Kontrgerilla diye adlandırılan resmi bir örgüt güvenlik güçleri arasında yeralmamıştır. Ama gayrinizami savaş geçmiş dönemlerde dönemin bazı sorumlularınca içe dönük olarak uygulanmıştır" diyordu.

Basın toplantısında "kontrgerilla" ve "gayrinizami savaş" konularını bir kavram tartışmasına çeviren Ecevit, toplantının sonunda "Geçmiş sakat uygulamalar üzerine gitmeyeceğiz" diyordu ve bu sözler Ecevit'it kendi sonunu hazırlayan teslimiyetin ilk adımları oldu.

Hal böyle iken, Ecevit'in bugün sanki bütün olup bitenleri dışardan izlemiş "sokaktaki adam" edasıyla tepki göstermesinin anlamı nedir? Ecevit kontrgerillaya tavır alma niyetindeyse bu işe 3 Şubat 1978'de düzenlediği basın toplantısında yaptığı açıklamaların nedenini açıklayarak başlayabilir...

Yanılmıyorsam Murathan Mungan söylemişti: "İnsan Türkiye'de herşey olur, rezil olmaz. O kadar unutkan bir ulusuz ki..."

Diğer başbakana, Demirel'e baktığımızda en azından Ecevit'e göre daha tutarlı(!). O hep inkar etmiş kontrgerillayı.. Düne kadar da ediyordu. Yalnız son demecinde gelişmelerden biraz kuşkulanmış olmalı ki; "kesinlikle böyle bir örgüt yok diyemiyorum, Çünkü bakarsınız bir sürprizle karşı karşıya kalınabilir" diyor.. Demirel gerçekte kontrgerilladan yana.. iktidar umudunu yitirmemiş. Türkiye'de iktidarda olmak için bugün hergünden daha fazla kontrgerillaya ihtiyaç olduğunu biliyor.

Evet. Bu dergi sizlere ulaştığında kontrgerilla tartışmaları devam ediyor olacak. Yine bir yığın yetkili-yetkisiz şahıs gazete sayfalarında boy gösterip "ifşaatta" bulunacaklar... Hatta bu esnada Türkiye Cunhuriyeti demokrasi, hukuk, insan hakları vb. konularda uluslararası sözleşmelerin altına imza atmaya devam edecek...

Bunlar Türkiye'nin bir yüzü.. Ya diğer yüzü? Hukuk devleti, insan hakları, demokrasi mi dediniz?

İşte; Kontrgerilla.■

Tartışmalar Sürerken

KONTR'A SÜR-KONTR

Cüneyt Akman

29 Mayıs 1977 Sirkeci garında bir patlama. Şans eseri can kaybı yok; aynı gün Yeşilköy havalimanında bir patlama daha bu kez 5 ölü iki olay sonucu 51 de yaralı var.

.... İtalya Bologna Garında bir patlama İtalyanlar o kadar şanslı değil 82 ölü...

Her iki olayda da ordu malı plastik bombalar kullanıldı.

Bertoli, İtalyan, 1973'te bombayla 4 kişiyi öldürdü. Yakalandığında verdiği ilk ifadede "ben anarşistim" dedi. İlk soruşturma neo-faşist olduğunu kanıtladı sonra da gizli servisle ilişkili olduğu ayrıca İtalyan Kontrgerillasına bağlı olduğu ortaya çıktı.

Ağca, Türk, 1979'da Abdi İpekçi'yi öldürmek suçuyla tutuklandı. İlk ifadesinde "bireysel teröristim" dedi. Kısa sürede ülkü ocaklı bir faşist olduğu anlaşıldı. Mahkemesi sürerken 1. Ordu merkezinden kaçırıldı. Onu kaçıran ekibin kontrgerilla tarafından yurtdışında kimi suikastlerle görevlendirildiği ileri sürülüyor. Papa suikastinden önce Ağca'nın Mallarca adasında Metin Günyol adında bir eski MİT mensubu ile görüştüğü bilinmektedir.

Delle Chiare, Roma şehri neofaşistlerinin lideri, yaptığı itiraflarda "herşeyin devlet içinde yuvalandığını, katliamların devletçe yaptırıldığını "söyledi ve ekledi "suçlular bulunmuyor çünkü devlet kendini mahkum edemez"

MHP'li Ali Yurtaslan MHP davası sanıklarından itiraflarında 16 mart katliamında kullandıkları patlayıcıları kontrgerillacı bir emekli yüzbaşı olan Ali Çevikel'den aldığını söyledi. İtirafa göre bir kısım patlayıcı da Maraş'a gönderilmişti, ardından Maraş katliamı sahnelendi.

General Musumuci İtalyan MİT'i SISMI'nın Başkan Yadımcısı, soruşturma sırasında arkasında neofaşistlerin bulunduğu Bologna Garı katliamının soruşturmasını saptırmaya çalışmak suçundan 1980'de tutuklandı.

General ve suç ortağı SISMI yöneticilerinin avukatının adı D'Ovodio bu avukat aynı zamanda Mehmet Ali Ağca'nın da avukatı. Şu günlerde bütün Avrupa Süper NATO denen kontrgerilla örgütlerinin mevcudiyetlerinin en üst makamlarca kabul edilmesinin getirdiği şokla yaşıyor. Öyle ya nasıl olur? Bir batı demokrasisinde bir açık rejiimde böyle devletle içiçe yasadışı, terörist faşist gizli örgütler hem de bütün NATO ülkelerinde.

Kontrgerilla türü örgütlere faşistlerin sızdığı iddiası da kabul edilemez. Çünkü bu örgütlerin silahlandırmayı planladığı kesim zaten faşistlerdir

Kontrgerilla denen örgüt ile ilgili ilk ipuçları önce Türkiye ve İtalya'da ortaya çıktı. Bu ülkeler NATO'nun Yunanistan'ı saymazsanız en geri, en istikrarsız ülkeleri, bu nedenle örgüte çok iş düşmüş, her iki ülkede de sol güçlü. Devlet aygıtının laçkalığından olsa gerek bu çok gizli olması gereken örgüt büyük ölçüde kendi boşboğazlığından kendini ele verivermiş.Ama benzerlik buraya kadar. Bundan sonra hikaye İtalya'da başka Türkiye'de çok başka sürüyor.

Güncele dönelim. Avrupa bir şok yaşıyor dedik. Şoku yaratan ifşaatlar İtalya'da patlak verdi, sonra diğer Batı Avrupa ülkelerine sirayet etti.

1950'lerde soğuk savaşın en kızgın olduğu sıralarda CIA'nın önerisi ve NATO'nun kararıyla tüm NATO ülkelerinde (ve hatta bazı tarafsız ülkelerde) ayrı kod adlarına sahip ama aynı işlevi gören örgütler kurulmuştu. Tüm bu örgütler yine NATO'ya bağlı bir üst organ olarak Gizli Koordinasyon Komitesi'ne bağlıydı ve örgütün denetimi NATO'nun askeri kanadı SHAPE'in Brüksel'deki merkezinden yapılıyordu. Hatta NATO'nun bu örgütle ilgili 500 sayfalık şifreli bir de kitabı mevcuttu. Personel kimi asker ve emekli askerler dışında 'güvenilir' sivil polisler ve 'vatansever' 'miliyetçi' ve 'mümkün olduğunca anti komünist' kişilerden oluşuyor.

Örgütlenme hücre esasına göre yapılmış. Hücrelerin başında ya emekli subay yahut 'milliyetçi sivil kişiler' bulunuyor. Örgütün kendine ait silah depoları ve bir bütçesi var. Örgütün varlığını sadece devletin en yetkili iki üç kişisi biliyor, örgüt CIA tarafından gerek eğitim ve gerekse mali bakımdan destekleniyor. Örgüt bir yasal ve bir de yeraltı bölümünden oluşuyor; asıl önemli olan kısmı buzdağı gibi suyun altında duran bu gizli kısım. Yasal olan kısmın resmi görevi bir düşman-komünist istilasında işgal edilen bölgelerde sivil direnişi örgütlemek. Ancak CIA'nın 'dolaylı saldırı doktrini'ne göre hem her tür ulusal kurtuluş mücadelesi ve her tür gerilla mücadelesi, hem de Amerikan politikasına karşı olan tüm parti, örgüt ve kişiler Amerikan çıkarlarına karşı 'tıpkı komünist saldırı ya da işgali gibi' tahdit oluşturuyorlar ve bu nedenle tüm bu kişi ve örgütler de Gladio tipi örgütlerin hedefleri arasında sayılıyor.

Son olarak en önemli iddia hemen hemen bu örgütlerin tümüne 'faşistlerin sızdığı', hatta 'hücrelerin pek çoğu-

1 Mayıs 1977. Katliam hep kontrgerilla adıyla birlikte anıldı.

nu ele geçirdiği' ve bu örgütleri kendi emelleri doğrultusunda terörist amaçlar için kullandığı.

Ezcümle şimdi Avrupa'nın bütün burjuva hükümetleri şöyle diyor 'evet böyle örgütler vardı. Bunlar demokrasinin ruhuna gerçekten de uymaz. Ama bunlar soğuk savaşın ürünüydüler, şimdilerde soğuk savaş artık kesinlikle bitti. Dolayısıyla bu örgütlerin işlevi kalmadı. Üstelik CIA ve faşist sızması bunları zaten kontrolden çıkarttı; o halde bunları kapatalım. Şu sıralarda Avrupa Parlamentosu, AT'a bağlı tüm ülkelerde hükümetlerin bu gizli örgütleri ortaya çıkarmak için soruşturmaları genişletmeye çağıran bir karar aldı.

Ve Türkiye

Türkiye'de bir NATO ülkesi ve tüm NATO ülkelerinde böyle örgütlerin kurdurtulduğu artık "Türkiye'de böyle bir örgüt var mı yok mu?" diye tartışmanın bir anlamı yok. Hala bunu tartışma konusu yapmaya çalışanlara kamuoyu sadece gülecek ya da daha kötüsü bu adam acaba bu örgütü korumaya mı çalışıyor diye soracaktır. Türkiye'de şimdi Genelkurmay ve Hükümet yetkilileri eski kimi generaller ya da eski Savunma Bakanı Safa Giray ile Süleyman Demirel'in durumları böyle.

Artık Türkiye'deki örgütün adı da kesinlikle belli. Avrupa bunu da deşifre etti. Lüksemburg Başbakanı Jaques Santer Kasım ayında açıkladı "Türkiye'deki gizli örgütün adı Kontrgerilladır" Aslında biz Türk vatandaşları için bu da bir sır değildi. Önce de belirttiğimiz gibi Gladio benzeri örgütlerin en önce deşifre olduğu ülke Türkiye idi.

Türkiye'de kontrgerilla tartışmaları daha 1972'de başladı. 1960'larda Genç Kemalistler davasından da yargılanmış olan emekli yarbay Talat Turhan 1972'de sanık olarak yargılandığı Bomba Davası'nda Eminönü Gemisi'nin kontrgerilla tarafından batırıldığını ifade etti. Kanıt olarak sadece kullanılan bombanın ancak Deniz Kuvvetleri'nde bulunan bir patlayıcı oluşuna işaret etmekle kalmıyor, mahkemeye bir de silahlı kuvvetlere ait talimname ST-31-15 adını taşıyor. Bu kitapçık Amerikan Ordusu'nun FM-31-15 adlı talimnamesinin tam çevirisi o kadar ki adı bile değiştirilmemiş.

12 Mart döneminde kimi işkencecilerin sorguda "biz kontrgerilla örgütüne bağlıyız. Burada yasa filan yoktur. Doğrudan Genelkurmaya bağlıyız" gibi sözler sarfetmeleri kamuoyunda örgütün ilk kez adını duyurdu. 1973 ve 74'lerde konuyu yeniden gündeme getiren Ecevit oldu. Ama Ecevit ne 1974 ne de 1978'de iktidar olduğunda bu örgütün üstüne gitmedi. Hatta CHP'li kaynaklara bakılırsa ÖHD'nin amaçlarını doğru bulduğundan kendisinden istenen yardımı hemen yapmış üstelik bu örgütün daha önce parasını CIA dan aldığını öğrenmesine rağmen.

1978 Şubatında bugünküne benzer bir kontrgerilla tartışması yaşandı ve ardından Aydınlık gazetesi kontrgerilla konusunda bir kampanya açtı, ayrıca kimi devrimci dergiler tırmanan olaylarda kontrgerillanın sorumluluğuna dikkat çektiler. Kontrgerillayı gündemde tutmaya çalışan bir diğer kişi de bir suikast tehlikesi atlatan CHP sol kanat milletvekili Süleyman Genç oldu. Evren'in anılarına bakılırsa Demirel 12 Eylül'den önce kendisinden kontrgerillanın daha evvel kullanıldığı gibi teröristlere karşı kullanılmasını istemiş. Evren de reddetmiş. Demirel'in "bana milliyetçiler cinayet işliyor dedirtemezsiniz" sözü hatırlanınca kime karşı kullanılmasını istediği hakkında çok düşünmek gerekmiyor.

12 Eylül'den sonra Devrimci Yol

146 ve 133 Asmasak da Ezelim

İktidar, bir yandan savaş çığlıkları atarken, bir yandan da elindeki rehinelerin infazını gündeme getirdi. Eskişehir cezaevi şu bu derken hazırladığı bir yasa tasarısıyla Türk Ceza Yasası'nın 313. maddesinden hüküm giymiş faşistlerin affı el çabukluğuyla meclisin gündemine giriverdi.

Savaşla, sürgünle, infazla, afla gündemi istediği gibi belirleyen iktidar, gerçek anlamda geçtiğimiz günlerde saçmaladı. Hayır, bizim muhalefet sayesinde değil; bir İtalyan savcının ortaya çıkarttığı ya da kanıtladığı "Gladio Skandalı" sayesinde. Uluslararası terör örgütü Kontgerilla teorisyenlerinin de ifade ettiği gibi, her ülkede bir siyasi partinin desteğine ve bir liderin rehberliğine gereksinim duyar. Bu siyasi partinin Türkiye'deki adı: MHP, liderinin adı ise TÜRKEŞ'tir. Türkeş konuyla ilgili sorulara "yorum yapmam" diye kendine yakışan bir şekilde yanıt veriyor. "Yediğimiz haltlar bunlardır" demesini beklemezdik zaten.

Türkiye'de binlerce solcu genci idamla yargılayan, 12 Eylül faşizmi ve onun işkenceci sorguculari nedense bu örgütün eylemlerinin aydınlatılması konusunda aciz kalmışlardır. TCK..nun 146. maddesini bir iç savaş ortamında faşizme karşı mücadele eden insanlara kolaylıkla uygulayanlar; binlerce cinayetin sorumlusu faşistlerden kazara hüküm giyenlere af getirme peşindeler.

Adalet Bakanı Sungurlu, "Devleti yıkmak maksadıyla gizli örgüt kuranla, devleti korumak amacıyla gizli örgüt kuranları" aynı kefeye koymadıklarını ve eşitliği sağladıklarını söyleyerek "dolaylı affı" savunuyor. Sulhi Dönmezer ise "çok çok isabetli" diyerek bakana sanki matah bir şeymiş gibi destek veriyor. Bu eşitlik bakın nasıl ölüyor: Devrimcilere, örneğin bir faşistle çatışmaya girmişlerse TCK.nun 146. maddesi uyarınca Anayasal Düzeni yıkmaya teşebbüsten idam veya müebbet hapis cezası verilirken, o faşistez 313. maddeye göre sekiz yıl ve eylem başka bir suç teşkil ediyorsa o ceza veriliyor. 146. madde anayasaya göre af kapsamı dışında kalırken, 313. madde af kapsamına giriyor.

Şimdi bu 313. madde faşistlerin "devleti korumak için gizli örgüt kurduklari" iddiasıyla kaldırılmaya çalışılıyor. Yeni baştan solcular aleyhine olan eşitsizlik daha bir derinleştiriliyor. Hem de eşitlik adına. Bu bakan kendisini ya çok akıllı sanıyor, ya da Türkiye halkını tebaa...

Devleti korumak için gizli örgüt oluşturanları Kahramanmaraş'ta, Çorum'da, Taksim'de halkı kana bulayan; Doğanay'ı, Tütengil'i, İpekçi'yi, Kaftancıoğlu'nu ve onlarca aydını katleden; üniversiteleri, yurtları, kahvehaneleri bombalayıp tarayanlar; eğer içinizde hala hapiste olanlar varsa, gecikmeli de olsa devlet size teşekkür sunuyor.

Bu katliam ve cinayetlere karşı mücadele edenlerse idamların infazı ile Eskişehir'e hücrelere sürgünle tehdit ediliyor, iktidar tutuklu ve hükümlü devrimcilere rehine muamelesi yapıyor. Asmaya; asmasa bile ezmeye kalkışıyor.

Acaba 313. madde nedeniyle hapiste olan kaç Kont-Gerillacı var?İktidar bunları açıklamak zorunda. Aydınlatılamayan ve bu örgüt tarafından gerçekleştirilen cinayetler, katliamlar açıklamak zorunda. Bu örgütün Kızıldere'de kullanıldığını söyleyen Evren, başka hangi işlerde kullanıldığını açıklamak zorunda. Bu örgütten 1974'lerde haberdar olan Ecevit sonraki başbakanlığı döneminde bu işin neden üstüne gitmediğini açıklamak zorunda. Bu örgütün CIA tarafından eğitilen ve hala kilit yerlerde oturan, ortalıkta dolaşan elemanları açıklanmak zorunda. Bu katliam ve cinayetlerde kullanılan devlet ve Amerikan yapısı silahların nasıl bu cinayet şebekelerine verildiği, verenlerin ne gibi soruşturmalardan geçtiği ya da niçin geçirilmedikleri açıklanmak zorunda.

İktidar, 313. madde nedeniyle hapiste olan ve bundan rahatsızlık duyan Kont-Gerillacıların "yahu daha neden içerdeyiz" diyerek konuşmaya başlayacaklarından korktuğu için bunlara af getirme; bu olayların tanığı devrimcileri ise gene aynı gerekçelerle yok etme sevdasını taşıyor.

İtalya, Belçika, Hollanda, v.b. hükümetlerin Kont-Gerilla konusundaki cesaretlerini, iktidar savaş çığlıkları atarak değil bu konuda göstersin. Asarak-keserek değil pislikleri temizleyerek iktidar olsun. Ama bu iktidarın bu cesareti göstereceğini hiç sanmıyorum. İktidarı buna zorlayacak bir muhalefet şimdilik göremiyorum. Çünkü; asan, kesen, ezen bu iktidar saçmalamıyor, onlarca yıllık devlet politikasını sürdürüyor. Saçmalayan anlamsız bir dağınıklık içindeki etkisiz muhalefet. Ama bu iktidara ve bu muhalefete rağmen, bizde değil dışarıda olan gelişmelerle bu örgüt çökecek midir?

Dünyanın bütün Kontra'ları birleşin; deşifre olmaktan başka çareniz kalmadı!.. ■

Av. Levent Yurdakul

Savunması'nda 12 Eylül öncesini açıklarken kontrgerilla faaliyetlerine geniş yer verdi. Devrimci Yol Savunması'nda iddia edilen CIA patentli dolaylı saldırı doktrinine göre Özel Harp Dairesi denilen bu kontrgerilla örgütü ülkeyi muhtemel bir darbe ile sonuçlanacak bir iç savaşa sürüklemek için bilinçli olarak faaliyet göstermişti. Savunmada o zamana kadar örgütle ilgili tartışmalarda görülmeyen bir boyut ekleniyor. ÖHD'nin örneğin Aydınlık'ın kampanyasına gösterildiği gibi devletin içinde ayrı bir çete değil Türkiye'de mevcut sömürge faşizmi yani devletin kendisinin rejimle uyum içinde çalışan bir örgütü olduğu belirtiliyordu. Savunmaya göre zaten ÖHD ve ordunun yasal yayınlarında amacın solun her çeşidini bastırmak, provakasyonlar yaratmak, sabotaj ve cinayet işlemek olduğu açık açık belirtilmemiş miydi?

Yapılanlar bundan başka neydi ki?

Faşistlerin örgüte sızmaları ile örgütün yanlış ellere geçmesi iddiasına gelince yine aynı kitaplarda milliyetçi ve anti-komunist kişilerin silahlandırılacağı ve görevlilere yardımcı olarak yetiştirileceği yazmıyor muydu?

Ve zamanın Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay MHP'liler için "onlar güvenlik kuvvetlerinin yardımcısıdır" dememiş miydi? Yanlışlık bunun neresindeydi?

1960'larda emekli subaylar yönetiminde faşist gençler için komando kampları açıldığında bunu zamanın gazeteleri adlı adınca yerli yerince yazdığında niye bir tek savcı işin üstüne gitmedi? Bu da mı yanlışlıktı?

Türkiye'de egemen sınıflar MHP eliyle halka karşı bir iç savaş örgütlerken, daha iç savaşın derinleştiği 1977 ve sonraki yıllar yaşanmadan, ta 1964'te, ABD Başkanı Johnson'ın " Şu an 344 ekibimiz 47 ülkede iç savaş tak-

70'li yıllarda iç savaşı derinleştirmeye yönelik provakasyonlar Maraş'ta kitle katliamına dönüşürken Çorum'da sert bir direnişle yanıt bulmuştu. Bu provakasyonlarda da Kontrgerilla'nın parmağı olduğu sonradan çokça tartışıldı.

tiklerini öğretmekle meşguller' demesi de mi bir tesadüf? Ya da yanlışlıktı? Savunmada bu sorular soruluyor. Ancak 1974-80 arasındaki gelişmelerin ne tümüyle ne de asli olarak kontgerilla provakasyonları ile açıklanamayacağının altı çiziliyor.

Nato Bağlantısı

Dönelim yeniden Avrupa'ya. Paris'te yapılan son AGİK toplantısı ve Doğu Avrupa'da yaşanan son gelişmeler sonucu artık Avrupa eskisi kadar ABD'ye bağımlı olmak istemiyorsa fazlasıyla ABD kokan, soğuk savaş kokan kimi örgütleri tasfiye etmeğe karar vermişse bunun sonuçları ne olacak? Aynı şekilde bizde de NATO ülkeleri ile birlikte ÖHD kalkarsa iş bitmiş mi demek? Hiç tartışılmayan gözden kaçırılmaya çalışılan da bu gibi sorulardır. Soralım bakalım.

Soğuk savaş denilen şey Batı Avrupa ve ABD egemen sınıflarının kendi sınıf egemenliklerini tehlikede görmeleri sonucu kurdukları ittifakın SSCB ve müttefiklerine karşı açtıkları bir sınıf savaşı değil miydi? Soğuk savaş şimdi Gorbaçocuların şartlı teslimiyle bitmiyor mu? Gorbaçovcular teslim oluyor diye Avrupa kapitalistlerinin egemenliğini tehdit edecek başka hiç mi güç kalmamıştır?

Gorbaçovculardan önce 150 senedir bu egemenliği kim tehdit ediyordu? Gladiolardan önce bu devletlerin hiç mi gizli polisi hiç mi iti miti yoktu? Askeri istihbarata teşikilatlarını yahut bildiğimiz ordu birliklerini hiç mi kendi halklarına karşı kullanmamışlardı? Hiç mi faşist benzeri paramiliter sivil güçleri halka karşı katliam amacıyla kullanmamışlardı? Kullanmışlardı ve böyle her tür örgüt vardı. Yeni olan bu örgütlerin ABD bağlantısı ve soğuk savaşa özgü biçimleridir. Bu biçimler kalksa da egemen sınıfların zorbalığı sürecek, kimse hayale kapılmasın. Belki NATO'nun askeri kanadı hatta kendisi bile ortadan kalkabilir ama bu egemen sınıfın zorbalığını bir dirhem azltmaz.

Zaten kontrgerilla örgütleri şimdi anlatıldığı gibi gerçekten sadece NATO ülkelerine mi has? Kontrgerilla adı üstünde gerillaya karşı demek. Avrupa'daki hangi gerillaya karşı? Kontrgerillanın gerçek kullanımı geri bıraktırılmış sömürge ülkeler karşıdır. En etkin kontrgerilla faaliyetlerinin İtalya, Yunaistan gibi Avrupa'nın en geri ülkelerinde tezgahlanması da bunun işareti. Ama bu faaliyetler adeta artistik bir mükemmeliyetle Türkiye'de, Şili'de, El Salvador'da ulaştı. Yeni sömürgeleştirmeninn, sömürge faşizminin kalelerinde.

12 Eylül Ve Türkiye

Evren'in anılarına bakarak amaç dışı çalışmakta olan ÖHD'sini asli görevine döndürmüş. 12 Eylül sonrası örgüt asli görevinin ne olduğunu işkencehanelerde bol bol sergiledi. Eski ÖHD başkanı Kemal Yamak bu dönemde Diyarbakır Cezaevi adlı cehennemi yaratan kişi oldu. 12 Eylül öncesi ve sonrasında Türkiye tarihinin en önemli kontrgerilla operasyonlarından biri Fatsa'da yapılmıştı, son birkaç senedir kontrgerilla kitaplarında yazılıp çizilen her türlü kitle pasifikasyon yöntemi, her türlü insanlık dışı kirli savaş yöntemi K............'da uygulanmakta. Türkiye'nin genelinde son zamanlarda anide artan faili meçhul cinayetlerde bu örgütün payı olduğunda hemen herkes müttefik.

Türkiye şimdilerde vargücüyle kontgerillayı tartışıyor. Yoğunlaşan her tartışma kimi yanlış eğilimleri de birlikte getirebilir. Kristalleşen en yanlış eğilim ise kontrgerilla ilgili bir iki "samimi" açıklama, bazı silah depolarının ortaya çıkması ve belki ÖHD yahut seferberlik tetkik kurulu gibi kuruluşların reforme edlimesi ile Türkiye'ye demokrasinin gelecek olduğunun sanılması olacak. Kontrgerillanın tümüyle açığa çıkarılması gerçekten de atılacak ilk adım olmalı ama doğrusu bu konuda umutlu(!) olmak için şimdilik fazla neden yok. Bu noktada devrimcilerin tavrı da herhalde Kdntr'a Sür-Kontr demek olacak.

Asıl hedef de kontrgerillalara ihtiyaç duymayacak bir rejim. Ne sömürge demokrasisi ama ne de burjuva demokrasisi, gerçek demokrasi. Artık demok-

İŞÇİ MARŞI

Can YÜCEL

Hava döndü, işçiden işçiden esiyor yel.
Dumanı dağıtacak yıldız-poyraz başladı.
Bu fırtına yarınki süt limanlara bedel.
Bahar yakın demek ki, mevsim böyle kışladı.

Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel.

Tekliyor işte çağın çarkına okuyan çark.
Ve durdu muydu bir gün bu kör, avara kasnak,
Bir zincir yitirenler, bir dünya kazanacak.
Sen de o dünyadansın, sınıfın bil, safa gel!

Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel.

Köylükler uykusunda döndü, dönüyor sola.
Güne bakıyor bebek büyüyen yumruğuyla.
Başaklar göverdi, bak, baş koydular bu yola.
Şaltere uzanıyor tanrıya açılmış el.

Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel.

Senlik-benlik bitip de kuruldu muydu Bizlik,
Asgari ücret değil, hür ve günlük güneşlik
Bir Türkiye olacak aldığın son gündelik.
Halk kalacak geride, gidince bu zalım sel.

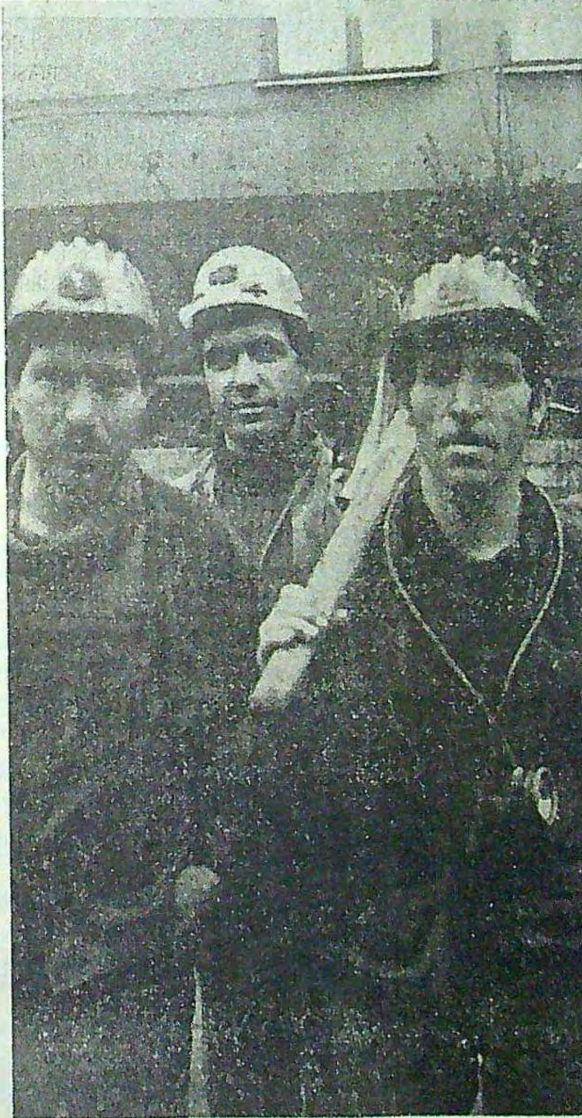
Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel.

Tarihle yürüyenler, Tarihle adım adım,
Safları sıklaştırın, Tarihle hızlanalım!
Lakin hızlandık derken, kolu dağıtma sakın!
Başları bozuklar var şimdi bize tek engel.

Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel.

Sen ki Ferhatsın işçi, günün senen gelecek,
İndir külüngün, indir! Del şu karanlığı del!
Del ki dağlar ardından önümüzde bir çiçek
Gibi açsın aydınlık, tekmil olunca tünel.

Hava döndü işçiden işçiden esiyor yel.

Tıka basa dolu bir salon, coşkuyla "ocakları kapattırmayız", "İşçiler elele genel greve" diye bağıran işçiler. Salonun yarısı protokole ayrılmış, yaklaşık 2 bin işçi salona giremiyor, alkışlayarak salon toplantısını bunca küçük bir yerde yapılmasını protesto ediyorlar. Siyasi parti temsilcilerini kendilerinden toplu sözleşmeden sözettiği oranda dinliyorlar. Ancak ANAP milletvekili toplu sözleşmeden sözetme fırsatı bile bulamadan kürsüden inmek zorunda kalıyor. Refah Partili konuşmacı ise işçilerden çok turistik otellere takmış durumda. "Hadi namaza" sesleri yükseliyor. En büyük dikkati Sendika Başkanı'nın konuşmasına gösteriyorlar. Seyfi Demirsoy'a benzetilerek "Ankara'da Zonguldak vardır dedirten Başkan" nitelemesiyle karşılanan Şemsi Denizler önce coşkulu kalabalığa soğuk duş etkisi yaptıran, grev sözcüğü hiç geçmeyen, mücadeleyi bir iki yere sıkıştıran konuşmasını yapıyor. Yazılı metin bittikten sonra, bir önceki gece TV'de konuşan Devlet Bakanı'nın sözlerine yanıt veriyor: "Dün geceye kadar

İşçi sınıfı bugün dışarıdan siyasal müdahalenin hiç denecek kadar az olduğu bir ortamda sezgisel düzeyde bir sınıf bilincine sahip

umudum vardı, grev olmaz diyordum, ancak dün gece bakanın tehdidinden sonra grev kaçınılmaz diyorum. Taleplerimiz kabul edilmezse 30 kasım'da grevdeyiz" tüm işçiler ayakta. Sloganlar atılıyor, alkış sesleri yükseliyor. 65'ten bu yana grev ve direniş yaşamamış olan 12 Eylül 90'da kısmen Sendika'yı da aşarak ocaklara girmeyen maden işçileri greve kararlı görünüyor. Açlık sınırına gelen ve karşı çıkma eğilimi giderek güçlenen işçi sınıfının bir parçası Zonguldak işçileri. "Zonguldak bir Türkiye". 1979'da gerçek geliri 100 kabul edilirse, şimdi 62'ye düştü maden işçisinin. Genelde tüm emekçiler gibi. Sendikaları bir gecede toplu sözleşmeyi bitiriverirse, direnip direnmeyecekleri bilinmez ama, Sendika'dan gelecek en küçük bir ışıkla sonuna kadar gitmeye hazırlar.

Zonguldak bir Türkiye. Ücret artışı şimdi işçiler bakımından hayati bir sorun. Türkiye'de bir işçi bir ekmek alabilmek için tam yarım saat çalışmak zorunda. Bir kilogram et alabilmek için 7 saat 4 dakika, bir buzdolabı alabilmek için 806 saat çalışacak. Yunanistan'da işçiler aynı şeyleri 15 dakika, bir saat 30 dakika, ve 239 saat çalışarak alabiliyorlar. İspanya'da bu süreler 9 dakika, 1 saat ve 78 saat.

Zonguldak bir Türkiye. İşçiler maliyeti 1979 için 100 kabul edilirse 1988'de 68'e düştü. Gerçek gelirler 79'da 389 iken, 89'da 245'e indi. Tarımdışı gelirin dağılımı da işçilerin yoksullaşmasının bir başka göstergesi; maaş/ücret payı 79'da yüzde 43 iken 89'da 17.4'e düşüyor. Sermaye payı ise yüzde 56'dan yüzde

82'ye çıkıyor. Yoksullaşmanın etkisiyle işçiler ekonomik talepler uğruna mücadeleye giderek daha fazla yöneliyorlar. 1979'da grevlerde kaybolan işgünü sayısı 1.147'den 89'da 2.911'e çıkıyor. 90'lara gelindiğinde ise işçi sınıfı genel grevi bir dayanışma sloganı haline getiriyor.

89 Mart-Nisan eylemleri işçi ücretlerinde göreli bir yükselişe neden oldu. Eylemler Türk-İş Genel Kurulu öncesinde işçilerde oluşan potansiyelin devrimci yapılanmalar ortaya çıkarmasına engel olmaya çalışan sendikacıların kimi zaman denetiminde kimi zaman onlara rağmen gelişti. Komiteler oluşmuş, hareketin başını çeken önder işçiler komitelerde yer almıştı., Ancak komitenin ufku daha iyi bir toplu sözleşmeyle sınırlıydı. Nitekim toplu sözleşmenin hemen sonrasında dağılıp gitti. Geride sosyalizme açık işçi önderlerinin, eylemlerin ardından gelen başarının artırdığı cesareti bırakarak. Henüz "bu Anayasa ve yasalar değişmelidir' diyemiyorlardı. Ama üretimi bırakıp sokaklara çıkarak 12 Eylül rejimiyle dolaylı da olsa bir hesaplaşmaya yö-

TİSK Genel Sekreteri Kubilay Atasayar

"Yasallığı Zorlayan Sonuca Katlanır"

Türkiye'de özellikle çift rakamlı yıllarda yapılan toplu sözleşme görüşmeleri tekli yıllarda yapılanlara göre çok daha fazla sayıda işçiyi kapsamaktadır. 1990 yılı sonunda da pazarlık meselelerinde müşterek bir noktaya varılamaması nedeniyle işkollarının çoğunda grev havası yaygın hale gelmiştir. Bu noktaya nasıl gelinmiştir? Bir yandan enflasyonist gidiş, ekonomik şartlardaki zorlaşma işçilerin ücret taleplerini yükseltirken, işverenleri talepleri karşılayamaz hale getirmiştir. Çünkü sermaye erozyonu yaratmıştır,

Aralık sonu ve Ocak ayı başında yaygın grevlerin gerçekleşmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Ancak, taraflar ülke gerçeklerine uygun davrandıkları takdirde mutlaka bir anlaşma noktasına gelinecektir.

Bu çerçevede Türk işçisinin daima yasalara saygılı davranacağına inanıyorum. Yasallık dışına taşmaya yönelik eylemler teknik değil, politik içeriklidir. Herkes kanunların izin verdiği yollar içinde hareket etmek zorundadır. Bunun dışına taşılıp taşılmayacağı tahminleri yapmak istemiyorum. Ancak böyle bir durumda onların karşısında da başka bir takım haklar vardır. Kanun sınırlarını zorlayan kesimler bunun sonuçlarını da önceden dikkate almak durumundalar. Bu çerçevede Türk-İş'in aldığı eylem kararının bizce bir sakıncası yoktur. Mesele bunun nasıl uygulanacağıdır.

MESS'in sosyal yardımlar konusundaki düşünceleri ve "enflasyon artı refah payı önerisi" konfederasyonun temel ilkesidir. Bu tek taraflı olarak değil, uzun tartışmalardan sonra ve incelemelerden sonra belirlenmiştir. Biz işkollarının o yıl dünya piyasası içindeki durumu,ücretler arası farklılaşma, üretim artışı gibi göstergelerle kademelendirilmesini, ücretlerin buna göre belirlenmesini savunuyoruz, bunun hakça bir öneri olduğunu düşünüyoruz. Genel formül budur. ■

70'li yıllarda DİSK önderliğinde yaygın grevler yaşandı

neliyorlardı.

Hükümet ve işverenler şimdi 89 baharının intikamını almaya hazırlanıyorlar. İşçilerin ücret taleplerini ekonomik anlamda karşılayıp karşılayamayacakları bir yana, toplumsal muhalefeti daha ayakları üzerinde duramadan ezmeye çalışacaklar. 26 Haziran'dan başlayarak Özal ve Hükümet MESS'in rahatça militanlık yapabileceği atmosferi yarattılar. Özal 26 Naziran'da ASİAD toplantısında dedi ki, "Bir buçuk sene MESS'de büyük mücadelelerden geçtik. Hem 'DGM'yi ezdik, sıra MESS'de' sloganlarının atıldığı, yazıldığı bir dönemde." Bir yandan da MESS başkanlığını anımsatıp yerli ve yabancı sermayenin güvenini tazelemek istiyordu. MESS 28 Haziran'da bir adım daha attı: Başkan vekili Karakoyunlu, "parasal talepler akıl, ölçü ve hesap sınırları içinde kalmaladır. Bunun sonucu işçi sayısında azalma olabilir" dedi. Yüz bin metal işçisi başta olmak üzere kağıt, tekstil, maden işkollarındaki 400 bin işçiyi kapsayan toplu sözleşme görüşmelerinin büyük bir kısmı bu süreç sonunda görünüşte ücret maddeleri düzeyinde tıkandı. İşverenler masaya somut tekliflerle gelmediler, bu arada çıkan savaş krizinin yarattığı koşullar sürekli bir bahaneye dönüştürüldü.

Ekonomik veriler işverenlerin toplu sözleşme dönemine salt "paramız var-yok" şeklinde çok dar ekonomik bir temelde davranmadıklarını doğruluyor. 90 yılının büyük işverenler açısından oldukça karlı olduğu TÜSİAD tarafından da dile getiriliyor. Toplu sözleşme sisteminde getirilmek istenen yenilikler ya da tekelci sermayenin işçiler yanında orta ve küçük sermayeyi böyle bir savaşta ezmek istemesi yeni değil. İşverenlerin toplu sözleşme masalarında ücret konusunu görüşmeye yanaşmamalarının, işçilerin isteklerini aşırı bulmalarının Özal'ın ve hükümetin bu savaşta çığırtkanlık yapmasının daha örtük nedenleri var.

89 Mart-Nisan eylemleri işverenlere ve iktidara işçilerin sisteme yönelik büyük bir potaniyel tehlike taşıdığını gösterdi. 12 Eylül Faşizmi işçi sınıfını bir yandan yoksullaştırdı, sendikal örgütlülüklerini dağıttı, haklarını gasbetti, bir yandan işçilerin ekmek ve özgürlük mücadelesinin birbirinden ayrılamayacağını görmesini sağladı. Eski MESS başkanı önce başbakan, sonra cumhurbaşkanı olurken burjuva politikasının pespayeliğinin de simgesi haline geliyordu.

ANAP özellikle işçiler içindeki desteğini neredeyse bütünüyle yitirmiş durumda. Türkiye'de 26 Mart'tan bu yana siyasi temsil krizi yaşanıyor, bu kriz muhalefet partilerinin arzi ve toplumsal muhalefetin örgütsüzlüğü nedeniyle açığa çıkmıyor, ama kanayan bir yara gibi büyüyor. ABD'nin tekelci burjuvazinin yeni bir iktidar arayışını önlemek için Özal ülkeyi halen yönetebileceğini kanıtlamaya çalışıyor. Bunun için giderek yükselen işçi dalgasının önünü kesmesi gerek. Bunun için işverenlerle toplumsal muhalefeti hep beraber açabilecekleri bir noktada buluşması gerek. Savaş çığırtkanlığının ardında bu yatıyor. Dün Güneydoğu'daki olaylar bahane edilerek gündeme getirilen kararnameler, köylerin yakılması, insanların göç ettirilmesi bugün işçilerle ilgili bir başka boyutta gündeme getirilebilir. İşçi hareketinde olası bir radikalleşmeden Türk-İş de korkuyor. İşçilerin düzenle hesaplaşmaya kalkışması yerine hükümete yönelmesi misyonuna çok daha uygun. Hem Türk-İş hem düzen partileri işçilerin tepkisinin düzene yönelmemesi noktasında çakışıyorlar. Türk-İş'e rağmen bağımsız bir işçi hareketi gelişirse, " Allaha şükür savaş hali var", grevler ertelenecek, direnişler ezilecek. İktidar bugüne kadar kullandığı savaş hali silahını şiddete dönüştürecek, böylece 90 sonbaharında 89 baharının etkileri yokedilmeye çalışılacak. Hesap budur, buna cevap yine işçilerden gelecek.

Yapılan hesabın Bağdat'tan dönebileceğinin ipuçları işçi sınıfının son 50 yıllık tarihi ve bugün ulaştığı potansiyelde mevcut. İşçi sınıfı "çok partili dönem"e geçişten bu yana, yani nesnel bir sınıf olarak ilk şekillenmelerini yaşadığı dönemden bu yana yani 50 yıldır diğer çalışan kesimlerde görülmeyen bir süreklilikle muhalefet yapıyor.

1950'lerin başı ve onun önce-

"İşçiler Tek Başına"

Otomobil-İş'in MESS'le sürdürdüğü toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlık aşamasında bulunan Şişe-Cam grubuna bağlı Makine Kalıp İşyerinden iki işçi ile görüştük. İşçilerden biri fabrikalardaki işyeri komitesi temsilcilerindendi.

H.- Bu toplu sözleşme dönemi hakkında söylenecek birinci şey, 1988 dönemine göre bir durgunluk ve sesizlik yaşıyoruz. Bu artık devlet baskısından mı, yoksa bizim iş kolunda birleşmiş ön plana çıkmasından mı bilmiyoruz. Ancak, işçiler sendikaların sendikanın kendilerine pasif eylemler yaptırmasından rahatsızlar. Eylemlerin üretime yönelik olmasını savunuyorlar. Çünkü diğer eylemler sözde kalıyor. Diğer yandan herkesin birbirini destekleyeceği bir örgütlülük yok. İşçiler tek başlarına. bunun dışında kendiliğinden hareketler oluyor ama, bunlar çok fazla sonuç alıcı değil. Aslında tüm Türkiye bir beklenti içinde. Grevlere bir başlansa geçen bahar eylemlerini bile aşabilir olaylar. Ama ben sendikaların bunu yapacağına inanmıyorum. Türk-İş de genel eylem kararında samimi değil, SHP de genel grevi destekleme demeçleri veriyor ama, o da samimi değil, öyle olsaydı önceden de bu tavrı gösterirdi.

M.- Neden durgunluk var? Bir kere 80'den sonra tüm demokratik haklar da müthiş bir gerileme oldu, örgütlenme düzeyi o kadar geri ki, en ufak bir hak gaspında bile bir şey yapılamaz hale gelindi. 1989 bahar eylemlerinde cok çarpıcı gelişmeler oldu. Herkes bunun üstüne bir şey söyledi, kimi kendiliğinden eylem dedi, kimi tüm hareket böyle yürüyecek dedi. Söylenebilecek bir şey var, o da hareket bundan sonra daha da büyüyecek ve mücadeleci hale gelecek. Böyle bir eğilim var ama, işverenler de bunu gördü. TİSK kitapçık yayınlayarak tüm kesimlere öğütler verdi. Sendikalar da işçileri eyleme sürüklemekten korktular.

H.- Sendikacıların tek çabası kendi konumlarını koruyabilmek. Bizi pasif eylemlere yöneltiyorlar. Toplu sözleşmeden doğan haklarımızı da direniş için kullanmayı önerdiğimizde bile bunu engelliyorlar. Eylemlerin kamuoyu yaratmaya yönelik olduğunu söyleyip, kimsenin olmadığı sabah vardiyasında eylem yaptırıyorlar, öğlen vardiyasını sessiz bırakıyorlar. İşçileri sürüklemekten korkuyorlar. Belki de zaten işverenle içli dışlı olduklarından nasıl davranmaları gerekiyorsa öyle davranıyorlar.

Türkiye'de daha büyük eylemliliklerin altından kalkabilmek için bir takım önderliliklere sahip olunması, örgütlülüklere sahip olunması lazım., yoksa altından kalkması zor olur. Ama böyle bir örgütlülük yokken de, bir takım hakları kullanarak sendikaları zorlamak lazım.

İşyeri komiteleri konusuna geliyoruz buradan, bizim işkolu ya da bölge için söylüyorum bunu, komite henüz toplu sözleşme döneminde sorumlulukları bir takım insanların sırtına atmak için yapılıyor. Bizim işyerinde toplu sözleşme komisyonu sonradan işyeri komitesine dönüştürüldü. Adı komite oldu ama ben onu tam bir komite olarak görmüyorum. Komite bir iki adamın yukarıdan belirlediği bir yer olamaz. Komite örgütlülüğü tabandan alıp tabana ulaşmaktır, sendikaların insiyatifi altında tavandan belirlenen bir şey değildir. İşçiler de biraz komitede yer almak için sendika bağlantısı arıyorlar, sendika işin içindeyse yasadışı bir şey yoktur diye düşünüyorlar.

M. - İşçiler komite içinde de hala biz bunları seçtik, hakkımızı savunsunlar gibi bir anlayışı savunuyorlar. Bunu aşmak gerekiyor.

Biz üç yıldır komiteleşmeye çalışıyoruz, o zaman sendikalar bizi işçilerin içinde aşırı uç gibi göstermeye çalıştılar, sonra herkes işyeri komitesini savunmaya başladı.

H.- Şimdi sendikacılar yine 1980 öncesindeki gibi, konum değiştiriyorlar. Bugün Türk-İş'in kararı da göstermelik ve palavradır. Genel grev kaçınılmaz bir şey, işçiler ekonomik olarak genel grev istiyorlar. İşçiler arasında bugünkü hükümete yönelik tepkiler var. Genel grev fikri işçilerin kafasında oluştu ama işçi hareketleri toplumun diğer kesimlerinin tepkileriyle birleşmeli. İşe bir gün gitmeme kararı genel grev kararı olarak değerlendirilemez. Ayrıca bugün genel grev kararı Türk-İş için de kurtuluş olur. Türk-İş bahar eylemlerindeki gibi bir duruma düşmemek için şimdiden hareketin önünü almaya çalışıyor. Durum bu, herkes örgütsüz, bir yandan da genel grev isteği var.

M.- İşçiler arasındaki genel eğilim ANAP'ın gitmesiyle işlerin düzeleceği biçiminde. Çok ileri bir bilinçlilik yok. Toplu sözleşme döneminde gündeme gelen talepleri var, bunların üretime dönük eylemlerle savunulmasını istiyorlar. İleri oldukları bir nokta gerçek güçlerinin birlik ve üretim gücü olduğunun farkında olmaları. Ama yine de kendi esas güçlerinin farkında değiller. Toplumun diğer kesimlerine göre ileri oldukları bir diğer nokta da yetersiz de olsa sendika gibi bir örgütlülüğe sahip olmaları ama bu yeterli değil. İşyeri örgütlülüklerinin oluşturulması gerekiyor. Toplu sözleşmelerin işçiler için kurtuluş olmadığı fikri yavaş yavaş hissedilmeye başlanıyor. Eskiden, 1980 öncesinde sendikacılara güvenilirdi, şimdi kıyaslanamaz bir güvensizlik var, adeta sendikacılar da bunu pompalıyorlar, aksi türde davranışlar geliştiremiyorlar. Uyuşma döneminde bile işverenle görüşmemişken tutup işyerlerini bırak şubelere bile sormadan uyuşmazlık döneminde arabulucu süresini uzatıyorlar. İşçiler de "bunlar yine bizi sattı" diyor.

Eskiye göre gerilenen bir nokta dayanışma grevleri fikridir. Yasal olarak da bilinç olarak da silinmesi. İşten çıkarmalara karşı sendikalar bile destek vermiyorlar. Ama işçiler haklı olduklarını bildikleri konular da özellikle de ekonomik konularda yasallık dışı konulara yöneliyorlar. Örneğin bizim ek zam hakkını alışımız böyle oldu.

İşçiler arasında işverenin, hükümetin, Cumhurbaşkanı'nın tutumunu görmeyen insan yok gibi. Ama ne yapacağı konusunda belirsizlik var. Bunların yerine ne konulacağı konusunda bilinç ileri değil. Kısa dönemde grev beklentisi var, Türk Metal tabanında bile Mustafa Özbek yuhalanıyor. Bizim sendikanın buna kayıtsız kalması tabii çok acı bir durum. Bu insanlara kapı açılacaksa bu iş eylemsizlikle olmaz. Biz de birleşmeyi mücadele etmek için istiyorduk. İşveren ise bir yandan bizi grev aşamasına doğru sürüklüyor. Üçlü paketi dayatıyorlar. Tavizleri başlarına bela olacağını bildikleri için de şimdiden bunun önlemlerini alıyorlar. Hükümetin yaygın bir eylemliliğe şiddetle cevap vereceğini sanıyorum. İşçiler de polisle devletle fazla karşı karşıya gelmek istemiyorlar. İşveren bu noktada eylemleri dağıtmayı planlıyor. ■

sinde sayıları hala 643 bini geçmeyen işçiler savaş boyunca yaşadıkları yoksullaşmaya sorunlarını aşacak örgütlenmeler yaratarak karşı koymaya çalıştılar. İşçi sınıfı bir önceki döneme göre sayısal bir sıçrama da yaşamıştı. 1927'de ondan fazla kişi çalıştıran işyerlerindeki toplam işçi sayısı 70 bin iken, 1951'de bu sayı 427 bine ulaştı. 1946'da kısa süren demokrasi havasıyla birleşen bu sıçrama sonucunda önemli sanayi merkezlerinde kırka yakın sendika, birlik oluşturuldu, bu sendikalar kapatıldı, CHP iktidarı işçi hareketini işçi bürolarıyla içermeye çalıştı. Ve nihayet Türk-İş kuruldu. Bir dönem önce çeşitli ekonomik örgütlülüklerini yaratabilen, grev hakkını savunan işçiler kısa bir süre sonra hiyerarşik, bürokratik ve devletçi Türk-İş'i aşıp kendi örgütlülüklerini yaratamadılar. Bunu sağlayacak birikim, bilinç ve öngörüden yoksundular. Yoksullaşmaların ve hiçbir hakka sahip olmamalarının cisimleşmesi olarak gördükleri CHP, tek partiye karşı DP'yi destekleyerek muhalefet ediyorlardı. Devletle ise önemli bir sorunları yoktu. Ancak bu destek de kısa sürdü. 1970'lere gelindiğinde işçiler 50'lerden çok daha gelişkin eylem biçimleri ve nesnelliğe sahiptiler. 1974'de büyük işyerlerinde çalışanların sayısı 657 bine çıkmış, toplam SSK'lı işçi sayısı ise 1.8 milyon ve toplam ücretli sayısı 5.3 milyonu, yani nüfusun yüzde 30'una ulaşmıştı. İşçi yoğunlaşmasının olduğu illerde de artış olmuş, işsizlerin sayısı 2 milyona varmıştı. Mutlak yoksullaşmanın etkilerinin nisbeten daha az hissedildiği ve işçilerin genel muhalefeti demokratik ve anti faşist taleplerin etkisi altında eylemliliklerini sürdürdükleri bir ortamda eylemler önce ücret, sonra da sendikalar ve işyerlerine yönelik baskıları hedefleyen bir seyir izledi. Cangüvenliği sorunu ekmek talebinin önüne geçmişti. Reformist DİSK önderliğinin de etkisiyle işçiler daha iyi yaşama mücadelesiyle can güvenliklerini sağlama, faşizme karşı mücedeleyi bütünleştiremediler. Bu bütünlüğü işyerlerinde işçi kitlesiyle birlikte yakalamaya çalışan anlayış ise işçi sınıfının geneline ulaşmadı. DİSK'in mücadeleyi dar reformlar uğruna indirgeyen anlayışının sınırları aşılamadı. 12 Eylül'de işçiler diğer muhalefet güçleriyle birlikte ezildiler. İşçi sınıfı uzun süren bir sessizlik ortamında büyümesini sürdürdü. Mutlak yoksullaşmanın etkileri sonucunda proleterleşme arttı, ücretlerin nüfus içindeki oranı 85'de yüzde 37'e yükseldi. Kendi hesabına çalışanlar ve ücretsiz aile çalışanlarının payları sırasıyla 75'de yüzde 23'den yüzde 21'e ve yüzde 44'den yüzde 40'a indi. İşsizlerin sayısı resmi rakamlara göre 2 milyonu aştı; çalışanların yarıya yakınının ortalama işsiz kalma süreleri de üç yılı geçti. 85'de ondan fazla işçi çalıştıran işyerlerindeki toplam işçi sayısı 1 buçuk milyona ulaştı, ikinci kuşak işçiler ise toplamın yüzde 26'sına vardı.

Ücretlilerin 1985'deki sektörel dağılımları ise şöyleydi:

1975 1985

Tarım, ormancılık, avcılık, balıkçılık

169 85

Madencilik, taş ocakçılığı

ANAP Gnl. Bşk. Yard.

Metin Gürdere

İşçilerle işverenler arasında bir pazarlık sonucu işçilerin talebi kabul ediliyor ya da kabul edilmiyor. Bu adı üstünde toplu sözleşmedir. Hükümet olarak bizim yapacağımız toplu sözleşme ile geçen zaman içinde enflasyon karşısında işçiye refah payı olarak fark vermektir. Bunu veriyoruz. İşçiler için şu rakam bu rakam yeterli demek zor. İşçiler ülkede geçerli yasalar içinde pazarlık yapmak ve pazarlık gücü oranında kazanabilmelidirler. Klasik enflasyon teorisine göre işçiye verilecek fazla ücretin enflasyonu artıracağı söylenir. 1989'da yüzde 120'ye yakın zamlar verildi. Enflasyon o oranda artmadı. İşçiye toplam üretim talebini aşmamak kaydı ile belli bir dengede ücret verilmelidir.

Yasal sınırlar içinde kalmak koşuluyla her tür eylemi hak olarak kabul ediyor ve destekliyoruz. İşçilerin yoksullaştığı fikrine şöyle katılmıyorum. Ancak mutlak değer değil, nisbi olarak gerilemeden bahsedilebilir, bu da diğer ülkeler karşısında. Hizmet sektörü sanayi sektöründeki gelişmelere bağlı olarak bizim işçilerimizde de gelişmeler oluyor, olacaktır.

Bizim yasalarımıza göre, genel grev suçtur. Kimse suç işleyemez. Yasaların izin vermediği işleri yaparsak anarşi doğar. Hükümet olarak varoluş sebebimiz de yasaları korumaktır. Ancak genel grev silahını elde etmek için yasalara bağlı kalınarak mücadele edilebilir. Buna saygı duyarız.

İşçinin çıkarı demokrasidedir. Belediye seçimlerinden bir gün sonra erken seçim istemeye başladılar. Oysa iktidara belirli bir süre verilir. İktidar başlangıçta halka ters gelecek şeylerde yapılabilir. Ama sonra bunları dezeltecek köklü tedbirler alınır. Bizi erken seçime zorlamaya çok uğraştılar. Fakat başaramadılar. Madem zaman bizim aleyhimize gelişiyor, bıraksınlar durum daha da kötüleşsin. O kadar başarısız olalım ki; Meclis'e bile giremez hale gelelim. Ama öyle değil. Ben araştırmalar yaptım. Seçmen bizi hala birinci parti olarak destekliyor.

Türk-İş bir hata yaptı. Kendisini siyasete taraf yaptı. İktidarla çekişerek işçi hakkı korunamaz. İşçi örgütü iktidara karşı başka bir parti ile, faraza DYP ile, dirsek temasına geçerse işçi zor duruma düşürülür. İşçinin menfaati iktidarla diyalogla mümkündür. Bu işçiye yazık, bize bir şey olmuyor. Olan işçiye oluyor. İşçi lehine gibi görünerek işçiye yarar sağlanmaz. Seçim günü sendika işçinin istediği partiye oy vermesini söylesin ama seçimden sonra iktidarla diyalog yolunu seçmelidir. İktidarla kavga işçinin çıkarına değildir. İşçinin çıkarına olan iktidarla iyi niyet içinde ilişkilerdedir.■

Sermaye Köklü Çözümler Peşinde

1990 sermaye açısından, 1988-89'un aksine göreli bir büyüme ve canlandırma konjonktürüne başladığı bir yıl oldu. Ancak işverenler bu canlanmanın meyvelerini önümüzdeki dönem toplu sözleşmelerine yansıtmamakta kararlı görünüyorlar. Ücret taleplerini kabul etmemek büyük sermayeye, önümüzdeki dönemde programlarını tamamlama konusunda çok yönlü olanaklar sağlayacak.

Ücret maddeleri üzerindeki direngenlik, bir yanıyla da 1980 sonrasına damgasını vuran, çalışanları mutlak yoksullaştırma politikası ile devamlılık oluşturuyor. Son on yılda ücret mücadelesi hem işçiler hem işverenler için kritik bir mücadele alanı durumunda. Artan iş disiplini ve çalışma saatleri, hatta ek işlerde çalışmaya karşın sürekli yoksullaşan işçiler için ücret mücadelesi üretim sürecinde yer almanın en doğrudan sonucu haline geldi. Sermaye içinse ücret mücadadelesi, karlılık sorununu başka mekanizmalarla çözemediği sürece dış rekabet ve ucuz ve sürekli mal sunabilmenin ilk koşullarından

Mutlak yoksullaştırma sermayenin en dinamik kesimlerini oluşturan büyük sanayi şirketleri için bile son on yılın en önemli sömürü mekanizması. 1982-88 döneminde 150 büyük firmada üretilen net katma değer içinde, ücretin payı yüzde 41'den yüzde 31'e düştü, reel ücret ödemeleri ise yüzde 10 arttı. Buna karşın bölüşüm içindeki payı arttı, kar ödemeleri ise dönem boyunca sabit kaldı.

Bu artışa karşın, aynı büyük şirketler karlarını biribirini izleyen yıllarda sabit bir noktada tutmakta büyük güçlükle karşılaştılar. 150 büyük şirketin toplam kar artışları pozitif yüzde 65 ile negatif yüzde 14 arasında dalgalandı dönem boyunca. Metal ana sanayi, madeni eşya, kağıt, otomotiv toplam karlılıkların biribirini izleyen yıllarda sürekli dalgalandığı sektörler oldular. Kimya ve tekstil bu dalgalanmalardan daha az etkilendi, gıda sanayi ise karlarında düşüş yaşadı. Sermaye 1980 öncesinde de gündeme getirdiği verimlilik sorununu radikal biçimde çözerek toplam karlarında göreli bir sabitliğe ulaşamadı.

Sermaye bu sorunu çözebilmekle uluslararası sermayeyle bütünleşmesinde nitel bir sıçramaya ulaşmak için özelleştirmeler, serbest bölgelere dört elle sarılıyor. İşçilerin brüt 2.5 milyon ortalama ücret talebinde bulundukları Zonguldak Taşkömürü İşletmeleri'nde, ücret anlaşmazlığı olarak şekillenen tıkanmanın ardında da böyle bir özelleştirme programı var. İşletmelerde 1980'lerin ortalarına kadar mutlak sömürü üzerinde yükselen üretim artışı, 1985'lerden sonra bir tercih olmaktan çıkıyor. 1975-85 arasında Demir-Çelik fabrikalarının yıllık talebinin yüzde 70'ini karşılayan Zonguldak, bugün sadece yüzde 30'luk bir katkı sağlıyor. Teknolojinin son derece geri olmasına karşın bölgeye hiçbir yeni yatırım yapılmıyor. Ve sonunda madenlerin kapatılması ve ithalat yoluna gidilmesi, yüksek maliyet gerekçeleri ile açıkça ifade ediliyor. 1989 yılında DPT'nin madenler için öngördüğü yatırım programının sadece yüzde 16'sının gerçekleştirilmesi de bölgenin gözden çıkarıldığını gösteriyor. "Kapatalım" sözleri bir yana, asıl istenilenin özelleştirme olduğu anlaşılıyor.

110 bin işçi toplusözleşmenin yapılacağı tekstil iş kolunda, sektörün dış pazarlardaki rekabeti hala örgütsüz ve ucuz işgücüne dayanıyor. İhraç malları içinde üçte birlik paya sahip olan ve Türkiye'nin "rekabet gücü yüksek" sektörlerinden sayılan tekstilde, teknolojik gerilikle emek yoğun teknoloji kullanımı ağır basıyor. Rekabet gücü ise Avrupa'daki ileri teknoloji arayışının henüz somut sonuçlar almamasına dayalı olarak sürüyor. Ancak tekstilcilerde Uzak Doğu ülkelerinin artan rekabeti karşısında bir yandan ücretleri, sendikal pazarlıklarla mümkün olan en düşük düzeyde tutmaya çalışırken, önümüzdeki dönemde teknolojik yenileme eğilimine hız vermek gerektiğini belirtiyorlar. Sümerbankların özelleştirilmesi de işte böyle bir çerçevede anlam kazanıyor. TÜSİAD'da tekstilciler ve Rahmi Koç arasında çıkan"iç pazar koruması" tartışması da, büyük sermayenin sadece küçükleri değil belli dallarda faaliyet gösteren ve teknolojik dönüşümü sağlayamamış sermaye gurupları da tasfiye etme çabalarını da somutluyor.

Bu toplusözleşme döneminde de geleneksel militanlığını sürdüren MESS, hem genel ücret mücadelesi hem de uzun dönemde dayatmaya çalıştığı toplusözleşme düzeni açısındaıı hükümetle elele önder bir rol üstleniyor. MESS, Metal iş kolunun bileşimi açısından da böyle bir rol için biçilmiş kaftan. Metal ana sanayi, madeni eşya ve otomotivdeki işyerleri Türkiye'nin 150 büyük firması içinde yüzde 30 ağırlığa sahip. Bu 45 şirket MESS toplusözleşmelerindeki toplam 130 bin metal işçisinin de 64 binini istihdam ediyor.

Yoğunlaşma eğiliminin arttığı bu sektör tekelleşme eğiliminin de en yüksek boyutlarda yaşandığı bir alan. Önde gelen MESS şirketleri ortalama üç dört malda pazar hakimiyetinin yüzde 50'den fazlasını ellerinde bulunduruyorlar. Hükümetin toplumsal muhalefetin işçi ayağını kırabilmek için, sedikaları, var oldukları zeminde, yani ücret mücadelesinde etkisizleştirme politikası, MESS içindeki büyük sermaye egemenliğirin çıkarları ile de çakışıyor. MESS kendi içindeki orta boy sanayicilerin yüksek ücrete yönelik tepkilerini enflasyon artı refah payı önerisi ile bastırıyor. Bu öneriye eklediği dokuzlu kademelendirme sistemi ile de belirli sermaye büyüklüklerini tasfiye inisiyatifini sistemli bir şekle dönüştürmeyi amaçlıyor.

MESS'in özel broşür, bildiri, dia gösterisi vs. ile militanca savunduğu enflasyon artı refah payı önerisi, işveren sendikalarının çatı örgütü TİSK tarafından da, ulusal bir sözleşme modelinin temel ilkesi olarak savunuluyor. Genel sekreterleri Atasayar masaya somut bir teklifle gelmedikleri söylendiğinde kızıp "İstenilen zam oranları enflasyonun yüzde 60 olduğu bir ülkede yüzde 600'lerdedir. Bu istek mantık dışıdır ve burada rakam tartışmanın bir anlamı yoktur. Önce anlayış üzerinde uzlaşmak gerekiyor ki, sonra mantık içinde bir rakam söyleyelim" diyor.

Sermaye somut ücret teklifleri vermek bir yana, bu toplusözleşme döneminde de masaya "somut" bir öneri ya da dayatmayla geliyor. TİSK'in özellikle son yıllarda savunduğu sendikacılık anlayışı bu sözleşme döneminde de somut uzantılarını buluyor. Tepede devletin de ağırlıkla katıldığı bir platformdan, son derece merkezi ve hiyerarşik bir tarzda ücret ayarlayan bir " devlet kurumu" olarak düşünülen böyle bir yapının işçi ve işveren kanatlarının üzerinde uzlaşması düşünülen zemin ise enflasyon. MESS "Endüstri İlişkilerinde Gelişmeler 1990" adlı propaganda kitabında ücret artışlarının enflasyonun altında kalmaması, ikinci yıl ücretleri enflasyonun altında kalmışsa farkın otomatik olarak giderilmesini "Genel Kabuller" arasında sayıyor. Diğer işverenler de sendikalara böyle mesajlar göndermeye çalışıyorlar. Bu mesajların diğer bir anlamı da işverenlerin son on yılın kayıplarını ödememe ve sosyal yardımları budama konusundaki kararlılıkları. Bir metal işçisi sorunu şöyle tanımlıyor:" MESS aslında ücret taleplerinden çok dokuzlu kademelendirme, zammın çıplak ücrete giydirilmesi ve zamların altı ayda bir yapılması önerilerini önemsiyor. Üçlü paketin bizim için bir grev maddesi olması gerek çünkü bunu bizim iş kolundan geçirirlerse o zaman bütün iş kollarına yayılması tehlikesi var." ■

16 Kasım'da yapılan "Zonguldak Gerçeği kurultayında işçilerin çok küçük bir kısmı salona girebildi. Dışarıda kalan işçiler alkışlayarak bu durumu protesto ettiler.

102 124
İmalat sanayi
128 208
Elektrik, gaz, su
132 159
İnşaat
112 169
Ticaret, otel lokanta
160 237
Ulaştırma, haberleşme, depoloma
123 157
Banka, sigorta
159 267
Hizmetler
120 187
Toplam ücretliler(İşsizler dahil)
129 191

İşçi sınıfı bu sayısal gelişmenin dışında başka nesnel gelişmeler de yaşadı, işverenlerin sendikaları işlevsizleştirme amacıyla göndüme getirdikleri grup sözleşmelerinin doğal sonucu sözleşmelerin çakışması ve yüzbinlerce işçinin bir anda grevle yüz yüze gelmesi oldu. Bu sınıfın çeşitli kesimleri arasındaki iletişim ve birlikte hareket etme duygusunu güçlendirdi. 80 öncesi ücretleri göreli olarak yüksek olan ve mücadeleden geri duran kamu işçileri hızla yoksullaşarak özel sektör işçilerinin mücadele reflekslerin kazandılar. 12 Eylül Anayasa ve yasalarının belirlediği çerçeve en küçük bir hakkın alınması için bile militan bir mücadeleyi zorunlu kıldı, bu da işçilere yasallık sınırın da zorlayan bir meşruiyet ve bu sınırı zorlama alışkanlığı sağladı.

Harb-İş grevlerinin kriz nedeniyle ertelenmesi örneğinde olduğu gibi artık grev yapan işçiler Özal diktatörlüğüyle doğrudan yüz yüze. İşçi sınıfı bugün dışarıdan siyasal müdahalenin hiç denecek kadar az olduğu bir ortamda, sezgisel düzeyde bir sınıf bilincine yaygın ve çıplak bir biçimde sahip. Kendisine taşınacak siyasal bilgi ve teşhire ilk kez bu kadar açık.

Ne var ki; sosyalistler henüz sınıfla bağ kurmalarını sağlayacak oluşturabilmiş ve devrimçi bir programı hayata geçirebilmiş değiller. İşçi hareketi kendi yatağı içinde akmaya bırakılmış durumda. Bu buluşma gerçekleşmediği sürece, sermayenin 12 Eylül programını tamamlama çabaları engellenemeyeceği gibi, işçi hareketi düzenin bir parçası olan sendikacıların ya da onların düzen partileriyle girdikleri ilişkilerin peşine takılmaktan kurtulamayacak.

" İşçiler elele", sloganının anlamlı bir hale gelmesi işçi hareketinin bugün geldiği noktada ortaya çıkan potansiyelin devrimci bir program etrafında örgütlenmesiyle olacak. Bugün Türk-İş bakımından "Genel grev" işçilerin tepkisini sistem içinde tutabilmenin ve bu doğrultuda gerçekleştirilebilecek bir erken seçimin aracı,

İşçilerin bir gün o kadar gönüllü oldukları üretime dönük gücü kullanma, grev yapma taleplerinin Türk-İş insiyatifi dışında gerçekleşip yaygınlaşması için işyerlerinde kalıcı örgütlenmeler yaratılması gerekiyor. Bugün işyerleri arasında kurulacak ilişkilere, işçilerin birlikte davranma ve sendikaları bu doğrultuda denetleme alışkanlığını geliştirmelerine her zamankinden daha fazla ihtiyaç var. Yalnızca işçiler mi? Memurlara yüzde 15 zammı uygun gören, sendikal haklarını engelleyen iktidara karşı başarı tüm çalışanların birlikte mücadelesiyle olanaklı. Savaş halinin nesnel bir gerçeklik olarak toplumsal muhalefetin karşısına dikilivermesi, grevlerin, direnişlerin şiddetle bastırılması çabaları başka nasıl engellenebilir? Bu başarıldığında ise 1990 kışının gerçek anlamda bir "İşçi Baharı"na dönüşmesi sağlanacak.■

CEZAEVİ BİLGİ FORMU

Tutuklunun / Hükümlünün

Adı, Soyadı:..
Doğum tarihi:..
Medeni hali:..
Varsa çocuk sayısı, yaşı:..
Bulunduğu cezaevi:..
Yargılandığı dava:..

Davanın bugünkü aşaması

☐ Duruşmalar sürüyor
☐ Karar verildi ve Yargıtay aşamasında
☐ Karar Yargıtay tarafından bozuldu ve dava yeniden görülüyor
☐ Karar Yargıtay tarafından onaylandı

Gözaltı tarihi:..
Tutuklanma tarihi:..
Davanın açıldığı tarih:..
İlk duruşma tarihi:..
Karar tarihi:..
Yargıtay kararının tarihi:..
Ceza aldığınız TCK maddesi / maddeleri:..
....
Ceza süresi:..
İşkence gördüğünüze dair raporunuz var mı?:..
Sorumlular hakkında dava açıldı mı, sonucu?:..
....
Hangi cezaevlerinde hangi tarihlerde kaldınız?:..
....
....
Disiplin cezası aldınız mı, ne tür bir ceza?:..
....
Hücre/Tecritte kaldınız mı, süresi?:..
Katıldığınız açlık grevlerinin toplam süresi?:..
Herhangi bir hastalıkla ilgili doktor raporunuz var mı?:..
Kaç kişilik bir koğuşta kalıyorsunuz?:..

Cezaevinde aşağıdaki eşyalardan hangilerine sahipsiniz?:

☐ Walkman ☐ Teyp ☐ Radyo ☐ TV ☐ Video ☐ Fırın ☐ Buzdolabı
☐ Çamaşır makinası ☐ Daktilo ☐ Bilgisayar

Tutuklu ve hükümlülerin bilgi formunu doldurup aşağıdaki adrese göndermeleri rica olunur. (Bilgi formunun bir örneğini temin edemeyenler, yukardaki bilgileri bir kağıda yazarak gönderebilirler.)

İHD İstanbul Şubesi Cezaevleri Komisyonu Jurnal sokak No: 4/ 4 Tünel-İstanbul

Demokrasi Tartışmaları Sürerken

DEVRİMCİ ÇÖZÜMLER ŞİMDİ DAHA FAZLA GEÇERLİ

Yusuf Aydın

Türkiye 90'lara tam da 12 Eylül ruhuna uygun düşen bir şekilde diktatörlüğü pekiştiren kararnamelerle ve Özal'ın Marcoslaşma eğilimini güçlendiren uygulamalarla girdi. Özal ve ANAP bunları demokrasi için yaptıklarını söylüyorlar. Buna karşılık, DYP, SHP, DSP ve artık bunlar gibi olduğu iyice kanıtlanan TBKP gibi partiler "demokrasiyi koruyup kurtarmak için Özal'dan kurtulmak gerektiğini" söylüyorlar.

Türkiye öyle ilginç bir ülke haline geldi ki, demokrasi ile ilgili şeyler hariç ne ararsanız bulunuyor. İthal malı lüks tüketim maddelerinin yanı sıra, parlamento, partiler, sendikalar, dernekler ve benzeri her şey var. Üstelik "komünist" partisi de var. Ama demokrasi yok, sadece "demokrasi" var.

Türkiye'deki düzen öyle bir demokrasidir ki, seçimler yapılır fakat ülkeyi parlamento yönetmez! Memleketin nasıl yönetileceğine, iktisat politikalarının nasıl olacağına savaşa ve daha bir çok şeye "görünmez bir iktidar, "gizli bir el" karar verir. Bu demokraside iktidar toplumun etkileyemeyeceği yerlerde konumlanmıştır.

Yine bu öyle bir demokrasidir ki, 1 Mayıs yasak, Kürt olduğunu söylemek, temel hak ve özgürlükler için mücadele etmek suç, fakat "komünist" olmak serbesttir. Sol ve sosyalist içerikli dergiler, kitle örgütleri ise gizli örgüt muamelesi görürler, buna karşılık devletin kendi gizli örgütleri vardır ve bundan şikayet eden eski başbakanlara susmaları tavsiye edilir.

Bütün bu çıplak gerçeklere rağmen, bir çok insan artık demokrasiyle yaşamanın rahatlığını duyuyor ve "demokrasi"yi korumak, geliştirmek istiyor.

Toplumun en ilerici kesimleri, aydınlar, demokratlar ve bir kısım sol sanki topluca hafıza kaybına uğramışlar. 80 öncesinin "hür parlamenter düzeni"ne bile benzemeyen bugünkü düzen, korunacak ve güçlendirilecek bir sistem olarak görülüyor. Bir kısım sol ise, tam bir burjuva demokrasisini kurma ve kapitalizmi yönetme görevine talip oluyor, bu amaçla partileşiyor.

83'teki genel seçimlerden sonra, bir çok insan tepeden başlatılan normalleşme girişimlerinin cazibesine kapılarak 12 Eylül'den çıkıldığına, demokrasiye geçildiğine karar verdi; "Militarizm gerilemişti, elitizme karşı

Türkiye'de şu anda her yönüyle birbirinin zıddı iki seçenek çatışmaktadır; baskıcı-otoriter çözümle, devrimci demokratik çözüm

milli iradecilik galip gelmişti..."

Sivil toplumcuların bu ve benzeri tesbitleri öyle bir rüzgar estirdi ki Özal demokrasi kutbu oldu, Demirel bazı sol dergilerin neredeyse başyazarlığına soyundu, şeriatçılar müttefik güç haline geldi.

Fakat hayat, sivil toplumcu tezleri tuzla buz etti. Devrimci-demokratik çevrelerde tahribat yapan bu kesimin etkisi azalırken bu kez onun yerini TKP geleneği aldı. Demokrasinin kuruluşuna katkıda bulunmak için Türkiye'ye dönen TBKP liderleri, SHP'nin sosyal demokrasi zemininde yarattığı boşluğu doldurmaya koyuldular. "Barış ve demokratik yenilenme" adını verdikleri programla kapitalizmi yönetmeye, krizden burjuva demokratik çıkışa talip oldular. Görevlerini "Bir bakıma Marksizmi tüketmek" olarak tanımlamışlar, şimdi, "bunu neyle yapacağız" sorusuna yanıt arıyorlar; "Tek tek olgularla mı, değilse hangi kuramla?" Uzun illegalite dönemi boyunca bu görevin yapılamayacağına inanmış olmalılar ki, şimdilerde, "açık kimlikleriyle" marksizmin yasal tüketimini örgütlüyorlar: "koşullar değiştiğinde hızla görüşlerini değiştirebilen" bir parti.

Yukarıda sözü edilen anlayışların temelde birleştiği nokta şudur: Türkiye'de artık devrimci çözümler geçersizdir. Türkiye'nin sorunları burjuva-demokratik bir düzen altında çözülebilir ve çözülmelidir.

Bu mesaj günümüzde sola, aydınlara, demokratlara ve kitlelere her gün yeniden pompalanmaktadır. Gerçekten böyle midir? Türkiye'de devrimci-demokratik çözümler artık gereksiz midir? Devrimci seçenekler, uğruna mücadele edilecek projeler olmaktan çıkmışlar mıdır?

Türkiye'nin önünde teorik olarak üç seçeneğin bulunduğu söylenebilir: 1. Mevcut baskıcı çözümün kriz yönetimi aracılığıyla devamı 2. Burjuva-demokratik çözüm 3. Devrimci demokratik seçenek.

Son on yıllık süreç, sınıf mücadelesi pratiğinin aslında bu çözümleri ikiye indirdiğini göstermektedir. Burjuva demokratik çözüm Türkiye'nin gündeminde yoktur. Türkiye'de burjuvazinin demokratik bir devlet kurmaya gücü yoktur, hem de imkanları elverişleri değildir. Burjuvazinin böyle bir düzene ayrıca ihtiyacı da yoktur. Burjuvazinin ve diğer mülk sahibi sınıfların gelebile-

cekleri en son nokta 80 öncesindeki "hür parlementer düzen"dir. Böyle bir düzenin demokratik sıfatını haketmediğini herkes bilmektedir. Demirel-İnönü ve diğerlerinin içinde yer aldığı blokla ANAP arasındaki mücadeleden bu nedenle gerçek demokrasi çıkmaz. Bu açıdan şunun altını çizmek gerekmektedir: Türkiye'de şu anda her yönüyle birbirinin zıddı iki seçenek çatışmaktadır; baskıcı-otoriter faşist çözümle devrimci demokratik çözüm.

Haldeki toplumsal olaylara damgasını vuran çatışma budur. Bu durum ayrıca son derece önemli bir olanağa işaret etmektedir. Türkiye siyasal gündemi 80'li yıllar boyunca ilk kez, artık sadece egemenlerin çeşitli kesimleri arasındaki çatışmalarca değil, ama aynı zamanda egemenler ve siyasal temsilcileriyle devrimci toplumsal muhalafet arasındaki çatışmalar tarafından da belirlenmekte ve yönelim bu son çatışmayı giderek temel belirleyen haline getirmektedir. Devrimci çözümler, işte bu yüzden, şimdi çok daha fazla geçerli ve gereklidir.

Geçiş Sürecinin Özgüllüğü "Demokrasi"den Faşizme, Faşizmden "Demokrasi"ye

Türkiye somutunda demokrasiye dönüş konusu irdelenirken 12 Eylül'ün bir yönüyle 80 öncesi düzenin bir özelliği hep hatırda tutulmalıdır. Şöyle ki; 12 Eylül demokrasiyi yıkıp yerine faşizmi kuran bir darbe olmadığı gibi yürürlükteki bir burjuva demokratik düzenin temellerine fazlaca dokunmayan fakat bazı alanlarda bu düzeni sınırlayan bir askeri yönetim de değildir. 12 Eylül'ün tağyir, tebdil ve ilga ettiği düzen, burjuva demokratik devlet kategorisinde mütalaa edilebilecek özelliklere sahip değildi. Bu yüzden 12 Eylül yıllardır izlenmekte olan devletin faşistleştirilmesi sürecinde bir sıçrama anı ve bir zirve olmuştur. Bu operasyonla devlet yeni bir hiyerarşik düzene sokularak süreç bir evreden başka bir evreye yönlendirilmiştir. Yıkılan düzenle yerine konulan düzen arasında bir çok düzeyde tamamlayıcılık ilişkisi vardır. Şüphesiz Türkiye'nin 80 öncesindeki yönetiliş şekliyle 80 sonrasındaki yönetilişi arasında farklar vardır. Ne var ki; bu farklar demokrasiyle faşizm arasındaki farklılıklara tekabül etmemektedir. Ama yine de bir biçimden diğerine geçiş sözkonusudur ve aracılık ettiği biçimlerce belirlenen ve bu biçimler üzerinde etkide bulunan geçiş sürecinin bizzat kendisi, bu nedenle, anılan biçimler kadar önemlidir. Bu yüzden kısaca üzerinde durmakta yarar var.

Demokrasinin yıkılıp yerine faşizmin kurulmasında olduğu gibi faşist diktatörlükten demokrasiye dönüşlerde de süreç düz bir çizgi halinde gelişmez. Örneğin bir burjuva demokratik devlet kendiliğinden ve aniden faşizme dönüşmez. Keskin mücadelelerin yaşandığı inişli çıkışlı bir sürecin sonunda demokratik düzenin temel kurumları ya tahrip edilir ya da yeni oluşturulan faşist kurumlarla birlikte tekelci sermaye egemenliğinin açık-terörist metodlarla sürdürülüşünün basit araçları haline dönüştürülür.

Faşist diktatörlükten demokrasiye dönüş de benzer şekilde keskin siyasal ve kurumsal kopuşlar sayesinde ancak mümkün olabilir. Devlet aygıtlarının işlevinin değişmesi, faşist kurumlaşmaların dağıtılması, devlet kadrolarında geniş çaplı bir tasfiye ve benzeri vb.

Böyle olmakla birlikte faşizmden demokrasiye dönüşte özgül bir durum sözkonusudur. Şöyle ki: faşist diktatörlükler kendi kurumları ve kadroları aracılığıyla yeniden demokratik devlete

12 Eylül ile yıkılan düzenle yerine kurulan düzen arasında bir çok düzeyde tamamlayıcılık ilişkisi vardır

dönüşü gerçekleştiremezler. Faşizm, kendi kendine içerden dönüşüp evrim geçirerek demokrasiyle sonuçlanacak bir sürece yönelemez. Yine faşizmdeki her değişme demokrasiye dönüş çerçevesinde olmayabilir. Faşist diktatörlüklerdeki değişmeleri demokratik devlete dönüş kapsamında bir gelişme olabilmesi için, bunların demokrasida içerilen ilke ve normlara uygun olmaları gerekir.

Şimdi Türkiye somutuna dönelim ve yukarıdaki ilke ve normlar açısından durumu tanımlayalım.

12 Eylül darbesiyle kurulan rejimin 83'ten sonra geçirdiği değişimler burjuva demokratik devlete dönüşün yolunu açan, demokrasiye geçişin şartlarını yaratan özelliklerden yoksundurlar. 12 Eylül düzeninin ilk haliyle kalmadığı, bazı yönleriyle çözüldüğü ve değiştiği doğrudur. Ancak bu değişmeler asıl iktidar odakları düzeyinde değil, egemenliğin sürdürülüşündeki rolleri tali olan kurum ve alanlarda yaşanmıştır. 90'lara doğru Türkiye, 80 öncesinin "hür parlamenter düzeni"ne bile geri dönememiştir. Hatta "normalleşme süreci" tersine dönmüştür.

Bu yönüyle Türkiye'deki gelişmeler özgül bir durum ortaya çıkarmıştır. Şöyle ki: dünyanın çeşitli bölgelerinde son otuz kırk yıl içinde işbaşına gelen askeri ya da faşist yönetimleri (kural olarak değil ama genel bir eğilim olarak) liberal veya sosyal demokrat nitelikli hükümetler izlemiştir. Bir çok ülkede geçiş sürecine faşizmle ya da askeri yönetimle yakın akrabalığı olmayan güçler öncülük etmişlerdir.

Ülkemizde ise 80 sonrasında böyle bir durum yaşan(a)mamıştır. Türkiye 12 Eylül'ü takip eden yıllarda 12 Mart dönemindeki Ecevit olayına benzer bir olaya tanık olmamıştır. Yakın dönemde de tanık olması şüphelidir. 12 Eylül'ün, darbeye nisbeten mesafeli duran güçler eliyle "normalleşme süreci"ne sokulamamış olmasının bir çok sebebinin bulunduğu muhakkaktır. Bunlardan konumuzla da doğrudan ilgili olan bir tanesi, emperyalist-kapitalist sistemin 80'lere doğru içine girdiği iktisadi yöneliştir. Kabaca monetarizm olarak adlandırılan bu yöneliş, Türkiye kapitalizminin de 24 Ocak 1980'den sonra kendisini bu sürece uyarlamasıyla devam etti. Bir yanıyla, üretenlerin toplumsal üründen aldığı payı korkunç asgarilere çekmeyi bir varoluş sorunu olarak önüne koyan bu konjonktürel iktisadi gelişme, misyonları üretim politikalarından çok bölüşüm politikaları üzerinde seçenekler sunmak olan bazı partileri zor durumda bıraktı. Refah toplumu, sosyal haklar, sanayileşme, kalkınma gibi motiflere öncelik tanıyan partiler, kapitalizmin krizini ya da sorunlarını aşma noktasında gerçekleşebilir iktisat politikaları üretemez duruma düştüler. Üretebildilerse de bunları burjuvazi beğenmedi.

Yukarıda işaret edilen durum, Türkiye'de geçtiğimiz on yıl içersinde çok somut yaşandı. 12 Eylül'ün türevi

olmayan partiler, Eylül rejimince korunup kollanan IMF modeline karşı alternatif geliştiremediler.Bu, onların beceriksizliğinden değil, sistemin farklı iktisat politikalarına tahammülünün olmamasından ileri gelmektedir. Sonuçta bu partiler 12 Eylül'den çıkışa önderlik etmek için gerekli olan temellerden birine (ekonomik tabana) sahip olamadılar.

Öte yandan, diktatörlüklerden demokrasiye geçişin başarılı olabilmesinin şartlarından birisi de geçiş süreci üzerinde ve sürece önderlik etmeye çalışan siyasal odaklar üzerinde aşağıdan baskı oluşturacak bir toplumsal muhalefetin varlığıdır. Bazı Latin Ameraka ülkelerinde ve bu arada 12 Mart dönemi Türkiyesi'nde görüldüğü gibi (Ecevit'e güç veren anti faşist tepki hatırlansın.) baskıcı otoriter rejimlerin normalleşme sürecine sokulabilmesi biraz da rejime karşı güçlü bir tepkinin oluşmasına bağlıdır.

80 sonrası Türkiye'de süreci gerçek bir demokratikleşmeye zorlayacak bir kitle hareketi oluşmadığı gibi, tepeden başlatılan normalleşme girişimlerini cılız da olsa etkileyen bir toplumsal muhalefet de oluşmamıştır. Böylece, DYP, SHP gibi partilerin geçiş sürecine öncülük etme şansları olmamıştır.

Kendisini 84 yılında duyuran ve hala devam eden Kürt Ulusal muhalefeti, talepleri, hedefleri ve biçimi itibariyle doğal olarak bu partilerin yaslanabileceği bir muhalefet olamazdı. Nitekim bu partiler bu muhalefetin boğulması dolayısıyla geçiş sürecine herhangi bir etki yapmaması için Özal ve Ordu ile işbirliği yapmaktan kaçınmadılar.

Kısaca üzerinde durduğumuz bu iki sebep, 12 Eylül'ün bu rejimin türevi olmayan güçler eliyle yumuşama sürecine sokulamamış olmasında ve ayrıca tepeden başlatılan normalleşme önlemlerinin güdük kalmasında belirleyici olmuştur. Sonuç olarak 80'lerin gündemi ve temel sorusu 90'lara devredilmiş oldu: 12 Eylül'den çıkış nasıl sağlanacak?

12 Eylül'den Çıkış: Nereye

Bu soruya doğru bir cevabın verilmesine en elverişli ve ayrıca da gerekli perspektif şudur:

Türkiye'nin 12 Eylül'den çıkış sorununu demokrasiye dönüş şeklinde değil, demokratikleşme süreci şeklinde tanımlayıp kavramlaştırmak gerekir.

Çağrıştırdığı bazı olumlu seslere rağmen demokrasiye dönüş, (hür parlamenter düzene değil, demokrasiye) tekelci sermayenin terörist yönetiminde burjuvazinin barışçıl egemenliğine dönüşü ifade etmektedir. Fakat böyle bir süreçte toplumun çoğunluğunu oluşturan sınıf ve katmanlar gerçek özgürlüğe kavuşamamakta, toplum köklü bir dönüşüm yaşayamamaktadır. Dolayısıyla halkın kendi kendini yönetmesi anlamında demokrasi tam olarak gerçekleşememektedir. Bu sayılanların önünde burjuvazinin egemenliği engel olmaktadır.

Sadece teorik değil, böylesine somut ve maddi nedenlerle günümüzdeki baskıcı terörist rejimlerden kopuş, sosyalizmle kesişen bir demokratikleşme süreciyle ancak sağlanabilir. Burjuva egemenliğini de aşan ve yığınların kendi kendilerini yönetmesini sağlayacak bir siyasal-toplumsal dönüşüm süreci Eylül'den çıkışın ve kopuşun tek gerçekçi yoludur. Bunu sosyalizmi hedefleyen bir halk demokrasisi ya da kısaca devrimci halk demokrasisi olarak tanımlayabiliriz. Burjuva demokrasisine dönüşten farklı olarak devrimci halk demokrasisi devletin sınıf içeriğinde genişlemeyi değil, değişmeyi ifade etmektedir. Bu seçenekte siyasal, ekonomik ve tüm toplumsal ilişkilere ve süreçlere işçi sınıfı ve çalışanlar hükmedecektir. Bu hükmediş burjuva demokrasisinden bin kat demokratiktir. Toplumun özgürleşmesinin elverişli koşullarını yaratması bakımından son derece insanidir.

12 Eylül'den çıkış sorununu demokrasiye dönüş değil, demokratikleşme süreci şeklinde tanımlayıp kavramlaştırmak gerekir

Devrimci halk demokrasisi iktidarın yaygınlaştırılarak üretenlere devredildiği yeni bir toplumsal kuruluş, bireyle toplum, insanla insan, insanla doğa, insanla eşyalar arasında yeni bir ilişki tarzı, üretme fonksiyonu ile yönetme fonksiyonunun insan toplumunda birleştirildiği yeni bir siyasal düzen ve nihayet insanın kendini toplumsal olarak yeniden özgürce ürettiği ve gerçekleştirdiği yeni bir yaşam şekli olacaktır.

Burjuva parlamenter muhalefetin bedelini ödeyemeyeceği için (gerçekten de burjuvazi Türkiye'de demokrasiyi kurmanın bedelini ödeyecek güçte ve olgunlukta değildir) 12 Eylül'e karşı demokratik bir seçeneğe yönelemeyeceğinin defalarca kanıtlandığı Türkiye'de toplumsal, siyasal tüm süreçleri demokratikleştirme gücüne ve imkanına sadece işçi sınıfı, diğer emekçi kesimler, Kürtler ve devrimci-demokratik güçler birlikte sahiptirler.

12 Eylül'den devrimci demokratik bir çıkışı örgütleyebilmenin, Türkiye'yi böyle bir sürece yönlendirebilmenin yolu bu sürecin öznelerinin gücünü, imkanını, eylemini birleştirebilecek bir oluşumun yaratılmasından geçmektedir. Özgürlük, eşitlik, demokrasi ve sosyalizm isteyenlerin 12 Eylül rejimi karşısında somut talepler, somut iş ve mücadele etrafında biraraya gelmesi sağlanmadan ve bu bir iktidar mücadelesi olarak planlanmadan rejimin aşağıdan zorlanması ve çözülmesi mümkün olamaz.

12 Eylül ile her alanda hesaplaşmayı teşvik edip örgütleyecek, amaçlarını kendisinde ve eyleminde olabildiğince içselleştirip cisimleştirecek, muhalif olma bilincini geliştirecek ve toplumsal muhalefeti siyasallaştıracak, mücadele halindeki güçlerin birliğini sağlayacak, kitleleri kendi kendilerini yönetmeye hazırlayacak, insanların günlük yaşamında yanında olacak bir Devrimci-Demokratik Muhalefet Hareketi yaratmadan, bu yönde girişimlerde bulunmadan Türkiye 12 Eylül'den kopuşa yönlendirilemez.

Gelinen bu noktada demokratlara, ilericilere ve devrimcilere düşen görev, baskıcı çözüme ve bu çözümün yumuşak konularına karşı devrimci seçeneği maddi ve politik bir güç haline getirmektir. Devrimci çözümlerin geçerli olduğunu söylemek ve benimsemek yetmemektedir. Bunun için mücadele etmek de gerekir. Bu mücadelenin tek bir araca, tek bir metoda değil, çok çeşitli araçlara, çok çeşitli metodlara dayanması gerektiği açıktır. ■

Kitlelerin Açlık Grevi

DİYARBAKIR'DA DİRENİŞ KAZANDI

Baki Karadeniz

Yaşamının son on yılında yaklaşık 300 günü açlık grevinde geçiren Saliha Ana anlatıyor: "Bizim çocuklarımızı teslim almak, kişiliksizleştirmek istiyorlar. Biz gerekirse ölünceye kadar direniriz."

Cezaevlerinin Saliha (Şener) Anası son açlık grevlerine katılan kadınların eyleme nasıl baktıklarını gösteriyordu. Devletin hedefi olan herşeyi artık halk koruyordu.

Diyarbakır Cehenneminden, İtirafçı Cennetine

7 Ekim gecesi Diyarbakır Cezaevi'nden yapılan sevk ve yarattığı direniş bu anlamda sıradan bir sürgün olayı değildi. Diyarbakır Cezaevi devlet için PKK'ya karşı özel savaş yöntemlerinin denendiği bir laboratuardı.Devletin gönlünde yatan, bu cezaevini tümüyle itirafçılaştırmak, buraya getirilen herkesi bir itirafçıya dönüştürmekti. Sürgünün ardından tutuklu yakınları yayınladıkları basın bildirisinde şöyle dediler: "İktidarın amacı, sıradan sevk ve sürgün değildir. Yakınlarımızı ilk etapta, Eskişehir cezaevinin hücrelerine tıkıp, orada mücadeleden soyutlamaktır. İkinci etapta ülkemizde hücre tipi cezaevleri inşa etmektir. Diyarbakır Cezaevi de bu arada itirafçılaştırılmak istenmektedir. Buna izin vereceğimiz doğal olarak düşünülemez." Batman'dan gelen haberler de ailelerin sözettiği, plana doğruluk kazandırıyordu: Yeni ildeki bu cezaevi restore edilmiş ve hücre tipi haline getirilmişti. Bitlis'te yapılan cezaevi "yaşanamaz" raporu aldığı için geçici olarak atelyeye çevriliyor, durum örtbas edilmeye çalışılıyordu. Olayın hazırlanmış bir planın parçası olduğu ilk bakışta belli oluyordu. Sürülen tutukluların yarısından fazlasının davaları henüz sonuçlanmamıştı. Şimdiye kadar davası devam eden tutukluların sevk edildikleri hiç olmamıştı. Üstelik sürgünün ardından idare genel bir şiddet uygulamaya başladı. 23 Ekim gecesi cezaevine giren özel tim, siyasi polis, çevik kuvvet, tutukluları kıyasıya dövüyor, yaralananlara tedavi uygulamıyor, görüşler engelleniyordu. Açlık grevine başlayan tutukluların taleplerinden birisi de davası devam eden sürgünlerin geri getirilmesi ve kaldırılan temsilcilik hakkının yeniden verilmesiydi.

Kadınlar Çoğunluktaydı

Olayın duyulmasıyla birlikte bir araya gelen tutuklu yakınları açlık grevine başladılar. Bu kez direniş sadece Diyarbakır'la sınırlı değildi. Çok daha kitlesel çok daha bilinçliydi. Kısa sürede Nusaybin, Cizre, Van, Suruç, Siverek gibi il ve ilçe merkezlerine yayıldı. Halkın katıldığı dayanışma ve protesto gösterilerine dönüştü. Kitlenin ruh hali de her zamankinden değişikti. Grevciler arasında kadınların çoğunluğu göze batıyor, sadece Cizre'deki greve 150'nin üzerinde kadın katılıyordu. 50'sini aşmış Sultan Çatak, "İçerde yakınım yok. Ama onları savunmak için illa yakınım olmaları gerekmez. Eylem sonuçlanıp haklar geri alınıncaya kadar devam edeceğim, diyordu. İnsanlar artık cezaevlerine destek vermek için kan bağı aramıyorlardı. Mayıs ayında tutukluların uyarı grevine destek veren tutuklu yakınlarına polisin saldırması, 300 kişiyi gözaltına alması, bunlardan birkaçının tutuklanıp yargılanması olumsuz bir etki yaratmamış, grevcileri daha da kitleselleşmeye yöneltmişti.

Huzuru Kaçan Süper Vali

SP binasında toplanan insanlar, grevin10. gününden sonra bile halay çekmeyi, türkü söylemeyi bırakmamışlardı. Bölgedeki tüm demokratik kuruluş ve örgütlerin de direnişe destek vermesi morali yükselten bir etken olmuştu. RP, DYP gibi partilerin bile eylemcilerle dayanışmalarını ifade ettikleri görülüyordu.

Bölgedeki hareketlilik sadece açlık grevleriyle de sınırlı kalmadı. Birçok kentte çeşitli eylemlilikler gelişiyordu. Kızıltepe esnafının protesto amaçlı kepenk kapatma eylemi sabahın erken saatlerinde timlerin, askerlerin kepenkleri kırmasıyla engellenmeye çalışıldı. Ko-

zakçıoğlu "huzur toplantısı"na gittiği Nusaybin'de gizlenmeyi başaramayarak öğrencilerce yuhalanıyor, ilçeden huzursuz bir biçimde ayrılıyordu. Mazıdağı öğrencileri sürgünü protesto etmek için boykot yapıyordu. Yine Cizrelilerin yürüyüşü kurşun ve gözaltılarla dağıtılmaya çalışıldı. Bölgeden yüzlerce protesto telgrafı çekiliyor, imza kampanyaları başlıyor, basını boykot bütün hızıyla sürüyordu.

Bu hareketlilik süresince gerilla saldırıları da yoğunlaştı. Bir aylık süre içinde Uludere, Silopi, Kurtalan şehir merkezlerine yapılan baskınlar basına yansımadı, çatışmaların ise sözü bile edilmedi.

Bölgede başlayan kitle hareketleri bölge insanının son yıllarda yaşadığı çok boyutlu değişiklikleri de gösteriyordu. Greve ailece katılanlar, günlerce tanımadıkları erkeklerle birlikte parti binasında yaşayan kadınların, birbirini tanımayan insanların samimiyetleri, dayanışmaları yeni bir dönemin işaretleriydi. Bir yandan eylemlerin bu şekilde başarılı olamaması halinde yapılacaklar tartışılıyordu. Yine Saliha Ana bu konuda öncülük yapıyor, "eğer hakkımızı alamazsak, üstümüze benzin döküp yakacağız" diyordu. Nusaybin köylerinden kalkıp gelen yaşlı Kürt kadını, başına bağladığı sarı, yeşil, kırmızı renkteki örtüsüyle, tüm Kürt insanının cezaevlerindeki evlatlarını desteklediğini belirtip, çektiği zılgıtla yeni bir coşku yaratıyordu. Kızı, dağdaki gerillaya katılan yaşlı Nusaybin'li kadın, greve kızı adına katıldığını da açıklıyordu. Cizre'de grevcilerin 3000'e yakın insana sergiledikleri tiyatro oyununun 12 oyuncusu okuma yazma bilmeyen köylü Kürt kadınlarıydı. Açlık grevine kocasından izin alarak katılan bir başka Cizreli kadın ise, kocasının grevi artık bırakması gerektiği şeklindeki telkinlerine siyasal yanıtlar vererek karşı koyuyordu.

Modern Kürt direnişinin simgesi haline gelen ve halk arasında "Mahzum Korkmaz Akademisi" olarak anılan Diyarbakır Cezaevi kitlelerin açlık greviyle, ölüm orucuyla haklarını geri aldı. Son güne kadar kabul edilmeyen ve temsilcilik hakkını fiilen işlemez hale getiren koğuşlar arası ziyaret hakkı da geri alındı. Direnişten önce bölgede "ses veren" herşey hedefti. Köy boşaltmalar, yakmalar günlük yaşamın bir gerçeğiydi. Cezaevinde kazanılan haklardan, kitlesel eylemlerden sonra bugün de bölgede "ses veren" herşey hedef. Açlık grevi bitse de gözler hep orada olmalı! ■

Avrupa Parlamentosu Güneydoğu'da

"BEĞENMEDİYSENİZ BİR DAHA GELMEYİN"

Semra Somersan

Arkamızda, biri makinalı tüfek taşıyan üç sivil polis, Mardin'in ana caddesinde yürüyoruz: Avrupa Parlamento'sundaki yeşil milletvekillerinden Claudia Roth, Avrupa Parlamento'sunda Yeşiller Grubu'nun Sözcüsü Ali Yurttagül, Tages Zeitung'un Türkiye muhabiri Ömer Erzeren ve ben.Mardinli kuyumcuların ününü duymuş Ali. Bir gümüşçü dükkanına girmek istiyor. Makinalı tabanca taşıyan sivil polis Ali Yurttagül'ün arkasından dükkana daldı. Şırnak dönüşü, Mardin yakınındaki Peşmerge kampını ziyaret etmek için Karma Parlamento Komisyonu Türk Eşbaşkanı Bülent Akarcalı'ya iki ay önce izin için başvurmuşlardı Roth ve Yurttagül. Kampa gelmeden yolda nereye gideceğimizi sormuş, kampa geldiğimizde de karanlık bastığını, içeri girmemizin mümkün olamayacağını, "yarın sabah erkenden Mardin'e tekrar gelip, Vali'yi ziyaret ettikten sonra kampa tekrar gitmemizi" önermişti. Gece kalacağımız Diyarbakır'dan Mardin'e yol birbuçuk saat. Güneydoğu'da bugün kalan üç Peşmerge kampından Diyarbakır'da 10.792, Muş'ta 4.446 Peşmerge binalarda yaşıyorlardı. Mardin kampındaki 11 589 kişi ise iki yıldır hala çadırlarda barınmaktaydı. Kampa giremeyince, dükkanlar kapanıp herkes evine çekilmeden Mardin'i görmek istedi yolcular. Sivil polis kibardı: " Madem tabancamdan rahatsız oluyorsunuz, arabaya koyayım. Bunu, sizi korumak için iyiliğiniz için yapıyoruz. İstemezseniz silahsız koruruz. "

Boşaltılan köyler, yıkılan evler, yakılan mahsul ve ağaçlar. Şırnaktan haberler bunlar...

Sonuçsuz Ziyaret Denemesi

Sivil polis yalnız kibar değil, aynı zamanda duyarlıydı. Dükkandan

çıkıp yeniden yürümeye başladığımız'da makinalı tüfek bu kez kısa boy'lu sivil polis tarafından taşınmaktaydı. Ama Claudia Roth silahlara pek alışık değildi, bu korumaya nail olmak için ne yaptığını bilmiyordu. Kimin, kimi, kimden koruduğunu da pek anlayamamıştı. Yine de, Güneydoğu'daki yüksek bürokratların bütün oyalamalarına rağmen iyi niyeti sonsuzdu: Ne olsa "yarın" sabah Peşmerge kampını ziyaret etmek mümkün olacak, bu şerefe erişmek için ne yaptığını da belki Olağanüstü Hal Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu ile yapacağı görüşmede öğrenecekti. Türkiye-AT Karma Parlamento komisyonu toplantısı 7 Kasım'da İstanbul Hilton Oteli'nde başlayacaktı. Avrupa parlamentosu yeşil milletvekillerinden Roth ve yeşillerin sözcüsü Yurttagül toplantı öncesi Güneydoğu'yu ziyaret edip, Komisyon toplantısının önemli maddelerinden insan hakları konusunda, özellikle bu bölgede insan haklarının askıya alınması nedeniyle olan gelişmeleri değerlendirmek için inceleme seyahati düzenlemişler, gerekli izinler için de haftalar öncesinden Akarcalı aracılığı ile Türk makamlarına başvurmuşlardı. Özellikle de Mardin'deki peşmerge kampı ile Diyarbakır Cezaevi'ni ziyaret edip Bölge Valisi Kozakçıoğlu ile görüşmek istiyorlardı. 4 kasım Pazar günü sabahı Diyarbakır'a geldiğinde, havaalanında karşılayan olmamış, başımızın çaresine bakmak üzere otelden Cumhuriyet Savcısı Turhan beyi arayıp cezaevine kaçta girebileceğimizi öğrenmek istemiştik. Ancak Savcı bulunamamış Nöbetçi Savcı Habib Mete Vural ise ne konukların yapacakları ziyaret, ne de izin konusunda bilgi sahibiydi. Yolcuları, odasında birbuçuk saat sabırla misafir etmiş, nazikçe böyle bir yazı gelmediğini defalarca söylemiş, Savcı'yı aramış, yolcuların birkaç kez Bülent Akarcalı'yı aramalarına bile gözyummuştu. Ancak saatler geçiyor, yolcular ısrardan vazgeçmiyordu. Hatta, arada siyasi tutukluların bulunduğu T.C. Adalet Bakanlığı 1 No'lu Tutukevi'ne bile gidip gelmişler, ama kapıdaki memurdan iznin cezaevine ulaşmadığını öğrenmişlerdi. İşin umutsuzluğu kesin ortaya çıkınca Vural " Siz en iyisi Diyarbakır'ı gezin. Karnınızı doyurup eğlenin bari" diyerek yolcuları postalamıştı.

Ver elini Cizre. Cizre'de, tutuklu yakınlarının Sosyalist Parti merkezinde Diyarbakır cezaevinden sevkler ve Eskişehir hücre tipi cezaevine karşı tutuklularla dayanışma için yaptıkları açlık grevindekilerle görüşüldü. Üç odada kadınlar. Kimi beş, kimi onbeş, kimi yetmiş yaşında. kimi çocuk emziriyor. Akşam vakti ya, battaniyelerin altında hepsi. Çevirmen aracılığı ile kürtçeleri bizim anlayacağımız dillere çevriliyor. Hepsinin acısı ayrı.

Her sivil vatandaşa 15 güvenlik görevlisi düşen Şırnak'ta ağaçlar kesiliyor "kentin" orta yerinde. PKK gerillası gizlenmesin diye...

Hem ayrı, hem de benziyor birbirine. 65-70 yaşlarındaki Ayşe Vaşak'ın oğlu cezaevinde açlık grevi yapıyor. Vaşak, Cizre'nin Dirsekli köyüne bağlı Bakkartal mezrasından. Ama artık böyle bir mezra yok. 15 hanesi güvenlik güçlerince boşlatılmış ve evleri yıkılmış. Yüz kişi açıkta, sokaklarda şimdi. Ayşe Vaşak hem köyünün kaderi, hem de cezaevindeki 23 yaşındaki oğlu Fadıl'la dayanışmak için açlık grevine katılmış. Elli koyunu varmış. Otuzbeşini apar topar Cizre'ye getirip satabilmiş, evi yıkılınca. Başka birşeyi de yok şu dünyada. Onüç yaşındaki Bervin ise hiç akrabası olmadığı, kendi halkından başka dayanaşacak kimse bilmediği için açlık grevinde. Battaniyelerin arasından bir bebek burnu göründü. Annesi yok. Birileri sahip çıkmış bakıyor. Erkekler, büyük odada, sigara dumanları arasında şarkı söyleyip destek veriyorlar birbirlerine. Daha dipteki, sessiz bir odada ise kadın-erkek karışık bir grup. Ölüm orucunda. 15-20 kişi. Kadınlar çoğunlukta. Geceyarısı otelde yemek. Saçı sakalı birbirine karışmış biri belirdi masanın yanında. Pek itimat uyandırmıyor. Ama soruları, kimliği konusundaki şüphemizi yokediyor: "Yarın sabah nereye gideceksiniz? Yola kaçta çıkacaksınız? Şırnak'a gitmiyor musunuz? Niçin? Sonra yolculuk nereye?" Şırnak bu kez programda yoktu. Ama ne yapabiliriz? Programımızı uygulayamamanın sonucu sivil polise söz verdik bir kez. Sabah dokuzda otelden Şırnak yoluna çıktık. Cizre-Şırnak arası 50 kilometre yol. Üç kez polis/jandarma/Özel tim karışımı bir kontrolden geçiliyor. Cizre çıkışında ve Şırnak girişinde hüviyet kontrolü yapılıyor. Gece masamıza gelen zat yine orada: "Gece niye sinirlendiniz hanfendi?" diye soruyor önce nazikçe. Arkasından, "Beğenmezsen bir daha buraya gelmezsin"

Devletin İşine Akıl Ermez

Şırnak'a Bölük Komutanı'na telsizle haber yollanıyor. Bölük komutanı "geç" emri veriyor. Arada kısa bir jandarma kontrolü. Şırnak girişinde ise hüviyetlerimizdeki şecere irili ufaklı kağıt parçalarına not ediliyor. Claudia Roth'un diplomatik pasaportu pek güven uyandırmıyor. Evet doğum tarihi ve yeri var, ama hani nüfusta kayıtlı olduğu yer? Nerede anababa adı? Medeni durumu? "Europdische Parliament" bu ne demek? Sivil polisin işi zor. Türkçesini belirtti yolcular. Ama yok, o Almancasını tek tek harflere bakarak yazıyor. Ne olur ne olmaz. Sonra bu çetrefil bilgiler 28 bin nüfuslu Şırnak İli Emniyet Amirliği'ne iletiliyor. Sonra "geç" emri bekleniyor. Neyse şimdi, Şırnak'ta tepede bir kahvede oturduk çay içiyoruz. Sivil polise uymanın sonucu habersiz geldik buraya; İnsan Hakları Derneği avukatları Silopi'ye gitmişler. Peşpeşe 25-30 davaya girecekler. Bütün gün yoklar. Birinin evine uğruyoruz çaya. Sivil polis sıkı takipte. Kahveden çarşıya, çarşıdan ilkokula, okuldan eve, dört kişi, arabayla ağır ağır yürüyüşümüze eşlik ediyor. Evden çıkışta yine oradalar.

Şırnak'ta yeni haberler, eski haberler aslında. Boşaltılan köyler, yıkılan evler, yakılan mahsü lve ağaçlar. Sokak'ta çaresiz, evsiz, parasız, aç köylüler. Belki de bunun için Şırnak ili hızla gelişiyor. Her yerde koca ga-

Bir zamanlar Cizre'nin Dirsekli köyüne bağlı Bakkartal mezrası varmış. Artık böyle bir mezra yok. 15 hanesi güvenlik güçlerince boşaltılmış ve evleri yıkılmış. Yüz kişi açıkta, sokaklarda, çadırlarda şimdi...

rip binalar inşa ediliyor. Ağaçlar kesiliyor "kentin" orta yerinde, PKK-gerillası gizlenmesin diye. Hükümet Konağı için bir avukatın evi uygun görülmüş. Ancak, Hükümet, sahiplerine sadece evin parasını ödemek istiyor. Bahçesi için para vermezlermiş. Eskiden, epey eskiden Ermeniler de varmış Şırnak'ta, Kimi Avrupa'ya kaçmış, kimi ölmüş. Şimdi sadece , her sivil nüfusa 10-15 güvenlik görevlisi olmalı (asker, jandarma, resmi ve sivil polis, ve özel tim toplamı)

Şırnak'tan sonra Mardin. Ancak Mardin'e "yarın" sabah saat 8:30'da bir kez daha gideceğiz.

Sabah 8:30 da yolcular Mardin Valiliği'nde. Ne ki durum biraz garip: Uzun boylu ince bir Vali Yardımcısı kapıya çıktı..Yolcuları kenara çekti: Toplantıya gideceğini, Vali'nin orada olmadığını, izin olmadığını, Peşmerge kampına giremeyeceğimizi, Diyarbakır'a geri dönmemizi, hepsini bir ağızdan söylüyor. Önce şaşkınlık. Sonra protokol icabı Avrupa Parlementosu milletvekiline yol üstünde, ayak üstünde bilgi verilmemesi gerektiğini, Bölge Valisi ile telefonda görüşmek istediğimizi belirttik. Bu iyi oldu; Bir başka Vali Yardımcısı , "Olağanüstü"ye bakan Fethi Özdemir bey görevi devir aldı ve yolcular Valilik binasındaki odasına alındı. Saat 10:00.

Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu'nun sekreteri telefonda sorguladı: "Vali Bey size saat 10:30'da Diyarbakır'da randevu verdi. Niçin Mardin'desiniz? Devletin işine akıl ermez. Sivil polis 8:30'da Mardin'de olacağımızı, Peşmerge kampına gideceğimizi biliyor. Şimdi randevu ne zaman, kime verilmiş belli değil. Ama olsun, mantıki açıklaması yok bunların. 11:00'de Diyarbakır'dayız. Haberimiz olmayan randevumuza geciktiğimiz için sekreterden hafif bir azar işittik. Hayri Kozakçıoğlu ise son derece zarif. Karma Parlamento Komisyonu'nun 9 Kasım'daki oturumuna katılacak. İyi bir politikacı gibi şikayetlerimizi sabırla dinliyor. Ali Yurttagül'e göre de yakın geleceğin İçişleri Bakanı. Kozakçıoğlu, silahlı polislerle bizi korumak istediğini, yanlış makama müracaat ettiğimiz için Peşmerge kampına giremediğimizi, Türkiye Hükümetinin 4500 Peşmerge'yi Irak'a iade etmediğini, ama kendi görüşüne göre bu kişilerin Irak'a geri dönmesi gerektiğini, Bölge Valiliği olarak Güneydoğu'nun gelişmesi için büyük çabalar sarfedildiğini, ancak Peşmerge kamplarında kürtçe değil, sadece türkçe eğitime izin verdiklerini anlatıyor. Hepsinden iyisi, Diyarbakır Cezaevini ziyaret için izin çıktığını vurguluyor.

"Güneydoğuda Demokratik Kurallar İşliyor" mu?

Diyarbakır 1 No.lu Tutukevi'nde toplam 423 kişi var. Bunların 328'i siyasi tutuklu. Bugün 116 kişi dönüşümlü olarak açlık grevi yapıyor. 10 gün bir grup, sonra bir başka grup açlık grevini devir alıyor. Cezaevi Müdürü Rüstem Cinkılıç, "88 Mayısında" buraya gelmiş. Ve geldi geleli kimsenin kılına dokunmamış: "Bizim tutuklularla ilişkimiz son derece fevkaladedir" diyor. Sevk sırasında dayaklar? "Yok" diyor Müdür Cinkılıç, "atılmadı". Hala hastanede olan iki kişi? Sonunda anlaşıldı. Dayak, polis ve jandarma tarafından, tutuklular gitmekte direnince atılmış.

Diyarbakır Cezaevi'nde 3 taraf-sız, 3 itirafçı, 11 PKK, 4 diğer sol siyasi, 1 ülkücü, bir de Adli koğuş var. Yatanların büyük bir kısmı da silahlı eylemden değil, yataklık ve kuryelik yapmaktan burada bulunuyor.

Gazetecilerin koğuşa girmesine izin çıkmamış. Ancak Claudia Roth ve Ali Yurttagül koğuşları ziyaret ettiler. Anlatıyorlar: 27. Koğuş'ta 3 tane çocuk siyasi tutuklu. 13 yaşındaki Salih Eren ile 14 yaşındaki Aziz Fırat, Cizre ve Nusaybin'deki açlık grevlerine katıldıkları için üç aydır cezaevinde tutuluyorlar. 13 yaşındaki Metin Karabaş ise, "13 gün önce" savaşçı (gerilla) olduğu için tutuklanmış. Aynı koğuşta, Apo'nun 30 yaşındaki kardeşi Mehmet Öcalan. Silah taşımamış, yataklık, kuryelik yapmamış. Köyünden götürürlerken sormuş, "Suçum ne?" Yanıt, "Apo'nun kardeşisin." İşkence olarak zorla rakı içirtilen İmam Mehmet Polat da 27. Koğuşta.

İstanbul'a dönüşte,Karma Parlamento Komisyonu'nun 9 Kasım'daki toplantısında Hayri Kozakçıoğlu'nun verdiği brifingin 1.5 saat sürmüş olduğunu öğrendik. 18'i Avrupa'lı, 36 KPK milletvekiline Bölge Valisi'nin verdiği mesaj: "Hukuk kurallarına saygılıyız. Güneydoğu'da demokratik kurallar işliyor. 424 ve 425 sayılı kararnameler uygulanmıyor. Toplantılara izin veriliyor. Görevimizi yürütmeyle sınırlı tutuyoruz. Köyler boşaltılmıyor. Köylüler kendi kendilerine, ekonomik koşullar yüzünden göç ediyor." ■

İHD Genel Kurulu

MUHALEFET YOK, İKTİDAR DA YOK

Ayşe Pekdemir

28 Ekim 1990 günü,DSİ toplantı salonunda İnsan Hakları Derneği 3. Olağan Genel Kurulu yapıldı. Genel Kurul'da yapılan seçimler sonucunda, Genel Başkanlığa Nevzat Helvacı, Genel Sekreterliğe Akın Birdal, Genel Başkan Yardımcılığına Zübeyr Aydar, Genel Saymanlığa Ömer Faruk Yenigün, Genel Sekreter Yardımcılıklarına da Yusuf Alataş ve Hasan Uysal getirildiler. Hıdır Oktay, Mustafa Ekmekçi ve İsmet Demirdöğen ise Merkez Yürütme Kurulu üyeliklerine seçildiler.

Genel kurul süreci ve sonuçları -bir tek cümleyle ifade etmek gerekirse- İHD içinde uzun süredir yaşanmakta olan tıkanıklığın yeniden üretilmesi olarak tanımlanabilir. Bu anlamda Dernek, Türkiye'de insan hakları mücadelesi içindeki konumu ve etkinliği açısından kritik bir döneme girmiştir.

Genel kabul göreceği üzere, İnsan Hakları Derneği, kuruluşundan bu yana gerek ülkemizde gerekse uluslararası planda kendine meşru ve saygın bir yer edinmiştir. Böyle olmakla birlikte, İHD'de henüz kendine özgü bir dil, Derneğin bünyesini oluşturanlarca ortak kabul görmüş net bir anlayış, yeterli ve etkili bir kurumsallaşma yaratılamamıştır. Ancak, bugün gelinen noktada Dernek içinde yaşanan sorunların ve tartışmaların,bizlere çok önemli ipuçları veren yanıtlarını yine Derneğin dört yıllık kendi pratiği içinde bulmamız mümkündür. İHD'nin kamuoyunda sağladığı etkinlik ve saygınlığın gerisinde, insan haklarının evrensel değerlerine sahip çıkarken bir yandan da günceli yakalayan, izleyen ve müdahale eden anlayışı yer alıyordu. Derneğin kuruluşundan bugüne uzanan süreç içinde,gelişmeler karşısında objektif,ama ezilenden yana taraf tutan, ihtisaslaşmayı ve kitleselleşmeyi bir arada gören bir mücadele perspektifi, İHD içinde azımsanmayacak bir kesimin ortak paydası haline geldi. Bugün yaşadığımız sorunların aşılmasında çıkış noktası olabilecek yaklaşımlar da İHD'nin bu özellikleri içinde aranmalıdır.

Ne var ki, yukarıda kısaca değinilen, İHD'nin dört yıllık pratiğinin bugüne taşıdığı olumlu özellikler son Genel Kurul'da birlikte hareket edebilmenin zemini haline gelemedi.. Özellikle de muhalefet açısından ortak bir zemin haline gelemedi ve geçmiş yönetim, muhalefetin dolduramadığı boşluğa bir kez daha yerleşme imkanı buldu. Sonuçta bugün, İHD Genel Merkezi, insan hakları mücadelesini "aydınların sorunu" olarak gören ve mücadele imkanlarını bununla sınırlayan, Derneği bir "uzmanlar örgütü" olarak gören bir anlayışın inisiyatifine terkedilmiştir.

Bugün yaşanan sorunların aşılmasında çıkış noktası, İHD'nin meşruiyet ve saygınlığını sağlayan özelliklerinde aranmalıdır

Ancak sorun bununla kalmamaktadır. Önümüzdeki dönem. Genel Merkez'in bir anlamda sınırlayıcı ve etkisiz politikalarına karşı kimi şubelerin, bir tepki olarak da şekillenmesi muhtemel , İHD'nin alan ve misyonunu aşan ve fakat bir başka düzeyde daraltıcı sonuçlar yaratacak politikaların çatışmasına sahne olabilecektir. Son Genel Kurul çalışmaları boyunca bu olumsuzlukların ipuçlarına da raslanmıştır.

Bizler, Ankara Şubesi delegeleri olarak, Genel Kurul'da diğer şubelerden gelen ve ortak bir zemin yaratabileceğimizi umduğumuz delegelerin önemli bir bölümüyle Nevzat Helvacı başkanlığındaki Genel Merkez yönetimine karşı olma dışında, insan hakları mücadelesine yaklaşım anlamında bazı önemli farklılıklara sahip olduğumuzu anladık.Kaldı ki, sözkonusu çevrelerin insan hakları mücadelesi konusunda anlayış birliği aramak yerine, "bizimle birlikte olanlar olur, olmayanlar olmaz" mantığıyla hareket etmeleri, ortak bir liste oluşturma imkanını baştan yoketti.

Genel Kurul'un öğretici bir boyutu da Kürt sorunu konusunda bilinen radikal (!) söylemlerle Olağanüstü Hal Bölgesi'ndeki İHD şubelerinden gelen delegasyonun desteğini sağlama hesaplarının boşa çıkmasıydı. Özellikle İstanbul'dan gelen bir kısım delegenin bölgenin gerçeklerinden uzak ve abartılı yaklaşımı, yine bizzat Güneydoğu'dan gelen bir delegenin "biz kendi sorunlarımızı biliyoruz,siz kendi sorunlarınızı ve programınızı anlatın" şeklindeki yaklaşımıyla cevap buldu.

Genel Kurul'da yaşanan dikkat çekici olaylardan biri, Diyarbakır delegesi Vedat Aydın'ın konuşmasını Kürtçe yapması nedeniyle, konuşmayı Türkçeye çeviren A. Zeki Okçuoğlu ile birlikte gözaltına alınmaları ve ardından tutuklanmalarıydı.

Sonuç olarak, başta Ankara, İzmir, İstanbul ve Adana'nın çoğunluğu olmak üzere, bu kadar geniş bir kesimin katılımı olmaksızın Genel Kurul salonunda yazboz tahtası örneği bir liste çıkartıverip, Derneğin içinde bulunduğu tıkanıklıktan bir seçim politikası olarak yararlanan ve bunu da Derneği kurtarma (!) misyonu adına yapan Nevzat Helvacı başkanlığındaki yönetimin,insan hakları mücadelesinde ortak kabul görmesini gerekli gördüğümüz perspektifi temsil etmediği düşüncesindeyiz. Diğer yandan Genel Kurul'da genel merkez yönetimine karşı olan kesimin, birlikte üretilen bir anlayış temelinde biraraya gelme olgunluğunu gösterememesi de Ankara Şubesi delegeleri olarak bizlerin "muhalefet listesi"nde yer almamıza olanak tanımadı. Bu nedenle,beraberinde iktidar değil iktidarsızlığı getirecek olan, yani Derneği sorunlarından arındırmak yerine yeni çözümsüzlüklere sürükleyebilecek bir ittifaktan uzak durarak, boş oy kullanma tavrını benimsedik.

İnsan Hakları Derneği bünyesindeki sorunların kısa dönemde çözülebileceğini düşünmüyoruz. Ancak, derneğimizin bir çocukluk dönemini giderek sağlıklı bir bünyeye ulaşarak atlatması, yara alması için çalışmalarımızı özgün bir mücadele dili oluşturabilme ve tabii ki bunun olmazsa olmaz koşulu olan mücadelede ortak paydanın egemen kılınması hedeflerine yöneltmemiz gerekiyor. ■

İnsan Hakları Günlüğü

20 Ekim 1990 Cumartesi

Uşak'ın Banaz ilçesinde muhasebecilik yapan Vedat Sümercan, bürosunun camına astığı "Savaşa Hayır" yazısı nedeniyle tutuklandı. Üç gün tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakılan Vedat Sümercan hakkında 3 yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı.

22 Ekim 1990 Pazartesi

Pendik Lisesine astığı savaş aleyhtarı duvar gazetesi nedeniyle tutuklanan 16 yaşındaki N.A. hakkında 20 yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı.

23 Ekim 1990 Salı

Yüzyıl dergisinin 21 Ekim 1990 tarihli 12. sayısı "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Hemşireler Derneği İstanbul Şubesi yöneticileri hakkında "komünizm propagandası yaptıkları" iddasıyla açılan davaya DGM'de başlandı. Yedi dernek yöneticisinin 10 yıla kadar hapisleri isteniyor.

24 Ekim 1990 Çarşamba

Yeni Ülke isimli haftalık gazetenin Diyarbakır Bürosu, gece yarısı kimliği belirsiz kişiler tarafından kundaklanarak yakıldı.

26 Ekim 1990 Cuma

Emek Dünyası isimli derginin Sorumlu Yazıişleri Müdürü Osman Güneş, "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla yargılandığı davada 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkum oldu. Yeni Öncü dergisinin 25. sayısı DGM tarafından toplatıldı.

İ.H.D Uşak Şubesi tarafından hazırlanan savaş aleyhtarı afişlerin asılması Valilik tarafından yasaklandı. Bu karar mahkeme tarafından da uygun bulundu.

Devrimci Gençlik dergisi'nin Ankara Bürosu ile bazı evlerin basılması sonrasında 17 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 12 gün sonra mahkeme kararıyla serbest bırakıldılar. Devrimci Gençlik Dergisi Ankara Temsilcisi Sinan Seferoğlu'nun gördüğü işkenceler sonucunda kulak zarı patladı.

28 Ekim 1990 Pazar

Ankara'da yapılan İHD kongresinde Kürtçe konuşan Vedat Aydın, bu konuşmayı Türkçeye çeviren Ahmet Zeki Okçuoğlu ile "Kürtçe konuşulmasını desteklediğini" açıklayan Mustafa Özer gözaltına alındı. 8 gün gözaltında tutulan Vedat Aydın ve Ahmet Zeki Okçuoğlu DGM tarafından tutuklandı.

Tokat'ın Turhal ilçesinde bir hırsızlık olayı nedeniyle gözaltına alınan ve suçsuzluğu anlaşılınca serbest bırakılan Ünsal İdiz adlı bir genç, serbest bırakıldıktan sonra kendini asarak yaşamına son verdi.

30 Ekim 1990 Salı

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın kuruluşuna engel olmak amacıyla yaptığı son itiraz da Yargıtay tarafından reddedildi.

Toplumsal Kurtuluş Dergisinin 36. sayısı "Komünizm ve bölücülük propagandası" yapıldığı iddiasıyla İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Amasya E tipi Cezaevi'nde kalan tutuklu ve hükümlüler Cezaevi Müdürü Şükrü Öztürk'ün verdiği emir sonucunda cop ve kalaslarla dövüldü. Çok sayıda tutuklu ve hükümlü yaralandı. Tutuklu ve hükümlüler, gaspedilen haklarını geri alabilmek için açlık grevine başladı.

31 Ekim 1990 Çarşamba

İzmir ve Denizli'de yapılması planlanan savaş aleyhtarı mitingler, valiler tarafından komik gerekçelerle yasaklandı.

1 Kasım 1990 Perşembe

70 gün süreyle kaldığı Siirt Cezaevi'nde uğradığı saldırılar sonucu bunalım geçiren, ancak hastaneye sevk edilmeyen Necmettin Çoban, İstanbul'da yattığı hastanede öldü.

İstanbul DGM savcılığı, Bursa'da yaptığı bir konuşma nedeniyle sinema sanatçısı İlyas Salman hakkında 10 yıl hapis cezası istemiyle dava açtı.

2 Kasım 1990 Cuma

Ankara'da 21 Ekim ile 30 Ekim günleri arasında Siyasi Şube'de gözaltında tutulan Ömer Karadaş isimli öğrenci, bu süre içinde "işkence gördüğünü" doktor raporuyla belgeleyerek Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

5 Kasım 1990 Pazartesi

İsmail Beşikçi'nin "Tunceli Kanunu ve Dersim Jenosidi" isimli kitabı ile Emeğin Bayrağı ve Sosyalizm dergilerinin son sayıları DGM'nin kararıyla toplatıldı.

6 Kasım 1990 Salı

YÖK'ün kuruluş yıldönümünde düzenlenen protesto eylemleri nedeniyle Türkiye genelinde 400'den fazla üniversite öğrencisi gözaltına alındı.Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde polisin dövdüğü öğrencilerden 12'si yaralandı. Protesto gösterileri nedeniyle çeşitli üniversitelerde okuyan 61 öğrenci tutuklandı.

9 Kasım 1990 Cuma

Cezaevlerinde yaygınlaşan açlık grevlerine katılan tutuklu ve hükümlülerin sayısı 620'ye yükseldi.Tutuklu ve hükümlü ailelerinin başlattığı destek açlık grevlerine katılanların sayısı da bini geçti. Adalet Bakanı Sungurlu, açlık grevindekilere şeker ve su verilmediğini doğruladı.

12 Kasım 1990 Pazartesi

TAYAD'ın eski ve yeni Genel Başkanları Gülten Şeşen ile Mustafa Eryüksel, "yurtdışında Türkiye'nin itibarını küçük düşürdükleri" iddiasıyla 5'er yıl hapis cezasına mahkum edildiler.

14 Kasım 1990 Çarşamba

Sıddık Bilgin Davası'nda açıklamalarda bulunan sanıklardan Ütğm. Ümit Eriş, Bilgin'in işkenceyle öldürüldüğünü kabul etti.

15 Kasım 1990 Perşembe

Diyarbakır E tipi Cezaevi'nde 38 gündür devam eden açlık grevi, tutukluların istemlerinin kabul edilmesi üzerine sona erdi.

İHD Sakarya Şubesi Sekreteri Kemal İlter, Derneğin hazırladığı savaş karşıtı rozetler nedeniyle 3 ay hapis cezasına mahkum oldu. Bu ceza daha sonra paraya çevrilerek tecil edildi.

17 Kasım 1990 Cumartesi

İHD Gaziantep Şubesi, valilik kararıyla "yasadışı faaliyetlerde bulunulduğu" iddiasıyla kapatıldı.

İstanbul Kartal'da yürüyüş yapan işçilerden 27'si polis tarafından gözaltına alındı. Bu işçiler daha sonra mahkeme tarafından tutuklandı.

19 Kasım 1990 Pazartesi

İzmir Buca Kapalı Cezaevi'nde bulunan siyasi tutuklular, cezaevlerine yönelik baskı politikalarını protesto etmek ve yaşam koşullarının iyileştirilmesini sağlamak amacıyla açlık grevine başladılar. ■

Hazırlayan: Fevzi Argun

Prof.Dr. Semih Genalmaz'la Söyleşi

"ÖLÜM BEKLEYİŞİ"NE BİREYSEL BAŞVURU HAKKI

Nadire Mater

Mehmet Semih Gemalmaz İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesi; son çalışması "Ulusalüstü insan hakları hukukunda/ İŞKENCENİN ÖNLENMESİ" adıyla Amaç Yayıncılık tarafından yayınlandı. Demokrat!'ın insan hakları hukuku üzerinde yoğunlaşan Gemalmaz ile yaptığı görüşme Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na Bireysel Başvuru Hakkı'nın Meclis'teki idam dosyaları için kullanılması konusuna açıklık getiriyor.

Bilindiği gibi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Türkiye taraf durumunda. En son da, İnsan Hakları Komisyonu'na bireysel başvuruları inceleme hakkı tanındı. Bireysel başvuru hakkının hangi alanlarda nasıl kullanılacağı üzerine genelde bir bilgi eksikliği var mı, yeterince kullanıldığı görüşünde misiniz?

Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 1954'den bu yana tarafıdır. Komisyon'un bireysel başvuruları inceleme yetkisini de 1980'li yılların sonlarında ancak tanımıştır. Türk hukuk çevreleri ve kamuoyu insan hakları hukukunun bu önemli aracından yetkin ve etkin biçimde yararlanmanın tam bilgisine ulaşamadı. Oysa ilk bakışta zannedilebileceğinin tersine bu araçlardan yararlanma, sadece somut bir hak ihlalinde onun mağduruna güvence getirmeye yaramaz, ama bunun yanı sıra, daha radikal olarak o ülkenin hukuk düzeninde olumlu yönde dönüşümlere de yol açar. O halde, hemen her fırsatta ve koşulları doğduğunda bu olanaktan yararlanabilme yolları düşünülmeli ve denenmelidir. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Bay Soering vakasında

verdiği hüküm, bugün Türkiye'nin gündeminde bulunan ölüm cezası ve Meclis önündeki dosyaların geçirilerek 1984'den beri infaz edilmeyen bu cezaların infaz edilmesi sorunları bağlamında yol gösterici bir örnektir.

Nedir Bay Soering örneği, kısaca anlatır mısınız?

Soering vakasının özü şudur: cinayet sanığı bir kişinin İngiltere'de bulunduğu sırada suçu işlediği yer olan ABD'nin Virginia eyaletine yargılanmak üzere iade edilmesi gündeme gelmiştir. Bu sırada, Bay Soering Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurarak bu iadenin gerçekleşmesi halinde, İngiltere'nin A.İ.H.S.'nin 3. maddesinde düzenlenen "işkence ya da diğer zalimane insanlıkdışı ya da aşağılayıcı muamele yahut ceza yasağı" hükmünü ihlal edeceğini iddia etmiştir. Buna gerekçe olarak da mahkümiyet kararından infaza kadar geçen ve "ölüm bekleyişi olgusu" olarak bilinen durumun Madde 3'te yasaklanan "insanlıkdışı ve aşağılayıcı muamele" sayılması gerektiğini ileri sürmüştür. Komisyon önünde gerekli usuller aşıldıktan sonra uyuşmazlık Mahkeme tarafından 9 Temmuz 1989 tarihinde hükme bağlanmıştır.

Hüküm hangi özellikleriyle neyi kapsıyor?

Bir kez hüküm şudur; Soering'in Virginia'da ölüm cezası istemiyle yargılanması halinde mahkumiyet kararından infaza kadar geçen "ölüm bekleyişi olgusu" ile karşılaşacak olması, (Madde 3) anlamında "insanlıkdışı ya da aşağılayıcı muamele ya da ceza yasağı" normunun ihlalidir. Bu hükmü Mahkeme şöyle gerekçelendirmiştir: Virginia'daki yargılamalarda benzeri vakalarda mahkumlar 6-8 yıl arasında değişen sürelerle ölüm bekleyişi altında yaşamaktadırlar. Bu sürece çoğu k[...] neden olan, mahkumların yaptığ[ı] başvurulardır. Ama, ölüm cezası [a]lmış bir kişinin tüm hukuk yollarını [den]emesi gayet anlaşılabilir olduğu gibi, insan doğasına da uygun bir davranıştır. O halde, önemli olan unsur, bir kişinin ölümün gölgesi altında uzun süre yaşamak zorunda kalmasıdır. İnsanlıkdışı ve aşağılayıcı koşulları yaratan bizzat bu olgudur.

Bu vakada dikkat edilmelidir ki, bizzat ölüm cezasının sözleşme hü-

kümlerine aykırı olup olmadığı sorgulanmıyor; bu tartışılmıyor. Tartışılmayan bir diğer nokta (gelecekteki) yargılamanın adil olup olmadığı da değil. Hükme yol açan temel ölçü, somut ve gerçekleşmiş bir ihlal değil. Tersine, bir hak ihlali olasılığı hükme yol açmıştır.

Bu örnekten sonra, Türkiye'ye dönersek başta Soering örneğinin Meclis'te bekleyen idam dosyaları için yol gösterici olabileceğini söylemiştiniz, bu nasıl olacak?

Türkiye'de yüzlerce ölüm cezası dosyasının "de facto" biçimde Meclis'in önünde beklediği biliniyor. Dolayısıyla mağdurlar bakımından mevcut durum hukuksal her tür güvenceden yoksun olduğu gibi, kişilerin yazgılarının siyasal dengelere bağlı tutulduğu da görülüyor. Bu durumda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi yararlanılması zorunlu bir son hukuksal araçtır. Adı geçen dosyaların hemen istisnasız tümünün incelediğimiz Soering vakası hükmüne konu olan verilere koşut düştüğünü saptayabiliyoruz. Bu insanlar, "bir ölüm bekleyişi olgusu" gerçeğini yaşamaktadırlar.

Yalnız burada başvuru hakkının kabul tarihi öncesi ve sonrası hükümler için farklı durumlarla karşılaşma olasılı

Evet, Türkiye bireysel başvuruyu tanırken, tanıma tarihinden önceki olay ve hükümlerin başvuruya konu olamayacağını belirtmiştir. Buradan iki sonuç çıkar. İlki; başvuruyu tanıma tarihinden sonraki bütün benzeri uyuşmazlıklar bir defa Komisyon'a götürülebilir. İkincisi, pek çok dosya tanıma tarihi öncesine ilişkin olmakla birlikte sözü edilen ihlal olgusu sürmektedir. Bu durumda, artık bu dosyalar için de başvurunun önü açılmıştır. Olay ve yargı hükmü tanıma öncesindedir argümanı geçerliliğini yitirmiştir.

Soering olayında iadenin önlenmesi talebi var; bu dosyalar için öne sürülecek talebi açar mısınız?

Burada vurgulanan nokta, bizzat bu kimselerin ölüm bekleyişi olgusu denen bir sürecin içersinde tutuluyor olmaları. Başka deyişle iddia edilecek olan şey, özellikle tanıma öncesine ilişkin olanlar için, ne ölüm cezasının isabetli bir ceza olup olmadığı, ne de bu cezaya adil bir yargılama sonucu mahkum edilip edilmedikleridir. İddia edilecek olan şey kaderleri belirsiz bir biçimde, ölüm tehdidi altında bulunmanın insanlıkdışı, aşağılayıcı bir durum yarattığıdır. Bu yolun en azından denenmesi gerekiyor.

Bay Soering için "ölüm bekleyişi olgusu"nun yaşanmaması için iade gerçekleşmedi. Meclis'teki dosyalar için, başvuru sonucunda, iade gibi bir sorun da olmadığına göre, "bekleyiş"in son bulması için nasıl bir hüküm söz konusu olabilir? Yoksa, infaz için...

İnsan hakları belgelerinin varolması amaç ve fonksiyonu insan haklarını "tanımak", "korumak" ve "geliştirmek"tir. İlgili birimler de bu amaç ve fonksiyonlara uygun ve insan haklarına tam saygıya dayalı temelde çözümler, içtihadlar üretirler. Dolayısıyla, eğer bu tür başvurular, aşılması oldukça güç olan ön kabuledilebilirlik süzgeçlerini geçip Mahkeme önüne kadar getirilebilirse, bu mağdurlar lehine bir hüküm çıkması olasılığı, özellikle de ölüm cezasını ilga eden 6 nolu protokolün yürürlüğe girmesinin sonrasında, çok büyük olasılıktır. ■

BM İşkenceyle Mücadele Komitesi: Türkiye'de İşkence Devam Ediyor

"Türkiye Birleşmiş Milletler'in İşkenceyle Mücadele Konvansiyonu'na imza koyan 54 ülke arasında yer alıyor. Sözleşmeye imza koyan ülkeler her dört yılda bir işkenceyle mücadele konusundaki gelişmelere ilişkin bir rapor sunmak zorundalar. Türkiye'nin raporu Komite'nin Cenevre'de sona eren iki haftalık çalışma süresinde incelenen altı rapor arasında bulunuyordu.

10 bağımsız uzmandan oluşan BM İşkenceyle Mücadele Komitesi Türkiye'nin sunduğu raporu inceledikten sonra bir sonuç raporu yayınladı. Buna göre, Türkiye'nin verdiği rapor genelde tatminkar bulunulmakla birlikte, işkencenin devamı konusunda endişeler taşınıyor.

Raporda, "Modern ülkeler arasında yerini alabilmesi için Türkiye'de işkence yapanların cezalandırılması, işkencenin tamamen ortadan kaldırılması ve Konvansiyon şartlarının karşılanması için daha çok çaba harcanması gerekiyor" dendi.

Komite'nin Türkiye Özel Araştırmacısı Kanadalı Peter Burns raporu açıklarken, 'Türkiye yüzlerce işkence olayını kabul etti, ancak bunlardan sadece birkaçına ceza verildiğini bildirdi. Ayrıca Sıkıyönetim mahkemelerinin yerine olan devlet güvenlik mahkemelerinde sanıkların 15 gün dışarıyla bağlantı kurmalarına izin verilmiyor.' dedi.

Burns itirafların işkence altında alınması konusundan sözederken, sivil mahkemelerle devlet güvenlik mahkemeleri arasında neyin delil kabul edilebileceği konusunda farklılıklar bulunduğunu savundu: 'Türkiye, bu konuda bizi tatmin edecek çözümler getiremedi.'"

Türkiye Raporu ve komisyon raporu üzerine alınan bilgiler(A.A. Cenevre) bu düzeyde. Haberde rapora ilişkin başka ayrıntı yok. Asıl önemlisi, Türkiye'nin1988'de imzaladığı Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme'nin özünü 15. madde oluşturuyor. Bu maddeye göre, işkence altında alınan ifadeler geçersiz kabul edilmek zorunda olduğu gibi, bu ifadeler işkenceyi yapanlar için delil olur. Ne var ki; Türkiye 2 yıldır bu konuda bir düzenleme getirmedi, getirilmedikçe yargılamalar Sözleşme imzalanmamışçasına sürüyor, insanlar işkence ifadeleriyle hükümler giyiyorlar. BM İşkenceyle Mücadele Komitesi acaba bu nokta da ne diyor? ■

Silah İndirimi Anlaşması İmzalandı

KUZEY BİRLEŞİYOR

Murat Yetkin

Her ne kadar Sovyetler Birliği'nin Uralların Batısı'nda kalan askeri mevcutlarının sayısını tam olarak vermediği yolunda yarım ağızla yakınsa da ABD başkanı Bush 19 Kasım 1990'da Paris'te imzalanan antlaşmayı, "tarihin en kapsamlı silah antlaşması" ve "doğmakta olan yeni dünya düzeninin işareti " olarak tanımladı.

Pek çok yorumcuya göre ise, bu "yüzyılın antlaşmasıydı". Avrupa Konvansiyonel Kuvvet Antlaşması (AKKA) NATO üyesi 16 ve Varşova Paktı üyesi 6 (Almanyalar birleşmeden önce 7 idi) olmak üzere 22 ülke arasında "Atlantik'ten Urallar'a" dek tanımlanan Avrupa'daki konvansiyonel ya da diğer deyişle tank, top, zırhlı araç, savaş uçak ve helikopteri gibi beş sınıfta toplanan klasik muharebe silahlarının karşılıklı olarak indirilerek yeni bir güç dengesine oturtulmasını amaçlıyor. Dengeden kastedilen ise tarafların kendilerine bir saldırı olması durumunda bu saldırıyı püskürtüp topraklarını savunabileceğinden fazla güce sahip olmamaları. Antlaşma 1992'de Helsinki'de yapılacağı açıklanan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) zirvesinde beklenen birleşik Avrupa deklarasyonu öncesi son önemli adım olarak değerlendiriliyor ve 2. dünya savaşı'ndan bu yana kapitalist ve sosyalist sistemler arasında süren soğuk savaşın sonu olarak kabul ediliyor. AKKA ile yalnızca silahların indirimi değil, silahlı kuvvetler elindeki klasik silahların sayı ve tam konumlarıyla birlikte bildirimi ve denetimi de öngörülüyor.

Antlaşma Kimin Yararına

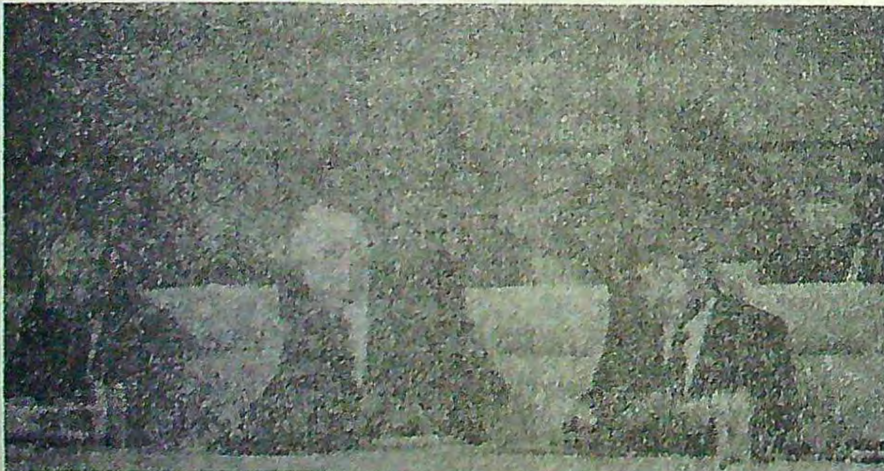
Varşova Paktı'nın azaltmayı kabul ettiği silah gücü miktarı NATO'nunkinden çok fazladır. Bunun anlamı Sovyetler Birliği'nin bir an önce anlaşmayı imzalatmak kaygısıyla umulanın da ötesinde ödünler vermiş olması ve bu anlaşmayı her ne pahasına olursa olsun çıkartmadaki kararlılığıdır. Bunun en yakın göstergesi anlaşmanın arefesinde ABD ve SSCB Dışişleri bakanları Baker ve Şevardnadze'nin New York'ta yaptıkları görüşmede ortaya çıkan sorunun seyri oldu. Sovyetler jandarma veya milis türü yarı askeri (paramiliter) güçlerin elindeki silahların denetim dışı bırakılmasını isteyince Kafkas cumhuriyetlerinde ve özellikle de Ermenistan'daki olası tehdidi değerlendiren Türkiye bu öneriye sert tepki gösterdi. Sonuç Sovyet önerisinin geri çekilmesi oldu. Sovyetler silahların yanı sıra personel indirimini sağlayacak antlaşmanın da Helsinki 1992 öncesi imzalanmış olması için büyük çaba harcıyor. Sovyetler Helsinki 1992 AGİK sürecinin bu son adımında NATO, Varşova Paktı, Avrupa Topluluğu, OECD türünden Avrupa'daki ekonomik ve siyasi yaşamı belirleyen tüm kuruluş ve süreçlerin birleşik Avrupa şemsiyesi altında toplanarak hem kendilerini yoketmelerini, hem de hep birlikte yeniden vücut bulmalarını amaçlıyor. SSCB ve aslında Gorbacov ve ekibi yeniden yapılanma programlarının istediklerine yakın uygulanabilmesi için dış ilişkilerine ve yüklerini en azından bir süre kendilerine engel olamayacak, tersine yardımcı olacak şekilde düzenlemek istiyorlar. Çünkü, AKKA ile birlikte bir nükleer savaşa tırmanabilecek genel klasik bir savaş olasılığının ihmal edilebilir olduğu artık resmen de kabul edilmiş olmaktadır. Her iki sistem de böylesi bir savaştan kimsenin galip çıkamayacağının bilinciyle daha gerçekçi tehdit değerlendirmelerine gitmişler ve anlaşma ortaya çıkmıştır. Böyle bir antlaşma kapitalist sistemin yararınadır. Her şeyden önce kapitalist sistemin sosyalist sisteme galip geldiği propagandalarına daha yüksek sesle devam edecekler ve işlemez duruma gelmiş bir ekonomik sistemin etkisindeki yüz milyonlarca nüfusun bakir tüketim özlemlerinden oluşan dev bir pazarı ellerinin altında bulacaklar. Bush'un yeni bir dünya düzeninden söz etmesi gerçekten de boşuna değil. Ancak bu girişimi başlatanın yalnız bir yıl gibi çok kısa bir sürede biten AKKA müzakerelerinin değil, tüm silahların indirimi ve kontrolü sürecini genel bir yumuşama ve yakınlaşma hedefi içinde başlatan tarafın SSCB olduğu unutulmamalı. Stalin sonrası dönemde ve özellikle Brejnev - Kosigin ekibinin 1964'te işbaşına gelmesinden sonra SSCB'nin özellikle anti nükleer ve stratejik silahların sınırlandırılması ve Doğu-Batı yumuşaması alanlarındaki önemli adımları ilk atan olduğu görülebilir. 1972'de ABD ile SSCB arasında Stratejik Silahların Sınırlandırılması görüşmelerinin (SALT-1) anlaşma ile sonuçlanması ve 1975'te Arnavutluk dışındaki tüm Avrupa ülkeleriyle ABD ve Kanada'nın katılımıyla imzalanan AGİK Helsinki Nihai Senedi bu durumun en somut göstergeleri. SALT-1 çok önemli bir antlaşma olmamasına karşın, bir başlangıcı simgeliyordu. Ama gerçek kapitalist sistemin 60-80 döneminde genel bir gerileme içinde olması, buna karşın özellikle geri

AKKA ile birlikte bir nükleer savaşa tırmanabilecek genel klasik bir savaş olasılığının ihmal edilebilir olduğu resmen kabul edildi

AKKA ve Türkiye'ye Getirdikleri

1. AGİK sürecine dahil olmadıkları ve potansiyel tehdit oluşturdukları gerekçesiyle Suriye, Irak ve İran'ı sınırlayan Güneydoğu Anadolu ve çevre bölgesi indirim ve denetim dışı bırakılmıştır. Bu durum Türkiye'ye çizilen bölge sınırları içinde önemli bir askeri hareket esnekliği getirmektedir.
2. SSCB'nin Kafkasya'daki paramiliter güçleri de anlaşma kapsamına alınmış ve böylelikle Doğu bölgesine yönelik olası bir tehdit azaltılmıştır. Aslında Yunanistan ve Bulgaristan'ın da bu antlaşmaya taraf olması dolayısıyla Doğu ve Batı kanatlarıyla birlikte Kuzey'den gelebilecek tehdidin azalmış olduğu söylenebilir. Bölgede sağlanması gereken sayısal denge Türkiye açısından tatminkardır.
3. Öngörülen yeni güç dengesi sonucu Türkiye yalnızca bir kalemde az sayıda indirime gitmekle birlikte ordusunu yenilemek ve kısa yoldan güçlendirmek şansını elde etmiş olmaktadır. Türkiye antlaşmaya göre elindeki tankların 328'ini tasfiye ederek tank sayısını 2795 ile sınırlayacaktır. Ancak elde tutulan bu tankların 700 kadarı ABD ve Almanya'dan gönderilmeye başlanan 700 kadar daha modern tankla değiştirilecektir. Bir kısmı kullanılmış olsa da Türkiye'nin hurdaya çıkaracağı 2. Dünya Savaşı eskisi M-47'lere göre çok yeni durumda olan Amerikan M-60 A1, M-60 A3 ve Alman Leopard-1 tankları bu ülkelerin AKKA'ya göre Avrupa'dan çekmek zorunda oldukları silahlar arasındadır. Türkiye'nin top sayısının hemen hemen aynı kalacağı belirtilmektedir. Zırhlı muharebe aracı, savaş uçağı ve savaş helikopteri alanlarında ise Türkiye'nin mevcutları antlaşmanın alt sınırına bile erişmediğinden herhangi bir indirim söz konusu değildir. Tersine, Türkiye isterse 1500 kadar zırhlı muharebe aracı, 160 kadar uçak ve 40 kadar helikoptere daha sahip olabilecektir. Antlaşma Türk silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonuna izin vermektedir. ■

kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde anti-emperyalist hareketlerin yükselmesinin ve bir kısmının başarıya ulaşmasının SSCB'nin politik etkinliğini ve sosyalizmin prestijini artırmış olması Batı'nın SSCB'ye daha çok yaklaşmasını önlüyordu. O koşullar altında SSCB ile yapılacak bir anlaşma Sovyetler'in ve sosyalizmin galip geldiği şeklinde yorumlanabilirdi ki, kabulü olanaksızdı. Bunun üstüne daha Çekoslovakya'yı tümüyle hazmedememiş Batı kamuoyunun önüne Afganistan ve Polonya müdahalelerinin çıkması işleri iyice çıkmaza soktu. Nitekim SALT-2 yapılan onca görüşmeye karşın sonuçlanmadı. Batı'dan bakıldığında Sovyet yöneticileri sistemlerarası yumuşama için bir takım çabalar gösteriyorlar ancak bu çabalar sonucu elde edilen ilerleme komünizmin geriletilmesinden çok Sovyet etki alanının genişlemesine yol açıyor gibi görünüyordu. Gerçi 1975 Helsinki Belgesi ile Sovyetler ve Doğu Avrupa'daki sosyalist cumhuriyetler Avrupa'da güvenlik ve ekonomik teknik işbirliğinin sağlanmasının yanı sıra aralarında halkların kendi kaderlerini tayin hakkı, vicdan ve ifade özgürlüğünün de bulunduğu bir insan hakları paketine de imza atmıştı. Ve Helsinki Belgesi'nin üç temel ayağından birini oluşturan bu başlık şimdi kapitalist sistem tarafından sosyalist sisteme karşı belki de ilk kez ciddi ve tescil edilmiş bir siyasi /ideolojik saldırı zemini oluşturuyordu. Ama yine de "Demirperde"nin kapılarının aralanabilmesi açısından yetersiz kalıyordu ve Batı'yı tatmin edebilmekten uzaktı. Batı için SSCB hep devrim ihraç etmek isteyen bir güç olarak kaldı. Ama Sovyetler'in tüm bu adımları atarken en önemli hedefi silahlanma harcamalarının ağır yükünü alabildiğince azaltarak ideolojik ve politik gerekçelerle kabul edilmese de artık iyice tıkanma noktasına gelen ekonomilerini canlandırmak ve aynı oranda halkın kabul edilmese de kapitalist Avrupa ülkelerinin gerisinde kalan yaşama standardını yükseltebilmekti. Sovyet ekonomisindeki tıkanıklıkların halkın gündelik yaşamındaki göstergelerini ve bunların yol açtığı ve açabileceği toplumsal patlamaları idari veya askeri önlemlerle gidermenin özellikle de 80'lerde yaşanan iletişim patlaması çağında pek kolay bir yolu kalmamıştı. "Kral çıplak "diye bağırmak Gorbaçov'a düştü. Her iki sitemde aradan geçen otuz yıl boyunca gelişen yeni dengelerin yanı sıra sistemlerarası uzlaşmanın neden Brejnev'in değil de Gorbaçov'un önderlik ettiği girişimlerle sağlanmış olmasının en önemli nedeni budur. Yaklaşık otuz yıl sonra da Sovyet yönetimi açısından değişmeyen hedef silahlanma harcamalarını kısarak ekonomiyi rahatlatmaktır. Amaç, SSCB'nin ve onun nezdinde sosyalist sistemin yaşamasını sağlamaktır. Gorbaçov silahlanma kanburunu bir an önce sırtından atıp yoluna devam etmekte kararlı ve sabırsızdır. Ancak, Gorbaçov ve ekibinin Sovyet sistemini ve radikal biçimde değiştirmeyi amaçlayan yeniden yapılanma ve açıklık politikalarını uygulamaya koymasından sonra yıllardır basınçlı kabın içinde tutulan yaylar boşalmıştır. Ülkeyi oluştu-

Silah İndirimi Anlaşmasının ardından Şevardnadze'nin yorumu Sovyetler'in belki 6 müttefik kaybedeceği ama buna karşılık 34 müttefik kazanacağı yolundaydı.

NATO ve Varşova Paktı simgesel olarak varlıklarını bir süre daha sürdürecek olsalar bile, özellikle Varşova Paktı'nın artık ciddi bir varlık nedeni kalmadı.

ran cumhuriyetlerin bir kısmında yönetim şimdiden komünist olmayan gruplara geçmiş, ve bu yeni federasyon yönetimleri günlük politik tüketim kaygılarıyla da olsa amaçlarının bağımsızlık olduğunu açıklamışlardır. Gorbaçov'u ne pahasına olursa olsun kuvvet indirimi anlaşmalarının çıkmasını sağlamaya iten sabırsızlığın bir nedeni de budur. Gorbaçov 1992 Helsinki'ye kazasız belasız yek vücut ulaşmak ve AGİK şemsiyesinde birleşik Avrupa'ya doğru eksiksiz bir SSCB adına imza koymak istemektedir. Bir diğer deyişle, Bush'un deyimiyle "Kurulacak yeni dünya düzeninde" mevcut konumunu tescil ettirmek istemektedir. Bu noktadan sonra Gorbaçov'un işinin ülke içinde de daha rayında yürüyeceği ya da en azından böyle düşünüldüğü söylenebilir. Gorbaçov'un ekonomi kurmaylarından Aganbegyan geçen ay yayınlanan bir demecinde birliği oluşturan cumhuriyetler arasında Ortak Pazar'a benzer bir işleyişin kurulacağını ve aslında hiçbir cumhuriyetin gerçekten kopmayı istemeyeceğini belirtiyordu. Aganbegyan bu yargısına gerekçe olarak, ayrılmak isteyen cumhuriyetle diğerlerinin tıpkı ayrı bir devlet gibi gümrük ve döviz kuru tarifeleri uygulayacağını gösteriyor. Tabii bunun üstüne merkezi hükümetin şimdiye dek o cumhuriyet için yapmış olduğu sübvansiyonların yükünü geri istemesi de şaşırtıcı olmayacak. İşin ilginç yanı yakın zamana dek Sovyet cumhuriyetlerinin merkezi hükümetin baskısından özgürleşmesi gerektiğini propaganda eden Batı'nın şimdi Gorbaçov'un bu milli beraberliği sağlama politikasına para ve gıda yardımına varana dek her türlü desteği veriyor olması. Tabii bu arada bir de Gorbaçov'un önümüzdeki kışı olabildiğince az yiyecek ve temel tüketim maddesi sıkıntısıyla atlatma sorunu var ki, Batı'dan acil gıda yardımı talebi sorunun boyutları hakkında bir fikir verebilir.

Barış İçinde Birarada Yaşamak

Gorbaçov ve ekibi tüm bunları Batı'nın güvenini kazanarak yapabilirdi. Bunun en önemli göstergelerinden biri olan devrim ihracından vazgeçme sorunu da AKKA ve AGİK Paris andlaşmasıyla çözümlenmiş göründüğüne göre bu güven sağlanmıştır. Batılı kapitalist ülkeler tabii ki özgürlük çığlıkları atan karmakarışık bir SSCB yerine güvendikleri Gorbi ekibinin yönetiminde barış içinde bir pazarı tercih edeceklerdir. AKKA ile üzerinde antlaşmaya varılan kalemler yalnızca Avrupa'daki klasik muharebe silahlarının indirim ve denetimi olsa da kapsamı ve ufku açısından gerçekten de Avrupa'da bir savaş tehlikesini bertaraf edici ve istikrar içinde ekonomik kalkınmayı sağlayıcı özellikler taşıdığı görülüyor. SSCB'de pazar ekonomisine geçişin açıklanmasının ve ilk ekonomik bölgenin Japonya sınırında açılmış olmasının bu kapsamın ekonomik yönünün ilk işaretleri olduğu söylenebilir. NATO ve Varşova Paktı yapılarının simgesel olarak varlıklarını bir süre daha sürdürecek olsalar bile özellikle Varşova Paktı'nın artık ciddi bir anlam ve varlık nedeni kalmamıştır. Sovyet Dışişleri Bakanı Şevardnadze'nin dediği gibi, " Sovyetler belki altı müttefik kaybedecek, ama 34 müttefik kazanacak". Barış içinde birarada yaşamak hedefine ulaşılmak üzeredir." Ayrıca Sovyet yönetimi somutlanan AKKA ve somutlanması beklenen Helsinki 1992 AGİK ile 30 yıldan fazladır uğraştığı silah bütçesini azaltarak sosyalist ekonomiyi can verme amacına yeniden yapılanma ve Batılı kapitalist ekonomilerden farksız olarak piyasa çerçevesinde bir çözüm bulmuş olacaktır. ■

Yürürlüğe Giren Hükümler

1. AKKA'nın indirim sonrasında elde kalacak silah mevcutları için anlaşmanın imzalanması tarihinde yapılacak azami düzey bildirimine ilişkin hüküm,
2. Anlaşmanın uygulanmasını teminen kurulacak muhabere düzenine ilişkin hüküm,
3. Anlaşmanın imzalanmasında indirime tabi olacak silah miktarları konusunda yapılacak bildirime ilişkin hüküm,
4. Konvansiyonel kuvvetlerle ilgili olarak yapılacak ikinci aşama müzakerelerinin genel çerçevesine ilişkin hüküm,
5. Anlaşmanın imzalanmasında konvansiyonel kuvvetler konusunda yapılacak bilgi değişimine, bildirim ve bilgi değişimi protokolünün, anlaşma imzalanmasında yapılacak bilgi değişimine ilişkin hükümleri,
6. Denetim protokolünün denetim öncesi gereksinimleri, denetleyici ve uçuş ekibi üyelerinin isim listelerinin gözden geçirilmesine, listeye dahil olan kişilere vize verilmesine, uçaklara diplomatik uçuş izin numarası verilmesine ve giriş/çıkış noktalarının belirtilmesine ilişkin hükümler,
7. Ortak danışma grubu, konferanslar ve olağanüstü konferanslar, mevcut konvansiyonel silahlar ve teçhizat protokolünün teknik veri ve fotoğraflarla ilgili bölümündeki hükümler. ■

Arnavutluk da Reform Yolunda

FIRTINA MI, YUMUŞAK GEÇİŞ Mİ?

Marius Jordan

Arnavutluk Devlet Başkanı Ramiz Alia'nın 7 Kasım'da Parti Merkez Komitesinde yaptığı konuşma bütün büyük ajansların tekslerinden dünyanın dört bir yanına aktı. Bu konuşmayla, Arnavutluk en yetkili kişinin ağzından, önemli değişikliklerin sinyalini verdi. Alia, ülke ekonomisinin bozulduğunu, halkın desteğinin azaldığını, değişim isteyenlerin çoğunlukta olduğunu ve varlığını sürdürebilmek için partinin de değişmesi gerektiğini ilan etti. Aslında Arnavutluk'da değişimin ilk somut işareti 31 Temmuz 1990'da görüldü. O gün parlamento, yabancı sermayeli şirketlerin ülkede faaliyet göstermesini onayladı ve yabancı yatırımların korunacağını ilan etti.

Arnavutların bugünlerde neredeyse koşar adım ilan ettikleri reformların bir nedeni de AGİK.. Arnavutluk AGİK'e gözlemci olarak katılıyor. Bir boyutu güvenlik ve savunma olan AGİK'in bir başka boyutu da "insan hakları". Arnavutluk Avrupa'da sınırları herkesce tanınmayan tek devlet. 3 yıl önce bir anlaşma imzalayana kadar Yunanistan'la aralarında savaş hali hüküm sürmekteydi. Yunanistan ve Sırplarla olan sınırlarının tanınması Arnavutluk için çok önemli. Şimdi bu küçük Balkan ülkesi sınırlarını güvenlik altında hissetmek ve AGİK süreci içinde tam anlamıyla yer alabilmek için, "insan hakları" alanında Batılıların istediği adımları atıyor. Arnavutlar kabul etmek istemese de, din özgürlüğü ve isteyene pasaport verilmesi gibi son kararlarda AGİK baskılanmasının önemli bir rolü var.

'Avrupa'da Stalinizmin son kalesi.', "Avrupa'nın son bilinmeyen köşesi", "Dünyadaki tek dinsiz devleti". İşte Arnavutluk için kullanılan nitelemelerden bazıları. Adriyatik kıyısındaki bu küçücük ülkeyi ziyaret eden Batılılar izlenimlerini anlatmaya genellikle bu tür cümlelerle başlıyorlar.

Yunan sınırından geçip, küçük Kakaviye köyünden Arnavutluğa giren her Batılı önce bir kültür şokuna uğruyor. Sokaklar, insanların giysileri ve yerli halkın yabancıları süzüşleri Batı'lıya bir bilim-kurgu filminin aktörüymüş de buraya bir başka gezegenden gelmişmiş gibi duygular tattırıyor. Bu duygu, bir buçuk saatlik mesafedeki ilk kasabaya, Yunanistan'ın Korfu adası karşısındaki Sarande Limanı'na gelindiğinde daha da güçleniyor. Sarende'ye doğru ilerlerken geçilen köylerin ve yolların bir benzerini artık Avrupa'da görmek olanaksız. Sarande çarşısında 4 kişilik ailesi için 3 portakal alan Arnavut da maaşının 3'de 1'iyle bir lastik ayakkabı alan Arnavut da Batılı için anlaşılmaz görüntüler oluşturuyor.

AEP toplumsal her alanını kendi kontrolünde örgütlemiş durumda. En büyük kitle örgütünün başında Necmiye Hoca var

Herşey Çok İyi, Geçmişle Kıyaslandığında

Arnavutluk yöneticilerinin yapmayı en çok sevdiği şey ülkenin bugünkü durumunu devrim öncesiyle kıyaslamak. Bu açıdan bakıldığında küçücük ülkenin başarıları hiç de yabana atılacak gibi değil. 1944'de 1.2 milyon nüfusu olan Arnavutluk şimdi 3.1 milyonluk bir ülke. Devrim öncesi ortalama ömür 38 yılken şimdi 73'e çıkmış. Yine geçmişte 1000'de 120 olan 0-1 yaş grubu çocuk ölümleri, bugün 1000'de 44'e inmiş. Ülkenin dış borcu sıfır. Zaten Anayasa da bağımsızlığa gölge düşüreceği için dış borcu yasaklıyor. Okuma yazma bilmeyen ise yok.

Arnavutlar dış borç konusunda çok duyarlı. Gerçi şimdilerde bu duyarlılığın azaldığına ilişkin işaretler var ama bazı olaylar onların duyarlılığını anlatmaya yetiyor. Tiran'da, Sarende'de ve Dürrest'de devrim öncesi İtalyanların yaptığı, faşist mimarinin tüm özelliklerini taşıyan oteller var. 70'li yıllar boyunca otellerin bozulan asansörleri onarılmamış. Onarım için İtalya'dan parçalar almak gerekiyormuş. Arnavutlar. "Eğer bu aleti kendimiz yapamıyorsak biz onu kullanmaya layık değiliz demektir. Bozuk kalsın daha iyi" demişler. Ama şimdi otellerde asansörler tıkır tıkır işliyor.

Arnavutluk'ta ortalama gelir 120 bin TL. kadar. Konutlar küçük ve çoğunda ısıtma sistemi yok. Bazan 4 kişilik bir aile tek odayı paylaşıyor.Ancak kiralar çok düşük. Isınma dahil aylık ücretin yüzde 1'i kadar. Her Arnavut ayda 1 kilo et alabiliyor. Kişi başına verilen süt miktarı da haftada bir litre. Bütün bunlar bir Avrupalının gözünde acınası gerçekler. Ama Arnavutluk'da "bunu da bulamayan" hiç kimse yok. Bu açıdan birçok Dünya ülkesiyle karşılaştırıldığında Arnavutlar şanslı bile sayılabilir. Gelir dağılımında bir dengesizlikten söz etmek de zor. Gerçi biraz ayrıcalıklı küçük bir azınlık var. Ama onun dışında herkes aynı şeye sahip.

"Bağımsız ve özgür olmak istiyorsak bunlara katlanmak zorundayız". "İhtiyacımız olan herşeye sahibiz." Birkaç ay önce sokaktaki herkesi, Batı'yla kıyaslandığında yaşadıkları yoksulluğu

böyle savunuyordu. Ama durumundan hoşnut olmayan Arnavutların sayısı hergün daha da artıyor. Yasal ve yasadışı yollardan ülke dışına çıkanlar artan hoşnutsuzluğun açık bir göstergesi. İtalyan ve Yunan TV'lerini izleyen Arnavutlar bugünkü durumlarını geçmişle kıyaslamayı bırakıp başka ülkelerle kıyaslamaya başlıyorlar.

Reformcular Eskileri Temizliyor

Sekiz dokuz ay öncesine kadar Arnavutlukta birşeylerin değişeceğini hayal etmek bile olanaksızdı. Gizli polis örgütü Sigurimi'nin varlığı her yerde hissediliyordu. Dahası, güçlü bir kendi kendini kontrol mekanizmasının etkisiyle Arnavutlar gazetecilerin sorduğu her soruyu, "Bundan daha iyi olamayız" diye yanıtlıyorlardı.

Arnavutluk'la ilgili bilgiler Batı basınına daha çok Yugoslavya, Yunan milliyetçileri ya da dini çevrelerden sızıyor. Dolayısıyla bu kesimlerin önyargı ve niyetlerinin süzgecinden geçiyor. Ülkeyi ziyaret edenler söylenildiği gibi olası karışıklıkların pek işaretini göremiyor. Yine de sokaktaki insanların üzgün ve karamsar yüzleri birşeylerin yolunda gitmediği şeklinde yorumlanabilir.

Peki, Doğu Avrupa'da rejimler birbiri peşi sıra değişirken, Arnavutluk hala nasıl ayakta durabiliyor? Yunanistan'a sığınmış bir Arnavut mülteciye göre, bu sorunun yanıtını tarihte aramak gerekiyor. "Arnavutluk tarihin her döneminde gelişmelerin dışındaydı. Diğer Balkan ülkelerinden dağlar ve kayalık sahillerle ayrılmıştı. Sınırlı üretimi yüzünden, Yugoslavya, Yunanistan ve İtalya'dan aldıklarına bağımlı, izole bir ülkeydi. Tarihimiz komşularımızın müdahaleleriyle doludur. Bu yüzden, Enver Hoca halkımızın bağımsızlığını kaybetme korkusu temelinde, dışardan soyutlanmayı ulusal bir hedef haline dönüştürdü. Geçen 45 yıl boyunca, okullarımızda ancak bu soyutlama ve içe kapanma sayesinde bağımsız kaldığımızı öğrendik."

Arnavutluk 'da herşey hala tümüyle Emek Partisi'nin kontrolünde. Arnavutluk Emek Partisi toplumsal yaşamın her alanını kendi kontrolünde örgütlemiş durumda. Partinin kontrolu dışında hiçbirşey yok. Bütün sendikaları, kadın ve gençlik örgütlerini bünyesinde toplayan Ulusal Cephe en büyük kitle örgütü. Cephenin başında da Enver Hoca'nın eşi Necmiye Hoca bulunuyor.

Bugün Arnavutluk'ta ciddi bir muhalefetin varlığından söz etmek olanaksız. Rejim muhalifleri bu durumu 11 Nisan 1985'de ölen Enver Hoca'nın başını her kaldıranı hapsetmesi ya da ölüme mahkum etmesiyle açıklıyorlar. Eski başbakanlardan Mehmet Sehu'nun "intihar"ı da muhaliflerin ortadan kaldırılmasına bir örnek olarak gösteriliyor.

Enver Hoca'dan sonra başa geçen Ramiz Alia yönetiminde Arnavutluk değişmeye kararlı görünüyor. İtalya, Yunanistan ve Almanya ile ilişkilere giriliyor. Yine de, yalnızca ekonomik düzeyde tutulan bu ilişkilerde Arnavutluk çok dikkatli. Henüz bu "açılma"nın somut hiçbir sonucu görülmüş değil.

Temmuz'daki elçiliklere sığınma olayından sonra Parti'nin üst yönetiminde de bazı değişiklikler oldu. Parti'deki reformistler olarak anılan Ramiz Alia, Başbakan Adil Çaçani ve ideolog Fato Çani, eski çizgiye sıkı sıkıya bağlı politbüro üyeleri Simon Stefani (İçişleri Bakanı), Manuş Müftiyu, Lenka Çuka, Prokop Murro ve Rita Marko'yu dışlamayı başardılar. Öte yandan, yeni biri, Dyelil Cyioni politbüroya alındı.

Eski çizgiyi savunanların başını Enver Hoca'nın dul eşi Necmiye Hoca çekiyor. Alia, konuşmalarında parti içinde kendisine muhalefet olduğunu sık sık vurguluyor. Ancak, eski çizgicilerin ülkede esen reform rüzgarlarının önünde duracak gücü yok. Zaten, geçenlerde yaptığı bir konuşmada Necmiye Hoca da Alia'ya arka çıkarak, yapılan reformların yerinde olduğunu vurguladı.

Tirandaki Batılı diplomatlara göre bütün bu olup bitenlerin fazla anlamı yok. Yönetimdekiler rejimin evrimiyle öyle bütünleşmişler ki bu değişiklikler ancak geleceklerini garantiye alma çabaları olarak görülebilir. Birşeyler değişiyormuş izlenimi veriliyor. Ama pek değişen birşey yok. Partinin içinde demokrasiye geçiş doğrultusunda bir inisiyatif beklemek doğru değil.

Din Ve Aydınlar: Muhalefet Odağına Dönüşemeyen İki Potansiyel Muhalif

Peki, Arnavutluk'da başka herhangi bir muhalif çevre rejimi değiştirebilir mi? Doğu Avrupa'da olup bitenlerin başını çeken kilise veya aydınlar açısından bakıldığına Arnavutluk'da durum nasıl?

Arnavutluk, Avrupa'da nüfusunun çoğunluğu İslam kökenli olan tek ülke. Kökenli demek gerekiyor çünkü 1967'deki Anayasa değişikliği ile Arnavutluk dünyanın ilk ateist ülkesi oldu. Bu resmi dönüşümün toplumsal gerçekliği yansıtmadığı görülüyor. Girişilen reformların ağırlıklı bir kısmını da dini faaliyetlere özgürlük tanınması ve kapatılan ibadet yerlerinin açılması oluşturuyor. Ancak İslami rüzgarların kaynağını Arnavutluk'un içinden çok, 1,5 milyondan çok Arnavut'un yaşadığı komşu Yugoslavya'nın Kosova bölgesinde aramak daha doğru. Sınırın açılması ve yüzlerce Kosova Arnavut'unun ülkeyi ziyareti ile İslami gelişmelerin yolunun açıldığı görülüyor. Bu Arnavutluk'un geleceğinde önemli rol oyna-

Arnavutlar rejimi eleştirip günlük hayatta karşılaştıkları sıkıntıları anlatıyorlar. Ama hâlâ eleştirilerin dışında tutulan bir isim var: Enver Hoca. Tiran'da Halk Müzesi önündeki Enver Hoca Heykeli

yacak bir faktör olarak not edilebilir.

Katolik kilisesinin ülkenin kuzeyinde katolik kökenli Arnavutların yaşadığı Skondar bölgesinde belli bir etkisi var. Yunan azınlığın yaşadığı Güney'de ise Ortodox Yunan Kilisesi'nin önemli etkileri görülüyor. Yine de, bu etkinin bir azınlığı "ana vatan'a bağlayan faktör olmasının ötesinde politik bir anlamı yok.

Kısacası diğer Doğu Avrupa ülkelerine benzer şekilde orta vadede, Arnavutluk'da dinin politik bir muhalefet odağı olması olası görülmüyor.

Dinsel özgürlüğün tanınması bazı ilginç gelişmelerin yaşanmasına neden oluyor. 16 Kasım Cuma günü Shkadra'daki eski camii, imam-müftü Ali Sabria'nın önderliğindeki törenle açıldı. Törene katılanlar arasında katolikler de vardı. Katolikler ve müslümanlar cami ve kiliselerin onarımı için birlikte çalışıyorlar. Son tahminlere göre, nüfusun yüzde 72'si müslüman, 18'i katolik ve gerisi de ortodoks ve diğerlerinden oluşuyor. Şimdi ibadet yerlerinin onarımı için müslümanlarla birlikte çalışan katolikler arasında bazı endişeler yok değil. Arnavutluk halkının en eğitimli kesimini oluşturan katolikler arasında, ilerde müslümanlarla aralarında çatışmalar çıkmasından korkanlar da var.

Arnavut entellektüelleri de kendilerini çok sıkı bir kontrol altında hissediyor. Bunlar içersinde, dışarıya gerçek yönleriyle Arnavutluğu yansıtabilmiş olan tek kişi İsmail Kadere. Kadere Nobel'e aday ve Ölü Ordunun Generali romanıyla birçok ülkede tanınıyor. Romanlarında Arnavutluğun toplumsal yaşamından kesitler veren Kadere de geçenlerde Fransa'dan siyasal sığınma hakkı istedi. Kadere, Paris'te Ramiz Alia'ya Mart ayında bir mektup yazdığını, ülkede durumun iyiye gitmediğini ve değişimin zorunlu olduğunu söylediğini açıkladı. Ancak beklediği değişimin işaretlerini göremeyince Fransa'ya sığındı. "Ben hiçbir vatandaşıma tavsiye etmeyeceğim birşey yaptım." Kadere Paris'ten halkına bu mesajı gönderirken ülkede kalmalarını ve değişim için çabalamalarını istiyordu.

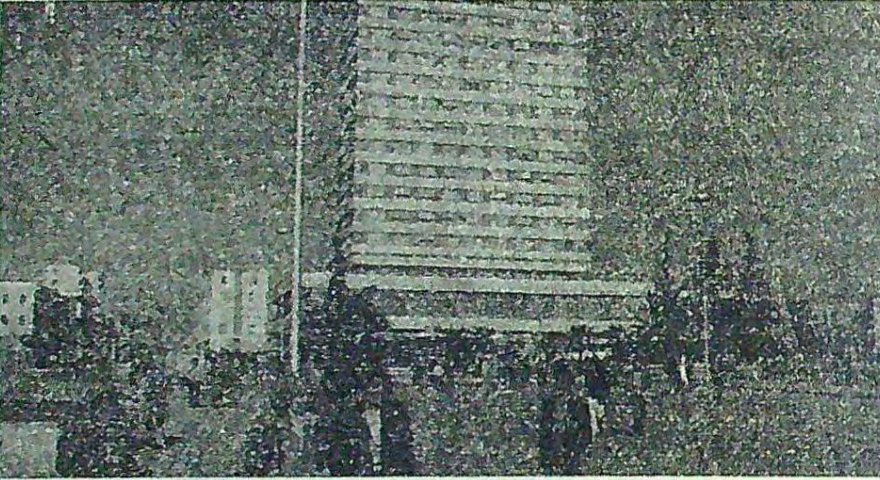
Enver Hoca'ya Laf Yok

Artık değişim istemleri Arnavutlar tarafından açıkça ve yüksek sesle ifade edilebiliyor. Önceleri gazetecilere yalnızca her şey yolunda türünden yanıtlar veren Arnavutlar şimdilerde yöneticilerini eleştirmekten kaçınmıyor. Osmanlıya karşı direnişin kahramanı İskender Bey'den adını alan Tiran'ın ana meydanında tavla oynayan iki Arnavut'a yaklaşıyoruz. Eski alışkanlıkla, havadan sudan, futboldan ve tavladan sohbet ederek ağızlarından birşeyler almaya çalışıyoruz. Yaşlı Arnavut yüzüme bakıp, "Bırak bunları" diyor. "Ne istiyorsan dosdoğru sor." Başlıbaşına bu tepki bile ülkede çok büyük bir değişikliğin göstergesi. Sonra iki tavla oyuncusu da, biri bırakıp biri alarak başlıyorlar rejimi eleştirmeye. Temmuz olaylarından sonra Arnavutlar konuşuyorlar. Rejimi eleştirip günlük hayatta karşılaştıkları sıkıntıları anlatıyorlar. Ama hala eleştirilerin dışında tutulan bir isim var; Enver Hoca. Eleştiriler, ya "Enver Hoca zamanında böyle değildi" ya da "Enver Hoca olsaydı bu işi böyle yapmazdı" temelinde yürütülüyor. Belki de şimdilik!

Tiran'daki Batılı diplomatlar, Temmuzda ülkeyi terkeden 5 bin ve daha sonraki yumuşamalarla ülkeden yasal yolla ayrılan 3 binin üzerindeki Arnavut'un ülkede bir muhalefetin varlığı olarak gösterilemeyeceği inancında. Bir Batılı diplomat "Bunlar çok fazla İtalyan ve Yunan televizyonu seyredenler" diyor. "Daha fazla tüketim olanaklarına sahip olmaktan başka bir şey düşünmüyorlar."

Bazılarına göre ise, bunlar uzun süre rejime karşı mücadele için beklemiş ama umutları tükenince mülteci olmayı seçmiş insanlar.

Arnavutluk Emek Partisi önemli değişikliklerin sinyalini veriyor. Ülke yöneticilerinde Batılı kurumlara girme ve Batılı yatırımcıları çekme çabaları açıkça görülüyor. Birkaç ay önce, öldürülen Senatör Kennedy'nin oğlu Michael Kennedy bir Amerikan petrol şirketi adına Tiran'daydı. Amerikalılar, Arnavutluk petrolü için Alman petrol şirketi Denimex'le kapıştılar. Amerikan delegasyonunun bir üyesi yabancı gazetecilere, Arnavutların topraklarının altında ne olduğu konusunda hiçbir fikirlerinin olmadığını söyledi. "Belki bir petrol denizine sahipler, belki de hiçbir şeye". Şimdi yabancı şirketler bu sorunun yanıtını bulmak için "yardım ellerini" uzatıyorlar. Yanıt bulununca uzanan eller belki daha da artacak.

Tiran'da devrim öncesi İtalyanların yaptığı, faşist mimarinin tüm özelliklerini taşıyan oteller var. Tiran'da İskender Bey meydanı ve Hotel Tiran.

Kimine göre, bunlar yöneticilere diğer bazı Doğu Avrupa ülkelerinde olduğu gibi kontrolü tümüyle kaybetme endişesinin attırdığı adımlar. Batı'da Arnavutluğun Vaclav Havel'i olarak lanse edilmeye çalışılan İsmail Kadere'ye göre, rejimin ayakta kalabilmesinin tek yolu demokratikleşme. Kadere Arnavutluk'ta yaşanacak bir kapışma ve çatışmanın Romanya'dakinden çok daha trajik olacağını da iddia ediyor. Balkanların minik kapalı kutusu, Doğu Avrupa'dan esen değişme rüzgarlarının etkisinden kurtulamıyor. Değişme Kadere'nin kitaplarında anlattığı türden bir fırtınayla mı gelecek yoksa yöneticilerin kontrolünde yumuşak bir geçişle mi? Şimdi en çok merak edilen soru bu.

29 Kasım 1944'te kurulan Arnavutluk Halk Cumhuriyeti 46.yaşını kutlarken önemli bir döneme giriyor. ■

Yunanistan Mektubu

KARAYAĞIZ ŞAMANİSTLERDEN SARIŞIN MÜSLÜMANLARA

Andonis Zikas

Muhabbete "Papandreu gidiyor, Melina kaybetti, ortalık grevden geçilmiyor Atina'da" diye başlamak pek tuzsuz geldi. Hem şunun şurasında ilk defa Demokrat'ta görücüye çıkacağız. Daha "baba" bir mevzu bulmalıyım değil mi?

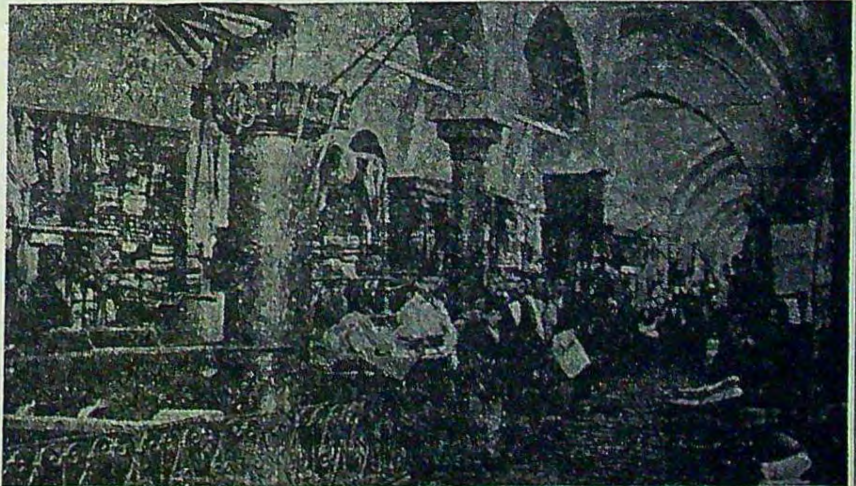
Amerikan malı kalemimle kısa bir müzakereden sonra kararı verdim. Türklerin ve Rumların ne tohumu olduğu mevzuunu yazacağım size. Çoktandır aklımdaydı biryerlere çiziktirmek.

Rum veletleri İstanbul'da kavga ederken birbirimize "Türk tohumu" diye söverdik. Çocuk, büyük Türklerin de birbirlerine "Rum tohumu" diye sövdüklerini ta o yaşlarda duymuştum. Oturmuş içime demek ki, birilerinin tohumu olmanın neden hakaret konusu olduğu üzerine düşünürdüm. Darwin'i, Lamark'ı, Eskimoların ve kimi eski Türk boylarının cinsel konukseverliğini tarihe merak saldığım yıllarda öğrendim. Gide gide, "..... tohumluğu" işlenip gelişti içimde. Anaların habire "s...diği" ve bu eylemin toplumun temel sosyal politik ve cinsel uğraşı sayıldığı bir toplumun evladı olarak anamın kimce okşandığını anlamak için bakar dururdum yüzüne. Sonuçta bende, Freud'da şimdiye dek rastlamadığım bir "anamın gizli kocası öteki babam" kompleksi gelişti. Bir yandan da politik ufkum genişledi. Emniyette bir seansta anamın mesleğinin orospuluk olduğunu ısrarla iddia eden ve beni " ulan orospu çocuğu" diye çağıran polisi kıramadım ve tüm cihanı babam belledim.

Emniyette bir seansta anamın mesleğinin orospuluk olduğunu iddia eden bir polisi kıramadım ve tüm cihanı babam belledim

Kompleksim böylece olgunluğa erip, "en-el-hak" dedikten sonra geçen günkü telefon konuşmamızda bir arkadaşın bir cümlesi beni yıllar öncesine götürüverdi. Konuşmamızın " dünyadan dedikodular" bölümünde arkadaş, Türk Dışişlerinin "Karamanlılar Türk müydü, Rum muydu" mevzuunu soruşturduğunu söyledi. Giritlilerin Rum, Karamanlıların Türk olduğunu yıllardır savunurum tarihçi dostlarla muhabbet ederken. Ama birden, bu muhabbetleri neden yazmadığımı düşündüm. Hep benden daha ciddi birinin (ihtimal tarihçi) çıkıp bu konuda ahkam kesmesini beklemişim demekki. Akli dengemin biryerlerindeki bu "tarihçi ve ciddiyet" ağırlığını sittirediyorum izninizle ve başlıyorum:

Anadolu'nun (Yunanca Anatoli yani doğu kelimesinden gelir) politik hakimi bildiğimiz 1071 Malazgirt savaşı öncesi Bizanstı. O yıllarda Anadolu'da Bizans egemenliği altında çok miktarda Türk, topluca ya da dağınık olarak yaşardı. (Türklerin Anadolu'ya gelişi 1071'den asırlar önce başlar. 1071 sadece politik iktidarın el değiştirdiği yıldır) Bizans bu Türkleri Ermeni, İran ve diğer Türk boylarının akınlarına karşı set oluşturması için Doğu ve Güneydoğu sınırlarına yerleştirirdi. Müslümanlığın henüz Ortadoğu'ya yayılmadığı dönemlerde gelen Türkler Hristiyan iktidarın etkisiyle kolayca hristiyanlaşır ve kısa sürede yerli halk içinde erirdi. Bu gruplardan en önemlisi olan ve 1922'ye kadar Kapadokya bölgesinde (Konya-Niğde-Nevşehir havalisi) yaşayan, birbirleriyle Türkçe konuşan, Türkçe ibadet eden, Hristiyan Karamanlılar ya da Karaman Rumları gerçekte Türktü. Orta Asya'dan muhtemelen 7 yy önce gelmiş, Anadolu'da hristiyanlaşmış

Müslümanlığın henüz Ortadoğu'ya yayılmadığı dönemlerde gelen Türkler hristiyan iktidarın etkisiyle kolayca hristiyanlaşır ve kolayca yerli halkın arasında erirdi.

ama sayıca kalabalık olduğundan erimeyip dilini muhafaza etmişti.

Bölgenin Selçuklu ve Osmanlı egemenliğinde kaldığı yıllarda da Kapadokyalılar dillerini ve dinlerini korudular. Karamanoğlu Mehmet beyin politik egemenlik aracı olarak yerli hristiyanrumların dili olan Türkçe'yi dininin dili olan Arapça-Farsça'ya neden tercih ettiği ve kimden korkup "çarşıda, pazarda, dergahta, türkçe konuşulacaktır" diye ferman çıkardığı bir düşünülmeli değil mi?

Yıllar geçip de 1922'ye dayandığında bu Karamanlılar 1919-22 Türk-Yunan savaşını izleyen nüfus değişimi anlaşması ile Rum oldukları sanılarak Yunanistan'a postalandılar. O zaman Yunanistan'ın nüfusu iki milyondu. Bir milyonu aşkın insan geldi Anadolu'dan ve bunların en az yarısı Karamanlıydı. Kaba hesapla bugünkü Yunanistan'da her beş kişiden birinin ataları Orta Asya'dan gelmedir ve de zat-ı alileri öz be öz Türk tohumudurlar kısacası. Cumhurbaşkanımız Karamanlis (yani Karamanlıoğlu) da dahil!

Gelelim Rum tohumu Türklere:

Osmanlı Balkanlar'da Hristiyan halkın vergisini, yüksek tutardı. Müslüman halkın vergisi ise daha düşüktü. "Müslüman olmak" politik iktidar Osmanlıların eline geçtikten sonra kitlesel bir nitelik kazandı.

Eski defterlere bakılırsa "müslüman olup İsmail adını alan Yorgosoğlu Mihail..." kayıtlarıyla doludur. Mihail 10 akçe yerine 5 akçe vermenin cazibesiyle müslüman olurken 1922'yi aklına getirmiyordu elbette. Üstelik ikinci sınıf vatandaşlıktan geçmek de işin cabasıydı. Sonuçta Orta-Asya'dan karayağız, çekik gözlü tıknaz şamanistler olarak çıkan Türkler Balkanlar'dan mavi gözlü, sarışın, uzun boylu müslümanlar olarak döndüler 1922'de. Kimdi analarını belleyen dersiniz? Girit göçmenleri yıllarca dillerini korudular. Müslüman olmaları çok uzağa gitmiyordu zira. Öte yandan yeniçeri olmak için toplanan hristiyan çocukları da var elbette. Sokullular, Barbaroslar hep hristiyan ana-babaların çocuklarıydı. Sultanların analarının tümüne yakını keza. Sonuç, rakamları ve kronolojik sırayı tarihçiler bulsun. Politik uğraşları olan gazetecilik de yapan bir devrimci olarak ben, Türklerin "yunan tohumu" Yunanların "türk tohumu" olma oranının yüksekliği konusunda ısrarlıyım.

Ama bu noktada bir konuyu ısrarla vurgulamalı: yazdığımız tarihsel gerçekler Bulgarların Türkleri ezmesine gerekçe oluşturur mu? Hayır, elbette. İnsan ne olmak istiyorsa odur. Tarihi gerçekler insanların ezilmesi için araç olarak kullanılamazlar.■

Yunanistan'da Cezaevi İsyanı

MAHKUMLAR KAZANDI

Kostas Seriyakis

Yunanistan'daki cezaevlerinde başlayan ayaklanmalar geçen hafta sonunda Adalet Bakanlığı'nın aldığı kararlardan sonra sona erdi. Adalet Bakanlığı'nın bu kararıyla, tüm ülkenin 23 cezaevinde "isyan eden" 5 bine yakın mahkumun istemleri kabul edildi. Cezaevlerinde "daha iyi yaşam koşulları" arayan mahkumlar ayrıca ömür boyu hapis cezasını hafifletecek önlemler alınmasını, uyuşturucu madde kullananların ayrı koğuşlara konulmasını ve cezaevindeki "yığılmalara" son verilmesini talep ediyorlardı. Mahkumların bu talepleri ilk başlarda pek dikkate alınmadı. Ancak mahkumlar, seslerini duyurabilmek için bu kez başka bir yolu denediler. "İsyan" yolunu. Ve bu yolda ilk kez başarılı oldular denilebilir. Ülkenin bütün cezaevlerine sıçrayan ayaklanmaların başını, Atina'nın Koridallos'u çekiyordu. Mahkumlar koğuşlarını yakıyor, ellerine geçirdikleri demir çubuklarla duvarları yıkıyor, yangın merdivenlerine açılan kapıları kırarak, binaların damına çıkıyordu. Bu ayaklanmalar yaklaşık 15 gün kadar sürdü. Bu arada mahkumların haklarını korumak amacıyla başkent Atina ve diğer kentlerde "dayanışma gösterileri" düzenlendi.

Mahkumlar çıktıkları damlardan, cezaevindeki mikrofon tesisatından yararlanarak, cezaevi binalarının dışında toplanan halkla "söyleşiyordu". Basın toplantıları da bu yöntemle yapılıyordu.

Kamu Düzeni Bakanlığı bir ara bu "ayaklanmaları" bastırmak amacıyla şiddet yoluna başvurmaya karar verdi. Hükümet bu konuda çekimser kaldı. Böyle bir "bastırma" yönteminin kamuoyunda "aksi tesir" yaratacağından tedirgin oldu.

Ancak, olaylara Adalet Bakanlığı son verdi. Adalet Bakanı Athanasios Kanellopulos, mahkumlarla "diyalog" kurmayı kabul etti. Ancak, mahkumlar bu kez Adalet Bakanlığı ile "diyalog" kurabilmeleri için "yasalardan anlayan birilerinin kendilerine yardımcı olmasını" şart koştular. Adalet Bakanlığı mahkumların bu şartını ilk önce kabul etmedi. Ancak daha sonra mahkumların önerdiği hukuk ve anayasa profesörlerinden oluşan 5 kişilik bir heyetin, mahkumlara "danışmanlık yapmasına da rıza" gösterdi. Adalet Bakanı bu arada "yasaları çiğneyerek cezaevine girmiş olanlardan herhalde yasaların nasıl hazırlanacağını öğrenecek değiliz" açıklamasına karşın, cezaevi tüzüğünde köklü değişiklikler yaptı. Adalet Bakanlığı, ömür boyu ha-

pis cezası hükmü giyen mahkûmlardan 16. hapis yılını tamamlayanlara "tahliye için başvurma hakkı "verdi.

Cezaevindeki yaşam koşullarının değiştirilmesi için iç tüzük maddelerini değiştirdi. Cezaevlerinde "işkenceci" olarak ün yapan bazı güvenlik memurlarının işlerine son verdi. Uyuşturucu madde kullananları başka koğuşlara yerleştirdi. Bu arada, cezaevindeki yığılmaları önlemek amacıyla 1 aydan 1 yıla kadar hapis cezası hükmü giyenlere bu cezalarını "paraya çevirme hakkını" verdi. Ayrıca, paraya çevrilmeyen "18 ay 1 günlük" sınırı, "24 ay 1 gün olarak" değiştirdi. Bu arada, 1 yıllık hapis cezasını paraya çeviremeyenlere "kamu hizmetlerinde zorunlu çalışma" seçeneğini getirdi. 3 yıllık hapis cezalarının son altı ayına girenlere de "tahliye için başvurma" hakkını verdi. Ancak, bu başvurunun kabul edilebilmesi için mahkumların cezaevinde bulundukları süre içinde adlarının herhangi bir "sabıkaya" karışmaması şartı aranacak.

Adalet Bakanlığı'nın bu kararları, mahkumları "son derece tatmin" etti. Öyle ki, Konidallos Cezaevi'ndeki mahkumların "sözcüsü", cinayet suçuyla ömür boyu hapis cezası giyen Hristos Rapadopulos, Adalet Bakanı Kanellopulos'u, tüm mahkumların adına "göstermiş olduğu insanlık için" tebrik etti. Mahkumlar ayrıca bir de "iyi niyet gösterisinde" bulundular ve hasar verdikleri cezaevi binalarının onarılması için "kendi elleriyle yardım ederek" katkıda bulunacaklarını bildirdiler. Ama ne var ki; bu ayaklanmalar süresinde, Koridallos Cezaevi'nden biri Türk (Osman Ucar) diğeri İstanbul Rum vatandaşı (Kostas Hrivatides) tam dört mahkum kaçmayı başardı. Aynı anda, "isyanı" sürdürmek isteyen Girit Cezaevi'ne baskın yapan polis dört mahkumu yaraladı ve "isyanı şiddet yoluyla" bastırdı. Ancak, Yunan kamuoyunu en çok duygulandıran olay, ayaklanmalar süresinde "tahliye edilen" bir mahkumun, "yoldaşlarına" gösterdiği dayanışma oldu. Bu mahkum, Koridallos Cezaevi'nin camına çıkarak "bugün tahliye kağıdım geldi. Annem-babam kusuruma bakmasın ama ben buradan çıkmayacağım. Mahkümiyetlerini sürdürecek olan yoldaşlarımın bu insancıl talepleri yerine getirilene kadar cezaevinde kalacağım..." şeklinde konuşmuştu. Nitekim, ayaklanmalar sona erdi. Adalet Bakanlığı gereken "hüsnü niyeti" gösterdi ve 4 mahkumun "yasadışı" yollardan firar etmesine karşın, "Dayanışma gösteren" mahkum da "yasal" yollardan özgürlüğüne kavuştu.■

Eylül İzlenimleri

MOSKOVA'YA KIŞ GELİYOR

Ulrike Gramann

Eylül'de ekmek vardı Moskova'da; raflara dizili mis gibi! Buharı tüten ekmekle çıkana sesleniliyor: "Kız ne de güzelmiş elindeki!" Ötesinde dükkanlar bomboş, kuyruklarsa alabildiğine uzanıyor; neredeyse hepsi kadın. Votka satan ya da votka bulunduğu iddia edilen dükkanların önünde ancak erkeklere rastlanıyor.

Bir dükkana girdim. Çorap, sabun ve lastik ayakkabı satıyor. Şaşırmayın çeşit azlığına, tam tersi çünkü; bu zamanda sabun satan yer bulmak kolay mı?

Moskova'nın en büyük alanında

Pazar ekonomisi hem umut hem korku salıyor. Günün yükü gene kadında; her yanı tabu üstelik. Bürokrasi hantal, Gorbi'ye aldıran yok.

Puşkin'deki Riga Garı Pazarı akşama doğru dolmaya başlıyor; erkek, kadın, çoluk çocuk herkes orada. Kadınlar çocuk arabalarıyla yürüyorlar; tanınmış sigara markalarını mırıldana mırıldana... Polis arabaları bir aşağı bir yukarı gidip geliyor; nedeni belli değil. Bu pazarda yok yok; öyle diyor Moskovalılar. Esrardan.... aklınıza gelen her şeye, yeter ki para olsun. Bir de "mafya", herkes onu konuşuyor, her şey Mafya'nın kontrolündeymiş, para kaçırıyorlarmış, haraç alıyorlarmış, daha neler neler... Alanın fotoğrafını çekemedim; alıcı da satıcı da tetikte. Rafların dolup taştığı yerlerden biri de Devlet Kitapçıları; onları da alan yok. Moskovalının aradığı kitaplar sokakta, "ihanet" edenlerin kitapları kapış kapış gidiyorsa da pahalı. Sözgelimi Soljenitsin'in kitapları 150 ruble, handiyse bir aylık maaşa denk geliyor, Rus klasikleri de bulunamayanlar arasında.

Bir kadınla konuşuyorum; prefabrik inşaat malzemesi imal eden bir fabrikanın kadınlar komitesi'nden. Fabrikada işçilerin yarısı kadın, Stalin'in savaş yıllarında kadınların ağır işlerde çalışabildiğini, üstelik de erkeklerden daha disiplinli olduğunu farketmesiyle bu tür durumların sıradanlaştığını anlatıyorlar.

Pazar ekonomisi hem umut hem korku salıyor. Günün yükü gene kadında; her yanı tabu üstelik. Bürokrasi hantal, Gorbi'ye aldıran yok.

Üç ayda bir toplanan kadınlar komitesi sendikanın bir alt kuruluşu. Prim ve tatil yerlerine dair kararları komite veriyor, zor bulunan malların satışını da düzenliyor. Bu fabrikanın işçileri imtiyazlı. Çünkü kişi başına 8 metrekareden daha küçük yerlerde oturanlar 15 yıllık çalışma sonunda daha büyük konutlar için başvuru hakkını kazanıyorlar. Ailelerin çoğu "Komünalka"larda yaşıyor , her aileye bir oda, on onbeş ailenin paylaştığı müşterek mutfak ve banyo/tuvalet.

Kadınlar komitesi güncel sorunların yükünü hafifletici yardımlar yapıyor - devleti sorgulamaksızın tabii. Aslında, kadınlara dair sorunlar pek konuşulmuyor, örtbas ediliyor. Kürtaj doğumdan daha fazla, yani doğum kontrolü için - spiral, prezervatif, hap gibi- bir şey bulmak mesele. Öyle kolay değil bunlar üzerine konuşmak, "kadınlar konuşmaz bunları utanırlar" deniyor, tek yanıt bu. Tabular dimdik ayakta! Önümüzdeki yıl kadınların du-

Eylül'de ekmek vardı Moskova'da; raflara dizili mis gibi.. Buharı tüten ekmekle çıkana sesleniliyor: "Kız ne de güzelmiş elindeki.."

rumuna ilişkin bir yasanın çıkacağından sözediliyor, ama yasayı tartışan yok, hoş tasarıyı gören de yok ya.

Sokakta ve Moskova'nın o görkemli Metrosu'nda gördüğüm kadınların çoğu lastik ayakkabılı, şiş bilekli ve ellerindeki torbalar da sanki onların alameti farikası; olur a, bir yerde bir mal bulurlar, ihtiyaca binaen, ya da bir takas fırsatı.

Ve işte Merkez Hamam'da kadınlarlayım gene: en sıcak ve en iyi köşesinde. Bu bir ikram! Hepsi de sıcak ve cana yakın, biraz da ürkütücü. Ürkütücü değil de, belki daha doğrusu düşündürücü, neden bu kadar uzun kalıyorlar hamamda? Sanki herşeyi üzerlerinden atma, kurtulma çabası bu, bir tür mutluluk! Hayatlar yalansız dolansız bir içtenlikle akıyor hamamda, hiçbir yazarın ifade edemeyeceği kadar da güzel. Yorgunlar, yorgunluğun getirdiği bir yaşlılık var üzerlerinde.

Yeni Çariçe Raisa

Bürokrasi eskisi gibi; güçlü ve hantal, sayıları korkutucu. Sözgelimi Mimarlık Fakültesi 4 katlı bir bina, öğrenciler ve öğretim görevlileri burada. Fakülte'nin idari bölümü ise kocaman bir apartmanı işgal etmiş, bilimsel kadro öğrencisi öğretmeniyle 3000, idari görevli 1800 kişi.

Moskova'da herkes Rusya'yı tartışıyor. Sovyetler Birliği mi? Pek söz eden yok. Rusya Federasyonu'nun Yeltsin önderliğinde SSCB'den bağımsız bir yol izlemesi gerektiğine inanıyorlar. Pazar ekonomisine umut bağlayanlar da çok, korkanlar da. Moskova'nın Babuşkino ilçesi Belediye Başkanı iktisatçı İrina Jakolewna, "yumuşak" pazar ekonomisini savunuyor: "İşsizlere devlet yardımıyla yeni meslekler öğretilecek, Devlet'in fiyat denetimi kalkınca da yoksullara bir miktar yardım yapılacak."

Aslında, pazar ekonomisinin kurallarının işlemeye başladığı yerlerde şimdiden bir yumuşaklık kalmadığı hemen görülüyor, fiyatlar tırmandıkça tırmanıyor. Şatalin'in 500 günde pazar ekonomisine planında hiçbir yumuşaklık yok, devlet işletmeleri satılmaya başlanmış bile. Alıcılar kim?

Devlet kurumları tarafından "radikal sol" olarak tanımlanan bir grupla konuşuyorum; pazar ekonomisini savunuyorlar. Solculukla uzaktan yakından bir ilgileri yok. "Tamam onur kırıcı değil" diyorlar, sonra da ekliyorlar: "Ama, biz solcu değiliz."

"Gorbaçov'un zamanı vardı!" Halen herkes böyle diyorsa da, "'şans"ın pek de iyi kullanılmadığı görüşü egemen: "Bu zaman içinde çok az şey değişti." Dolayısıyla Gorbi'nin Nobel Barış Ödülü'ne duyulan lakaytlık şaşırtmıyor. Raisa Gorbaçov'u son Çariçe Aleksandra olarak gösteren kokartlar da elden ele dolaşıyor.

Sokaklarda zorbalık kol geziyor, hırsızlık her geçen gün artıyor, deli saçması haberler dilden dile dolaşıyor, haber yerine tevatürler demek daha doğru elbette. Ne var ki akşam haberleri daha az zır deli değil: "İşçilere fazla mesai primi ödemektense, vagonların geç boşaltılmasının cezasını ödemek Devlet Tren İşletmeleri için daha tasarruflu." Böylece, hasılatın bir kısmı boşaltılmayan vagonlarda küfleniyor, bir kısmı da tren yüzü göremeden ambarlarda bozulmaya terkediliyor.

Ve dilenciler! Eylül'de öyle çoklar ki; önümüzdeki 500 günde çok daha fazla artacaklar. Bu bir kehanet değil!

Glasnost mu? Hiçbir şey değişmiyorsa, her şeyi söyleyebilme özgürlüğü neye yarar? Ve gene de insanlar tartışmak için, duvar gazetelerini okumak için, en yeni haberleri almak için Puşkin alanına akıyor. Ve kiliseler de tıklım tıklım dolu.

Geri sayma başladı.

Kış geliyor Moskova'ya. ■

Kadınlar İrlanda'da Sistemi Sallıyor

ŞEREFİNİZE Mrs. ROBİNSON !

Stafford Machinney

Ölümünden birkaç gün önce seçim olsa ve Bahriye Üçok da, daha önce adından hiç söz edilmezken aday olup, Özal'a karşı kazansa, herhalde herkes için büyük bir sürpriz olurdu. Mary Robinson'un İrlanda Cumhurbaşkanlığına seçilişi de aynı ölçüde sürpriz oldu. Robinson'un seçilişini, hemen herkes, adam kayırma ve rüşvetin hüküm sürdüğü geleneksel İrlanda politikasına inen bir darbe olarak değerlendiriyor.

Mary Robinson... Uluslararası saygınlığı olan, solcu, feminist bir avukat.. 9 Kasım'dan beri de alabildiğine tutucu bir ülke olan İrlanda'nın cumhurbaşkanı. Oyların yüzde 52.8'ini alıp, iktidardaki tutucu Fianna Fail Partisi'nin adayı ve eski başbakan yardımcısı Brian Lenihan'ı saf dışı etti. Sol gruplar koalisyonunun desteğiyle seçimi kazanan Bayan Robinson zaferini ilan ederken, "Biz; güce, paraya ve ülkenin en büyük siyasal partisine karşı, hep birlikte baş kaldırdık ve tümüne de gereken dersi verdik" dedi.

Tutucu Adaya Radikal Cumhurbaşkanı

46 yaşındaki Hukuk profesörü Mary Robinson'un 3 milyon 734 bin nüfuslu İrlanda'ya cumhurbaşkanı seçilmesi Avrupa'da büyük yankı uyandırdı. Kimileri bunu, Avrupa'daki sağ partilerin, hepsinden de önce İngiltere'de Thatcher'in gidişinin bir işareti olarak yorumladılar. Dublin kumarbazları, Robinson'un seçildiği gün, bire otuzüç koyup bahis oynatmaya başladılar: Başbakan Charles Haughey, ana muhalefet lideri Alan Dukes ve Margareth Thatcher yeni yıla kadar istifa edecek. (*) Dukes, partisinin adayı cumhurbaşkanlığı seçiminde elenince istifa etti bile.

Robinson'un seçilişi, her şeyden

önce, İrlanda açısından çok önemli. Gerçi İrlanda'da cumhurbaşkanlığının büyük ölçüde sembolik bir görev olduğunu söyleyip, bayan cumhurbaşkanının (siyasal dişleri) nin olmadığını iddia edenler de var. Ama, o, Aras an Uantarain'deki cumhurbaşkanlığı konutuna yerleştiğinden beri, ülkenin geleneksel siyasal yapısı da sallanmaya başladı.

Bir kere, alabildiğine tutucu olan ada için, Bayan Robinson oldukça radikal biri. Bağımsız olmasına karşı, Emek ve İşçi partilerince desteklendi. Ülkenin ilk kadın cumhurbaşkanı olması yanında ilk solcu cumhurbaşkanı ünvanını da aldı. Şimdi tutucu İrlanda gazeteleri bile, toplumda değişim çanlarının çalmaya başladığını kabul ediyorlar. Irish Times gazetesi Robinson'un zaferini kentleşmenin getirdiği sofistikasyon ve bilinçlenmeye bağlıyor.

İrlandalı kadınlar belki de Türk hemcinslerinden çok daha fazla çektiler. Zina yaptı diye katrana ve tüylere bulanıp sokak sokak dolaştırılan kadınlar İrlanda toplumunun yalnızca geçmişte kalmış bir ayıbı değil. Bir feminist olarak Bayan Robinson'un zaferi erkek egemenliği ve Katolik Kilisesi'nin baskısı altındaki İrlandalı kadınların da zaferi sayılabilir. Nitekim kazandığını öğrenince, Bayan Robinson şu tepkiyi gösterdi: "İrlandalı kadınlar beşik sallamak yerine bu kez sistemi sallamayı yeğlediler."

Mary Robinson, geleneksel İrlanda toplumunun ve Kilise'nin kadınlar üzerindeki baskısına önrü boyunca karşı çıktı. Özel yaşamı da adeta bir karşı çıkışlar dizisi. Bir katolik olmasına karşın, ailesinin tepkisini hiçe sayıp protestan okul arkadaşı Nick Robinson ile evlendi. İrlanda'da Katolik bir kadının Protestanla evlenmesi, Türkiye'de bir sunninin bir aleviyle evlenmesinden zordur. Bu zorluklara karşın Mary Robinson hep şöyle seslendi: "Sesi çıkmayan ya da güçsüz çıkan herkese söyleyecek bir sözüm var. Cesur olun! Her zaman umut vardır."

İRA : Adı Ülkesi Kadar Ünlü Bir Örgüt

İrlanda belki de adını en çok IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu)nun eylemleriyle duyuran küçük bir ada. 1921'de İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda olarak İngilizlerin çizdiği sınırlarla ikiye bölündü. Güney'deki İrlanda cumhuriyeti bağımsızlığını kazandı. İRA'nın varlığı bu bölünmenin de geri-

sine geçen yüzyıla kadar uzanır. Bugün ise IRA üç ayrı fraksiyona bölünmüş durumda.

En eski grup olan resmi IRA 1916'da İngiltere'nin 1. Dünya Savaşı'na katılmasından yararlanan İrlandalı devrimcilerin eylemliliklerini yükseltmesiyle ününün zirvesine ulaştı. 1921'de bağımsız İrlanda cumhuriyeti kurulunca, milliyetçiler kendi içinde çatışmaya başladılar. Böylece başlayıp üç yıl süren iç savaş IRA'nın da güç kaybetmesine yol açtı. Yine de 1971'e kadar İngiliz hedeflerine karşı eylemlerini sürdüren IRA 1971'den sonra Kuzey İrlanda'ya ilgisiz ve sessiz kalmaya başlayınca bölünme oldu.

Ayrılanlar geçici IRA olarak anılmaya başladılar. Bu grup 1973'de Kuzey İrlanda'da bağımsız parlamento ortadan kaldırılıp doğrudan Londra'ya bağımlı bir yönetim kurulduğundan beri silahlı mücadele yürütüyor, İngiliz işgaline karşı savaşıyor.

Marksist olduğunu söyleyen geçici IRA Güney'deki 26 ille Kuzey'deki 6 ilin birliğinden oluşan sosyalist bir devlet kurma amacında. Ancak Kuzey'deki Katolik azınlığın geleneksel-dini duygularına dayanmaktan da geri durmuyor. Bu yüzden, zina yapan kadını cezalandırmak da zaman zaman geçici IRA'nın eylemleri arasına giriyor. IRA'nın üçüncü kolu ise Sinn Fein olarak bilinen yasal -siyasal örgüt. bunlar resmen değil ama, kalben geçici IRA ile-birlikteler. Yasal olanakları kullanıp Parlamento'ya üyelerini de sokuyorlar.

İrlandalıların IRA hakkındaki duyguları konusunda kesin bir şey söylemek kolay değil. Ancak, Kuzey'de protestanlar arasında İngilizlere duyulan sempatinin IRA'ya duyulandan çok daha fazla olduğu kesin. Kuzey'deki katoliklerin milli duyguları epeyce güçlü. Ama onlar da Britanya'nın bir parçası oldukları için, Güney'deki soydaşlarından daha iyi yaşadıklarının farkındalar. Kuzey'de kişi başına 7 bin 200 dolar olan milli gelir, Güney'de 6 bin 200 dolara düşüyor.

İrlanda Cumhuriyeti'nde yaşayanların çoğu, silahlı mücadeleyi bırakmış resmi IRA'nın milliyetçi ideolojisini benimsiyorlar. Geçici IRA'nın aynı desteğe sahip olduğunu söylemek ise olanaksız.

Katolik - Protestan Çatışması

İrlanda Cumhuriyeti'nde halkın yüzde 95'i Katolik, yüzde 5'i de Protestan. Kuzey İrlanda'da ise bu oran yüzde 66'ya, yüzde 33 olarak Protestan. Kuzey İrlanda'da ise, bu oran yüzde 66'ya yüzde 33 olarak Protestanların lehine değişiyor. İrlanda toplumunda hemen her şeyin temelinde Katolik-Protestan çatışmasını görmek olası. Öyle ki; Marksist geçici IRA bile bu ikilemin etkisinden kurtulamıyor.

Mary Robinson'un cumhurbaşkanı seçilmesi İrlanda toplumunun en güçlü geleneksel kurumu olan Katolikliğin de sarsılması anlamına geliyor. Bayan Robinson seçildikten hemen sonra Kuzey'deki Katolik ve Protestanlara bir zeytin dalı uzatarak İngiliz yönetiminde-ki bölgeyi ziyaret edeceğini ilan etti. Belfast ve Londonderry'nin yoksullarını da İrlanda Cumhuriyeti'ndeki yoksul soydaşlarını ziyaret etmeye davet etti.

Şimdi, Avrupa'nın tutucu yönetimleri, merkezi en tutucu ülke olan bir depremle sarsılmak üzere. Seçim kampanyası boyunca Bayan Robinson'un otobüsünden duyulan Simon ve Garfunkel'in şarkılarında da söylenildiği gibi:

"Şerefinize Bayan Robinson!"

(*) Bu yazı Margareth Thatcher'in istifasından önce yazılmıştı

Afganistan "Mücahitler Treni Kaçırdı"

10 Kasım'da Demokrat! Ankara bürosunun Afganistan Cumhurmaşkanlığı'ndan gelen konukları vardı. Cumhurbaşkanlığı Kültürel ve Sosyal İşler uzmanı Abdül Bari Rahi, Kültür Bakanlığı'nın konuğu olarak Türkiye'deydiler. Afganistan'ı 4,5 yıldır Türkiye'de temsil eden maslahatgüzar Abdul Samad da görevini yeni temsilci Mohammed Sarvar'a devretmiş dönüş hazırlıkları yapıyordu. Diğer konuklarla birlikte veda ziyareti için geldiği Ankara büromuz, ister istemez, Afganistan'daki son durum üzerine bir tartışmaya sahne oldu.

Abdul Samad ülkeden ayrılırken, son 4 yılda Türkiye-Afganistan ilişkilerinde yaşanan gelişmelerden oldukça hoşnut görünüyordu. "Geçen 10 yıl boyunca ilişkilerimize hakim olan pürüzler ortadan kalkmaya başladı. Son zamanlarda karşılıklı delegasyonlar gidip geliyor. Yakın gelecekte çok daha üst düzeyde ziyaretler yapılacak. Havacılık Bakanımız gelecek. Daha üst düzeyde ziyaretler de olabilir."

Türk büyükelçiliği Kabil'deki kapatılmamış tek Batılı büyükelçilikti. Hemen diğer bütün Batılı ülkeler büyükelçiliklerini kapatmışlardı. Son zamanlarda Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere sessiz sedasız elçiliklerini açıyorlar. Elçiliklerin yeniden açılmaya başlaması ve Necibullah yönetimiyle ilişkilerin gelişmesi Batı'nın artık mücahitlerden umut kesmeye başladığı şeklinde de yorumlanıyor.

Abdul Raziq Asmar, "Mücahitler treni çoktan kaçırdı" diyor. "Pakistan'da Butto'nun devrilmesi de bizim durumumuzu fazla etkilemez. Pakistan'ın kendi sorunları var ve bu sorunlarla başları daha da ağrıyacak. Mücahitler en büyük saldırıyı, Pakistan'ın da desteğiyle gerçekleştirdikleri darbe girişimiyle yaptılar. Artık hiçbir zaman Milli Savunma Bakanı'nın başını çektiği bir darbe kadar güçlü bir saldırı yapamazlar. Biz o saldırıyı boşa çıkardık. Her türlü saldırıyı boşa çıkaracak güce de sahibiz. Ekim sonunda muhalefet grupları Kabil'e saldırı için birleştiler. Yine büyük kayıplar verip geri çekilmek zorunda kaldılar. Bu saldırı aslında Butto'yu devirdikten sonra Pakistanlı subayların dikkatleri dışarıya çekme çabasının bir ürünü olarak düzenlendi. Pakistan askeri otoriteleri de Gulbiddin Hikmetyar'ın başını çektiği bu saldırıya bütün güçleriyle katıldılar. Ülkemizde fanatizme yer olmadığını bu saldırıları püskürterek gösteriyoruz. Bunu herkes anlayana kadar da göstermeye devam edeceğiz".

Kasım ayının ortalarında Refah Partisi Genel Sekreteri Oğuzhan Asiltürk Kabil'e giderek Necibullah'la görüştü. Türkiye'de RP'nin de Necibullah'la mücahitler arasında arabuluculuk yapmaya soyunması son derece ilginçtir.

Sovyetler Birliği'nde Serbest-Piyasa Teorileri

EVELEME GEVELEME

Arslan Başer Kafaoğlu

Sovyetler Birliği'nde durum yürekler acısı!. Yanlış anlaşılmasın..Halk kuyruklarda beklediği, başta emekliler onmilyonlarca dar gelirlinin geçim sıkıntısı içinde olduğu, aileler hamama bile gidecek maddi olanağı bulamadıkları için değil.. Asıl önemli olan bunlar değil. 1921'de de Sovyetler Birliği halkı büyük sıkıntılar içindeydi, ama baştakiler ne yapacağını biliyordu. Acaba bugünkü Sovyetler Birliği böyle mi?

Bu soruya hiç kimse olumlu bir yanıt veremez. Hiç kimse Lenin'in kararlılığı karşısında Gorbaçov ve arkadaşlarının yalpalaması arasındaki , siyah ile beyaz arasındaki zıtlığı görmemezlik edemez. Sovyet lider kadrosu ve bu kadronun her işi, her düzelmeyi kişiliğinden beklediği Mikhail Gorbaçov zigzaglar içindedir. Bay Gorbaçov Parti Genel Sekreterliğinde çalışırken, bu en yetkili makamı yeterli görmedi. "Devlet Başkanı" olacağım dedi, oldu. Devlet başkanlığını yeni yetkilerle donattırdı, 18 kişilik bir Devlet Başkanlığı Konseyi gerekli dedi, bu konsey kuruldu.Komünist Parti kongresinde, Merkez Komite ve Politbüro'da "dikensiz gül bahçesi " düzeni istedi, böyle bir Merkez Komitesi ve böyle bir Politbüro da oluşturdu. Ama bunların hiçbirinin Sovyetler Birliği'ne bir yararı olmadı. Ekonomik bunalım daha büyük bir hızla derinleşiyor. Merkezi Hükümet, "çalıp çırpma" düzenine dayalı bir ekonomiye yol veriyor, emekliler emekçiler ulaşabildikleri gazete sayfalarında daha derinden, daha yürek paralayıcı feryatlar koparıyor. Düzelen hiç bir şey yok.

Olacağı da yok.. Çünkü Gorbaçov yönetimi büyük yanılgılar içindedir. Ekonomiyi, hiç bilmedikleri "serbest piyasa ekonomisi'ne dayamak istiyor.İşin tuhafı ülkemizde de Sovyet Rusya'dan gelen her söz ve parolaya sırf "oradan geldi" diye keramet atfedip allah kelamı gibi bakanların tıpkısı Sovyet Rusya'da da var. Brejnev'e alkış tutanlar, onun her sözü ve hareketine "keramet", " ışık", "yol gösterici" niteliklerini konduranlar Sovyetler Birliği'nin içinde ve dışında, şimdi bir yandan o döneme, Brejnev'e yergi ve sövgü yağdırırken, öte yandan da Gorbaçov'a, onun söylediklerine övgü yağdırıyorlar.

Peki ama Gorbaçov bir liderse, hangi dediğine ve hangi yaptığına "Bak bu doğru" deyip inanalım? Gorbaçov

Gorbaçov birkaç yıl önce sosyalist planlama, tarım, teknoloji vb. konularda söylediklerinin bugün tam zıttını savunuyor

o zaman söylediklerine bugün taban tabana ters şeyler söylüyor. Örneğin Fransızca "Humanite" gazetesi yetkililerine verdiği demeçte, Sosyalist Planlama ile yönetilen bir ekonomide işsizlik olamayacağını söylüyordu! Aynı şeylerin bugün tam karşıtını söylüyor. Çeşitli Ulusal Federe Cumhuriyetler hakkında söyledikleri, tarım için söyledikleri bugünkü söyledikleri ve yaptıklarıyla taban tabana zıttır. Teknoloji ve işçi sınıfı için söylediklerini ise Bay Gorbaçov bütünüyle unutmuş görünüyor.

Ekonomik konuda alınan karardaki zigzag ve kıvırmalar daha da belirgin. Hükümet bu yılın 22 Mayıs günü aylar ve aylar süren çalışmalarla oluşturduğu ve Başkanlık Konseyi'nin, Başkan Gorbaçov'un onayladığı "raporu" Yüksek Sovyet'e sundu. Bu rapor ekonomide yapılacak "özelleştirme" operasyonunu ve IMF'nin de çok sevdiği deyimle "ekonominin düzlüğe çıkartılması" yolundaki çabaları dile getiriyordu. Hedefin "Serbest Piyasa" olarak gösterildiği bu Rapor'da, serbest Piyasa'nın en basit kuralı gözönünde bulundurulmamıştı. 25 Mayıs'ta yani üç gün içinde Rapor onu hazırlayanların başına yıkıldı, doğmadan öldü. Ama umudu sürdürmek gerekiyordu. Bir çok uzman bir araya geldi ve 500 günlük Shatalin Planı adıyla yeni bir sözüm ona "Plan" hazırladılar. Bu Plan'ın siyasal bir özelliği de, Gorbaçov'u çeşitli açılardan suçlayan Rusya Federatif Cumhuriyeti Başkanı Yeltsin'in Plan'a siyasal destek vermesiydi. Eylül'ün ortalarında Yüksek Sovyet'te onaylanan Plan şimdi üzerinden iki ay geçmeden bir kenara atılmışa benzer. Zaten buna Plan değil, "plan komedisi" demek daha doğru olurdu. Plan yayınlandıktan on gün sonra yayına çıkan ünlü BUSİNESS WEEK dergisi şöyle yazıyor:

"Ama daha bugünden, bu özelleştirme programının yürüyeceği konusunda Sovyet işletme yöneticileri şüphe içindeler. Bir ithalat-ihracat kooperatifini yöneten ARTEM TRASOV'a göre "Program gerçekleşmeyecektir. Çünkü neler yapılacağını anlatıyor ama nasıl yapılacağında suskun."

Daha 60 yıl önceden tutarlı sanayi kalkınma planları yapan sovyetler artık ekonomide onun bunun eğlencesi haline geldiler. En önemli önlemler-

den sayılan Ryzkhov Planı, üç ay sonra başlayacak fiyat zamlarını peşinen açıklayıp, piyasa ekonomisinin en basit kuralını yaralayınca Sovyet halkı işi gücü bırakıp mağaza ve dükkanlara koşunca, Plan hemen ertesi hafta rafa kaldırılmıştı. SHATALİN Planı'nın ömrü de buna benzeyecek.

-II-

Tarih dönekleri affetmez. Bir uzman yazar, BORİS KAGARLİTSKY şöyle yazıyor:

"...perestroika'nın ana çizgileri henüz tanımlanma aşamasındayken Gorbaçov ve öteki resmi simalar 'daha fazla demokrasi, daha fazla sosyalizmdir' gibi sloganları çok kolayca ortaya attılar ve özyönetimin ya da işçilerin karar alma süreçlerine katılmasının yararlarına değindiler.

Şimdi bütün bunlar geçmişte kalmıştır. Yeni ideolojik önceliklerin ana çizgileri azar azar netleşiyor. Resmi basının (Literaturnaya Gazeta) sayfalarında bir kez daha, Rus filozofu Berdyaev..."kapitalizm hakikatini" kavramamakla ve yaratıcı çalışmalarında Marksist öğelerin tamamen üstesinden gelememekle suçlanıyor. OGONYOK ve ötekiler (de)...Bolşeviklerin suçlarını anlatmaktalar. Trotskiy ve Troçkizm eleştirisi Stalin zamanından beri görülmemiş bir ölçeğe uzanıyor. Dışarıya resmi, cıvık cıvık ama daha da kalitesiz bir Soljenitsin ve Hayek çamuru yayan resmi tutuma elbette kimse inanmıyor. Yine aynı yazardan okuyalım:

"Bununla birlikte, milyonlarca gazete ve dergi, TV ve radyo programlarıyla yayılan bu yeni liberal ideoloji, herhangi bir anlamıyla, kitlelerin ideolojisi durumuna gelemez. Sosyolojik araştırmalar, nüfusun çoğunluğunun, eskiden olduğu gibi, toplumsal adalet fikrine inandığının ve daha fazla eşitlik istediğinin kanıtlarıdır. Piyasa reformlarını uygulamaya sokmaya yönelik pratik önlemler, herkesin böyle reformların zorunlu olduğunu söylemekte birleştikleri yerlerde bile, direnişle karşılaşmıştır. Temmuz ve Ağustos aylarındaki büyük madenciler grevi, işçilerin çıkarlarının liberal uzmanlarca izlenen biçimiyle piyasa reformları karşısında devasa bir engel olacak biçimde anlaşıldığı konusunda giderek artan bir uyanıklığın olduğunu gösterdi. Bütün bunlar liberal ideologları çok ... düşüncelere garkeder. Bir tehlike hiseden yeni liberaller kendi ideolojik konumlarını köklü biçimde yeniden gözden geçiriyorlar."

Yazar 1905'ten beri bu gibi Batı'ya özenmelerin nasıl hüsranla bittiğini anlatıp şöyle sürdürüyor:

"İdeolojik olarak kendini haklı çıkarma açısından devrimin mirasını mükemmelce kullanmış olan rejim, bu sefer o mirastan vazgeçmekten mutlu olacaksa da, bunu yapamaz. 'Kapitalist olmayan' bir yol vaadi, bu slogan pratikle çelişki içinde olsa bile, sistemin politik istikrarın korunması açısından hala temeldir. Öte yandan, bugün tanık olduğunuz şey terimin Batılı anlamıyla bir burjuvazinin ve kapitalist ilişkilerin şekillenmesi değil, çok çirkin bir ucubenin, iki sistemin, hem Batı'nın, hem Doğu'nun en kötü özelliklerini birleştiren bir tür olumsuz yakınsamanın ortaya çıkışıdır".

-III-

Sovyetler'de asıl dert, "Piyasa Ekonomisi" denilen ama kendilerinin ne olduğunu bilmedikleri bir sloganın içinde yozlaşan "Entelijantsiya"nın, kısırlığı ve fikir fukaralığıdır. Boris Kagarlitsky bunu kısaca şöyle betimliyor:

"Aydın kesiminin krizi şimdi ilerliyor. Parti üyesi olsun olmasın eski aydınlar için yaşamsal önem taşıyan ve altmışlı yıllarda varlığını hala koruyan demokratik ideallerin ve "ortak iyi" fikirlerinin reddedilmesi, pratikte aydın kesimin ve onun ahlaki ve politik değerlerinin kolektif hazinesi olarak toplumdaki yerinin reddedilmesi; Rus İntelligent'inin (aydınının) yerini Batılı Intellectual "entellektüel"inin alması anlamına gelir. Üstelik o entellektüel, Batı eğitimi ve yerliliğinden de yoksundur".

-IV-

Şimdi bu entelektüel bozgunun, ideoloji bozgununun bir örneğini vereceğiz. Sovyetlerde 1970'lerden sonra bir kavram ortaya atılmıştır: "Bilimsel ve Teknolojik Devrim". Bu kavram bir sava dayanıyordu. Dünya İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Bilim ve Teknolojide bir devrim geçirmiştir. Bu devrimin sonucunda eskiden "doğa, emek ve kapital" şeklinde üçe bağlanan üretim güçlerine bir güç, yeni bir öge giriyordu: Hüner ve bilgi. Aslında Brejnev zamanında işçiyi arka plana iten bu uydurma Batının icadı ve Sovyetler Birliği'ne çok iyi telkin edilmişti.

Şimdi Sovyetler Birliği'nde bir kavram daha ortaya atılıyor: Yeni Düşünme Biçimi (New Thinking). Bu kavram aydınlara ve topluma kabul ettirilmeye çalışılıyor. Şimdi elimde bulunan Sovyetler Birliği Bilimler Akademisince çıkartılan Social Sciences dergisinin son sayısı var. Derginin başyazısı sayılan bir yazıyı, E. PRIMAKOV, V. MARTYNOV, H. DİLGENSKY birlikte imzalamışlar. Şimdi bu yazıyı inceleyelim:

"Yeni Düşünce Biçimi" kavramı dünyada sosyo-politik yaşama çok ya-

CLINK!
USSR
MIKHAILANGELO

kında girdi. Ama kısa zamanda bu kavram uluslararası ilişkilerin ve dünyanın her yerindeki politik partilerin uygulamalarının belli başlı ögesi olmuştur. Konu siyasal ve bilimsel çevrelerde genişliğine ve keskin biçimde tartışmalara konu oldu."

Peki nedir bu düşüncenin önemli esasları? Yazarlara göre bu düşünce biçiminin en önemli çizgisi, dayandığı mantık tabanıdır. Bunda en önemli nokta da, uluslararası arenada barışçıl, birlikte yaşama ve işbirliğidir. "Bu küçümsenmemelidir" diyorlar. Sosyalizmin gelişmesinin sonuçları, kapitalizmin yorumlanması, çağımızın özellikleri, buradan yukardaki kavrama uygun yepyeni bir dünya modeli çıkartılması ancak bu düşünce biçimi içinde mümkün olabilir. Bu düşünce tarzının, "çağımızın karakteristiklerinden doğan" ilkeleri de anlatılıyor. İlkelerden en önemlisi, Dünyanın bütünlüğü içinde,oluşum açısından büyük farklılıklardır.

"Marksistler," deniyor, "tekliğin diyalektik birliği ve zıtların çatışmasını bilirler...yakın zamana kadar zıt sistemlerin çatışmasını vurguladık ve bu çatışmanın bütünlük içindeki bir dünyada geçtiğini gereğince değerlendiremedik...Dünyada karşılıklı bağımlılığın gelişmesi sonucu birlikte oluş (teklik) ilkesi ağır basma durumana gelmiştir. Bu gelişme, aynı dünyada yaşama zorunluluğunun doğurduğu en üst sorunların yoğunlaşması, global bilimsel ve teknolojik devrim ve dünya ekonomisinin enternasyonalleşmesinin ilerlemesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Marksistlerin dünyanın bir bütün olarak gözetilmesinde geri kalmalarının nedenlerini kendilerine göre anlatan yazarlar, yeni düşüncenin dayandığı tek ilke olduğu artık ortaya çıkan "tek bir dünyada yaşama" esasının doğurduğu sonuçları, hep bildiğimiz biçimde anlatırlar: Silahsızlanma, barışı birlikte yaşatma, zıt kampların barışçıl yaşaması gibi.

Yazarlar bu görüşlerinin Marksist-Leninist kuramın bir mutlak, doğmatik kuram olmayışı ile bağdaştırıcı açıklamalara giriyorlar.Ama şimdi şu satırlara bakın:

"Yeni politik düşünce ile antidoğmatik Marksizm-Leninizm arasındaki soy bağı açıktır.Yeni düşünce aynı zamanda bugünün sosyal düşüncelerinin bütün insancıl eğilimlerini de içermektedir.Kuşkusuz nükleer savaşın kabul edilmeyişi, Marksistlerden önce başkalarının ortaya attığı doğanın harab edilmesine karşı çıkış, sadece Marksistlerden gelecek bir tavır değildir. Ancak yeni düşüncenin tümüyle bir politik kavram haline gelmesi, tutarlı bir insancıllık taşıması, herhangi bir grup ya da ulusun dar görüşlülüğünden uzak olması,gerçekçi olup ütopyalara yem olmamasını Marksizmin başarması da sadece bir rastlantı değildir. Bütün bunlar Marksist politik düşüncenin bilimselliğini, insancıl ve uluslararası amaçlara ne denli yatkın

Sovyetlerde asıl dert, "piyasa ekonomisi" denilen ama kendilerinin ne olduğunu bilmedikleri bir sloganın içinde yozlaşan "entellijansiya"nın fikir fukaralığıdır

olduğunu da ortaya koymaktadır."

Ne güzel değil mi? Ama biraz daha sürdürelim.

"...yeni düşüncenin amacı bütün dünya ve insanlık için, ulus ve çıkarları ne olursa olsun herkes için, her sosyal sınıf için geçerli bir ortak payda tanımlamaktır. Bu düşünce bu nedenle, insanoğlunun yaşamı yolunda her türlü geleneksel kültüre, filozofik ve politik anlayışa hitap eder, herkese açıktır."

Sınıf esası, çıkar esası bir yana itilen yeni düşünce için itiraf anı da geldi: "Yeni düşünce bu anlatılanlar dışında Marksist teori tarafından kapsanan problemlerin bütününü kapsamaz. Anlatıldığı gibi, herşeyden önce bugün insanlığın karşısına çıkan özel problemlerle uğraşır. Bu problemlerin kaynağı ise, bir bütün olan dünyada iki zıt sistemin yaşaması ve insanlığın bütününü tehdit eden tehlikelerin artmasıdır." Yani diyorlar ki biz ne kapitalist-sosyalist uluslar çelişkisinin, ne sömüren-sömürülen sınıfların çelişkisini bu "yeni düşünce"ye sokmadık.Çünkü,zaten baş çelişki burada değil. Baş çelişki, zıt iki sistemin uyuşmasını isteyenlerle istemeyenler arasındadır.

Akla şu soru gelebilir: Acaba "yeni düşünce" kapitalist ekonomi sistemi için ne diyor? Bugünkü kapitalist düzene Tekelci Devlet Kapitalizmi (İngilizce başharfleriyle SMC) deniyor ve eski terimden ayrılınıyor ama SMC'nin tahlilinde tam bir evelemegeveleme var. Yazarlara bakılırsa "SMC iyi tahlil edilmeli. Gelişmiş ülkelerle periferi (gelişmekte olan) kapitalizmler arasındaki güçlerin değişmesiyle politik sonuçlar arasındaki karşılıklı bağa özel önem verilmeli..." Ama bu doğru saptamadan sonra gelin de şu tümcenin içinden çıkın: "Ancak bugün için gerçekten önemli olan şey, çağdaş kapitalizmin sosyal gelişme diyalektiğiyle işçi sınıfı hareketinin demokratik çalışmalarının genel olarak birliğidir."

Marksizm, kapitalizmde üretim ilişkilerinin üretici güçlerin gelişmesine engel olduğu, kapitalizmin mezarının da bu çelişki tarafından kazıldığı kanısındadır. Yazarlarımız bu kanıda değiller: "SMC'nin kapitalist üretim biçimine uymadığı şeklindeki bir yargıya katılmıyoruz. Bu formüle göre devletin ekonomik düzenlemesi -ki ona yabancıdır- bir destekleyici üst-yapı desteği sağlamakdır. Onun yapısındaki geleneksel ekonomik biçimler az çok tekel ve devlet kuruluşları biçimiyle birbiri içine girmişledir.Bu, 20. yüzyılın uzay için üretim yapmayı öngören sosyalizm sürecinin sonucudur.

"...şurası akılda tutulmalı ki, kapitalizm kendi yapısında üretim güçlerini geliştirmektedir....dahası, kapitalist üretim biçiminin sadece sömürü üzerinde kurulduğuna dayanan bir teori sonuç getirmez (fruitless; meyvesizdir.) Kapitalizm değişiyor ve evrime uğruyor.Formları değişiyor. Sosyal hareketin regülaritesinde daha kesin bir teori aramamak, teoriyi geliştirmemek bilime karşı ve yararsız olacaktır."

Hadi bu kadar kesin kapitalizmseverlikten sonra, bu iddialı oluru hafifleten bir gevelemeyi daha verelim:

"Kesin gerçeği ya da tam analizi elde ettiğimiz savında değiliz. Ancak bu gibi çalışmalar devam etmelidir. Bunlar statik değil,dinamik olmalıdır." Şimdi bir soru: Böylesi bir inceleme bir Bilimler Akademisi dergisine yakışıyor mu? ■

Cehennemden Çıkmak

MAKSAT MUHABBET

Hasan UYSAL

Önce ışıklar sönmüş, ardından film başlamış. Ama ta önde oturan adam tuhaf sesler çıkartıyor. Bir süre susmuş sinema ahalisi, "ya sabır" çekmiş. Adam tuhaf sesler çıkarmaya devam edince, önce "öhö öhö" denilerek uyarılmış, yetmeyince iş "sussana lan"a, hatta leblebi, nohut atmaya kadar götürülmüş. En öndeki banamısın demiyor. Ahalinin siniri de tepesine çıkmışken, sinema sahibi duruma el koymuş. Kararlı adımlarla en önde oturan adama yönelmiş:

- Ulan sen manyak mısın? Ne yaptığını sanıyorsun? diye bağırmış.

Adam yine anlaşılmaz seslerle yanıt vermiş. Sinema sahibi iyice parlamış:

- Belamısın be? Nereden geldin sen?

En öndeki adam inleyerek derdini anlatmış:

-Baalll...koon....daaaannn.

....

Kendi durumumu da aynen "balkondan düşen adama" benzetiyorum. Kırk günlük Sovyetler gezisinden yeni dönmüşüm. Dünyada neler olup bitmiş haberimiz yok, evimin adresini zor bulmuşum; pat bir telefon. Bir yabancı gazeteci ile buluşmak için gittiğim İnsan Hakları Derneğinin Genel Kurulunda Merkez Yürütme Kuruluna, oradan da Genel Sekreter Yardımcılığına seçilmezmiyim....

Bir gazeteci olarak ve insan hakları konusunda hasbelkader duyarlı olduğumu düşünerek, Türkiye'nin insan hakları ihlalleri konusunda ne kadar zengin olduğunu biliyorum. Nerdeee... Meğer hiç bir şey bilmiyormuşum. Seçileli iki hafta oldu: Hergün dernekteyim. Olan bitenleri anlamaya, kavramaya, kendi kafama göre bir yol bulmaya çalışmaktayım. Ama bırakın anlayıp, bir yol yordam bulmayı, nerdeyse aklımı oynatacağım. İnanın bir cehennemin içinde yaşıyoruz. Faşizm demek az gelir: Anlatmak, tam karşılığını vermek için nasıl bir kelime bulsam ki?

Hergün dernekteyiz dedik ya, işin bir ucundan tutup yardımcı olabiliriz diyerekten. Derneğin tam 36 şubesi, 15 bini aşkın üyesi var. Dernek yönetimi, şubelerle ilişki kurmak zorunda. Bir de uluslararası ilişkiler, resmi kurumlarla ve demokratik kuruluşlarla temaslar yapmak durumundasınız. Gelen ihbarlara el koymak, insan hakları ihlallerini izlemek en doğal görevimiz. Fahri insanlar olarak, doğru dürüst para-pul olmadan, altta örgütlenmiş, organize olmuş profesyonel bir uzman kadrosu bulunmadan, hele birbirinden keskin, acımasız ve attığı zaman mangalda kül bırakmayan ama işe geldiğinde "şuracağından da ben tutayım" demeyen "insan hakları gönüllüleri" olmadan nasıl yaparsınız bunca işi gücü?

Bırakın öyle büyük işleri, kampanyaları, mücadeleleri: derneğin günlük işlerinin altından bile kalkmak olanaksız bence. Günlük işler dediğim hiç yabana atılacak cinsten değil: Örneğin hergün 60'a yakın ihbar ve şikayet telefonu geliyor, her türden: .

- İnsan Hakları Derneği mi?
- Evet buyrun efendim.
- Saçımı perma yaptırdım bilmem ne kuaförde. Şu kadar para verdim. 6 ay dayanır dediler, haftası olmadan açıldı. Bu ne rezalettir?

Önce birisi alay ediyor sanıyorsunuz. Hayır, yemin ederim değil. Bozuntuya verme hakkınız yok. Kuaförler Derneğine başvurmasını öneriyorsunuz. Az sonra tekrar arıyor. Derneğin adresini sormak için.

Az sonra bir telefon daha:

- Efendim şu şu adresteyim.

Komşu hanımı, beyi dövüyor. Ne olur yardımcı olun...

Buyrun siz olun yanıtlayın: Ne diyeceksiniz? "Söyleyin dövmesin" deseniz olmaz, "Şimdide komşu hanım beyini dövsün, ödeşsinler" de olmaz... Ne desem ne desem? "Vay ayı oğlu ayı, elleri kırılsın inşallah" ise hiç olmaz. Adresi alıp, atlayıp gitseniz. Kadıncağızı dayaktan kurtarayım derken dayak yemeyeceğiniz ne malum?

- Efendim karakola haber verin en iyisi, diyorsunuz.

Ardından bir telefon daha:

- Hüseyin Gazi Mahallesinde falan numaralı evi polis bastı. Bakkal olan komşumuzu öldüresiye döverek götürdüler. Evdeki eşyaları talan ettiler. Çoluk çocuğunu evde zorla tutuyorlar. İçeride karakol kurdular. Geleni döverek emniyete götürüyorlar.

Ankara Şubesine, ulaşabilirseniz milletvekillerine haber veriyorsunuz. Takip etme, izleme olanağımız tövbe yok.

Hergün açlık grevleri, ölüm oruçlarıyla ilgili onlarca telefon açılıyor. Beş onu ise şubelerden, içeri alınan üyelerimiz için yardım isteyen telefon idi. Tutuklu ve mahkum ailelerinin talepleri, haklı beklentileri cabası, basından arayanlar, araştırma yapanlar... Sadece telefonlara bakacak, yanıtlayacak, hemen el koyup izleyecek en az beş kişi gerekli. Oysa bırakın beş kişiyi, çok önemli bir iş için bilmem ne şubesine edeceğiniz şehirlererası telefonun parasını düşünmek durumundasınız.

Günlük işlerin önemli bölümünü oluşturanlardan birisi de mektuplar. Ortalama 40 mektup geliyor. Yarısı davetiye, broşür, gazete falan... Hadi onları attınız. Ya diğerleri? Birisinin hergün bunları açıp okuması, sonra en azından yanıtlaması gerekiyor. Gelen evrak ve mektupların daha sonra dosyalanması şart. Oysa bu mektupların hergün tek tek açılıp okunması bile sorun. Kimi mektuplar 25-30 sayfalık destanlar.

Emekli bir deniz albayı yazmış. Diyor ki, "Mit görevlisi olduğunu söyleyen subaylar tarafından 14 yıldır maddi ve manevi işkence altındayım."

Böyle sürüp gidiyor. Her gece telefonla arıyorlarmış. Hakaretler yağdırıyorlarmış. Dışarıya çıktığında izliyorlarmış. Yaptıkları işkence sonucu bedeni ağrılar içindeymiş. Şikayet ederse çoluk çocuğunu öldüreceklermiş.

Heyecanlanıyorsunuz. İşi gücü bırakıp bu duruma el koymayı düşünüyorsunuz. Biraz kurcalayınca, ruhsal sağlığını yitirmiş bir insanla karşılaşıyorsunuz.

Giresun'dan bir mektup, 15 sayfalık. Roman gibi adeta. Komşusunun kendisinden para sızdırmak için, hemşerisi olan bir komiserle yaptığı komployu anlatıyor. "Deli mi?" Hayır! Çünkü adam halen içerde, yardım istiyor.

Bursa'dan bir başka vatandaş yazmış. Böyle bir derneğin varlığını duyduğu için çok sevinmiş. İnsanlara nasıl yardımcı olduğumuzu soruyor. Altına da eklemiş:

"Hiç bir siyasal amaç ile bağlantım olmadığını saygıyla bildiririm."

Son günlerde bir de masa mektuplar var. Birbirinden ilgisiz, bağlantısız insanlardan çok sayıda şöyle mektuplar geliyor:

"Efendim. TC vatandaşlığından çıkmak için nereye başvurabilirim? Bunun için ne gibi gerekçeler gerekir? Her başvuranı vatandaşlıktan çıkartırlar mı? Böyle bir başvurunun kanuni sakıncası olabilir mi? Dünya vatandaşları ve uluslararası pasaport hakkına sahip kişi nasıl olunur? Hangi kuruma başvurmak gerekir?"

İşte "21. yy. eşiğindeki Türkiye'nin "set fotoğrafı. Ve sohbet mektupları, sendikalar sarılaştıkça İnsan Hakları Derneğinden yardım isteyen işçiler. İşkence sonucu bebeğini düşüren, sakat kalan insanlar. Ameliyat için, ilaç ve yol parası için başvuranlar. Hastahanede parasızlıktan rehin kalanlar. Ameliyat sırasında yapılan yanlışlıkla, kolunu, bacağını yitirenler... Hukuki yardım isteyenler, avukat talep edenler. İşkenceler, baskılar, hapishanelerdeki karakollardaki dramlar. Tam bir cehennem.

Günlük işler bununla da kalmıyor. Bir de şahsen başvuranlar var. Trafik kazasında yaralanıp, alnındaki yara için yapılan operasyon sırasında "yanlışlıkla göz kapağı kesilen" hastalar. Parası yetmediği için, iki ciğeri de dumanlanmış olduğu halde hastaneden atılan, iki gündür aç biçimde "bir çare bulun" diye başvuranlar. Kocasının dayağından, ailesinin eziyetinden bıkıp "umar" arayanlar. Uyduruk bir soruşturma için emniyete götürülüp bir saat sonra "oğlunuz intihar etti" diye evlatlarının cesedi ile karşılaşan ana-babalar.

Anlattığım bir günlük işlerin bir parçası sadece. Bize iletilen, toplamı ise, tımarhaneye, cehenneme dönmüş ülkede olan biten rezaletlerin yüzde 20'si sadece. Baskı ve zulmün en acımasızca süredurduğu Güneydoğu'da olan bitenlerden, kapıya dayanan savaştan söz etmedim bile. 15 gün içinde yaşadığım sınırlı bilgileri bile günlerce, aylarca yazıp anlatabilirim oysa. Anlatsam ne olacak ki? Bunları izlemek bilmek ve de önlemek gerek. Ama önce bilmek... Nasıl bileceğiz, öğreneceğiz. Biraz da TRT'den mi, yoksa kağıt parçalarına dönüşmüş sözde gazetelerden mi?

Ben 15 günde cehennemi gördüm. Şunu bunu, sağı solu, seni, beni bırakıp, öncelikle bu cehennemden nasıl çıkarızın yolunu bulmak gerekiyor elbirliği ile. Gerekirse sonra hesaplaşmak üzere... ■

Vergi Sisteminde Çarpıklık

ÜCRETLİYE ÇAPRAZ ATEŞ

Cüneyt Akman

Kimi işçi ve memurlar kasım ayında ücret ve maaşlarının azaldığını gördüler. Aralık ayında da kimi ücretliler yeni bir ücret azalmasıyla karşı karşıya kalacaktı. Bazıları ise zaten daha önceki aylarda bu durumla karşılaştı. Bahsettiğimiz ücret düşüşü, yıl içindeki enflasyon artışı dolayısıyla ücret ve maaşların alım gücünün düşmesinden kaynaklanan bir azalma değil. Tabii işin bir de bu yönü var ama biz bundan bahsetmiyoruz. **Bizim bahsettiğimiz, ücret ve maaşların gerçekten, yani ele geçen para anlamında da azalması...**

Bu nasıl oluyor? Oluyor, çünkü Türkiye'de ücretliler bir çapraz ateş altındadır; Çarpık vergi sistemi ile enflasyonist politikaların hedefi durumundadırlar. Bilindiği gibi bir hedefin çapraz ateşten kurtulması çok güçtür; bir taraftan gelen mermilerden kurtulsa, diğer taraftan vurulur. Ücretliler de ülkemizde işte bu konumda. Gelir vergisinden kaçsa (kaçamaz ya; ücretlinin vergisi daha ona ulaşmadan kesilir) enflasyona vuruluyor.

Hele bir de gelir vergisi ile enflasyonun paslaşarak kurdukları bir oyunbozanlık var ki, ücretli burada "ortada sıçan" durumunda, bir türlü topu kapamıyor. İşte bahsettiğimiz ücret düşüşü, bu oyunbozanlığın bir sonucu.

Vergicilikte bir sistem vardır; **artan oranlı vergileme.** Eski adı müterakki, yahut progresif vergi sistemi.Progresif,artan anlamına geldiği gibi,ilerici anlamına da gelir ve böyle bir eşanlam rastlantısı, bu vergi sisteminde aslında hayli anlamlıdır. Çünkü progresif bir vergi sistemi, özellikle de gelir vergisi sisteminin yerleşmesinde, örneğin Avrupa işçi sınıfının uzun yıllar verdiği mücadelenin önemli bir payı vardır. **Geçen yüzyılda pek çok sosyalist partinin asgari programında artan oranlı vergi sistemi talebi yer alıyordu.**

Türkiye'de de güya artan oranlı vergi sistemi uygulanıyor. Güya diyoruz, çünkü bu sistem öyle uygulanıyor, daha doğrusu uygulanmıyor ki, ücretlinin durumunu düzelteceği yerde bozuyor. Nasıl mı? Anlatalım: Sigorta kesintisi gibi bir iki kesinti çıktıktan sonra yıllık brüt geliri **8 milyon** olan bir kişi, bunun **%25**'ini vergi olarak öder. Bu gelir **16 milyon** ise, **8 milyon**dan kalan gelir dilimi **%30** vergiye tabidir. Böyle arta arta, örneğin **64 milyon** kazananın son **32 milyonluk** gelir diliminden (**32**'si, bir önceki dilime tabi) **%40** vergi alınır. "Ah keşke **64 milyon** alsak da yarısını vergi diye versek,razıyız" diyenler çıkabilir. Hemen hatırlatalım, bugün çöpçüler bile brüt ücretleri sözkonusu olduğunda bu sınırı zorluyor. Bu sene bağıtlanacak toplu sözleşmelerle pek çok işçi bu sınırı geçecek.

Türkiye'de ücretliler bir yandan çarpık vergi sistemi, diğer yandan enflasyonist politikaların hedefidirler

Bizdeki sözde artan oranlı sistemde, yıllık kazancı **128 milyon** olan **%45**, fazla olan kısmı içinse **%50** vergi veriyor (Bu kazanç dilimleri şu an genellikle beyannameye tabi olduğundan, buna eğer verirlerse demek daha doğru olur). Ondan sonra milyar da kazansa, **10 milyar** da kazansa, hep aynı oranda vergi alınıyor. Bunun da adı artan oranlı vergi.

İşte bu noktada enflasyon devreye giriyor ve çapraz ateş başlıyor. Enflasyon nedeniyle hayat pahalılaşınca işçiler toplu sözleşmelerde daha yüksek ücret istiyor, bu isteklerini kısmen gerçekleştiriyor, kısmen de elde edemiyorlar. Sonuçta işçilerin parasal ücretleri artarken, gerçek ücretleri ya yerinde sayıyor ya da düşüyor. Böylece yıllar geçtikçe enflasyon sayesinde en düşük ücretli işçi ve memurumuz bile birer milyoner haline geliveriyor. Hani bir şarkı vardı: 'parasız milyonerim' diye; İşte böyle...Bütün ücretliler birer meteliksiz milyoner.! Zamanında Menderes dememişmiydi, "her mahallede bir milyoner yaratacağım" diye. Gelip geçen sağ iktidarlar onun sözünü fazlasıyla yerine getirdiler: Artık mahallede herkes milyoner...Ee,milyoner dediğinde iyi vergi ödemeli değil mi? Devletimiz de bu fikirde. Bu yüzden aylık 700 bin lira ücret alan bir işçiyi milyoner sayıp, bir üst vergi dilimine tabi kılıyor. Hele aylık brütü **1 milyon 400 bin** olan yandı; o mülti milyoner sınıfına girdiğinden gelsin **%35** vergi.

Bir taraftan hayatı pahalılaştırıp enflasyonla gerçek ücretleri düşürürken, parasal ücret düştü diye zaten azalmış gerçek ücreti bir de gelir vergisiyle tırpanla. İşte çapraz ateş diye buna denir.

Burada da bitmiyor. Bu sistem öyle uygulanıyor ki, sene içinde hayat giderek pahalılaşırken, ücret parasal anlamda da boyuna düşüyor. Örneğin **800 bin** lira aylık brüt ücret alan bir işçi kasım ayında bir bakıyor ki, veznede eline sene başında aldığından daha az bir parayı ücret diye tutuşturuveriyorlar. Çünkü o ay bizim "milyoner" işçimiz bir üst vergi dilimine geçmiş, ücretinden daha çok vergi kesilmeye başlanmıştır. Halbuki kasım ayında her şey daha pahalıdır. Eğer **1 milyon** brütünüz varsa, bu iş başınıza daha Eylül ayında gelir. Yok **1 milyon 400 bin** brütteyseniz, bu kez haziran ayında maaşınızın budanmasıyla kurtuldum sanmayın, zira siz çok çok zengin olduğunuz için (**900 bin** lira bile tutmayan bir net ücret demektir bu) devlet Aralık ayında ücretinizi bir daha düşürecektir.

Sözün kısası, bu gelir vergisi ve bu enflasyon oldukça, işçiler toplu sözleşmelerde ne kadar başarılı olurlarsa olsunlar (memurların şu an böyle bir şansları da yok), bu oyunda sırtları minderden kalkamaz. ■

Enerji Yazıları (1)

ENERJİ VE EKONOMİ

Mehmet Tanju Akad

Gelecek yüzyılların insanları (eğer makul bir uygarlığı idame ettirecek olanakları yaratabilirlerse) 20. yüzyıla sadece toplum konusunda değil enerji konusundaki cehaleti nedeniyle de hayretle bakacaklar. Hayret !, evet !, çünkü gerekli bilgilere sahip olunmakla birlikte bunların kabul edilmesindeki duyarsızlık ve gecikmeyi affettirecek hiçbirşey yok. Ama hiç olmazsa nedenini, yani insanların sınırsız bencilliğini biliyoruz. Gerçi bencillik de değişik toplumların farklı değer yargılarıyla, usul ve geleneklerle bir ölçüde denetim altına alınabiliyor. İnsanların daha fazla mala mülke sahip olmaktan farklı değerleri paylaştıkları toplumları bir yana bırakalım, bu farklı değerler her toplulukta bir erdem olma vasfını taşımıştır.

İnsan doğa içerisinde bir aykırılıktır. Çevreyi değiştirebilen yegane varlıktır. Doğadan aldığı olanakları giderek daha fazla kullanabilmekte, ama bunun çevresel maliyetini düşünmekten kaçınabilmektedir. Daha doğrusu bugüne kadar bir ölçüde kaçınabilmiştir ama bundan sonra kaçınamayacaktır. Kaçınması büyük felaketlere yol açmaya başlamıştır.

Herşeyden önce şu bilinmelidir ki, bedava enerji yoktur. Doğadan alınan herşeyin hem çevirimsel hem de çevresel maliyeti vardır. Bu sosyal rejimlerin ötesinde bir sorundur. Ancak şunu ifade edelim ki insanlık özellikle doğal kaynakları piyasa motifleriyle kullanmayı, yani talan etmeyi sürdüremez. Ne var ki iktisat bilimi-daha doğrusu disiplini- enerji kaynaklarının hem de giderek artan şekilde yok olmasını ilgi alanına almamıştır. Halbuki günümüz toplumu adeta sınırsızca kullanılan fosil enerjisine dayanarak gelişmiştir. İktisat kaynakların dağılımı ve dağıtım mekanizmalarını incelerken, doğal kaynakların sınırsızlığı veya tükenen her kaynak için uygun ikamenin bulunabileceği gibi tümüyle mantık dışı bir varsayımdan hareket etmektedir. Yani iktisat bu açıdan da ayakları havada olan bir düşünce alanıdır. Ve iktisatçılar da başkaları gibi bu konuya gözlerini kapamışlardır. Kaynak dağılımını inceleyen disiplinler mutlaka olacak, fakat iktisat "sözde bilim" birlikte varlık bulduğu kapitalizm ile birlikte aynı kaderi paylaşacak ve yok olacaktır. Bu, insanların edinme ve sahip olma duygularını yok etmeyecek, ancak yeni bir değerler sistemiyle denetim altına alacaktır. Ve iktisat yok olurken, toplumların incelenmesi genel bir toplumbilim çerçevesine yeniden terkedilecek, doğa bilimleri ise yönetim erkinin kullanılmasında giderek daha ön plana çıkacaktır. Bu arada araştırma ve uygulama açısından ihtisaslaşma ilerlerken, birleşik kuramlar çerçevesinde genel bir bilime, bir nevi bilimler bilimine doğru ayrı bir eğilim hızla gelişecektir.

İnsan, doğadan aldığı olanakları daha fazla kullanabilmekte ama bunun çevresel maliyetini düşünmemektedir. Ama insanlığın artık böyle bir şansı yoktur

Nitekim günümüzün temel enerji sorununu ilk olarak formule eden kişi de bir fen bilimcisi, 1921 yılında Nobel ödülünü alan Frederick Soddy olmuştur. Kendi sözleriyle : "Enerji ve madde arasındaki ilişkileri anlatan kanunlar yalnızca (pure-saf) bilim açısından önemli değildir...Son tahlilde politik sistemlerin yükseliş ve düşüşü, ulusların hürriyeti veya esareti, ticaret ve sanayi hareketleri, zenginlik ve yoksulluğun kaynağını...kontrol ederler. Geçmişte bu pek iyi anlaşılamamış olsa da, şimdilerde fizik kanunları günlük düşünce alışkanlıklarına girmiş olduğuna göre, gelecekte bunları ihmal etmek için artık hiçbir mazeret yoktur. (Frederick Soddy, Madde ve Enerji, 1912, aktaran G.Foley,The Energy Question, Pelican, 1978.)

Şimdi burada birileri çıkıp da "hani tarihin motoru son tahlilde sınıf mücadelesiydi" diyebilir. Ne ki, enerji sınıf filan tanımadığı gibi, sınıf mücadelesi de bağımsız bir değişken değil, birçok faktöre bağlı bir olgudur. Doğal kaynakların durumu da, sınıf mücadelesinin sayısız belirleyicisinden birisidir. Herhalde kimse sınıf mücadelesinin cennetteki gibi "nötr" bir ortamda cereyan ettiğini söyleyemez. (Gerçi öyleymiş gibi düşünen ve davranan, hayatı sınıf mücadelesinden ibaret sananlar hiç de az sayılmaz.) Öte yandan olaylara salt toplumların evrimi açısından bakarsak, toplumların değişiminde sınıflar mücadelesi gerçekten en temel etkendir ama artık doğa+toplum bakışını da tekrar edinmenin zamanı gelmiştir. Bunlar birbirinin alternatifi değil tamamlayıcısıdır.

Tarih boyunca büyük düşünürlerin hepsi , yaklaşımları ne olursa olsun, konuları doğa+toplum bağlamında ele almışlardır. Eski Ege filozofları bunların özünü keşfetmeye çalışmış-

ları. Sonra gelen birçokları ise akıl ve ilahi düzen arasında kurdukları labirentlerde sonsuz turlar attılar. Marks ise 19. yüzyılda, sınırsız olanaklar bahşeden doğa karşısında olağanüstü derecede üretken hale gelen üretim araçlarına hakim olan burjuvazinin, köleliğin yeni biçimlerini üreterek, artan enerji üretiminden esas yararlanan kesim olduğunu söylüyordu.

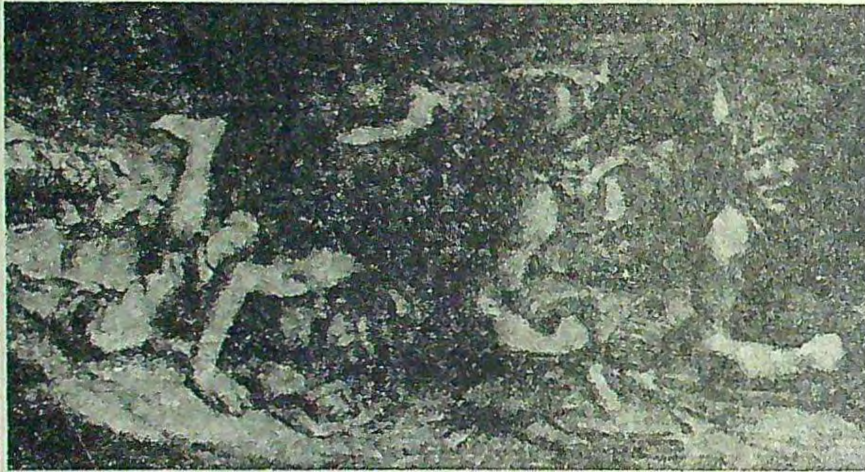
Gerçekten de enerji kaynaklarına hakim olan dünyaya, en azından erişebildiği yerlere hakim olmuştur. Geçmiş çağlarda insanların kendi işgüç-

daha kolay anlardık. Victorya İngiltere'si Büyük Britanya İmparatorluğunu kömür tüketimini 20 kat artırarak kurdu. ABD ise aya insan gönderdiğinde,bu imparatorluğun en şaşaalı dönemi olan I. Dünya Savaşı öncesi günlerinden 13 kat fazla enerji kullanıyordu -ki bu ortalama bir Amerikalının ortalama bir Etyopyalıya göre 330 kat fazla enerji kullandığı anlamına geliyordu.

Üretim böylesi devasa boyutlara çıkarken, daha önce kullanılmayan bir çok kaynağın değerlendirilmesi de

diyen kayboluyor. Bir kısmı ise dünyamızın sıcaklığını artırıyor. Bu ise hayatın geleceğiyle ilgili bir tehdit oluşturuyor.

Hayatın varlık nedeni dünyanın güneş enerjisini soğurması ile yansıtabilmesi arasındaki hassas ve bozulabilir dengeden ibarettir. Dünya her saat 1.7x10(14) kw. güneş enerjisine maruz kalır. Bu, dünyadaki tüm elektrik üretiminin 100.000 katıdır. Hepsi dünyada kalsaydı kısa sürede okyanuslar kaynamaya başlardı. Ne ki, bir kısmı uzaya geri yansıyor, geri kalanı

Marks, 19. yüzyılda, sınırsız olanaklar bahşeden doğa karşısında olağanüstü derecede üretken hale gelen üretim araçlarına hakim olan burjuvazinin, köleliğin yeni biçimlerini üreterek, artan enerji üretiminden esas yararlanan kesim olduğunu söylüyordu

lerinin ötesinde kullanabildikleri enerjiler ateş, rüzgar, su ve hayvanlardan elde ettikleriydi. Göçebeler hayvan sürüleri, Çinliler su değirmenleriyle ek güç elde ediyorlardı. Cengiz Han bir kaç yüzbin at ve diğer hayvan sürülerinin enerjisini kullanan bir örgütlenmeyle Tuna'dan Sarıdeniz ve Hindistan'a kadar uzanan alanların hakimi olmuştu. Fethettiği yerlerde milyonlarca insan öldürttü. Çünkü atlarına enerji sağlamak için tarlaları otlak yapmak zorundaydı. 15. yüzyıldan itibaren ise Avrupa bu konuda hızla öne geçti. Ortaçağın sonlarında ortalama bir Avrupalı, bir insanın günlük asgari gereksinimi olan 2600 kilokalori, yani yaklaşık üç kilovatsaatin 7 katı olan 20 kilovatsaat eşdeğeri günlük enerji kullanımına sahipti. Ve işte bu enerji ile düşün ve sanatlarda, mimari ve kentlerde, bilim ve askerlik alanlarında büyük atılımını yaptı ve çok daha az enerji kullanan diğer halklar üzerinde egemenliğini kurdu. Biz iktisatçılar da onyıllar boyunca bunu tarımsal yapı değişikliğine mi, yoksa gelişen ticarete mi bağlasak diye tartışıp durduk. Halbuki enerji kullanımına daha çok önem vererek baksaydık bir çok şeyi

olanak dahiline girdi. Örneğin verimsiz topraklarda tarım yapılabilmeye başlandı, ama büyük enerji katkılarıyla. Şöyle düşünelim: Yeteri kadar enerji kullanırsak çöllerde buz pateni pistleri, kutuplarda da sıcak yüzme havuzları kurabiliriz. Ama ne maliyetle demeyelim, çünkü insanlar bu derece absürd maliyetlerle üretimde bulunuyorlar. Ilıman iklim maliyetinin 30 katını harcayarak çölde çimenli golf sahaları yapılmasını bir kenara bırakalım (çünkü bunun dünya enerji dengesine hiçbir ciddi etkisi yoktur), çokkatlı dev cam binalara bakalım. Hergün 20, 30 ve hatta 50 ton petrol eşdeğeri enerji harcanmazsa,bu binaların yaz veya kış kullanılması, ısıtılması, soğutulması, asansörü, aydınlatılması vs. olanaksızdır. Hatta çoğunun pencereleri açılamadığı için havalandırılamazlar bile. ABD, bugün sırf ofis binalarının air-condition'ı için, dünya ortalamasında 1 milyon insanın kullandığı enerjiyi tüketiyor. Ve hergün devasa bir petrol tüketimi ve atmosferin ısınması ve kirlilik ve kanser vs. vs. Ve 1 ton petrol 16000 atın bir saatlik enerji verimine eşit enerji sağlıyor. Kullanılan bu enerjinin bir kısmı uzaya giderek ebe-

da diğer enerjilerle birleşerek ısının belli bir düzeyde kalmasını sağlıyor. Ama dengeler sık sık değiştikçe, kuraklık ve buz çağları birbirini izliyor. İşte insanlar şimdi bu dengeyi kuraklık doğrultusunda bozmaya başlamış bulunuyorlar. Kullandıkları enerjinin miktarı değil, bu enerjiyi üretirken saldıkları karbon yapıyor bu işi. Sera etkisiyle ısının yansıtılması önleniyor. Ve biz her gün daha fazla karbon salmaya devam ediyoruz. Çünkü eskiden sadece güneş enerjisi yerken artık kömür ve petrol yiyoruz. Bunları yakmadan bir lokma yemeği ne tarladan kaldırabiliyor; ne de pişirip soframıza koyabiliyoruz. Dünyanın 500 milyon yılda biriktirip toprağa gönderdiği güneş enerjisini, şimdiki güneş enerjisiyle birleştirmediğimiz takdirde 1 saat bile dayanamayacak berbat bir uygarlık yarattık.

Enerji bilimi geleceğin temel bilimsel çabası olacak, salt fen bilimleri değil,toplum bilim,mimari, ve tüm diğer alanlarda düşünce yaklaşımlarını daha büyük bir hızla değiştirmeye başlayacak. Biz de enerji yazılarımızı sürdüreceğiz. ■

Kulüpler ve Seminer Grupları Filizleniyor

"ÜNİVERSİTELER BİZİMDİR"

Ömer Özgüner

Üniversiteler iki ayını geride bıraktı. Göze çarpan ilk olgu; hükümetin şiddet politikalarındaki artış. Bütün demokratik istem ve çalışmalar, karşısında yüzlerce çeviği buluyor. "Yumuşak ve sevimli" imajı yaratan kreasyon değişikliği, anlayışa pek yansımadı; dernek masaları, panolar, dövizler ve yaratıcıları çeviğin hışmından kurtulabilmiş değil. Toplumun bütün alanlarında uygulanan kişiliksizleştirme politikaları üniversitede, "bilimsel etkinliklerin ve üretken bireylerin önünü tıkamak" olarak şekilleniyor. Hiçbir bilimsel çalışması olmayan, çalışmalarını kamuoyuyla paylaşmayan bir üniversitenin, ne kendisinin ne öğrencilerinin saygınlığı sözkonusu olamaz. Bu noktada "Polis Dışarı Bilim İçeri" sloganında somutlanan düşüncenin nesnel zeminlerini güçlendirmek ve bunu en geniş öğrenci kitlesine kavratmak gerekir. Çünkü bir tercih sözkonusu; ya devletin istediği 'kalifiye eleman' tipi, ya da bilimsel üretim örgütlenmesi içinde, bilimsel düşünce yöntemini kavrayan bireyler olmak. Kabaca özetlenecek olursa bu tercih bilime sahip çıkmak ile onun yokolmasına gözyummak arasında.

Bugün özerk-demokratik üniversite mücadelesini bir bütün olarak değerlendirip, onu bugünden hayata geçirmeye çalışanların, polis işgaline ve kişiliksizleştirmeye karşı bir "direniş hattını" oluşturmaları ve kalıcılaştırmaları hayati bir öneme sahip. Ancak günü birlik karşı çıkışlar, politik çıkar hesapları öğrenci hareketini zorluyor. Ve tek kürekli sandalla bu sonuca ulaşmak mümkün değil. Öyleyse olanaklar zorlanarak, üniversitenin bütün alanlarını -kendi özgürlüklerini gözönünde bulundurarak- kapsayan bir kutup oluşturulmalı. Bu kutupta ise Kürt, kadın, anti-militarist muhalefetten; felsefe, iktisat, sanat kulüplerine ve seminer gruplarına dek uzanabilecek bir yelpaze gözetilmelidir.

Bilimi Savunmanın Bir Yolu; Kulüpler Ve Seminer Grupları

Kulüpler, üniversitelerin en eski örgütlenme birimlerinden. Ancak uzun yıllardır kulüplere "mesafeli" yaklaşılıyor. Varolan kulüplerin kitle ile iletişiminin yetersizliği, geniş öğrenci kesimi için bu "mesafenin" nedeni olurken, devrimci ve demokratlar ise hiç el atmadıkları bu alana soğuk bir yaklaşım içindeler. Tüm bu soğukluğa rağmen, insanların kendi özgül alanlarına sahip çıkması, dayatılan ideolojiye karşı alternatifler üretmek, kulübün bulunduğu alanda bir baskı unsuru olabilmesi, istenilmeyen birşey olmasa gerek. Doğru devrimci bir bakışla kulüpleri, geniş kitlenin doğrudan üretim ve demokrasi aygıtlarına dönüştürmek olanaklı. Adeta bir monoloğa dönüşen verili eğitim sistemi, resmi ideolojiyi bütün öğrenciler üzerinde hakim kılmaya çalışırken ciddi bir karşı çıkışla karşı karşıya kalmıyor.

Bugün buna karşı yapılan yalnızca, üniversite dışı bilim-kültür merkezlerinde oluşturulan alternatif üniversite dersleridir. Elbette bu çalışmalar da önemlidir. Ancak yetersizdir. Yapılması gereken sınıflarda, anfilerde öğretim üyeleri, hat-

Güzel Sanatlar'da Sinema Kulübü

Sinema Kulübü'nün yönetim kurulu üyesi Şahika Aydın çalışmalarını kısaca özetledi;

"1984 yılında kurulan Sinema Kulübü, Güzel Sanatlar Bölümü'ne bağlı olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Bu yılın başına kadar Kuyucu Murat Paşa Medresesi'nde çalışıyor, gösterim etkinlikleri ni ise Hukuk Fakültesi Dış Anfi'de yapıyorduk. Bu yıl ise İ.Ü'nin Vezneciler'de yeni yapılan binasından oda ve gösterim salonu olarak yer sorunumuzu hallettik. Kulübün kuruluş amacı, üniversite gençliğine sinemayı tanıtmak ve düzeyli bir izleyici kitlesinin oluşumuna katkıda bulunmaktır. Ancak geçen süre içinde kulüp iki kez kapatıldı. İlki, 1 Mayıs'ta film gösterme, dolayısıyla kalabalık bir öğrenci kitlesini toplama" suçundan", diğeri ise "Ateş Altında" filmi gösterildiği için. Ama kulüp her kapatmadan sonra yeniden kuruldu ve amacı doğrultusunda çalışmalarını sürdürdü. Bu çalışmaların başında düzenli film gösterimleri, sinemacılarla yapılan paneller, söyleşiler geliyor. Ayrıca diğer üniversitelerin sinema kulüpleriyle ortaklaşa yapılan şenlikler ve kulüp içi eğitim çalışmalarımız da var. Seminer şeklinde olan bu çalışmalarda daha çok sinema tarihi ve gelişimi, sinemanın özellikleri, teknik yenilikler, senaryo ve yönetmelik üzerinde duruyoruz. Film seçimi ise yönetim kurulu tarafından yapılıyor. Şu anda bizim çalışmalarımıza katılım 800-1000 kişi arasında değişmekte. Öğrenci Dernekleriyle, kulüp çalışmaları arasında sağlıklı bir iletişim ağı olmadığı bir gerçek. Bugüne kadar da derneklerden bize ortak çalışma için herhangi bir teklif gelmedi. Örneğin, Hukuk Oyuncuları'nın çalışmaları engelleniyor ve yerleri elinden alınıyor. Ve hiçbir kulüp ya da dernek bu arkadaşlarla ilgilenmiyor. Bu kopukluğun giderilmesi için, dernek ve kulüplerin birbirinden haberdar olabileceği ve ortak zeminde işler yapabileceği bir komisyon bugün için gereklidir. Geçtiğimiz Mart ayında da diğer sinema kulüpleriyle birlikte "1. İstanbul Üniversiteleri Film Şenliği"ni düzenledik. O dönemde oynattığımız filmler arasında da Müjde Ar'ın söyleşiye geldiği "Arabesk", Costa Gavras'ın "Z", "Ölümsüz", "Örümcek Kadının Öpücüğü", "Kahire'nin Mor Gülü", "Rosa Luxemburg", "Hakkari'de Bir Mevsim" gibi filmler var. Film Şenliği'nde de Tomris Uyar, Yusuf Kurçenli, Engin Ayça, Ayşe Şasa gibi sinemacıların katıldığı paneller düzenlendi". ■

Kulüpler ve seminer gurupları öğrencileri edilgen alıcı konumundan kurtararak katılımlarını sağlama yönünde önemli bir işlevi yerine getirebilir.

ta çalışanların da katılımıyla resmi ideolojinin teşhir edilmesi, etkinliğinin parcalanarak, yerine devrimci yönelimlerin oluşturulmasıdır. Bu yolla kulüpler ve seminer grupları bilimin halkın yararına kullanma yollarını araştırmada, öğrencileri alıcı konumundan kurtararak, katılımlarını sağlama yönünde önemli adımlar atarak, işlevini yerine getirebilir.

Örneğin bir Maden Kulübü, madenlerdeki iş cinayetlerinin nedenlerini araştırarak ülkemizde bu denli çok ölümün olmasını işçilere ve halka yapacağı sempozyumlarla açıklayabilir. Böyle bir çalışmanın üniversitenin dışına taşıp, her yerde tartışılır olması son derece önemlidir. Bir Felsefe Kulübü, alabildiğince gericileşen derslerin yerine, zorunlu konulan Türk-İslam felsefesi derslerine karşı felsefenin zenginliğini ve derinliğini kavratan bir program hayata geçirebilir. Kürt öğrenciler buralarda kendi tarihlerini, kendi dilleriyle sunabilirler. Kadın öğrenciler bir dizi eğitim çalışması ile kadın sorunlarını tartışıp, sonuçlarını açıklayabilirler. Kulüp ve seminer grupları bildiri, afiş, görsel yayın gibi etkinlikleri zenginleştirici malzemeleri sonuna dek kullanmalıdırlar. Çıkarılacak süreli bir yayın organının gelişmeleri kulüp dışına aktarmada, hem de kulüp içi motivasyonun sağlanmasında etkisi büyüktür.

Kulüpler Ve Diğer Muhalefet Organları

Merkezileşme sürecinin yaşandığı İstanbul özelinde, oluşacak federasyon önüne özgül örgütlenmeyi ve politika üretmeyi koyabilir. Ancak sevindirici olabilecek böylesi bir işi, merkezi olarak yönlendirmeye çalışırken kulüplerin çalışmalarını gözardı etmek ya da kurulması için onayak olmamak ta bir eksikliği beraberinde getirecektir. Merkezi bir çalışmayı yönlendirebilecek, orayı besleyecek olan bizzat kulüplerin kendisidir. O yüzden federasyonun merkezi olarak, özgül alanlarda politika yapmayı önüne hedef olarak koyması, toparlayıcı ve örgütleyici bir misyon çerçevesinde algılanmalıdır. Kulüplerin kendi önüne koyacağı ilk hedef ise kendi tanım aralığını netleştirmek olmalıdır. Bu ise ancak bir programda somutlanabilir. Süreç içinde tanımlanacak bir diğer nokta da dernekle olan ilişkidir. Her iki organ birbirleriyle sürekli koordine içinde olmalı, çalışma etkinliklerini birbirlerine aktarmalıdır. Koordine sürecinin kulüpler ve diğer muhalefet gruplarının gelişkinliğiyle doğru orantılı olarak, bir konseye dönüşmesi ise kaçınılmazdır. Böylece üniversitedeki farklı sorunlar, ya da aynı sorun karşısında farklı yaklaşımlar ortak bir zemin üzerinde tartışabilecek ve ortak ama değişik özgül alanlardan kaynaklanan çok renkli tavır alma olanağı yakalanacaktır. ■

Edebiyat Fakültesi'nde Felsefe Kulübü

İstanbul Üniversitesi'nde kulüpleşme çalışmalarına bir örnek te Edebiyat Fakültesi'nde yaşanıyor. Felsefe bölümü öğrencilerinin kurma çalışmalarına başladığı "Felsefe Kulübü" kurucu üyelerinden olan Şehbal Gençosmanoğlu neden böyle bir çalışmaya gittiklerini anlattı;

"Bizi kulüpleşme çalışmasına iten nedenlerin başında alt sınıflarla yaşanan kopukluklar gelmektedir. Bu koordineyi sağlamayı hedefliyoruz. Ancak amacımız bununla sınırlı kalmıyor. Son günlerde kamuoyunun da gündemnini işgal eden Türk-islam derslerinin ve "Bilim Tarihi" gibi gerici derslerin zorunlu hale getirilmesi olayı var. Çalışmalarda, felsefeye karşı duyulan ilgisizliğin aşılması, öğrencilerin bizzat kendilerinin seminer ve ders vermesini, soyut felsefe bilgisinden öte, pratik yansımasının konulmasını hedefliyoruz. Felsefe kulübü özerklik içinde çalışmalarını yürütecek. Ancak bu öğrenci derneğiyle hiçbir ilişkisinin olmaması anlamına gelmiyor. Bu koordinenin sağlanması için de bir temsilcinin öğrenci derneği ile ilişki kurarak, yaşanan süreci iki taraflı aktarma, gelen önerileri değerlendirme anlamında çalışmasını düşünüyoruz. Kulübü kurabilmek için biz yasal başvuruda bulunduk. Ancak izin verilmezse çalışmalarımızı fiili olarak yürüteceğiz."

Bu konuya diğer bir örnek te yine Edebiyat Fakültesi'nde sosyoloji grubunun yürüttüğü seminer tartışma gruplarıdır. Çalışma grubundaki arkadaşlar neden buna ihtiyaç duyduklarını şöyle açıkladılar.

"Biz bu çalışmaya başladığımız zaman özgül alanın problemlerinden yola çıkarak insiyatifimizde gelişecek bir çalışmanın gerekliliğinin farklılığına vardık. Öğrenim sürecinin başından beri bizler gelişimin önünü kapayan ezbere dayalı öğreten-öğrenen ilişkisi çerçevesinde resmi ideolojiyi sunan ders konularına ve ders işleyiş biçimine hayır dedik. Bunun yerine çalışmamızın merkezine "özgür tartışma geleneği" oluşturacak seminer tartışma gruplarını koyduk. Böylece bizler özgül alanların sorunlarını antikapitalist bir biçimde sorgulayarak kendi öz etkinliğimizi gerçekleştirecektik. Böylesi gelişen bir çalışma entellektüel alanlar yaratmayacak bölümlerde öğrencilerin öz güvenine dayalı bir örgütlüğe de dönüşecekti. Bizler derslerdeki ezbere dayalı eğitim yerine araştıran, sunan, tartışan bir gelenek yaratmayı amaçlıyorduk. Bu arada Bilim ve İdeoloji, Futbol, Bilimin toplumsal İşlevi, Devlet, Kadın ve Aile, Kürt Dili ve Edebiyatı, Estetik, Mitoloji'de Kadın gibi konuları tartıştık. Ayrıca bölümümüzde araştırmamıza izin verilmeyen İsmail Beşikci'nin bilim yöntemi üzerinde de durduk. ■

Eskişehir'den YÖK'e Sert Tepki

ANADOLU ÜNİVERSİTELERİ ÖNDERLİĞE

Murat Şahin

Yıllardır gelenekselleşen İstanbul'un önderliği, geçtiğimiz yıl yaşanan açık polis işgalinin ardından, kırılmışa benziyor. Anadolu Üniversitelerinde geçen yılın sonunda paralı eğitime karşı yürütülen kampanya ile başlayan bu süreç, bu yıl da Savaş Hali Uygulamaları ve YÖK protestolarında zengin bir içerik, geniş katılımla devam etti. Ancak gözardı edilmemesi gereken, İstanbul'da gerçekleşen 6 Kasım YÖK Boykotu ile aynı tarihte Anadolu'daki eylemliliklerin içeriklerinin farklı oluşudur. Somut örneklerden biri de Eskişehir Anadolu Ünivesitesi'nde yaşananlar. İlk olarak, birim derneklerinin örgütlülüğü olan FTK (Fakültelerarası Temsilciler Komisyonu) Savaş, Sivil diktatörlük ve YÖK'e yönelik bir dizi panel ve forum yapılması kararı aldı. Ne var ki, düşünülen eylemliliklerden bir gün önce 8 öğrenci gözaltına alındı, bunun üzerine FTK 6 Kasım protestolarıyla öğrencilerin gözaltına alınmasını birleştirerek bir forum düzenlemeyi kararlaştırdı. Tabii, polis de "kararlıydı", bu kararlılığını foruma müdahale ederek gösterdi, hatta foruma kantinde devam etmek isteyen öğrencilerin üzerine düzenli bir ordu edasıyla giderek önlerine çıkan öğrencileri kız erkek ayırımı yapmadan sandalye ve coplarla dövdü, gazeteciler de sandalyelerle tanışmakla kalmayıp, makina ve filmlerinden oldular. Kamuoyunda oluşan tepkiyi lehine dönüştürmeye çalışan Eskişehir Emniyet Müdürü Atilla Aytek ise bu eylemleri yapanların beş on kişi olduğunu ve Üniversite'nin huzurunu bozmaya çalıştıklarını söyledi. Oysa rakamlar ve yaşananlar Aytek'i doğrulamıyordu, çünkü gözaltında olan öğrenci sayısı hemen hepsi yaralı 107 kişiydi. Dışarıda kalan öğrencilerin tekzibi ise daha da anlamlıydı; 400 kişinin katılımıyla gerçekleşen bir yürüyüş. Bütün bu sürecin en sevindirici yanı da Eskişehir'deki tüm demokratik kuruluşların ve demokrat öğretim üyelerinin öğrencilere sahip çıkarak polisin saldırganlığını protesto etmeleriydi.

Adana, Bursa , Balıkesir, Diyarbakır ve İzmir'de de 6 Kasım'da geniş katılımlı forumlar, paneller ve yürüyüşler yapıldı.

Polis, foruma kantinde devam etmek isteyen öğrencilerin üzerine bir ordu edasıyla giderek bu kez cop'un yanında sandalye de kullandı.

Başkent'te Kurşunlama

Ankara'da da 5 Kasım günü basının üzerinden "atladığı" bir dizi gelişme yaşandı. Hacettepe Üniversitesi'nde Savaş Hali ve Uygulamaları'nı tartışan foruma jandarmanın keyfi müdahalesi gerçekleşti. Oysa öğrenciler forumu bitirmekte kararlıydı. Jandarma öğrencinin kararlılığını anlayınca "koşarak" kapıya barikat kurdu. Öğrenciler gözaltına alınmaları engellemek için kampustan topluca ayrılma kararı aldılar. Kapıya geldiklerinde bir sürprizle karşılaştılar: şöfor kaçmıştı. Çözüm elbet vardı; öğrencilerden biri direksiyona geçince jandarma barikatını yararak kampüs dışına çıktılar. Barikatın işe yaramadığını gören jandarma ise atış talimi yaparcasına otobüsü arkadan kurşunladı ve sonra da yolda önünü kesti.

Basında hiç yer almayan bu kurşunlamanın tanıklarıysa gözaltına alınan 45 öğrenci ve otobüsteki kurşun izleriydi.

"Kanunsuz" İstanbul

Polis yaklaşan 6 Kasım'a doğru gergin ve terörize havayı estirmeye başladı. Tabii basının manşetten verdiği "terör çığırtkanlığı"ndan destek alarak. Bir hafta boyunca öğrencilerin gözaltıları bitmek tükenmek bilmedi. 6 Kasım'da okullarda çeviklerden ve boykot kırıcı faşitlerden başka kimse yoktu. İYÖ-DER ve diğer grupların ittifakıyla gerçekleştirilen boykotu genel öğrenci kitlesinin bir tatil günügibi algılamaları önemli bir eksiklikti. Bir çok fakültede yaşanan insiyatif boşluğu dernekçi ve devrimci öğrenciler tarafından dolduruldu. Boykot bu haliyle faşizme karşı direnmeyi içinde taşıdı. Ancak, 6 Kasım boykotu bundan sonra yapılması gereken boykotlar için önemli ipuçları verdi.

Demokratik öğrenci hareketinin önemli bir aşaması olabilecek boykot eylemi gerek karar alma gerekse uygulamada kitle insiyatifi sağlanamadığı sürece tatil günü olmaktan kurtulamayacak tır. ■

24 Kasım Öğretmenler Gününün Ardından

ASIL BAYRAM SENDİKALAŞMA

Nimet Menteşoğlu

Şairimizin biri şöyle diyor: " İnsanları lafla, domuzları patatesle besliyorlar." "Canım öğretmenlerim, sevgili öğretmenlerim" diyerek bizi de lafla besliyorlar. Üç beş tane güzel sözün birkaç tane nutkun atıldığı günler öğretmenler için bayram değildir.

Eğit-Sen Ankara Sendikal Haklar Komisyonu üyesi Nurten Baltacı 24 Kasım Öğretmenler gün ve haftasını böyle değerlendiriyor.

Bayramınız kutlu olsun, sevgili öğretmenler! Köşeyi döndünüz! Vakıflar Bankası'ndan birer Mimar Sinan altını, Bakanlık'ta çanta, dolmakalem, plaket ödülleri sizi bekliyor. Ama hemen sevinmeyin. Bunları "yılın öğretmeni" seçilirseniz alabilirsiniz. Neredeyse unutacaktık, 23, 24, 25 kasım tarihlerinde Ankara'da beş yıldızlı bir otelde ağırlanacaksınız.

Bekar öğretmenler, bekarlığa vedanın tam sırası.. 24 kasım'da evlenirseniz, buzdolabı, çamaşır makinası, televizyon gibi ev eşyalarınız bakanlıktan.

Yüzde 15'lik zam yetmiyor mu? 29 Kasım'da bir piyango bileti alın. Bu çekiliş sizin adınıza düzenleniyor.

"Eğitim emekçileri düşük ücretleri nedeniyle ikinci bir iş yapmak zorunda kalırken, yüzde 15'lik bir zam yaparak öğretmenleri açlığa mahkum edenleri, öğretmenlere bayram düzenlediğini düşünmek hayalciliktir. Amaç öğretmenlerin toplum içindeki ezilmişliğini kamufle etmektir, Tüm emekçilerin gerçek bayramını, 1 Mayıs'ı yasaklamaları gözardı ettirmektir. Grevli Toplu Sözleşmeli Sendika hakkınızı elde edip, hayata geçirdiğimiz gün bizim gerçek bayramımız olacaktır."

Eğit-Sen Ankara Sendikal Haklar komisyonu Üyesi Tayfun İşçi tepkilerini böyle dile getiriyor.

Eğitim-İş Genel Başkanı Niyazı Altunya da, "bu öğretmenlere dayatılmış 1402 sayılı yasa ve öğretmen evleri dizisinden biridir. Hem Öğretmenler Günü diyeceksiniz, hem de birkaç öğretmeni yılın öğretmeni ilan edeceksiniz. Bugün aslında bir efkar günüdür. Biraraya gelen öğretmenlere bir umut olarak sendika tartışmasını öneriyoruz." diyor.

Her iki sendika da "eğitim emekçileri bu tür bayramları reddetmektedir" görüşünde birleşiyorlar.

"Devletin bir bayram hediye ettiği öğretmenler sayısız sorunlarla boğuşuyorlar. Sorun mesleğe girişte başlıyor. Öğretmen yetiştiren okullardan mezun olan öğretmenlerin göreve başlamak için okulu bitirmiş olmaları yetmiyor, 4 yıldan sonra bir de "öğretmen mecburi yarıştırma ve yerleştirme sınavı"nı aşmak zorundalar. Öğretmen örgütlerine göre bu sınav verilen eğitimin ve kazanılmış bir hakkın reddi ve kendi yetersizliklerinin bir belgesi anlamına geliyor. Mevcut eğitim politikası geri bir zihniyetin ürünüdür. Kendi içinde çelişkiler içerir. Türk-İslam sentezine dayanan bu politika toplumun çıkarlarına hizmet edemez" diyen Tayfun İşçi eğitim politikalarında laiklik ilkesinin savunulmasının önemini vurguluyor. Bu konuda Eğit-Der Genel Başkan Yardımcısı Erol Karaca dikkatlerin bir başka yana çekilmesinden yana: "Okullara din derslerinin etkin bir şekilde

Grev Yasağı Sendika Kurmayı Engellemez

"Sendikanın temel amacı diğer sendikalar gibi üyelerini daha iyi ücret daha iyi çalışma koşulları ve daha iyi mesleksel saygınlık kazandırmak için çalışmaktır. Sendikanın bu temel işlevleri yanında genel bazı işlevlerine de değinmek gerek. Herkes için çağdaş parasız yeterli eğitim. İnsan Hakları ve temel hakların bütün toplum için kullanılır olması doğrultusunda çalışmak.

Toplu sözleşme yapmak tüzüğümüzde vardır. Grev yoktur. Grev, açıkça yasalarımızda iç hukukta yasaklanmıştır. Ancak grev hakkının sağlanması hedeflerimizden biridir.

Bir kere sendikalaşma özleminin bütün memurlar tarafından ortaya koyulması gerekiyor. Sendikalarının kurulması lazım. Bu özlem başka türlü somutlanamaz. Kuracağım demek yetmiyor, kurmak lazım. Grevin yasak olması sendika kurmamayı gerektirmez. Bu daha geniş sendikal özgürlüğün bir özlem olarak sık sık ortaya konması gerekir.

Milli eğitim teşkilatının olduğu her yerde birim açıyoruz. Büyük merkezlerde şube, küçük yerlerde, üye sayımızın az olduğu yerlerde temsilcilik açıyoruz. İl genel merkeze, ilçe ise ile bağlanmak şeklinde pratik örgütlenme anlayışındayız. En temel en önemli birimimiz işyeri temsilciliğidir.

Bizim bütün arkadaşlarımız seçilmiş olarak göreve gelmişlerdir.

Güneydoğu'daki ve Doğu'daki öğretmenlerin durumu sendikanın gücünü aşacak birşey. Olağanüstü hal yaşanıyor. Arkadaşlarımız var, fakat temsilcilik oluşmadı. Sendikamız anadil konusunda henüz bir görüş bildirmemiştir.

İlkelerimiz arasında üyelerimizin hatta tüm toplumun siyaset yapma hakkına saygılı olacağımızı belirtiyoruz. Ancak bizim hiçbir siyasi parti ya da odakla organik ilişkimiz olmayacaktır. Çünkü sendikalar emek örgütleridir. Her siyasal görüşteki insana açık örgütlerdir. Sendika dışında siyaset yapma hakkını tanımak daha doğru. Biz herhangi bir partinin ya da sınıfın yanında yer alacağız diye önceden çıkış yapamayız. Sendikaların böyle çıkmaları kendi kendilerini bölmeleri, daralmaları anlamına gelecektir. ■

Niyazi Altunya
Eğitim-İş Genel Başkanı

girmesinden daha vahim olan imam hatip liselerinin yaygınlığı ve mezunlarının her dalda yüksek öğretim kurumlarına alınması."

Dahası da var: "Atama ve yer değiştirmelerde yanlış uygulamalar araçsız ders programları düşük ücretler, düzenlenmesi gereken bir eğitim politikası, değişmesi gereken bir yönetim kadrosu, öğretmen okullarının düzeltilmesi" şeklinde bir sorunlar özetlemesi yapıyor Karaca.

Tayfun İşçi ve Nurten Baltacı ekonomik sorunlarına değinerek "bugün öğretmenlerin pek çok talebi var.Çağdaş yaşama olanaklarından yararlanacak bir seviyeye gelmek istiyorlar. Birkaç ek iş yapmak istemiyorlar. Ücretlerinin şimdikinin en az yüzde 200-300 katına çıkarılması gerekir" diyorlar.

"Koşulların farklılığı ve olağanüstü hal nedeniyle Doğu ve Güneydoğu'daki öğretmenlerin sorunları ve üzerlerindeki anti-demokratik uygulamalar katmerlenmiştir. Bu bölgede Kürt ulusu yaşamaktadır. Uygulatılan eğitim politikasını benimsememekte, kendi anadilinde eğitim istemektedirler. Okullar ve öğretmenler amaç dışı kullanılmaktadır. Bunlar da halkla öğretmen arasındaki çelişkiyi artırmaktadır. Mecburi hizmet yasası teşvik uygulamalarıyla buralardaki sorunları çözüp öğretmen açığını kapatamazlar." Baltacı ve İşçi bu ayrıcalıklı durumu böyle değerlendiriyorlar. Bütün bunların üstünde öğretmenlerin en çok tartıştıkları sorun sendikalaşma. Bunun nedeni de sorunlarının çözümlenmesi için gerekli olan birlik ve örgütlülüğe duydukları inançtır. Bu özlemle öğretmenler 12 Eylül'ün kitle örgütlerini kapatmasından sonra 1986 yılında ABeCe Dergisi çevresinde biraraya gelmeye başladılar. Daha sonra Eğit-Der kuruldu. Ancak bu daha çok çeşitli nedenlerle meslek dışı bırakılan ve emekli olmuş öğretmenlerin biraraya geldiği bir topluluktu. Oysa yaşanan sorunlar halen çalışanların sorunuydu. İstemler toplu sözleşme ve grev haklarının alınmasında odaklaşıyordu. Dernekler bu istemleri karşılamaktan uzak geri örgütlenmelerdi. Ve 28 Mayıs'ta Eğitim-İş, 13 kasım'da da Eğit-Sen resmi başvurularını yaptılar, dilekçeleri kabul edildi, öğretmen sendikalarının tüzel kişilik kazanmasının ilk adımları atılmıştı. Eğit-Der'den Eğit-Sen'e sloganıyla yola çıkan öğretmenler sorunlarının çözümünde söz sahibi olmak istiyorlardı. Gerçek anlamda grevli toplu sözleşmeli sendika haklarını elde edip hayata geçirdikleri günün esas bayramları olacağını biliyorlar. ■

EĞİT-SEN'in Hedefi Sınıf ve Kitle Sendikacılığı

12 Eylül faşist darbesiyle kesintiye uğratılan öğretmen örgütlenmesi, 1986 Nisan'ında ABeCe'nin yayın hayatına girmesiyle yeni bir döneme girmişti. ABeCe'nin hazırladığı zeminde Eğit-Der örgütlülüğü doğmuştu.Öğretmen hareketinin ileri kolunda yürüyen eğitim emekçilerinin olağanüstü özverileri sonucu, oluşan ABeCe-Eğit-Der diyalektiği, sendikal örgütlenme yolunda geri dönülmez bir süreç yaratmıştı. Çalışan öğretmenlerin söz ve karar sahibi olmasını hedefleyen bu süreç, tabana dayalı, çok sesli bir sendikal girişimin altyapısını hazırlayacaktı. Ve böylece oluşan ortak mücadele ırmağı, tüm zaaflarına rağmen, Eğit-Der'den Eğit-Sen'e doğru hızla akmaya başlamıştı. Ne var ki, bu ırmak içinde sürüklenen birtakım eğilim ve anlayışlar, geçmişten gelen olumsuzluklarını, yeni ve ılımlı bir görüntü içinde gizlemeye çalışıyorlardı.1978'deki TÖB-DER Kongresi'nde seçimi kaybettikten sonra, yeni bir kongre toplayarak ayrı baş çekenler ve daha sonra vahim bir hata olarak niteleyenler de aynı çevrelerdi. Ama ne yazık ki, can çıkıyor, huy çıkmıyordu. Alışkanlıklar kolay kolay değişmiyordu. Eski zaaflar "tasfiyecilik parsacılık, faydacılık, tepeden inmecilik, kitleye güvenmemek, katılımcılığı reddetmek, çeşitlilik içinde birliği benimseyememek" biçiminde ortaya çıkıyordu. 12 Eylül rejiminin toplum üzerinde estirdiği ekonomik ve siyasi terörün yarattığı yılgınlık ortamında şaşkına dönen eğitim emekçilerine, "ekonomik-demokratik haklar yerine politika yapmış TÖB-DER'e benzemeyen, sert mücadelelere girmeyecek, mutabakatçı, yumuşak bir sendika" vadediyorlardı. Ayrıca, dünyada meydana gelen hızlı değişim ve alt üst oluş Berlin duvarını yıkmış, sınıf mücadelesinin çıkarları, yerini sınıflararası barış ve genel insanlık çıkarlarına bırakmıştı. İnsanlığın gelişimi önünde engel hale gelen kapitalizmi ortadan kaldırmak yerine onu ehlileştirmeyi, insanileştirmeyi amaçlayan Sovyet ideologu Krasin'in düşüncelerini kopya eden bu mutabakatçı görüş sahiplerine göre, Türkiye gibi sınıfsal ve ulusal çelişkilerin son derece keskin olduğu bir ülkedeki öğretmen sendikası, sınıf mücadelesini değil, sınıf uzlaşmacılığını temel almalıydı. Öğretmenlerin kendi öz güçlerine dayalı bir mücadele yerine, egemen çevreleri yumuşak taleplerle ikna etme, onlara şirin görünme yoluyla hak elde etmeyi hedefliyorlardı.

Bu hedefe ulaşmak için izlenmesi gereken temel strateji şuydu: Eğit-Der örgütlülüğü içinde, bu cici sendika projesine itiraz edecek, çatlak ses çıkaracak kişi ve eğilimleri etkisiz kılmak. Geleneksel makyavelizm ve kurnazlık yöntemleriyle onları dışlamak. Bu yaklaşımı benimseyen müttefiklerle şov yapmak, girişimde bulunmak ve öğretmen hareketinden koparılabilecek ön büyük parçayı koparmak... Böylece, "sınıf ve kitle sendikası öneren, grevli öğretmen sendikası isteyen, ırkçı, şöven, militarist ve asimilasyoncu eğitime hayır diyen" yaramaz çocukları, anarşist radikalleri sendika düşmanı ya da bölücü ilan ederek işlerini bitirmek. Kadirşinas basının da desteğiyle görevini yapan rakipsiz kahramanlar olarak, öğretmenlere cici bir sendika hediye etmenin gurur ve mutluluğu içinde diğer kamu çalışanlarına hava atmak. Hedef ve mantık buydu.

Bu mantıkla ortaya çıkan EĞİTİM-İŞ, öğretmen hareketinin birliğini bozdu. EĞİT-DER'den EĞİT-SEN'e doğru akan ortak mücadele ırmağından ayrılarak, gittikçe suyu kuruyan bir dereye dönüştü.

EĞİTİM-İŞ, EĞİT-SEN gibi, grev hakkını tüzüğüne koyan, çağdaş sınıf ve kitle sendikacılığı temelinde yürüyen bir sendika değildir. EĞİTİM-İŞ, ortadaki yapısı ve tüzüğüyle sözde bir sendikadır. Özde ise, daraltılmış, monolitik bir dernek görünümündedir. İşlev olarak, EĞİT-DER'in de çok gerisindedir. Böyle bir yapıyla öğretmenlerin ekonomik-demokratik haklarını koruyup geliştirmek mümkün değildir.

Çözüm , derelerin ırmakta buluşmasıdır. Çözüm, tüm eğitim ve bilim emekçilerinin EĞİT-SEN bünyesinde birleşerek oluşturacakları kollektif enerjiyi öğretmen hakları yolunda aktif bir maddi güce dönüştürmekten geçmektedir. Bu amaca yönelik olarak, 13 Kasım 1990 tarihinde EĞİT-SEN'in kuruluşu, öğretmen hareketinin yaralarını sarma, onurunu kurtarma ve birliğini yeniden örme yolunda atılmış tarihsel bir adımdır.

Ahmet İnce

Üniversiteler Laiklik Savunmasında

HOCALAR DA YÜRÜDÜ

Erdem Gül

Olay 10 Kasım'a bir gün kala patlak verdi. Başkent'in üniversite ve fakülteleri birbiri ardına açıklamalar yayınladılar. "Ata'nın ölümünün 52. yılında..." diye başlayan bildirilerde 12 Kasım'dan itibaren derslerin boykot edileceği, Anıtkabir'in ziyaret edileceği duyuruluyordu. Neden? 1980"den beri pek bir eylemlilik içinde görülmemiş olan öğretim üyeleri nasıl böyle yaygın bir şekilde ayağa kalkmışlardı? Yanıtlar gazete manşetlerinde yer aldı. Türbanı serbest bırakan yasa Meclisten geçivermişti. Bazı doktor adayları kadavraya don giydirmek istiyor, 14 yaşından büyük karşı cinsten hastaları muayene etmeyi reddediyorlardı! Freud'un adı bu kesimde cinsi sapığa çıkmıştı. Kısacası, en sıradan bilimsel yaklaşıma ters düşen, hiçbir üniversitenin hazmedemeyeceği gelişmeler yaşanıyordu. Cübbeler, eylem için sırta geçirildi. 12 Kasım'da yürüyüşler ve donlu kadavralarla başlayan hafta "flört fahişeliktir" ve "darbe" tartışmalarıyla sürdü.

Öğretim üyelerinin eylemi arkasında bir mesaj bırakırken bazı tartışmalar da yarattı. Yürüyüşlere herkes aynı düşüncelerle katılmamıştı. Bazı hocalar eylemleriş3nihayet bilim adamlığımız yakışır tavırlar almaya başladıkş3 diye izlerkenş, yine laikliğinden kimsenin kuşku duyamayacağı bazıları yürüyüşleri eleştirdiler. 12 Kasımla birlikte yaşanmaya başlananlar, ülkedeki siyasilerin ve dış basının da en önemli konusu oldu.

Yaşananları herkes kendi bulunduğu noktadan ve farklı şekilerde değerlendiriyor. DEMOKRAT projektörlerini öncelikle tartışmanın tüm tarafları üzerinde gezdirdi.

Kibritleri Yasaklayamazsınız

İslamcı kesimler öğretim üyelerinin eylemlerine en karşı tavrı aldılar. Onlara göre yürüyen dinsizlikti. Değilslamcı grupların tepkilerinin dozu da farklıydı. ODTÜ'de yukarıdan aşağı çarşafa bürünmüş bir kız sınıfa girmek isteyip de, tanınmadığı için hoca tarafından alınmayınca erkek arkadaşları hocanın kapısı önünde namaza başladılar. Gece ise hocanın arabasının lastikleri kesilmişti. Bir kesim araba lastiklerinden başlayarak öğretim üyelerinin tepkilerine şiddetle yanıtlıyordu.

En sıradan bilimsel yaklaşımla, hiçbir üniversitenin hazmedemeyeceği gelişmeler yaşanıyordu, Cübbeler eylem için sırta geçirildi

Öte yandan İslamcı kesimler, genel olarak, olayı bireyin özgürlüğü temelinde savunuyorlar. Refah Partisi Genel Sekreteri Demokrat'ın sorularını yanıtlarken şu değerlendirmeyi yapıyor: "Bizim kuracağımız sistemde herkes özgür olacaktır. İnanan da inanmayan da. Demokrasiye inanıyorsanız insanların inanma ve inandıkları gibi yaşama özgürlüklerini nasıl kısıtlarsınız? Bugün bazı kızlarımız üniversiteye başlarını örterek gitmek isityorlar. Bunu engellemek, onları sınıflardan atmak demokrasiyle bağdaşır mı? Deniliyor ki, eğer bunlar hakim olursa bize hiçbir özgürlük tanımayacaklar. Geleceğe ilişkin asılsız bir korkuyla özgürlükler kısıtlanamaz. Bu, belki birgün yangın çıkar korkusuyla bütün kibritleri yasaklamaya benziyor."

Ancak, hocaları rahatsız eden başka gelişmeler de olmuştu. Refah Partisi iktidar olsa kadavraya don giydiyecek miydi. Doktorlar 14 yaşından büyük karşı cinse onların yönetiminde nasıl davranacaktı? Asiltürk bu soruları da bireyin özgürlüğü çerçevesinde yanıtlıyor. O'na göre, kimse tıp fakültesine gitmek içinzorlanmıyor. Ama oraya gidenler tıp eğitiminin gereklerini yerine getirmek zorunda. "Bir insan doktor olduktan sonra, şu hastaya bakmam buna bakarım diyebilir. Bu Batı'da da oluyor. Eğer bireyin özgürlüğü varsa buna karışamazsınız. Ama ona, öyleyse kardeşim git özel bir yer açş, devlet hastanesinde bu ayrımcılığı yapamazsın dersiniz." Asiltürk, RP iktidarının bu tavrı alacağını söylüyor.

Laiklik Din Ve Vicdan Özgürlüğünün Güvencesidir

SHP ve liak çevreler yaşananları laik devletin dincileşmesi olarak değerlendiriyor. SHP Genel Sekreter Yardımcısı Ertuğrul Günay, toplumun çok tehlikeli bir dindar-dindar olmayan diye bölünmek istendiğini vurguluyor. Böyle bir çatışmanın korkunçluğuna işaret ediyor.

Dinsizlik suçlamasına laik-Kemalist çevreler Anayasa temelinde yanıt veriyorlar. Onlara göre, Anayasa, din ve vicdan özgürlüğünü benimsemi, güvence altına almıştır. Kimsenin din ve vicdan özgürlüğü baskı altında değildir. Yasaklanan, teokratik devlet düzenini gerçekleştirme yönündeki ayin ve törenlerdir. Devletin kendi yapısı içerisinde din değil hukuk kuralları

egemen olmalıdır. Türkiye'de yaşayanların çoğunluğu müslüman olsa da başka dinlere mensup da vardır. Devlet inanana da inanmayana da eşit davranmak zorundadır. Bu yüzden, üniversitelerde bir öğrencinin hangi dinden, mezhepten ya da tarikattan olduğunu gösteren işaret ve araçların kullanılmasının önü açılmamaladır. Şimdi, din adına, kendisi gibi olmayanları bırakın müslüman insan olarak bile görmeyen bir anlayış yaygınlaşmaktadır.

Laik-Kemalist çevrelerin ve yürüyüşlere katılan, protestolarını ilan eden öğretim üyelerinin davranışlarını bu düşünceler temellendirmektedir.

Gelişmeye Karşı Gelenek

Türkiye bugün dini düşüncelerin toplumun ve devletin birçok alanında etkin olmaya başladığı bir dönemi yaşıyor. Gelinen noktanın birinci sorumlusu 12 Eylül ise ikinci sorumlusu da ANAP. ANAP'ın dinci kesimi devlet içerisindeki yayılmasını sürdürüyor.

Öte yandan ANAP Genel Başkan Yardımcısı Metin Gürdere, yaşananları nasıl değerlendirdiğini sorduğumuzda "83 ruhu"na uygun bir yanıt veriyor.

"Maalesef bizde meseleler yüzeysel olarak değerlendiriliyor. Her dönemde köklü değişimlere karşı direnişler olur. Gelişmeler bu direnişler ve tepkilerle birlikte yaşanır. Türkiye'de bugün köklü değişimler oluyor. Endüstrileşiyoruz. Buna karşı, bir kesimin sıkı sıkıya geleneklere sarılarak tepki göstermesi, sosyolojik olarak baktığınızda son derece doğaldır. Geleneklere sıkı sıkı sarılmış reaksiyoner bir kesimin olduğunu kabul ediyorum. Ama onun dışında ortaya atılan şeylerin, kadavraya don giydirilmesi filan, aslı yok. Biz araştırdık. Global olarak bakıldığında, geleneklere sarılıp direniş gösteren kesim küçük bir gruptur. Bunlar yaşanacak ve geçecektir. Bütün dünyada dine yöneliş var. Sadece bizde değil. Herşeyin merkezine insanı koyduğunuz demokratik bir yaklaşımda bunu baskı altına alamazsınız. Baskı altına almaya çalıştığınız zaman İran türü bir rejime gitme tehlikesi baş gösterir. Ben hocaların tepkilerine, yürümelerine de bir anlam veremiyorum. Bunlar geçmişte sola bel bağlamış, şimdi bütün değerleri [illegible] aydınlardır. Kendi sorunlarını [illegible] sorunu [illegible] yorlar, ama [illegible] şöyle davranacaksı[illegible] O halde neye karşı yürüyorlar. Çocukların başlarını örtüp örtmemeleri kendi özgürlükleriyle ilgilidir. Neden profesör olmuşlar. O çocukları ikna etsinler. Eğer 4 yılda onlar bu çocukları değiştiremiyorlarsa ben nasıl değiştireyim?"

Öğretim Üyeleri Arasında Farklı Düşünceler

Siyasi cephedeki bu düşünce farklılıkları, bir başka düzeyde ve biçimde de olsa öğretim üyeleri arasında da görülüyor. Yürüyüşleri şiddetle savunanlar, yürüyüşlere karşı çıkanlar ve yürüyüşlerin amacından saptırıldığını düşünen üç kesimin varlığından söz etmek olası.

"Zaten laiklik veya irtica olarak gündeme gelmiş olan sorunlar, dikkat edilirse 12 Eylül sonrasında ivme kazanmıştır. Ve Özal Hükümeti zamanında da, bu daha da vurgulanmıştır. 12 Eylül, demokrasi dışı bir darbedir. Yani Demokrasiden uzaklaşıldığı ölçüde, irtica olarak tanımlanan olaylar, hız kazanmaktadır." SBF Öğretim üyesi Mülkiyeliler Birliği Başkanı Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, şeriatçı akımların güçlenmesini 12 Eylül'e bağlıyor. Işıklı, içinde bulu-

nulan durumu, 10 yıl geriden başlatıyor. Bu konuda sorun da yok, zaten. Ama tartışma gelip, öğretim üyelerinin eylemlerine bakışa dayandığında farklılaşıyor. Işıklı, boykot ve yürüyüşlere karşı çıkıyor. "Eğer üniversitelerde laikliğe aykırı davranışların gerçekten üstesinden gelinmek isteniyorsa, bu işe YÖK'le başlamak gerekir. Çünkü işin kaynağı YÖK'tür. YÖK, üniversitelerde bilimin düzeyini düşürmüştür. Kadavraya iç çamaşırı giydirmek isteyenler de buradan cesaret almaktadır."

Işıklı, tartışmaya bir başka boyut getirerek 'Zaten YÖK'ün atadığı rektörler, bizatihi Doğramacı'nın kendisi, bu yürüyüşlere taraftar. Doğramacı, bu işin öncüsü" Ancak eylemlere katılanlar içinde, YÖK'e karşı olanların sayısı hiç de azımsanacak gibi değildi. Bunlardan biri de Öğretim Üyeleri Derneği Genel Sekreteri Mustafa Altıntaş. Dernek, örgüt olarak tüm eylemleri destekliyor. Altıntaş, başka hocalarla birlikte YÖK yasalaşmadan önce Arayış Dergisi'nde yayınlanan iki sayılık bir panel yaparak, YÖK'ü tartıştıklarını hatırlatıyor. Daha o zaman, "YÖK'ün Türkiye'de üniversitenin üzerine bir kalın çarpı işareti koymak"* anlamına geldiğini söylediklerini belirtiyor. Ve YÖK'e "Filler Mezarlığı" dediklerinin de unutulmamasını istiyor. Altıntaş, 12 Eylül kurumlarına tepki gösterilmesi gerekliliğine katılıyor. Gösterilmediğine de. Ama, "O dönemde yalnızca öğretim üyeleri değil, toplumun hemen her kesimi, sendikasından Anayasa Mahkemesi'ne kadar, basınına kadar hemen her kurumu, 12 Eylül'e karşı çıkmamak suçunu işlemiştir." diyor. Şimdiki durumda ise, Altıntaş'a göre, "Ahmet dün şöyle davrandı. Bu yüzden bugün benim yanımda yer alamaz." şeklinde bir yaklaşıma girmemek gerek. Üniversite, bugün esasında üretememenin sıkıntısını yaşıyor. Tüm Türkiye toplumu gibi. Nasıl üretememenin? İlkokulu böyle. Orta öğretimi böyledir. Yüksek öğretimi böyledir. "Geri Zekalı Üretim Merkezi'ne dönüşmüştür, tüm bir öğretim süreci"

Altıntaş, demokrasi kavramının da çarpıtıldığını belirtiyor. "İrtica konusun, fazla demokrasi havarisi kesilmeden ortaya koymakta yarar var. Ben, Demokrasi manyağı değilim. Demokrasinin insanı mutlu edecekse bir anlamı vardır" diyerek, laikliği"olmazsa olamaz" bir gündem olarak baş sıraya koyuyor. Bir iktisatçı olarak irtica konusunda da ekonominin belirleyiciliğine inanıyor. "Bu, kitleleri talepçi olmaktan vazgeçirme arzusudur. Yani siz insanları dünya nimetlerinden uzaklaştırırsanız, eğer dünya nimetlerini de artıramıyorsanız, kendi payınızı artırmanın tek yöntemi budur. Talepçileri azaltacaksınız yani. Öbür dünya ile meşgul ol kardeşim, diyeceksiniz. Bu bir bölüşüm sorunudur."

ODTÜ Öğretim Elemanları Derneği, bu dönem başında kurulan bir dernek. Dernek YK Üyesi Nurettin Çalışkan da yoğun olarak yer aldıkları eylemlilikleri farklı bir şekilde değerlendiriyor. "Eylemliliğe yalnızca yapay bir laiklik-

"Olay salt dinci gelişmelere karşı bir biçime büründürülerek biraz da içeriği budanmış oldu"

anti laiklik olarak bakmıyorum ben. Bu eylemlilik içeriği gereği tümüyle YÖK'e karşı bir eylemliliktir. İnsanların Anıtkabir'de de olsa yürümesi, tümüyle üniversitede bilimsel ortamın kalmadığı, akademik özerklikten çok uzak kalındığı vb sorunlara karşı, birşeyler yapılması gerektiğine inanıldığı için gerçekleştirilmiştir. Yani içeriğinde tamamen üniversiteyi, üniversite sorunlarını gündeme getiren şeyler vardır. Olay salt dinci gelişmelere karşı bir biçime büründürülerek biraz da içeriği budanmış oldu."

Darbesiz Olmuyor

Yıllar sonra üniversite yürüdü. Yürüyüşün nedeni olan İslamcı kesimden çok sayıda tepkinin yanısıra, önemli bir iddia da geldi. "Yürüyorlar. Amaçları darbe çağrısı yapmak. Darbe olacak." Darbe bu. Kolay yutulur lokma değil, Türkiye için. Darbe denilince, şöyle bir düşünmek gerekiyor. Üstelik üniversitelerdeki bu gelişmelere, Cumhurbaşkanı ve başbakan pek sessiz kalıyorlar. En küçük bir grev hakında bile açıklama yapmalarına rağmen.

Alpaslan Işıklı, "Şeriatçıların bazıları açısından darbe elverişlidir değildir, yeğlenir yeğlenmez, tahliline gelince, genellikle bu tür şeylere alet olmuş olanlar, darbe sonucunda, en azından bazıları çok zarar görmüyorlar, hatta ödüllendiriliyorlar bile. Mesela Konya yürüyüşünün başını çekmiş olan zat, 12 Eylül sonrasında bakan olmuştur. Burada darbe sonucu onların başına ne geleceği önemli değildir. Önem taşıyan, onların neye hizmet ettikleridir." Sözleriyle İslami akımlara sağlanan kolaylıkları, 12 eylül'ün bağlantısını bir kez daha vurguluyor.

Darbe konusu M. Altıntaş için başka bir kesimdeki telaşı gündeme getiriyor. "Bizde bir darbe sendromu var. Bu özellikle de demokrat olan kesimlerde kendilerini demokrat olarak gören kesimlerde, toplumun duyarlılığı her ne nedense hemen darbeye çağrışım yaptırtıyor. Bu da sağlanması gerekli kitle desteğinden uzaklaştırıyor bizi. Bir kez böyle bir sendroma düşmemek gerekir. Yani acaba duyarlılık gösterirsek 'bazı çevrelere' gerekçe mi veririz? tarzında. Demokrat adam esasında yanlış bulduğu herhangi bir davranışa tavır koymalıdır, demokratik hakkını kullanmak için. Benim bu demokratik tavrımı bir başkası bahane olarak kullanır mı? tarzındaki bir yaklaşımdan, hastalıktan uzaklaşmamız gerekli. Mesela bir kısım demokrat çevreler 'aman laikliği fazla gündeme getirmeyelim. Bir takım çevreler zaten fırsat kolluyorlar. Darbe gerekçesi yapabilirler' biçiminde yaklaşmaktadırlar olaya. Bu hastalığı aşmamız şarttır"

Üniversitenin en asli unsuru kuşkusuz öğrenciler. Ancak öğrencilerden ilk birkaç günden sonra, hocalarına pek destek yok. Bunda 5 Kasımda YÖK'ün 10. yılında genel boykot eylemi yapan öğrenci derneklerinin hocalarından destek alamamalarının da payı olduğu söyleniyor. Aynı öğrenci derneklerinin şeriatçılık karşısında en az hocaları kadar hassas olmalarına rağmenl Öğrenciler basının yapay ve içeriği boşaltılmış bir laik-irtica cepheleşmesi yarattığı savunuyorlar. Bu yüzden ortalık toz duman, öğrencilere göre.

Laiklik gösterileri üniversite dışına taşmakta da gecikmedi. En son 19 Kasım'da Keçiören Kuşcağız mahallesinde bir park açılışında mahalle halkı irticayı protesto eden pankartlar taşıdılar. Bunlar arasında orta yaşlı bir gecekondulunun elindeki tek cümlelik pankart dikkat çekiyordu:

"DEVRİMCİYİZ" ■

Topluma Bakış Üzerine

BAZI YÖNTEM SORUNLARI

M.Tanju Akad

Toplumsal konulara oldukça mekanik ve düz bakışların devam edegeldiğini görmekteyiz. Bunların yarattığı sıkıntı ve kötü sonuçları önemsememek elde değil. Kaldı ki, bu tür yaklaşımların solcu ve marksist insanların hiç de küçümsenmeyecek bir bölümü tarafından paylaşılması, insanlığın geleceğinde henüz büyük bir rol oynaması muhtemel olan marksizmin en şekilsiz yorumlarla tamamen mekanik ve boş hale getirilmesi vs.

Hiç kuşku yok ki, bazı arkadaşlar bunu yaparken devrimci bir tutum içerisinde olduklarını düşünüyorlar. Belli müdahalelerle de marksizmi savunduklarını ve yükselttiklerini sanıyorlar. Bu saf yürekli ve iyiniyetli atılımlarına bir an için kızıyoruz ama daha sonra bunun eksik bilgilenmeden ve kötü geleneklerden kaynaklandığını düşünüyoruz. Gerçi, bu arkadaşlarımız marksizmi öğrenmekte sebat edecek olurlarsa mutlaka daha olgun ve esnek bir görüşe ulaşacak, ideolojik çerçeveler yerine somut olguları tartışmaya, pratik sonuçlara ulaşmaya başlayacaklardır. Ancak hayatın öğretmesini beklemek son derece palalı ve verimsiz bir yoldur. Bu nedenle, belkiufak bir katkısı bulunur umuduyla bazı hususları değinmek istiyorum.

Öncelikle marksist jargon konusu. Bu kuşkusuz ki bazı tartışmalarda kullanılabilir. Hatta kullanılmalıdır da. Örneğin teorik bir kriz tartışması asla jargonlaşmış belli terimler olmadan yapılamaz. Ama her yazıda illa belli terimlerin kullanılmasını beklemek manasızdır. Herkesin anlayabileceği normal kelimelerle ifade edilebilecek bir durumu özel jargonla anlatmaya çalışmak ise gayretkeşlik ve ukalalıktan başka birşey değildir. Örneğin "eksik tüketim eğilimi bu üretim döngüsünde artık- değerin gerçekleştirilmesini önledi" yerine pekala "bu yıl mallar ellerinde kaldı, karları düştü" diyebiliriz. İkisi de tam tamına aynı anlama gelir. İkincisini kullanırsanız daha fazla kişiye derdinizi anlatabilirsiniz. Üstelik de terminolojinin dolambaçlı yollarında şehvetl ve boş tartışmalarla kendinizi kaybetmeden somut olguları daha rahat incelersiniz. Ayrıca düşüncelerinizi el kitapları şemalarına hapsetmemiş olduğunuzdan, ek bir avantaj elde etmiş olursunuz. Zaten, normal laflarla konuşmak dururken terimlere hapsolmak kendine saygısı olan herkesin reddedeceği bir şeydir.

Marksistler herşeye, en geniş bir perspektifle bakmalılar. Bizzat Marx, kendi ideolojisini kalıplaştırmaya kalkanlardan ne kadar nefret ettiğini ömrünün son yıllarında açıkça belirtmiştir. Ama kendi basit yorumlarını evrenselleştirmek isteyen sayısız gruplar karksizmin mekanik yorumlarını baştacı etmişler, bundan yararlanmışlardır. Böylece gerçek marksizmin zenginliğiyle ilgisi kalmamış, bir avuç mürit veya bürokratın (o da bir noktaya kadar) bağnazca savunduğu sözde marksist yorumların çokluğu, etkisini zamanla göstermeye başlamıştır. Bugün bu karışıklık ülkemide üst düzeyde sürmektedir.

Toplumda üretimi kim örgütler ve denetlerse o yönetir, ama üretim salt kaba işgücünü kullanmak değil, aynı zamanda organizasyon becerisidir

Üzerinde durulması gereken bir başka olay da mekanik marksistlerin negatif yaklaşımlarıdır. Bunlar sadece muhaliftirler. Hiçbir şey üretmezler. Hem insanlığın evrensel değerlerine, hem de kendi uluslarının tüm değerlerine karşı olmayı büyük marifet sayarlar.(Aslında reddetmezler ama öyle gürünürler). Sonuçta bir avuç kalarak kendi halklarından, en yakın çevrelerinden bile tecrit olurlar, herşeyi reddederken kendileri reddolurlar. Giderek kendi içlerine kapalı tarikatlar haline gelirler. Tarikatlar her nasıl kendi özel ayinleriyle yaşarlarsa, bunlar da kendi jargonlarıyla kendi kafalarında yarattıkları dünyayı gerçek sanarak yaşarlar. Bu halleriyle son derece tutucudurlar. Kendilerini yenilemezler ve yenileyemeyen herkes gibi sahneden silinirler.

Birçokları "üretim ve verimlilik gibi konular marksistleri ilgilendirmez, bunlar burjuvazinin sorunu" gibi şeyler söylerler. 15 yıl önce yadırgamayabilirdim böyle şeyleri. Ama onca olan bitenden, dünyadaki yeni altüst oluşlardan sonra hala düşünmeyi reddetmek hiç de anlaşılır birşey değil. Üretimi düşünmeyen, neyin, ne kadar ve nasıl üretildiğini bilmeyen sınıf mücadelesini de asla kavrayamaz. Üretim b ilgilerine burjuvazi kadar sahif olmadıkça işçi sınıfı iktidara gelemez, gelse de kalmayı hayal bile edemez. Doğu Avrupa ve SSCB üretim başarısızlıklarının sonuçlarına katlanıyorlar. Sonuçta kim üretimi örgütler ve denetlerse yönetir, ama üretim salt kaba işgücünü kullanmak değil, üretimin teknolojisini uygulayabilmeyi ve organizasyon becerilerini de içerir.

Eğer emekçi halk kesimleri bunu beceremeyecek ve bilmeyecekse, öğrenmeye çok ciddi gayret etmeyecekse iktidara hiç heveslenmesin. Bu işler sonradan "nasıl olsa" öğrenilmez. İlk adımı bugünkü üretim projelerinin bir kısmına katılmaktan, bunların sosyal örgütlenmeler içinde yürütülüş biçimlerini denemekten, yeni projeler üretip bunları savunmaktan, geliştirmekten geçer. Sadece kapitalistlerin, devletin değil, belediyelerin, kooperatiflerin ve toplu girişimlerin, bugüne kadar kırsal ve kentsel alanda değişik üretim girişimlerinin neler olduğunu, bunların nasıl sonuçlandığını incelemiş, hatta düşünmüş solcuların sayısı çok azdır. Solcular kendilerini geliştirmedikçe başarı hayal etmemeli, bunun en önemli adımı olan üretimi asla ihmal etmemelidir. Hayatı öğrenmenin en iyi yolu da aynı zamanda en faydalı olanıdır: Birşeylerin üretilmesine katılmak. ■

Rüzgarı Daha İyi Duyabileyim Diye Uzatıyorum.

Mecit ÜNAL

Ben
bu mektubu herkese
yazıyorum.
Mektup, yazılacak
kişiye hitapla başlar,
herkese nasıl hitap edebilir,
ben bunu bilmiyorum.
Uçsuz bucaksız bir çölün
ortasındayım, diyorum.
Kentin en kalabalık
yerinde, tek başına kalmış
bir heykel gibi tek başına
ve taş!

hadi biri geçer, diyorum. Şimdi gece. sabah olur, biri geçer, geçecek! bunu yüreğimin vuruşundan biliyorum. radyoda Vivaldi çalmıyor, güz bitti! Radyoda Vivaldi'nin çalmadığını nereden çıkardığımı bilmiyorum. Çalsa, çaldığını nereden çıkarırdım, ben bunu da bilmiyorum. Ben hiçbir şey bilmiyorum. Geç yatmıştım, çığlıklara uyandım.bilmek istiyorum, güz bitti! Kitapları karıştırıyorum; güz bitti, aradığım bir şey var.Dergiler neden böyle-bu kadar kabarık/kalabalık, aradığım birşey var! Gazeteler neden böyle-bu kadar çok otuz kupona sözlük...ve biz neden bir sürü gazete satın alıp fazladan, kuponu kesecek bir jilet buluruz da...aradığım bir şey var! Küçük bir şey, bir ayrıntı, herhangibir yere bırakılmış bir işaret... Kuşkusuz unutmak için. Sonradan hatırlamak üzere, derinlemesine kavramak için. Şu da olabilir..aslında ne aradığımı tam olarak bilmeden, sırf aramak için, bir oyalama biçimi.Televizyon, müzik seti, video...buzdolabı, çamaşır makinası, otomobil reklamlarından ölüm, doğum ve zayi ilanlarına kadar...Söz gelimi, eski arkadaşlardan biri kimliğini yitirmiş olamaz mı? Son yıllarda kimliğini yitiren o kadar çok kişi var ki! Nerede yitirdiğini öğrenirim hiç değilse. Zamansal bir saptama olur bu,ve mekansal bir saptama olur. Yolda karşılaşır gibi,İstiklal caddesinde. Yapay bir eski dostluk gösterisinden sonra, çok önemli ve acil bir işi varmış da... Çoğu selam vermez oysa. işin gerçeği de bu. Görse görmezliğe vurur, duysa duymazlığa. Görüp görmezliğe vurmadık mı biz, duyup duymazlığa vurmadık mı, hadi söyle.

Binbir güçlükle toplanmış paralarla, çekişe çekişe yapılan pazarlıklardan sonra, her olasılığa karşı, bir de oturma adresi bırakılarak yayınlatılabilen destek ve protesto ilanlarına bakarım en çok. Bunu yıllardır yaparım. Önemli bulduklarımı kesip saklarım. Eski arkadaşlardan bir kaçı dışında kimseye rastlayamam. Yıkılırım o vakit.. Yaşlı bir çınar gibi yaşlı gölgesi dibine . Bir de şu sıralar, koşullarım yıkılmaya çok elverişliyken; yıkılırım, kalkamam. Ama birden... birden seni bulurum. Ordasındır. Soyadı akışına göre düzenlenmiş alfabetik sıralamada, bütün destek ve protesto ilanlarında olduğu gibi, kadını ve aileyi koruma kararnamesini ve idam cezalarının infazına karşı yürütülen imza kampanyasında da B'ye düşersin. Görmezler, bilmezler B'ye düşersin. Be, derim, Be... be...be... sonraki bütün harfleri yutarak-gözyaşlarını yutarak aslında- uzun voltalarıma çıkarım; gözüme uyku girmez, sabaha kadar uyuyamam. (Sonra ben uykudayken, sonra biz hepimiz uykudayken-evet!-belki seninle yağmur altında sırılsıklam öpüşürken düşümde, belki herkes biriyle düşünde öpüşürken; adım adım vardığı bir uçurumun kıyısından, geriye dönüşün dönmeye elverişli bütün köprülerini bir bir yıkarak, herkesi, hepimizi suçlayarak ve kimseyi, hiçbirimizi suçlamayarak; çoktan verilmiş bir kararla, üstelik, son anda bile kurtulmak elindeyken - banyo olarak kullandığımız iki tuvaletin arasındaki duvar, bilirkişilere göre de, son anda tutunulacak kadar alçak, kapı, uzansa tutabileceği kadar yakın ve tuvalet duvarının arkasına düşen ranzada, çırpınsa, uykusundan uyanacak biri varken, çırpınmadan -biri intihar eder./Bir daha asla çağrılmayacaksak, ve çağrıldığımızda, yanıt vermeyecek kadar ölüysek, adların ne önemi var, Azmi Pat!) Ama her zaman ilan çıkmaz gazetede. Ama battaniyeye sarılmış bir ceset çıkabilir bizim koğuştan. Kimse tek başına intihar etmez! Ben eski gazetelere bakar, zamanı başa sararım. Olmuşu olmamış, olmamışı olmuş sayarım. Sözgelimi, hiç tanımadığım birinden mektup gelir. Gene hiç tanımadığım biri, hiç tanımadığım bir kadını sorar. O sorunca, birden sorduğunun çoktandır yazılmakta olan bir roman kahramanı olduğunu anlarım.Bazen de gerçek dışı haberler uydururum. Örneğin liseli bir kız, adı Nermin._____Pendik Lisesi'nden demişsem, _______ Pendik Lisesi'nden. Hem de bizim sınıftan. Bir de numaramız birbirini tutuyor/mu? Neden okul gazetesinden sözetmez gazeteler? Ve neden gözlerden ve gerçek adlardan söz etmez? _____Gözleri siyah bir bant, adları rumuz . Yasalar böyle buyurduğu için. Ahlak zabıtasının yaptığı o türlü ev baskınlarından birinde çıplak yakalanmış hayat kadınlarının gözlerine çekilen siyah bantlardan. Bu kentin, bütün ülkenin gözlerine çekilmiş siyah bantlardan. Uzun işkence seanslarında, kuşkulunun gözlerine çekilen, kullanıla kullanıla asıl rengi kaybolmuş paçavralardan...

Pendik Lisesi deyince-gözlerimi kaparım- aklıma deniz gelir. Dalgalara basarak geçer trenler, zaman bir türlü geçmez. Hüseyin abi neden çalmaz şu zili? Çalsa biz Kızılay Gençlik Kampı'nın önünden Palmiye'ye ineriz. Çalmasa gene aynı yoldan gene aynı yoldan Palmiye'ye ineriz. İki yanı ağaçlarla kaplı bir yol buluruz. Bir yanı selvi, bir yanı zeytin. Bir yanı akasya, bir yanı dut . Bir ya-

Lali Berte'ye Mektuplar

Saçlarımı, Kestirdiğim Zaman

nı kavak, bir yanı söğüt.. Dersin ki, selviler ne kadar uzunsa, zeytinler o denli kısa; hadi koşalım. Derim ki, akasyalar ne kadar dikbaşlıysa, dutlar o denli uslu; hadi koşalım. Soprano ve tenor birlikte: kavaklar ne kadar çığırtkansa, söğütler o denli sessiz; hadi koşalım... Koşarız. Altıyol'da birden bire başlar yasadışı gösteri ve birden bire dağılır. O zaman ki frukolar, şimdi yoğurtlu bakla! Biz el ele tutuşup koşarız. Go Home USA! Mc Namara Defol! Amerika evine dönmez, Mc Namara gider, James Baker gelir...

Pendik Lisesi deyince -gözlerimi açarım- aklıma, yoklama fişlerini değiştirip, öğretmenlerin imzasını taklit ederek, son yazılılardan sonra bütün bir mayıs ayı boyunca okulu kırdığımız anlaşıldığında, sınıfça Van'a sürüleceğimiz söylentileri üzerine kapıldığımız anlamsız panik gelir; Aragon'u okumadan çok yıllar önce sana yazdığım şiirler, senin bu şiirleri sınıftaki öteki kızlara göstererek övünmen; edebiyat öğretmenimiz Ece hanım, Ece hanımın, bir virgülü koyacak yer bulamayınca bütün virgülleri de çıkarıp attığım kompozisyon konusu metinler üzerinde bulduğu anlam kaymalarını sabırla göstermesi; fransızcam dokuzdan altıya düşünce -senin yüzünden!- Reyhan hanımın bunu hissederek, beni alıp en arkaya, seni göremeyeceğim bir sıraya oturtması da... Ama ben hala, bir virgül koyacak yer bulamayınca, bütün virgülleri de çıkarıp atıyorum tümceden. Bu yüzden, dizgiciler sık sık yanlış yapıyor... Onlara kızmıyorum. Kızmamak için de bir neden buluyorum - herşeye bir neden bulurum!- ben de fransızcayı öğrenemedim, diyorum. Sonuçta dert edecek bir şey yok! İlerde çok işe yarayacak oğlum, dediğinde, fransızcaya değil sana gönül verdiğimi söylesem, kaşlarını çatar, Aragon'dan sözederdi mutlaka... Marguerite Duras'ı fransızcadan okumakla türkçe çevirisinden okumanın aynı tadı vermeyeceğini o zaman bilemezdim. Elsa'nın gözlerini fransızca görmekle türkçe görmenin de aynı rengi tutmayacağını o zaman bilemezdim. Çok işimiz vardı!

Ondört-onbeş yıl sonra hala çok işimiz var ve nereden başlayacağımıza daha karar veremedik. Her kafadan bir ses çıkıyor ve herkes birisini suçluyor. Azmi Pat hepimizi suçluyor. Kimse tek başına intihar etmez! İnsan intihar etmez, insanı intihar ederler! Ama gecikiyoruz biz de. Ağır, hantal ve korkak davranıyoruz. Karanlığa kalıyoruz. Mehtapsız gecelere. Yönümüzü şaşırıyoruz. Ellerimizi, ayaklarımızı, yüzümüzü... şaşırıyoruz. Aklımızı, duygularımızı, yüreğimizi şaşırıyoruz. Sesimizi şaşırıyoruz asıl. Yüksek sesle konuşmak gerektiğinde, fısıltıyla konuşuyoruz. Daha kötüsü susuyoruz. Sessizlik!

Hıçkıra hıçkıra sessizlik. Niçin ağlamamalı? Neden ağlamamalı? Birbirimizin omuzuna başımızı koyarak niçin, neden ağlamamalı? Çoktandır ağlamadık. Ağlamalıydık. Ağladık. Kimsenin, en yakınımızdakinin bile bilmediği bireysel ve toplu trajedilerimize; unuttuklarımıza, unutulduklarımıza; yoksayıldıklarımıza ve bizim daha şimdiden yoksaydıklarımıza; sevmesini bilmeyişimize, sevilmesini bilmeyimişimize; öğrenmesini ve öğretmesini, düşünmesini ve tartışmasını, soru sormasını bilmeyimişimize, yani bilinmesi gerekli olanı bir yana bırakıp, bilinmesi gerekmeyeni öğrenmeye kalkışmamıza... niçin silmeli gözyaşlarını? Niçin bırakmamalı acısı akıp gitsin?

Ben bu mektubu herkese yazıyorum. Mektup, yazılacak kişiye hitapla başlar; herkese nasıl hitap edilir, ben bunu bilmiyorum. Uçsuz bucaksız bir çölün ortasındayım, diyorum. Kentin kalabalığı içinde, tek başına bırakılmış bir heykel gibi tek başına ve taş bırakılmış, çılgınca dönüyorum. Kitaplara bakıyorum, aradığım birşey var! Dergiler neden böyle -bu kadar kabarık/kalabalık, aradığım birşey var! Gazeteler neden böyle -bu kadar çok otuz kupona sözlük... ve biz neden bir sürü gazete satın alıp fazladan, kuponu kesecek bir jilet buluruz da ipi kesecek bir bıçak bulamayız elimizin altında, aradığım birşey var! Küçük birşey, bir ayrıntı, herhangi bir yere bırakılmış bir işaret; bir ses, bir fotoğraf, söylediği kadarını saklayan, kapsadığı kadarını açıkta bırakan bir söz... Yok! ama olmalı! Belki dikkatimizden kaçtı. Görmedik. Görsek bile önemsemedik. Peki şimdi sonradan her şeye bir anlam yüklemenin... kimse tek başına intihar etmez! İnsan intihar etmez, insanı intihar ederler! Sayısız müntehirin yanında; Van Gogh'dan, Artaud'dan, Zweig'den, Yesenin'den ve Mayakovski'den sonra da, ne yazık ki gerçeğin bir yarısı bu. Öteki yarısı, her kezinde düş kırıklığına uğramak pahasına da olsa, yaşamakta ayak diremek gerektiğini anlayamamış olmaktır! Ben de senin kadar - senden de çok- Mayakovski'yi severim. Ben de senin kadar - senden de çok- intiharın sınır boylarında dolaşmanın sarhoşluğunu tattım ama yapamam! Romantizmin bu yanını terkedeli yüzyıl var. Yaşamak zorundayız!

Kuşkusuz yaşamak, nasıl olursa olsun, herkoşul altında güzel olduğu için değil; bu gece, hadi, dedikleri vakit kirpikleri titremeden yürümek; ve Eskişehir tabutluklarından, koltuğumuzun altında Yeraltından Notlar, ağzımızda Delikanlı bir ıslıkla çıkmak için de, "düşmana inat/bir gün fazla yaşamak" zorundayız. Ve seninle köşebucak kaçarak değil, kentin en kalabalık yerinde, herkesin içinde öpüşmek için bile, ve sırf bu nedenle ve sırf bunun uğruna, her koşulda dimdik ayakta kalmayı sürdürerek, yaşamak zorundayım ben de.

Söylemeyi unuttum:

Olası bütün yorumların dışında, uğrunda ölünecek aşk yoktur. Uğrunda, bin yıl yaşanacak aşk vardır.

Saclarımı,
kestirdiğim zaman,
rüzgarı daha iyi duyabileyim diye
uzatıyorum.

Kasım 1990

Eylem Birliği, Cephe, Parti ve "MUHALEFET MECLİSLERİ"

Veysi Sarısözen

Demokrat'ta M. Pekdemir, daha şimdiden solda yankı uyandıran bir öneri yaptı. Sonra da bu öneriyi yineleyen, temellendiren ve gerekçelendiren yazılar yayınlandı. Bu yazılardaki bütün görüşlere katıldığımı söylemem doğru olmaz. Bir çok konuda farklı düşünüyor olmama rağmen, Pekdemir'in ve öteki Demokrat yazarlarının "muhalefet meclisi" önerisini, yalnız sol hareket açısından değil, Türkiye'nin yakın geleceği açısından da heyecanla karşıladığımı belirtmek isterim.

Bu öneriden sonra, hiçkimse solun birliği ve birlikteliği konularında kendi konumlarını gözden geçirmeksizin edemez. Hareket bütünüyle yeni ve bu defa sanırım adamakıllı ciddi bir deneyim eşiğine gelmiş bulunuyor.

Şu temel gerekçeye katılıyorum: "Eğer bir yanda mücadele platformları, diğer yanda sol çevreler duruyorsa, çözümün öncelikle, bunların bir araya gelmesinde, yani bunların birliğinin sağlanmasında aranması gerekmez mi?" Bu görüş, solun maksimum birliktelik ihtiyacını, Türkiye'nin güçlü bir sol muhalefete olan acil ihtiyacıyla birleştiren sorumlu bir anlayıştır.

Solun "marjinellik"ten çıkması, solun değil, Türkiye'nin meselesidir. 12 Eylülcü propagandanın aksine, Türkiye solun varlığından dolayı değil, yokluğundan dolayı acı çekmektedir. Güçlü sol muhalefetin yokluğunun bugünkü aktüel politik durumla ilişkisine bir nebze değinmek, "muhalefet meclisi" önerisinin bir fantazi olmadığını gösterebilir.

Sokakları dolduran yüzbinler nerede? yüzbinleri 1 mayıs alanlarında arayıp da bulamayan kötümser solcu, "durum daha kötü, ama halk sakin" diyerek şaşıp kalıyor. Her şey gibi sınıf çelişkilerinin de çekip gittiğini sanıyoruz. Oysa 1 mayıs alanlarına bakmak yerine cami avlularına gözatmak yararlı olur. Tehlikenin özü, "irtica"nın kendisi değildir. Solun yokluğudur. Solun yokluğunda sınıfsal çelişkilerle büyüyen halk hoşnutsuzluğu islam fundemantalizmine yöneliyor. Politik kutuplaşma çarpılıyor, "laik, anti-laik kutuplaşmasına dönüşüyor ve ülkenin bütün meseleleri bu kutuplaşmanın prizmasından geçerek daha da çarpıklaşıyor.

Herşeyden önce muhalefet meclisi, mevcut ya da tasarlanan eylem birliklerinin, cephelerin, blokların ve partilerin alternatifi değildir

Bu kutuplaşmadan ilerici bir alternatif çıkmaz. Bu kutuplaşmanın demokratik çözümü yoktur. Laik, anti-laik kutuplaşma bir kere sosyal-politik kutuplaşmanın üzerini örttü mü, artık bu kutuplaşmanın çözümü, islami cihad, askeri darbe, Türk-İslam sentezi denilen sivil darbe ya da kanlı mezhep, tarikat kavgaları tarafından belirlenir. İki askeri bloklu dünyanın demonte olduğu, fakat yenisinin hünez kurulmadığı belirsizliklerle dolu geçiş döneminde, bu kutuplaşma herkes için felakete yol açar.

Eğer güçlü bir sol muhalefet, politik kutuplaşmayı ülkenin gerçek meseleleri temelinde ve devrimci bir perspektife derin bir manevi boyut, hümanist ve demokratik nitelik kazandırmak suretiyle yeniden oluşturma görevini yerine getirmezse tehlike büyük bir hızla büyüyecektir. Misyonu sosyal-politik kutuplaşmaları yumuşatmak olan parlamenter muhalefet laki-anti laik kutuplaşması tarafından örtülen sosyal, politik çelişkileri açığa çıkarıcı rol ya oynayamaz ya da bu kutuplaşmanın etkisi altında sözkonusu dolünden büsbütün vazgeçer. Laik, anti-laik kavgasının kızışması oranında bu muhalefet, ya cuntanın ya da şeriatçının çekim merkezine doğru sürüklenmekten kurtulamaz. Uzun süre bu kuuplaşmanın dışında kalamaz.

İslami "devrim"i yukarıdan yani devletçi yoldan yatıştırmanın -cunta dışındaki- alternatifi, bugün adım adım uygulanan Türk-İslam sentezidir. Bu strateji laisizmden devlet eliyle uzaklaşmadı. 12 Eylül vurguncusu sermayenin bir elinde ayyıldızlı bayrağı, diğerinde yeşil sancağı sallayarak hüküm sürmesidir, bölgede Trakya ve Kıbrıs'tan Kafkaslar'a Ortadoğu'dan Asya içlerine kadar güç merkezi olma yeltenişidir.

Laik, anti-laik kutuplaşması koşullarında, ne islami cihad korkusuyla cuntanın, ne de cunta korkusuyla şeriatçının çekim alanına girmeyecek olan güç marksist, sosyalist soldur. Burada yalnızca bu sol güç bağımsız

bir rol oynayabilir. Ordusu, parlamentosu, sunnisi, alevisiyle Türkiye'nin sonu belirsiz laik, anti laik kavgasına sürüklenmesini ancak güçlü bir sol muhalefet, ülkenin, halkın gerçek meseleleri temelinde kutuplaşmayı açığa çıkararak,yayıp derinleştirerek önleyebilir. Generali kışlaya, imamı camiye, halkı ise devlet ve ekonomiyi yönetmeye yalnızca sol yönlendirebilir.

İşte bu nedenle Türkiye'nin güçlü bir sol muhalefete olan ihtiyacı acildir. Mesele solu kurtarmak değil, Türkiye'yi laik, anti-laik kavgasından, bir başka sivil ve laik kavgayı alevlendirerek kurtarmaktır. "Yine mi kavga?" denecek. Çivi çiviyi söker. Yalnızca böyle bir kavga, hem laik, hem de anti laik cephede yer alan en geniş güçleri devlet iktidarına karşı birleştirebilir ve kardeş kavgasını önleyebilir.

Eğer bu görev başarılamazsa, 12 Eylül'de solu "ezmekle" övünenler ve "duvar göçtü, sol bitti" diye ellerini oğuşturanlar, olup bitenler karşısında 12 Eylül öncesinin "anarşi, terör, bölücülük" günlerini arayacaklardır.

Öneriyi yapanların "basit bir eylemcilik"ten, "dar pratikçi çözümden" söz etmeyişleri, bu kritik aşamada kendi başına büyük bir önem taşıyor.

Peki ama, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu güçlü sol muhalef nasıl ortaya çıkacak? "Devrimci çizginin egemen olmasıyla mı?", "yapılanma çizgisinin üstünlük kazanmasıyla mı", "ayrılar ayrı, aynılar aynı yerde durarak mı", "eylem birliği yapa yapa mı", "cephe oluşturarak mı", "parti kurarak mı", "bazılarını boykot ederek" ve "muhalefetin de muhalefetini yaratarak mı"? Nasıl?

M. Pekdemir, güçlü bir sol muhalefetin kurumsal mekanizmalarını mükemmel şekilde ortaya koymuştur. Şöyle diyor: "birleşik muhalefet hareketini yaratma çabası, kendisine bir 'muhalefet meclisi' yaratma gibi somut bir hedef ortaya koyamaz mı?" Ve ekliyor: "Şu anda var olan her birliktelik, her muhalefet odağı, hangi düzeyde, hangi nitelikte olursa olsun, temsil gücü nasıl olursa olsun böyle bir meclisin oluşumunda yer alabilir." Ona göre, içsavaş koşullarından farklı olan bugünün koşullarına göre kurulacak "muhalefet komiteleri" bu meclisin zamanla köşe taşları olacaktır. Bu, boykotçu olmayan esnek yaklaşım sol harekette kendine güven duygusunun iyi bir örneği olarak ciddi sonuçlar doğuracaktır.

Gerçi, "meclis" sözcüğü ilk bakışta bir fantezi izlenimi yaratıyor, gerçekte ise tam da bu biçim, hareketimizin çeyrek yuzyıldır başaramadığı en geniş, maksimum birlikteliğe olanak vermektedir. Bu konu üzerinde biraz durmak istiyorum.

Eylem birliği için sloganda, cephe için asgari programda, parti için azami programda anlaşmak gerekiyor.

Fakat solun en geniş kesimi, ne sloganlarda, ne asgari ne de azami programlarda anlaşamıyor. Sol doğru mu yapıyor, yanlış mı yapıyor, bu ayrı tartışma konusu. Ama bu da bir olgudur.

Gerçi birleşmesi mümkün olanlar bir araya gelmeye çalışıyor, "blok", "forum" ya da "parti" adı altında birleşmeyi deniyor. Bunların hepsinin olumlu, ilerletici yanları oluyor; ama bu girişimlerin hiç birisi ne solun maksimum birliktelik ihtiyacına, ne de Türkiye'nin güçlü bir sol muhalefet ihtiyacına ne yazık ki yanıt vermiyor.

Somut bir eylem kararı etrafında oluşan çoğunluk, her durumda mecliste doğan bir eylem birliği demektir

Daha da kötüsü, herhangi birinin bir başkasıyla "blok", "forum" ya da "parti" içinde birleşme girişimi, kendi karşıtına yol açarak, yeni bölünmelere vesile oluyor. Ve nihayet birlik çabasına giren örgüt kendi birliğini koruyamaz oluyor.

Muhalefet edenlerin "meclis"i, işte bu "birlik krizi"ne Kristof Kolomb'un yumurtası örneği çözüm getirmektedir.

Herşeyden önce muhalefet meclisi, mevcut ya da tasarlanan eylembirliklerinin, cephelerin, blokların ve partilerin alternatifi değildir. Onların yerine kurulmayacak, o kuruldu diye diğerleri dağıtılmayacaktır. Değişik düzlemlerde her birlik girişimi karşıtını da yarattığı halde, meclis, solun içinde kendi karşıtını bu özelliklerinden dolayı yaratmayacaktır. Onun karşıtı fiili başkanlık sistemine teslim olan TBMM ve esas olarak iktidardan başkası değildir.

"Değişik düzeylerde, platformlarda, 'blok'larda, örgütlerde, yasal ya da yasal olmayan 'parti'lerde, dergi çevrelerinde" yer alanların bir araya gelişine varolan ve doğacak görüş ayrılıkları da engel olmayacaktır. Çünkü muhalefet meclisinin oluşabilmesi için ortak sloganlara, asgari programalara, azami programlara, ortak ilke ve geleneklere ihtiyaç yoktur. Mahir Sayın'ın sözleriyle "herkesin kendi programı cebindedir."

Meclis, elbette bir eylembirliği organı, bir cephe ve parti değildir. Buna rağmen o, tüm hareketi hem eyleme yöneltecek, hem de sol güçlerin her düzeydeki birlikteliğine hizmet edecektir. Bu kendiliğinden böyle olacaktır. Meclis oybirliğine, tarafların veto hakkına sahip olduğu türden bir özel eylem birliği organı olmadığı için, aynı zamanda salt bir tartışma forumu da olmayacağı için, burada kararlar çoğunlukla alınacaktır. Meclis monolitik bir parti olmadığı için ise bu kararlar azınlığı bağlamayacaktır. Bu durum eylem kararlarının bloke olmasını önler, saflaşmaya yol açar ve böylece hem eylem, hem de birliktelikler üretmiş olur.

Bakınız: Somut bir eylem kararı etrafında oluşan çoğunluk, her durumda mecliste doğan bir eylem birliği demektir. waynı konuda bir başka eylem öneren azınlık ise farklı bileşimli bir diğer eylem birliği olacaktır. Daha ileri gidelim. Stratejik bir yönelimde oluşan nisbeten istikrarlı bir çoğunluk sol cephe ya da bloktur. Karşıt stratejik yönelimde birleşen nisbeten istikrarlı bir azınlık,

farklı bileşimli bir sol cephe ya da blok olacaktır. Ve nihayet mecliste sosyalist amaçlar ve temel ilkeler etrafında oluşan kalıcı çoğunluk parti demektir. Aynı şekilde oluşan kalıcı azınlık ise bu defa farklı bileşimli öteki partiyi oluşturmuş olacaktır.

Böylece muhalefet meclisi, bu güne kadar yaşanan pratiklerden farklı olarak, tartışma, karar alma, bunları eyleme sokma sürecinde sürekli ayrışan, yeniden saflayan, bileşimi sürekli değişen çoğunluk ve azınlık ilişkisi içinde, bunların sayısız tekrarlamasıyla, kendi bağrından daha güçlü birlikler doğuracak, bu birliklerin etkin eylemi ise muhalefet meclisine yeni yeni güçleri çekerek, birlik sürecini her defasında daha üst bir aşamadan yeniden üretecektir.

İşte bu özellikler, muhalefet meclisi önerisini, solun maksimum birlikteliğe olan ihtiyacı ile türkiye'nin güçlü bir sol muhalefete olan ihtiyacını başarıyla birleştiren pratik somut bir öneri ve hayal gücümüzü kamçılayan geniş ufuklu bir yönetim haline getiriyor.

Eger hayata geçerse bu meclis kanun ve kararname üretemeyecek olsa da, aynı anda hem eylem, hem de birlik üreten ve farklı grupların dostça tartışmasını ve uygarca yarışmasını düzenleyen geniş, çoğulcu-demokratik bir kurum olacaktır. Muhalefet meclisi hem solun, hem de Türkiye'nin acil ihtiyaçlarına yönelik ilk adımları attığı zaman görülecektir ki, o hem solun hem de Türkiye'nin yarınlarını kurmaya başlamıştır. Sol için bir sosyalist demokrasi okulu olarak ve türkiye için geleceğin sosyalist demokrasisine özgü filizleri yeşerterek...

İnsanın içinden bir ses, "büyük konuşma, ya bu öneri de boş çıkarsa, başarısızlığa uğrarsa" diye uyarıda bulunuyor. İhtiyat kötü bir şey değildir. Gelgelelim , biz şu sıralar başarı vaadeden, garantili tek bir öneri bile yaratma şansından yoksunuz.

En büyük başarısızlığa ve hayal kırıklığına yol açan öneri ise hiç yapılmamış olan öneridir. Pekdemir'in önerisi o nedenle daha şimdiden başarıya ulaşmış bulunuyor. ■

Camdan Kalp

Camdan Kalp
Yönetmen-Senaryo: Fehmi Yaşar
Görüntü: Erdal Kahraman
Müzik: Okay Temiz
Oyuncular: Genco Erkal, Deniz Gökçer, Şerif Sezer, Füsun Demirel

Yaratıcılarını zorlayan edebiyat kahramanları arasında Babalar ve Oğullar'ın Bazarov'u sanırım başta gelir. Çeşitli anlatım teknikleri ve de anlatıcıyı etkileyen esin kaynakları bir yana, anlatıcının kahramanıyla işini bitirmesi, bir anlamda onu becermesi ve çekip gitmesi gerekir. Oysa, bazı kahramanlar dişli çıkar, yakıştırılan sona karşı gelir ve kendileri için mutlak bir son olduğunu hissettirirler. Bazarov, bu anlamda, dünyaya uygun olmayan trajik kişiliğiyle bir yıldız gibi kayar gider. Zorunlu olarak ölümüne yol açacak bir olaylar silsilesi yaşamamış olsa da, ölümü hiçbir şekilde okuyucuya tuhaf gelmez. Yarattığı bu kusursuz kahramanın kaderini değiştirmek için, artık Turgenyev'in yapabileceği bir şey yoktur. Ölüm Bazarov'a yakışır.

Camdan Kalp'teki Kirpi ise ölüme müstahaktır. Ezilen Anadolu kadını rolündeki hizmetçisinin insan ruhunu camdan bir kalbe benzetmesi, kolayca kırılabileceğini söylemesinden etkilenir. Duyarlılık sorumluluğu harekete geçirir, Kirpi'deki kentli tuzukuruluğunu alt eder. Kars'a kadar uzanan hizmetçi kurtarma operasyonunda attığı her adımla finaldeki ölümüne biraz daha yaklaşır. Kirpi'nin ölümü adeta Uzakdoğu felsefelerindeki 'karma' anlayışının ya da neden-sonuç ilişkisinin tipik bir sergilenişidir.

Hizmetçisinin hayat hikayesine karışmadan önce, yazdığı senaryo prodüktör tarafından umutsuz bulunan Kirpi'yi, kendi tarihimizi işleyecek Son İmparator benzeri bir film hikayesi bulmak ve bir sekreterin kendisine tanıttığı Wittgenstein'ı okuyup sindirmek arasında bocalarken tanırız. Kirpi Türk sinemasına malzeme sağlayanlardan biridir. Hizmetçiye yardım etmeye karar verdikten sonra başına gelenler, karabasanlar, düşler ve yolculukların tümü Türk sinema tarihine, sinema ustalarına yapılan göndermelerle o kadar dolu ki, hizmetçinin sorununu öğrendikten sonra Kirpi'nin masa başına oturup kendi ölümüyle sonuçlanan bir film hikayesi yazmış olduğu bile düşünülebilir.

Camdan Kalp'te, Türkiye bir gariplikler ülkesi, İstanbul ise bir gariplikler kentidir. Filmdeki bütün gariplıklerin, geceleri oruç tutan taksi şoföründen oğullarına bakire Kürt kızı almaya gelen Alman çifte, Güney Afrika'da ırkçılığa başlayan boyacı çocuğa kadar hepsinin gerçek olabileceğine inanıyorum. Film, bu gariplikleri çarpıcı bir mizah anlayışıyla toparlayıp gayet gerçekçi kadın kahramanlar çiziyor. Kiraz, filmin sonunda büyük bir dönüşle kocasına her hakkı teslim ediyor. Değerlerle birlikte mantık bağlarının da karıştığı bu karmaşa ortamında, Kirpi'nin yapması gereken, belki de, baştaki kentli tuzukuruluğunu terketmemek ve dipsiz kuyuya düşmemek olmalıydı.

Ama film, asıl kahramanına hayat vermede zaafa düştüğünden ya da sorunla ilgilenmek istemediğinden, Bazarov gibi edebiyat tarihinin problematik bir kahramanı bu yazıya konuk edildi. Camdan Kalp, son birkaç yıldır örnekleri görülen sinemayla hesaplaşma ya da daha uygun deyişle yeni bir Türk sineması yaratma girişimlerinden... Ustalara sıkça şapka çıkartıp vedalaşarak ayrılmak istiyor. Yıllardır izlediği filmlere yapılan bu refaransları görmek kültürlü sinema seyircisinin muhakkak hoşuna gidecektir. Ama, bu refaranslar filmin kaldırabileceği türden değil. Gariplikler ülkesinden derlenen malzeme ise filme hayat kazandırıyor. Çünkü, bu malzeme, yeni ve güçlü bir mizah anlayışıyla yüklü Türk sinemasının kaynağı olabilir. Problematik kahramanların yaratabildiği Türk filmlerine gelince, Türk sinemasının camdan kalbinin buna dayanmasını dilerim. ■

Genco Erkal, Camdan Kalp'te gariplikler ülkesinin problematik kahramanı Kirpi'yi başarıyla oynuyor

Cemal Uzunoğlu

Gerard Georges Lemaire

"İSTANBUL MODERNLEŞME KABUSUNU YAŞIYOR"

Selma Gürbüz

Fransa'nın önde gelen sanat eleştirmenlerinden Gerard Georges Lemaire, geçtiğimiz ay İstanbul-daydı.Kendisiyle İstanbul üzerine bir röportaj yapma olanağı bulduk.

18 Temmez 1948'de Paris'te doğan Lemaire,yine Paris'te felsefe, Sanat tarihi ve Estetik üzerine çalışmış. Le Matin, Le Monde ve Le Quatidun de Paris gazetelerinde serbest gazetecilik yapıyor. 70'li yıllardaki 'Artforum''un yazarlarından. Bir dizi kitabın ve bu arada "L'ennemi" isimli edebiyat dergisinin direktörlüğünü yapan Lemaire, Fransa,İtalya ve İspanya'da bir çok sergi düzenlemiş.

Gerard Lemaire aynı zamanda, "Les Cafes Litteraires", " Le Salon de Diderot a Apollinaire" , "Les Preraphalites" kitaplarının da yazarı...

Bir senedir İstanbul-Costantinople üzerinde çalışmakta ve yazmaktasınız. Bu şehir birçok batılı,doğulu yazara, şaire, ressama cazibeli bir konu olmuş. İşi gereği sık sık Avrupa'da seyahat eden bir yazar olarak bu şehir hakkında ne hissediyorsunuz?

İstanbul gibi bir şehir, bende , karmaşık, belirsiz,genellikle de karşıt duygular uyandırıyor. Şehri biraz yakından tanırsanız, İstanbul'un Avrupa'lı metropollerden ziyade Üçüncü Dünya kentlerinden biri olduğunu farkedersiniz. Sadece birkaç köprü, bina, eski ev, tahta köşkler, uzak bir geçmişin izlerini taşımaya devam ediyor. Bununla birlikte, modernleşme çabaları, hızlı ve plansız şehirleşme, belli bir stili olmayan imar planlarına rağmen, kentin belli bir cazibesi hala var. 19. yüzyılın büyük seyyahları -Alphonse de Lamartine'den, Gerard de Nerval'e, Theophile Gautier'den Edmondo de Amicis'ye kadar- Haliç ve Boğaz'ın muhteşem görüntülerini, tepeler üzerinde yükselen camiler, üstüste yığılma biçiminin fizyonomisini değiştiren yepyeni bir atmosferden oldukça etkilenmişlerdi. Şehrin kendine göre bir havası hala varlığını sürdürüyor. İstanbul'un, Osmanlı Devleti'nin başkenti Konstantinopolis'ten başka bir kent olması gerçeği bunu biraz değiştirse de. İstanbul, yüzyılın başında olduğu kadar kozmopolit değil. Beyoğlu artık zarif bir mahalle değil. Beyoğlu eskiden tiyatro,sinema, elçilik binaları, kahveleri ve pastaneleriyle bir "küçük Paris" gibiyken, artık yeni bir mimariye yönelmiş durumda. Yahudi, Bulgar, Rum ve Ermeni mahalleleri ortadan kalkmış. Artık Fransızca ve İtalyanca konuşulmuyor. Binbir görünümlü kentin bütün cazibesi uzun zamandan beri yok olmuş. Geniş Türk kültürü, iyi kavranmamış ve tamamlanmamış bir batılılaşmayla birleşerek zenginliğini kaybetmiş. İstanbul'u kurtaran; nehirlere değil, deniz kollarına, dünyada benzeri olmayan surlara sahip olması... Kanımca Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in kurulmasıyla hem Asyalı hem de Avrupalı bir özelliğe büründü İstanbul. İstanbul, kendi özgüllüğünü oluşturan kültürel gelişimini, Arap, Fars, Orta Asyalı, levanten ve Avrupalıların kültürlerinin bir sentezinin değil, kaynaşmasıyla meydana getirdi. Osmanlı İstanbulu, Roma İmparatorluğunu İslam bayrağı altında yeniden canlandırmak için Asya'nın derinliklerindeki ıssız steplerden gelmiş göçebe halkların bir ürünüdür. Modern İstanbul ise, tanımı gereği uzlaşmaz gözüken batı ve doğu geleneklerini biraraya getirdi.

İstanbul'a ilk olarak 1967'de geldiğinizi bana söylemiştiniz. Ben bu dönemde İstanbul'u yaşayan insanlara "şanslı insanlar" diyorum. O günlerden aklınızda, hayalinizde ne kaldı?

İstanbul'a ilk kez 1967'de şanssız bir Yunanistan gezisinden sonra geldim. O günün İstanbul'u artık yok. O zamanlar lisedeydim ve bende oldukça naif izlenimler kaldı. Aklımda, pitoresk ve egzotik figürleriyle bir doğu kenti olduğu imajı kalmıştı: sokaklarda seyyar satıcılar, eski kahveler, genellikle kumaşçıların olduğu tıklım tıklım dolu çarşılar vb. Kent daha o zamanlar Amerikanvari bir görüntü edinmeye başlamıştı bile. Ancak kıymetli şeyleri korumak için sanki birileri direniyordu. Daha az sefalet vardı ve trafiğin son derece düzensiz olmasına karşın yollar daha sivil bir görüntü arzediyordu. Asyalı bir çehreden çok, eski bir uygarlığın ve farklı bir yaşam biçiminin doğrudan bir ifadesiydi İstanbul. Şehirdeki egzotizm yerini uzun vadeli bir perspektifi olma-

"İstanbul'daki edebî kahvelerin tarihi Bizans'ın düşüşünden bir asır sonra başladı. Bu tarihten itibaren, masaları, müzisyenleri, karagözü ve şairleriyle popüler bir kültürün yaygınlaşmasında önemli bir rol oynadılar."

yan bir modernleşme kabusuna bırakmamalı.

İstanbul benim için bütün negatif değişimleriyle vazgeçilemeyecek bir şehir. Hala bu kentte keşfedilecek çok şey var. Bu şehirden uzaklaştığınızda onu özlüyor musunuz?

Yaşadığınız şehir hayalinizin bir izdüşümü haline geliyor. Bu kent bazen değişken bir hafıza tiyatrosu oluyor. Sonunda kaçınılmaz biçimde kendinizi bu kente ait hissediyorsunuz. İstanbul insanı biraz tahrik eden, sıkıntı doğuran bir kent, ancak güzelliği geçmişte de kalsa, tutkuyla bağlanabileceğiniz bir mekan.

Uzun senelerdir "Edebi kahveler"le ilgili kitaplar yazıyor, birçok ülkede sergiler düzenliyorsunuz: Bu ay İstanbul'da da "Edebi Kahveler" başlığıyla sunduğunuz bir serginiz olacak. Bana bu projenin nasıl başladığını ve sizi nereye götürdüğünü anlatır mısınız?

Edebi Kahveler, Avrupa'da ve Yakın Doğu'da herhangi bir toplumun göbeğinde özgül bir yaşam biçimini oluşturuyor. Buralarda, fikir, siyasal bilinç, bilgi ve sanatsal alışverişi yapılıyor. Kahveler, formel olmayan akademiler, etiketsiz enstitüler, devrimci kulüp ve kürsüler, en aşırı ve en az tutucu düşüncelerin ortalığı kapladığı salonlar olarak ortaya çıktılar. İste ben yazılarımda entellektüel olduğu kadar varoluşçu olan bu özelliği öne çıkarmak istiyorum. İstanbul'daki edebi kahvelerin tarihi Bizans'ın düşüşünden bir asır sonra başladı. Bu tarihten itibaren, masaları, müzisyenleri, Karagözü ve şairleriyle popüler bir kültürün yaygınlaşmasında önemli bir rol oynadılar. Saray kültürünün uzağındaki bu kültür, parodi ve taklit biçimlerine de bürünerek, toplumsal yaşamda 1. dereceden bir kültür haline dönüştü.

Ayrıca kahveler dünya işlerinin özgürce konuşulabildiği tek yer olma özelliği taşıyorlardı. İstanbul'a gelen yabancılar Karagöz oyunundaki siyasal ve toplumsal taşlamanın zenginliği karşısında hayrete düşüyorlardı. Sonuç olarak, Hareket Köşkü'nde toplanan Türk ve yabancı sanatçıların eserleri, Paris'den Viyana'ya, Venedik'ten Madrid'e, Londra'dan İstanbul'a, Köln'den Şam'a kadar uzanan geniş bir alanın zihniyetini ve anlayışını sergiliyordu. Dünyanın dört bir yanından gelen bu sanatçıların eserleri üzerine bir şeyler karalamak onların kaybının değerini anlamak ve haklarını vermek için zorunludur. İstanbul'daki entellijensiya yaşamı kalıcı bir özellik taşırdı. Bugün ise bunun ancak yasını tutuyoruz.

On senedir Christian Bourgois'dan(Paris) yayınladığınız L'Ennemi isimli derginizin 1991. sayısını Constantinople üzerine hazırlıyorsunuz...

İki yıllık bir yayın yaşamından sonra L'ennemi(Düşman) gibi bir edebiyat dergisinin kendisini yenilemeye ihtiyacı var. İşte bu nedenle editörümün de onayıyla bazı çizgileri değiştirmeye karar verdim. Yılda bir kere çıktığından, bundan böyle dergi tek bir konuyu içerecek. Derginin kalınlığı biraz artacak ve ünlü Amerikalı ressam Cy Twambly tarafından hazırlanan kapakta, bundan böyle ilk kez yayınlanan eserlere yer verilecek. Yeni serinin ilk sayısı Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki İstanbul'a ayrıldı. Kapağı İtalyan ressam Aldo Mondino çizecek. 19. yüzyıl sanatçılarının bazı denemelerini içerecek. (Osman Hamdi, Prens Abdülmecit vs). Ayrıca Ahmet Rasim'in bir haberi, dönemin alışkanlıklarına tanıklık eden bazı seyyahların yazılarına da yer verilecek. Bazı Türk, İtalyan ve Fransızların da yardımıyla, bu çöküş yıllarının atmosferini vermeye çalışacağız.

Şu sıralarda ne tür çalışmalarınız var?

Şu an İstanbul'un "duygusal ve edebi" bir kılavuzunu hazırlamak aşamasındayım. Bir küçük ansiklopedi niteliğindeki bu kılavuz, eski Osmanlı başkentinin özgül bir değerlendirmesini yapan yazarlarca hazırlanıyor. Ayrıca size sadece ismini vereceğim bir roman yazıyorum. Romanın adı 'Telve'. Bu 'Telve'de gelecek değil, reddettiğiniz geçmiş görülecek. Bu geçmiş benim değil, sizin geçmişiniz. Bana o denli uzak ve yabancı ki, hatasız bir eser yaratmak için aşırı titiz ve dikkatli olmak zorundayım. ■

Estetik Kuram İçin Politik Öncüller

PARTİZANLIK VE HALKA BAĞLILIK

Mustafa Öztürk

Sınıflı toplumlarda ideolojilerin sınıfsal niteliğini vurgulayan Marx ve Engels, sanatın sınıfsal niteliğini de ilk inceleyen düşünürlerdi. Yakın dönemde ise "partizanlık", Lenin tarafından, "sınıf ilişkisinin en yüce biçimi" olarak tanımlandı.

Buradan yola çıkan sosyalist gerçekçiler "sanatçı ve bilim adamını", kendi sınıf ülküleri adına "bilimi ve sanatı", politik araçlardan farksız olarak kullanma ödeviyle buluşturdular. Sosyalist gerçekçiliğin, klasik teorideki (Marx, Engels, Lenin) referanslardan devşirdiği zorlama ilkeler olan "partizanlık" ve "halka bağlılık" kavramları, tarihsel ve ideolojik temellerine inilmeye çalışılarak bu yazıda ele alınacaktır.

Partizanlık kavramı, devrimci kriz ve yeni toplumsal atılım dönemlerinde estetik terminolojide hep öncelik almıştır. Bu kavramı karşılayan anlamlar da, sınıf ayrılıklarının ve mücadelenin değişen niteliğine göre farklılıklar göstermiştir. Kavramın, ortaçağ başlarında, sanat ve politikanın o devirde tespit edilebilen ilişkisiyle ortaya çıktığı söylenebilir.

Partizanlık Teriminin Kavramlaşması

Partizanlığın yeni bir toplumsal olgu olarak tanımlanması, burjuva devrimlerinin ideolojik hazırlık dönemine rastar.

Ortaçağ öncesi sınıf mücadelelerinin görünümü farklı bir nitelik taşımaktaydı. Bu süreçte politik mücadeleler, aynı sınıf içinde tanımlı olan tabakalar arasında sürdürülen bir özelliğe sahipti. Örneğin, köylü ayaklanmaları, köleliği ve serfliği yıkabilmiş, daha ileri toplumsal ilişkiler için gereken durumu hazırlamıştı. Ama köylüler, "politik örgütlülüğe" ve "sınıf bilincine" dayalı, bağımsız eylem düzeyine ulaşamamışlardı. Oysa -ancak ve ancak- bir sınıfın uzlaşmaz biçimde diğer bir sınıfa karşı olduğu bilincine varması ve politik örgütlenmesini sağlaması durumunda, Lenin'in ifadesiyle, sınıf çıkarlarının ifadesi olarak "partizanlık' ortaya çıkabilirdi.

Kavramın kuramsal olarak belirmesi, terminolojide yer alması da, sınıfsal ayrışma döneminde gerçekleşti. Sınıfların kavramsal olarak ortaya çıkarılışında katkısı olan düşünürleri sayarken, sosyo-ekonomik sınıf kavramının yaygınlaştırıcıları olarak Adam Smith ve David Ricardo'nun adları yanında, Fransız burjuva düşünürler kuşağından bir Didero'yu ve Rousseau' yu belirtmeliyiz. Sınıf mücadelesinin varlığını, Fransız Restorasyon devrinde itici tarihsel bir güç olarak koyan Mignet, Thierry ve Guizot'un düşünceleri, sınıf, sınıflar mücadelesi gibi kavramların oluşum sürecinin etken unsurlarıdır. Sanatta "yan tutma" eğilimine işaret ederken "parti" sözünü ilk kullanan ise "Kant" olmuştur.

Sosyalist gerçekçilik, Jdanov döneminde ulusallık vurgusuyla Puşkin'in, Dostoyevski'nin arkaik Pan-Slawist rüzgarlarına kucak açarak, şoven motiflere dönüştürüldü

Batı

1840'lara gelindiğinde, iki şairin ateşli çatışması şiirlerle sürecek ve "partizanlık" kavramı terminolojide yerini ilk kez alacaktır.

"Tarafsız, salt sanata inanan" ve "şair partiden daha yüce yerdedir" diyerek, şairin her türlü sosyo-politik çıkardan ve yükümlülükten uzak olduğu düşüncesini savunan Alman şair Ferdinand Freiligrath'ın 'İspanya'dan" adlı şiiri (1841), bir süre sonra başka bir şaire, Georg Herwegh'e de bir şiir yazdıracaktır. Herwegh, "Yaşayan bir kişinin dizeleri" adlı çalışmasıyla tanınan ve ilerici Alman şairleri arasına yeni katılmış bir isimdir. Dönemin devrimci partizanlığının nişanesi sayılan ünlü "Parti" şiiri, Ferdinand Freiligrath'ın düşüncelerine karşı ajitatif bir çıkış ve mücadele çağrısıdır. Şiir ilk olarak, "Rheinische Zeitung"u çıkaran Marx tarafından yayınlanır. Böylece alevlenen "partizanlık" tartışması, dönemin Almanya'sında ilerici tavırlı burjuva partizanlığı yönünde gelişme gösterir.

Rusya

Bu dönemde Rus eleştirmenleri, devrimci demokrat düşünürler "partizanlık" kavramını kullanmaya başladılar. Ama Rusya'da partizanlığı yüceltenler salt devrimci demokratlar olmadı.

Rusya'da kavramı ilk kullanan

Belinskiy olmuştur. Vissarion Belinskiy, "Yazınsal Düşler" adlı yapıtında ortaya koyduğu düşüncelerde "bir partinin yandaşı değilmiş gibi gözükmenin, kendisi dışında herkesin taraflılık gözüyle baktığı, tartışılmaz bir gerçeği yalnızca kendisinin görebileceğini ileri sürmek anlamına geldiğini" belirtiyordu. Sözlerine eklediği şu tespit ise hayli ilginçti... "Dahi, sanatta en büyük parti"dir.

Kant'ın, dahilerin toplumsal mücadele sorunlarına kayıtsızlığı savını oldukça anımsatan bu düşüncenin sahibi Belinskiy'nin, partizanlık kavramındaki yorumu ayırdedilmelidir. Belinkiy'de "partizanlık" ve "taraflılık" kavramları, sanatçının bilinçli ve belirgin sınıfsal tarafları olarak ortaya konulmamış, her tür sosyo-estetik tutumu kapsayan bir ifade olarak belirlenmiştir. Belinskiy'de "partili olma" ve "taraflılık" kadar vurgulanan "halka bağlılık" kavramı genel olarak Rus aydınlanmacıları olarak görülen devrimci demokratların, toplumun, gençliğin eğitilmesi gibi ideallerinin kaçınılmaz bir parçasıydı. Çernişevkiy, Herzen ve romancı Saltıkov Şçevdrin'in, "partili olmanın" sınıfsal bağlantılarını arayan yaklaşımları ve edebiyatta "halktan yana" olduklarını açıkça belirtmeleri, yükselen narodnik dalgaya, kuram düzeyinde önemli yansımalar yaptı. Belinskiy'nin Gogol'e yazdığı ünlü mektubu da halka bağlılığın döneme ayna tutan tarihsel bir belgesidir.

Halktan yana olmak artık Rusya'da gelişecek tüm devrimci sıçramalarda "tandansı" belirleyen politik bir erdemdir. Lavrov'dan Plehanov'a ve Bakunin'e kadar sıkça vurgulanacak ve narodnizmin sosyalist gerçekçiliğe büyük mirası olacaktır. Bu düşüncelerin pratisyenleri, Çernişevkiy'nin eleştirici gerçekçilik diye tanımladığı "Gogolian Edebiyat"tır. Köylü ideolojisinin kuramsal öncüleri olan devrimci demokratların, halka dürüstçe hizmet edebilmek için, edebiyatın yaşama bağlılığını öngörmeleri, Sovyet Sosyalist Gerçekçiliği için "slav" kökenli bir "temel" olması nedeniyle de öne çıktı. Bu, Jdanov döneminde, "ulusallık" vurgusuyla, Puşkin'in, Dostoyevskiy'nin arkaik panslavist rüzgarlarına kucak açarak, şoven motiflere dönüştürüldü.

Rusya'da aydınlanmanın sağ-konservatif blokunu temsil eden ve daha çok Pisarev ile önderliğini bulan Slavyanofil'lerin, "partizanlık" kavramına yaklaşımları da, devrimci demokratların partililik yönsemesinden farklı değildi. Çünkü, partizanlık ülküsü formel olarak, idelolojik bir farklılıkla ortaya konamazdı. Farklı tarihsel süreçlerde ortaya çıkan bu iki "politik yararcı" yaklaşım türünün bir ortak buluşma noktası da ajitasyon ve propagandayla sanat ürününün ayrımını yapacak estetik öncüller üzerine kurulu bir sanat teorisi kuramamış olmalarıdır.

Dâhilerin toplumsal mücadele sorunlarına kayıtsızlığını vurgulayan, sanatta "yan tutma" eğilimine işaret ederek "parti" sözünü ilk kullanan Kant olmuştu.

Slavyanofil'lerle devrimci demokratların bu farksızlıkları, kavramın sosyalist gerçekçi açılımında da değişmedi. Ve bu farksızlık, "politik faydacı" eğilimlerin, sanat teorisi için öngörebileceği öncüllerin politik erdemlerden başka birşey olmamasıyla kendisini ortaya koydu.

Lenin'in devrimci kriz ve sosyalist devrim konusunda söyledikleri, burjuva devrimleri çözümlemeleri partizanlık kavramını sınıflı toplumların tümünde olanaklı gördüğünü ifade eder. Lenin'e göre, insanlık tarihinde ileri düzeyde sınıf çatışmaları için gerekli koşulların bulunduğu süreçlerde, bu çatışmaların politik anlatımı olan partizanlık da toplumsal bir olgu olarak ortaya çıkar. Bu düşünceler, kavramın ifade ettiği aidiyete, partiye, ya da güdüm odağına göre çeşitli versiyonları olabileceğini soyutlayan bir not olarak anlam kazanmaktadır. Buna karşın Sovyet Sosyalist Gerçekçileri, genellikle kavramı, salt "sosyalist partizanlık" nitelemesiyle anmaktadırlar. Sosyalist partizanlığın, Rus Slavyanofil partizanlığın, 19. yy burjuva devrimci partizanlığın ayrımını da yapamamaktadırlar. Çünkü fonksiyonel açıdan böyle bir ayrım yoktur. Yoktur, çünkü, faşizmin ajit-prop. çalışmalarının yöntemi, araçları da teknik olarak aynıdır. Bu durumda yapılan, terimin başına eklenen "sosyalist" nitelemesinin "sihirli" çağrışımına bel bağlamak olmuştur.

Partizanlık ve halka bağlılık kavramları devrimci savaşta, sanat ve edebiyatın şüphesiz ki erdemleridir. Ancak partizanlığın, dar anlamıyla parti üyesi olma zorunluluğuna indirgenmesi, bizzat Lenin'in ünlü 1905 makalesi zemininde tartışılması gerekli bir konudur. Sosyalist gerçekçi formülasyonun en büyük politik referansı da bu makaledir.

Bu yazı, sosyalist gerçekçiliğin, bir sanat teorisinin gereksindiği estetik öncüllerin dışında kalan ama hep öncelik atfedilen, politik öncülleri üzerine alınmış notlardır. Sosyalist gerçekçiliğin estetik öncülleri olarak ortaya sürülebilecek bir "mimesis kuramı", "yaratım/yansıtma/entellektüel üretim" tartışmaları literatürde halen tartışması bitirilemeyen, netlik kazanmamış, eklektik kuram örüntüleridir. Bu örüntülerin sorgulanması başka bir yazının konusu olabilir.

Partizanlık ve halka bağlılık kavramlarının devrim sonrasındaki uğrakları da başlıbaşına bir yazı ve araştırmaya konu olacaktır. ■

KİTAPLAR

bu bir kitap tanıtma yazısıdır

MUSTAFA KAMİL ZORTİ ASLINA RÜCU ETTİ

Kenan Evren'in Anıları-I
Kenan Evren
Milliyet Yayınları,576 Sayfa
İstanbul, 1990

Kenan Evren'in anıları yayınlandı. Okunması gereken bir yapıt. Bir başucu yapıtı. Sakın yanlış anlamayın lütfen. Müzmin muhalefet dergisinde böyle bir yazarın bir kitabı hakkında söylenen bu sözlerde bir "sarcasm" filan aramayın.

Hacimli bir kitap. Tam 576 sayfa, büyük boy. Elbette henüz hepsini okuyup bitiremedik. Ama okuyucularımıza bu kitabı tanıtmak için ele almak zorundaydık. Öncelikle siyasi anıları aktarmak yerinde olur kaygısıyla, çocukluk, gençlik vb. gibi dönemleri anlatan sayfaları atlayarak 12 Mart döneminden başlamayı uygun bulduk. Ancak 60 sayfasını bitirebildik, ama bu sayfalarda kitabı tanıma ve böylece tanıtma imkanına yeterince sahip olabildiğimize inandık. (Şunu da itiraf edelim, zaman zaman kitabın ilk sayfalarına dönerek, çocukluk ve gençlik dönemi hakkında da tatminkar bilgilenme sağlayabildik.)

Neresinden başlaşak ki?

Önce bir inancımızı belirtmek durumundayız. Kenan Evren, bu anılarını kaleme alırken, basınımızda kendisini taklit eden Mustafa Kamil Zorti isimli yazarın yazdıklarını okumuş ve kesinlikle bu yazarın etkisinde kalmıştır. Bunun da ötesinde, sayın Evren, Zorti'den daha usta bir mizah yazarı olduğunu kanıtlamıştır. Bu hususun altını çizdikten sonra, şunu da önemle belirtelim ki, sayın Evren Türkçe'yi sıkıcı gramer kurallarından ve alışılmış kalıplardan kurtararak edebi yaşantımıza derin boyutlar kazandırmıştır. Bu kazancı elbette sıradan bir okurun algılaması mümkün değildir; öyle ki, bir ilkokul öğretmeni, beşinci sınıfta bu tür cümleler kaleme alan bir öğrencisini kesinlikle sınıfta bırakır. (Nitekim, benzeri şanssızlıklar, matematik dersinde, sayın yazarın da çocukluğunda başına gelmiş.) Evren'in anılarında dikkat çeken bir üçüncü husus ise, yazarın kesinlikle tarihin dogmatik bir yorumuna esir olmamak konusunda gösterdiği dirençtir. Dogmatik olmayan bir yaklaşımla, olup bitenleri engin hafızasının derinliklerinde kalabildiği şekliyle ve dahiyane bir tarih felsefesi çerçevesinde, nasıl olmasını istediyse o şekle sokarak yansıtmayı başarmıştır.

Evet, önce MKZ nam yazar ile Evren'i kıyaslamakla başlayalım. Aslında, mukayese kabul etmeyecek bu yeteneğin üstünlüğünü kanıtlamak için tek bir cümle bile yeterli. Dinleyin lütfen:

"6 Mart 1978 günü sanki bahardan kalma bir hava idi."

Bu sözü çerçeveletip asmak istemezseniz,o halde şunu dinleyin:

"Karı koca ve küçük kızımla Trabzon'a hareket ettik. Yine kürkçü dükkanına gelmiştik."

Evet, siz de bizim gibi, "seni tilki seni!" dediniz değil mi?

"Allaha da beni bu görevimde muvaffak kılması için dua ettim. O gece elbisemdeki apoletleri sırma işlemeli apoletlerle değiştirdim." şeklindeki sözlerle genelkurmay başkanı olduğu sıradaki hissiyatını anlattıktan sonra (...elde değil,Evren'in uslubunun etkisinde kalmamak elde

değil), genelkurmay başkanı olarak orduya verdiği ilk emri şu oluyor:

"Eğer dış garnizonlara eşimle birlikte gidiyorsam ne uğurlarken ve ne de karşılarken çiçek verilmeyecek. (Bu çiçek verme işine oldum olası karşı çıkmışımdır. Ayrılırken verilen çiçek uçakta veya otomobilde bozuluyor. Gittiğim yerde verilen çiçek ise orduevine götürülüyor.Orduevindeki odaya da esasen çiçek konuyor. O taktirde verilen bir kenara atılıyor.)"

Evet,haksız mı? Peki şuna ne dersiniz:

"Başbakan cevaben, 'abartılıyor' cevabını verdi."

"12 Eylül harekatının hatırımdan bile geçmediği 1978 Ağustos ayında..."

Biraz da gençlik "deneylerini" aktarmamıza ne dersiniz? İşte buyrun:

"Benim hiçbir kız öğrenci ile ilişkim olmadı. Olmasını istedim ama beceremedim."

"Sinemaya gittiğimiz bir gün, yanımdaki koltuğa Balıkesir'in en güzel kızlarından şimdi ismini hatırlayamadığım birisi oturdu. Kendi kendime bu ne şans diye sevindim. Bir aralık dirseğim onun koluna temas etti, vücudum karıncalanır gibi bir hoş oldu. O da bu temastan hoşlanmış olacak ki, kolunu koltuk kenarından çekmedi. İlk defa yabancı bir kız vücuduna temas etmenin ne demek olduğunu bu olayda anlamış oldum. Bu hatırayı da nedense unutmamışım." (Unutulur mu hiç paşam!)

Biliyoruz, şimdi aktaracaklarımızı ise, münafık kimseler hemen "Türkçe katliamı" nitelemesiyle tanımlayacaklar. Ama hiç de öyle değil:

"Döviz gelirlerini çoğaltabilmek için gerekirse askeri dinlenme kamplarını muayyen bir zaman için turistlere de açabileceğimi, yeter ki bu uygulamaya bütün kamu kurumu ve bankalar da katılsınlar şeklinde teklifte de bulundum."

"Diğer taraftan sağdan gelen tehlikenin de küçümsenmemesi gerektiği kanaatinde olduğunu, sol görünüm altında sağ eylemler görülmüştür, fakat sağ görünüm altında sol eylemler olmamıştır,dedi."

Türkçe'ye katkılarda bu kadarcık örnekle yetinmek zorundayız.Okuyunca siz de zevkle göreceksiniz, bunlardan her sayfada en az iki adet mevcut...

Sayın Evren'in tarih felsefesine katkıları üzerinde elbette uzmanlar titizlikle duracaklar. Ama okuyabildiğimiz sayfalarda rastladığımız bir iki örneğe değinmeden geçemeyeceğiz:

"Bu arada Ordu ilinin Perşembe ilçesinde İngilizlerle müşterek çalıştırılan radarda görevli dört İngiliz hariç hepsi ölü olarak ele geçirildi. O bir kişi de maalesef 1974'de çıkarılan aftan yararlanarak dışarı çıktı. Bugün yurtdışında mel'anetine devam ediyor."

Evet evet, paşamızın bu derin tarih bilincini kavramaktan aciz bazı münafıkların kahkahalar atarak, "neresini düzeltelim ki, tam da ' bir gün hazreti ömer peygamber kızını kurban etmek isterken gökten bir keçi inmiş' fıkrasına benziyor" dediklerini duyar gibi oluyoruz. Nitekim, Ertuğrul Kürkçü isimli birisi de , "yahu kardeşim, ben 1974 affıyla değil, daha birkaç yıl önce dışarı çıktım, yurt dışında değil yurt içinde yayınlanan Demokrat'ın yazarlarından biriyim" filan gibi sözler söyledi. (Göreceksiniz, sırf paşamızı yalancı çıkarmak için Ertuğrul isimli bu şahsı yurtdışından getirip Demokrat'ın yazı heyetine dahil bile edebilir bu

MKZ Öldü, yaşasın KE !

Teslim Töre ve arkadaşları tarafından kaçırıldılar. Güvenlik kuvvetleri ve askeri birlikler sıkı bir araştırma ve takip sonucu bu çete grubunu Kızıldere köyünde bir evde sıkıştırdılar. Teslim olmadıkları gibi, hiçbir suçu olmayan dört İngilizi de öldürdüler. Bunun üzerine çıkan çatışma sonunda biri komünistler!)

Sayın Evren'in tahrifata açık bir beyanı da şöyle:

"(Ambargo) ABD'nin bu işlediği en büyük hatanın ikincisi oluyordu Birinci hata 1964 senesinde yine Kıbrıs'ta cereyan eden olaylar dolayısıyla Türkiye'nin adaya müdahalesini önlemeye matuf meşhur Johnson mektubu idi. Türkiye'deki aşırı solun eline bundan daha iyi , bundan daha mükemmel bir fırsat geçmezdi."

Elbette, müzmin münafıklar, bu sözleri okuyup, "adama bakın, mektuba kızmamış, bununla aşırı solun eline koz verildiğine kızmış" diyecekler. Varsın desinler...

Evet, henüz 60 sayfa okuyabilmiş olmamıza rağmen, bu anıları aktarırken hemen her konuya değinme telaşı içinde bulunduğumuzun farkındayız. Ama böyle bir yapıt karşısında insan başka türlü davranamıyor. Varın bir de anıların tümünü okumuş olsaydık ne olurdu,siz düşünün. Sanırız, biz de bir kitap yazmak mecburiyetinde kalırdık.

Yazımızı bitirmeden önce, paşamızın iyi niyetli kaleminden çıkan her kelimenin münafıklar tarafından tahrif edileceği endişesiyle, iki noktayı daha hatırlatalım. Evren'in kızı İpraş'a tayin edildikten sonra, damadının askerliğini Gemlik'te yapmış olması karşısında "paşa torpil yapmış" diyenler, insafsızlardır. Yahut da, eşi enfarktüs geçirdiği için doktorların yorulmaması gerektiğini söylemeleri üzerine, Evren'in ev işlerinde eşine yardımcı olduğunu beyan etmesinden sonra söylediği, "şimdi ise doktorlar kalp rahatsızlığı geçirenlere yürüyüş ve spor tavsiye ediyorlar" şeklindeki sözlerinden hareketle, lütfen, "yani boş yere ev işi yapmışım mı diyorsun paşa" şeklinde bir yoruma ulaşmayınız...

Ne diyorduk?

Artık MKZ işsiz kaldı, bu kesin.

MKZ ÖLDÜ!
YAŞASIN KENAN EVREN!

Mehdi DURMAZER

Bir İkilem Üzerine

RÖTUŞ VEYA YENİDEN YARATMAK

Hasan Necip

Irlanda maçından sonra, burada oynanan Polonya maçı, öncesi ve ardından verilen demeçler, yine Sepp Piontek'i, daha doğrusu Piontek operasyonunu, ve "yeni baştan yarat" ile "rötuş" kavramları arasındaki ikilemi gündeme getiriyor, bunlar üzerinde düşünmeye sevkediyor insanı.

"Yeni baştan yarat" kavramını ele alalım. Bu, öyle görünüyor ki, çok da derinine inerseniz Tanzimat kafasına, belki daha da öncesine dayanan bir ulusal kompleksten kaynaklanmaktadır. Bir eli yüzü düzgün Batı ülkesi gösterin, yeni baştan yaratılmak istenen. Montaigne, bir adam gösterin bana, diyor, kafasının değiştirilmesini razı gelen, eline koluna bacağına razı ama kafasına...? El, kol, bacak ise rotuştur işte... Rötuş, elbet, yeni baştan yaratma'dan daha sofistike bir yöntemdir.

Doğu, günlük yaşar. Doğu ile Batı arasındaki, hepimizin belki gördüğü, algıladığı, ancak bir formüle oturtmakta zorluk çektiği farkları, Kazım Taşkent, "Yaşadığım Günler" adıyla derlenmiş anılarında, şaşmaz bir düzende sıralamıştı. Futbol milli takımımızı, yeni baştan yaratmak, niçin düşünüldü acaba? Basit:: Galatasaray'ın o dönemde çözülmesiyle ulusal takıma yayılan kriz, insanları paniğe sevketti, ve bizzat krizin geçici olabileceği düşünülemedi. Aslında, bunun akabinde gerçekleştirilen operasyonun haklı yanları da vardı. Ulusal Takıma, Tınaz Tırpan'ın performansını fiyasko varsayan bir kafayla, ancak Piontek ününde bir çalıştırıcı gerekiyordu. Ancak böyle biri, "paklardı". Bir, iki yılın özel yetenekli kuşağıyla başlayan prestij, tanınmış bir teknik direktörle sürecekti. Ne var ki, Piontek'e, "yeni baştan yaratma" ruhsatı -Osmanlı'da destur- verilmemeliydi. Ancak, futbolumuzu yönetenlerin işine, daha doğrusu kolayına geldi, bu. İnsanımız da kolayına kaçar zaten, genelde. Bu destur, ilerde görüleceği gibi, Piontek'in de işine geldi, ama...Futbolcunun da işine gelmediği söylenemez. Mağdur olan, futbolsever, herzamanki gibi...

Neyse, Goltz Paşa geldi. Ve tüm iyiniyetiyle olduğuna inanalım, futbolculara bildiklerini unutturdu. Bu, Pavlov'un köpekler deneyinden esinlenmiş bir davranışçı terapidir. Bir insana, bildiğini unutturmaktan kolay ne var? Velev ki, o insanın bastığı toprak kaygan olsun. Yepyeni reflekslere koşullandırırsınız. Vaka, zombi gibi dolanır ortalıkta. Dün Held de, bugün Hiddink te, Pavlov'un köpekleri deneyenine kalkıştılar. Başarıları(!) ortada. Ancak Piontek olayı biraz farklı. Göreceğiz.

Milli Takımı "yeni baştan yaratmak" en çok Herr Piontek'in işine yaradı. Dünyanın parasını aldıktan başka, istediklerini yapma özgürlüğüne de kavuştu

Olayı bir labirent kadar karışık hale getiren mesele, burada -deyim yerindeyse- bir "ikinci ikilemin" doğması. İster inan, ister inanma, Milli Takım, her geçen gün biraz daha düzeliyor. V. Piontek, I. Piontek'ten iyi. Ne yapacağız şimdi? Hata yapıldı, ama hatayı sürdürmekte yarar var. Çünkü negatiflerin çarpımı, sonunda pozitifler yaratmaya başladı. Meğer şaşırmışız,. Adamın, bizi İsveç'teki Avrupa Şampiyonasına hazırladığını sanmıştık. ABD'deki Dünya Kupasına hazırlıyormuş. Baklayı ağzından çıkardı, halk dilinde.

Suç kimde, bu alaturka işin vebali kimin omuzlarında? Aslında soru yanlış. Agatha Christie'nin kahramanları Hercule Poirot'nun ve Miss Marple'ın , bir cinayeti çözmeye, suçluyu bulmaya yönelik araştırmalarında bir "ilk basamakları" vardır: "Suç kime yaradı?" diye sorarlar. Tabii, suçun, mutlaka, ilk kertede kendisine en çok yaradığı varsayılan kişi tarafından işlenmiş olması koşul değildir. Ancak bu seçenek, ihtimal hesaplarında kuşkusuz ağır basacaktır.

Milli Takımı "yeni baştan yaratmak" en çok kimin işine yaradı? Elbette ki, Herr Piontek'in. Dünyanın parasını aldıktan başka, istediklerini yapma özgürlüğüne de kavuştu. Özgürlük genelde parayla satın alınıyor, ikisinin arasında yakın -ve duygusal- ilişki olduğu kesin, ama Piontek, parayı almasa da özgürlüğü alacaktı. Rötuşu ise, haklı olarak, kendisi de istemeyecekti. Kim, başkalarının yaptığını düzeltmek ister.

Yeni Baştan Yaratılmayanlar

Nitekim, futbolumuzun "yeni baştan yaratılmayan" iki ekibi, son yıllarda nasıl alışmışlarsa, bu yıl da puan cedvelinin üst sıralarını parsellemişler. Bunlardan Galatasaray'a - daha doğrusu- unutmuş olduğu bildikleri yeni-

Beşiktaş-Galatasaray maçının sonucunda "Metin faktörü" etkili oldu. Maçı Beşiktaş da alabilirdi Metin oynasaydı ya da maç 15 dakika daha sürseydi.

den hatırlatılıyor. İki ekip, Kasım ayı sonunda kapıştılar, başka bir fiil bulmak güç. Gerçek anlamıyla kapıştılar. Teknikle kuvvetin kıyasıya mücadelesiydi. Hak, yerini buldu ve zor, oyunu bozamadı. Bozamıyor gibi geliyor bize bu kez, çünkü tekniğe kuvveti belki aşılayabilirsiniz, tersi kolay değildir. Geçen yıl, ligin ortalarına doğru, "Sokak" dergisinde, Beşiktaş'ın şampiyon olacağını yazmıştık. Bu iddia doğrulandı. Bu yıl, Gayatasaray'ı şanslı görüyoruz. Mustafa Denizli, birşeyler yaptırmak istiyor, ancak futbolcuların bunu yapacak özgüvenlerinin geri gelmesi için zaman gerekiyor. Bu açıdan, Denizli, yinelenen demeçlerinde, sürekli "zaman" isterken haklı.

Maçın kalitesi vasat, temposu yüksekti. Mutlaka kazanmak isteyen iki ekibi karşı karşıya gördük. Enderdir. Ve bu da, Galatasaray hesabına kaydedilmesi gereken bir puan, çünkü benzerliği, daha çok isteyebilecek, oydu, ikisi arasında.

Tabii, bu Galatasaray'ın, ay başında Fenerbahçe ile yapacağı maçı kazanacağı anlamına gelmez. Burada, uzunca bir sürede, şampiyonluktu sözkonusu olan.

Maçı Beşiktaş da alabilirdi. Metin oynasaydı. Galatasaray alırdı orta alanı tümden sapır sapır dökülmeseydi. Ve maç, onbeş dakika daha sürseydi, sanıyoruz Beşiktaş'ındı. Ve bu maç da, şampiyonu tayin etmezdi.

TSYD İmparatorluğu

Geçen sayıda, spor yazarlarının bize nihayet basın tribününün bir bölümünü lütfetmelerine teşekkür etmiştik. Belki bu, bir "birincil" sevinmeydi. Zaten, insanın değişik ruh haletleri içinde aynı şeyi farklı gözlerle gördüğü biliniyor. Bu kez, o aynı bölümde kendimizi fare kapanına kıstırılmış gibi hissettik, ve "üyeliği" de tattık, doya doya. Bizce, spor yazarı olan ve olmayan gazeteci arasındaki spordan anlama farkı, o "bizim" tribün kadar "cüzi". Herhalükarda, onlar ve bizler arasındaki karşılıklı konfor farkları kadar büyük değil. Ne var ki, onlar zamanında, TSYD çatısı altında birleşme akıllılığını göstermişler, bizler ise birbirimizi yiyoruz. Gerçi bu, toplu sözleşme, grev, ve lokavtlar furyasında yiyecek halimiz de kalmadı ya.

Bu arada, yine o maçta, numaralı tribünden basın tribününe savrulan galiz küfürler, ilkin halkın basına saygısının artık hiç kalmadığını, ikincisi, hiç de korkmadığını gösteriyor. Dilerseniz, zaten niye korkmaları gerekirdi ki, gibi etik tartışmaları şimdilik bir yana bırakalım. Kafası atan, bir gazeteci öldürür, bizzat bunu protestoyla geçiştirir, yetkililer de saldırılara karşı aciz kalırsa, olacağı budur. sendikal dayanışmanın getirdiği birlik, umulur ki, sadece bugünlere, diğer bir deyişle "acil durumlara" özgü kalmasın. Bulaşıcı olsun. ■

Çifte Standart

Kamuoyunca çözüm bekleyen; idam cezaları, 1402'likler, insan hakları gibi acil sorunlar 1 Kasım 1990 günkü Bakanlar Kurulu'nda "sümenaltı" edilirken bu arada TCK'nın maddelerinde değişiklik getiren yasa tasarısı TBMM'ne sunuldu.

Yetkili ağızlar, yeni tasarıya "sol eylemciye göre mağdur olan sağ eylemcinin TCK'daki haksızlığın giderilmesi" kılıfını buldular. Bu gerekçenin yaşananlarla alakası yoktur.

Geçen on yıla baktığımızda haksızlığa uğrayanların solcular olduğunu görüyoruz.

Nasıl mı?

"Çifte Standart"la...

12 Eylül Faşist cuntası, halkın gözünde güya "tarafsız" olduğu imajını yaratmak isterken bu yönteme başvurdu. Sıkıyönetim Mahkemeleri farklı hukuki ölçüler kullandı. Faşist katiller, "devlete karşı olmadıkları" gerekçesiyle, Cumhuriyet savcısı Doğan Öz, Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul, CHP Milletvekili Abdurrahman Köksaloğlu... vb. katillerine "adi suç" hükümleri (TCK/313 md.) uyarınca hafif cezalar verilirken, sol kesimden aynı suçlamalara "devlete karşı" suç işlemekten (TCK/146) idam cezaları verildi.

İşte esas mağdur olan, haksızlığa uğrayan kim burada görülüyor.

Burada sormak gerekiyor; mağduriyetinin giderilmesi gereken kim? İdam cezaları verilen devrimciler mi yoksa hafif cezalarla sırtı sıvazlanan faşistler mi? ANAP'ın yeni tasarısı karşısında insan ister istemez düşünüyor; "12 Eylül'den bu yana sürdürülen faşist katilleri serbest bırakma politikasının yeni bir adımı mı?" diye.

Evet, şaşıracak bir şey yok. ANAP'ın tasarısı 12 Eylül mantalitesinin sürdürülmesidir. Bu anlayışla faşist katillere ceza indirimi getirilmektedir. Tüm fiiller bir suç olarak kabul edilerek (TCK/313) önemli ölçüde faşistler lehine ceza indirimine gidilirken, öbür taraftan solcuların yargılandığı (TCK/146) son fıkrası (TCK/65. madde)de karşılığı bulunduğu gerekçesiyle cezalar 5 yıldan 20 yıla çıkartılıyor.

Yine aynı tasarıda "uyuşturucu madde kaçakçıları" için önemli ölçüde ceza indirimi var. İdam cezaları ağır hapis cezasına dönüştürülüyor. Yurtdışında uyuşturucu madde kaçakçılığından mahkum olanların bu cezalarının, Türkiye'de alacakları aynı cezalardan indirilmesi amaçlanıyor. ANAP'ın tasarısının dikkat edilmesi gereken bir yönü de bu. 12 Eylül sonrasında faşist katiller Avrupa'da uyuşturucu madde trafiğinde önemli rol oynadılar.

Örneğin; Abdullah Çatlı, 7 TİP'linin öldürülmesinden so-[illegible]du, Fransa'da; Mehmet Şener 1982 yılında Zürih'te; Oral Çelik 1986'da Fransa'da uyuşturucu madde satmaktan yakalandılar. Daha bunun örneklerini çoğaltmak mümkün.

Bu gelişmelere bir de ANAP'ın iki yıl öncesinden "Pasaport Yasası"nda değişiklik yaparak faşistleri yasak kapsamı dışında bıraktığını eklersek; ne yapılmak istendiği gün gibi açığa çıkıyor.

Meclis'te onay bekleyen 300 civarındaki idam dosyasını her fırsatta "onaylarız ha!" diyerek kamuoyuna korku salınmaya çalışıldığı, insan haklarının esamesinin okunmadığı, "Savaşa Hayır" dendiği için tutuklamaların olduğu bir ortamda faşist katillerin cezalarının indirilmesi için kolların sıvanması ne anlama geliyor dersiniz?

Yoksa egemen güçler, halkın muhalefetini bastırmak için geçmişte "Güvenlik güçlerine yardım eden", "Devleti koruyan" aydınları, bilim adamlarını, devrimci gençleri, masum insanları çoluk çocuk demeden halkı bombalayıp kurşunlayan tosuncuklara "güvenlik güçlerinin", "devletin" ihtiyacı mı var?

ANAP, yeni dönemde faşistlerin daha kolay örgütlenmesi, derlenip toparlanması, moral kazanması için ve eyleme girişmesi doğrultusunda olanaklar mı sağlıyor?

Neden olmasın!...

Seyit Kocakuşak / Fikret Doğan

Bir Eleştiri

Demokrat'ın Kasım sayısında "90'lara Girerken Türkiye Kapitalizmi" yazısını gördüğümde doğrusu içimde bir merak uyandı. Çünkü son yıllarda sosyalistler Türkiye ekonomisi üzerinde oldukça az kafa yordular ve son derece önemli bu alanı boş bıraktılar. C. Akman ve T. Akad'ın kaleme aldığı bu yazıyı bitirdiğimde beklentilerimi bulamamanın hayal kırıklığını yaşadım.

Öncelikle gözüme çarpan temel eksiklik Marx'ın kapitalizmi incelerken geliştirdiği temel kategorilerin ve analitik araçların hiçbir şekilde göze çarpmaması idi. Sermaye birikimi, artı-değer oranı, kar oranlarının eğilimsel düşüş yasası, meta ilişkilerinin gelişmesi, kapitalizmin dünya çapındaki devrevi kriz eğilimi gibi kavramlar belli ki Türkiye somutu analiz edilirken hiç kullanılmamıştı. Elbette bunların gözükmemesi kendi başına birşey ifade etmezdi, eğer dolaylı da olsa tarihsel maddeciliğin düşünsel zemini üzerinde duruluyor olsaydı. Oysa yazı daha çok 1960 yıllarında popülarite kazanan ve maddeci iktisat teorisine dışsal kalkınmacı/büyümeci bir teorik hat üzerine oturtulmuştu.

Belki Demokrat dergisinin yalnız marksist yazarlara açık olmaması, yani geniş bir kesimi hedeflemesi anlaşılır bir şeydir ancak ben Marx'ın kavramlarının ve kapitalist üretim tarzını açıklayış biçiminin hala Türkiye'deki devrimcilere en sağlam temeli oluşturacağı düşüncesindeyim.

Diğer yazarların da az çok yakın düşündükleri anlaşılan A. Kafaoğlu'nun bir önermesiyle başlamak istiyorum: Yazar artık sosyalistlerin bile 'üretim, kalkınma, teknolojik atılım, iş verimliliği, ekonomik planlama' gibi sosyalist kavramlara rağbet etmediğini söylüyor. Bir kere bunların sosyalist kavramlar olduğu iddiası hem tarihsel hem de teorik olarak tamamen yanlıştır. Bunları yazının bütününü gözden geçirirken kısaca eleştireceğim.

Akman ve Akad Türkiye'de büyümenin durduğu tespitiyle başlıyorlar. Bir kere büyüme nitel değil nicel bir kavramdır, kişi başına çıktı üründeki artışı ifade eder. Örneğin Nazi Almanyası'nda ve günümüzün Güney Kore'sinde oldukça hatırı sayılır büyümeler kaydedildiği biliniyor. Büyüme ve kal-

kınma kavramlarının hangi sınıfsal bağlam üzerine yerleştirildiği vurgulanmadan kendinde bir olumlulugundan ya da olumsuzluğundan sözetmek mümkün değil.

Üretim vurgusuna gelince: Tüm yazarlar üretim güçlerinin verimli kullanılmamasından yakınıyorlar. Burjuva düşünürü Adam Smith bizlerden yüzyıllarca önce aynı şeyleri vurguladı. Kaynakların kötü kullanılıp kullanılmaması kriterini yoz bir kurum olan YÖK'ün iktisat kitaplarında bile çokça bulmak mümkün.

Bugünkü Türkiye kapitalizminin ne kadar çürüyen, irrasyonel bir sistem olduğu özellikle 'ne kadar az üretiyoruz' saptamasına dayandırılıyor.(en azından yazı sınırları içinde bunu aşan bir saptama görünmüyor.) Emperyalist dünya, örneğin Japonya, hem üretimini artırıyor, hem büyüyor ama tüm bunlar toplumun enperyalizm altındaki çürümesini engelleyemiyor. Kaldı ki marksistlerin toplumun çürümesini göstermek için böyle araçlara ihtiyacı yok. Bunlar kendi sahiplerine gönül rahatlığı ile teslim edilebilir.

Teknolojik atılım ve iş verimliliği kavramları sosyalistlerin değil tekelci kapitalistlerin kavramlarıdır. Tarihsel olarak da böyledir bu. Artı-değer üretiminin göreli olarak artırılmasıyla yani işçi sınıfını aynı çalışma süresi içinde daha yoğun sömürme gereksinimiyle gündeme gelmiştir bu kavramlar. Üretim ilişkileri analizleriyle temellenmeyen soyut bir 'teknoloji' vurgusu, üretimi fetişleştirmeye ve işçi sınıfı, müttefikleri ve diğer ezilen sınıfların sömürüsüne hizmet etmektedir.

Yazıda kapitalizmi incelemek için gözümüze çarpan en radikal eleştiri gelir dağılımının ne kadar bozuk olduğu ile ilgili olanı. Elbette demokrat her muhalefet hareketinin gözetmesi gereken bir konu gelir dağılımı. Ancak kapitalizmin analizi için daha temel olan üretim araçlarının mülkiyetinin dağılımı değil mi?

En şaşırtıcı yaklaşımlardan birisi de kırsal kesimle ilgili olanı. Yazarlar Merkez Bankası(sanırım Ziraat Bankası kastediliyor) kredilerinin kısılmasını, taban fiyatlarının düşürülmesini ve girdi fiyatlarındaki sübvansiyonların kaldırılmasını kırsal kesimdeki 'halkın' zararına olarak tespit ediyorlar. Doğrusu bu uygulamalardan küçük ve topraksız köylülerden çok büyük toprak sahiplerinin muzdarip olduğu aşikardır. Büyük toprak sahipleri bu mekanizmalarla sanayi burjuvazisine artık aktarımına karşı olabilir ama asla 'halk' olamaz. Türkiye kapitalizmi ve onun kırsal kesime etkisini yazarken 'tefeci - tüccarların yükselişini' değil öncelikle kırsal sınıflar arasındaki farklılaşmayı esas almak daha yerindedir.

İşçi sınıfına gelince: 90'lara girerken Türkiye kapitalizmini ele alan bir yazıda işçi sınıfı 'köysel' nüfustan ve 'marjinal' katmanlardan sonra sadece bir paragrafta ele alınıyor. Oysa Türkiye'de burjuvazi 80'li yıllarda emek sürecinde son derece yoğun sömürü uygulamaları gerçekleştirdi. İşçi sınıfı sendikaların işlevsizleştiği bir ortamda sınıf güdüsüyle ufku sınırlı da olsa bir direniş gösterdi. Öte yandan hem dünya hem Türkiye bağlamında sermaye birikiminin yeniden yapılanması gündeme geldi ve bunların dolayımında yoğun bir Taylorizm egemen oldu. Yazıda bu ve buna benzer konuların tartışılmasını beklerken tek paragrafta işçi sınıfının modern fabrikalarda mı yoksa imalat(küçük ölçekli) sanayiinde mi kümelendiği tartışılıyor.

Belki de yazarlar Türkiye'de yaşanan kapitalizmin ne kadar 'çarpık', 'anormal' bir kapitalizm olduğunu göstermek istemişlerdir. Örneğin bir yerde "...eğer normal bir kapitalizm yaşanıyor olsaydı..." gibi sözler görmek olası. Oysa Marx, kapitalist üretim tarzının bizzat kendisinin anarşik ve çarpık bir niteliği olduğunu, çürüyen anormal bir organizmaya benzediğini zaten kapitalizmin tanımı gereği ortaya koydu. Kapitalizme sahip olmadığı nitelikler atfetmek değil sosyalistlerin, demokratların bile işi olmamalı.

Ömer Kara

Ders Kitaplarının Eleştirisi

Eğitim-öğretimde ders ve kaynak kitapların önemi, yararları ve gerekliliği herkesce bilinmektedir. Seminerimizin konusu olan kitapların etkinliğini artırıcı görüşmeler yapılması için önce kitapların dayanağı olan eğitim-öğretim programlarına, planlamaya bakmamız gerekiyor. Planlama ve programlara baktığımızda ise güncellik ve çağdaşlık göremiyoruz. Programlar bayat, gereksiz ve güncelliği olmayan konularla şişirilmiş, abartılmış ve karabasan yığını... Planlamada eğitim-öğretimin belkemiği olan biz öğretmenler yokuz. Öğrenci, ana-baba yok... Bizim dışımızda, bize göre kapalı kapılar arkasında yapılan planlama, hazırlanan program ve kitaplarla değil etkinliğin artırılması, ortalama bir etkinlik düzeyinin tutturulması; biz öğretmenler her birimiz birer Zati Sungur, ya da birer John Devi olsak bile mümkün olamaz. Bu işin her yönü ile en iyi ustaları olan biz öğretmenlerin katkısı, desteği, bilgisi hiçe sayılırsa, öğretmenler hor görülüp küçümsenirse yalnızca kitap konusunda değil, diğer bütün çalışma, plan ve programlar da peşinen başarısızlığa mahkumdur. İş işten geçtikten sonra bize etkinliği artırıcı görüşmeler yapmamızın emredilmesi neye yarar? Pek yararı olmaz, olmayacak da... Ancak biz yine de görüşlerimizi ortaya koyarak belki bundan sonraki aşamalar için bir somut başlangıç yapmış olalım.

1. Türkçe kitapları boyutları ile çok kabasaba. Tutumsuzluğun, savurganlığın en tipik örneği. Bir kitaptan rahat rahat iki kitap yapılabilir. Ciltleme de kötü. Hemen yaprakları dökülmeye başladı. Kağıdı ve resimleri iyi.

İçeriğine gelince, sanki "Yaşamda en gerçek yol gösterici bilimdir." özdeyişini hiç duymadık, görmedik, bilmiyoruz. Kitabımız, "Oku" emri ile başlıyor; Atatürk ve Atatürk'ün Cumhuriyeti işsizliğin yanında, işsizlikten zevk duyanlar olarak yorumlanarak; yoksulluk aşk diye nitelenerek; buğday hacca yollanarak; Huriye kız dua ile pınar olarak; ürünler emek karşılığı değil de Allah'ın nimetidir denerek; Aliş Çoban'ın patronuna sadakatı ballandırılarak; kentlere göç olayı yüzeysel karalamalarla anlatılarak ne elde ederiz? Yazılarda olması gereken güncellik, bilimsellik çağdaşlık hani?

Çömlek Hesabı başlıklı yazıda ayın hesabını çömlekle, taşla yapmamız öğütleniyor. Bu çağda kaç öğrenci bilir, tanır çömleği? Her evde türlü türlü takvimler varken, televizyon, radyo, gazete gün boyu yüzlerce kez ayı, günü tekrar tekrar söylerken çömlekle, taşla ayı, günü saydırmak, geriye özlem, ilkelliğe özlem Türkiye Cumhuriyeti'ne yakışır mı?

Görüldüğü gibi İlkokul Türkçe-3 kitabındaki olumsuzluklar pekçok. Yazıların gerisi suya sabuna dokunmayan türden yazılar. Kitapta, İstiklal Marşı, Türkiye Haritası, çocuk andı, sayfa boyu Atatürk resmi var ama kişiliği, ilkeleri, devrimleri, özellikle cumhuriyet ve demokrasi, insan hakları, bilim, teknik, çağdaş uygarlık yok.

2. Türkçe sözcükler oranı eski kitaplara göre oldukça yüksek. Bu iyi, olumlu, sevindirici bir durum.

3. Yazıların arkasındaki Kelimelerin Dili, Okuduğumuzu Anladık mı, Cevap Verelim, Güzel Türkçemiz, Düşünelim, Anlatalım, Yazalım bölümleri ile kitap zeplin gibi şişirilmiş.

4. Kitaptaki resimler iyi, güzel. Ancak kitapta üç küçük okul resmi varken dokuz tane cami var. Cumhuriyet öğretmeni olarak bundan kuşku duyuyor ve kınıyorum.

5. Bileşik sözcük olarak yıllardır yazıp cizdiğimiz ilkokul, ilköğretim gibi sözcüklerin ayrı yazılarak kargaşa yaratılması yanlıştır.

6.Yazılarda yanyana hem Türkçe, hem Arapça sözcükler kullanılmış. Güç, kuvvet gibi. Bu da hem yanlış, hem de Türkçe'ye güvensizliktir.

7. Kitapta Atatürk, Çanakkale'de korkusuz, yiğit; Alparslan, Malazgirt'te alçakgönüllü, bağışlayıcı olarak doğru anlatılmış. İyi.

8. Ders kitapları iyi bir hazırlık çalışması ile ortalama beş yıllık süreleri kapsayacak biçimde en iyi kağıda, sağlamca ciltlenerek basılmalı, öğrencilere parasız ama zimmetle verilmelidir. Böylece aynı kitaplar beş yıl kullanılmalı; kitabını yitiren, yırtandan bedeli alınmalıdır.

9. Hayat Bilgisi ünite ve konuları çok çok şişkin. Örneğin sağlıkla ilgili konular nerdeyse tıp fakülteleri düzeyinde. Matematik konuları da aynı. Öğrenciler ne bu konuları ne de bu kitapları taşıma gücünde değiller. Okullar okul olmalı, hamal üretim merkezleri değil. Daha olumlusu, Hayat Bilgisi dersinin Türkçe dersi kapsamına alınmasıdır.

10. Dört ve beşinci sınıflarda Din-Ahlak dersinin ayrıca olmasına gerek yoktur. Konuları Sosyal Bilgiler dersi içinde yeterince vardır. Aslında ülkemizde üç dinden, bu dinlerin onlarca mezhebinden insanlar varken bir dinin bir mezhebinin okutulması ne insan haklarına, ne çağdaş uygarlığa, ne cumhuriyet ve demokrasi ilkelerine uygun değildir. İnsanların iç dünyalarına, inançlarına, vicdanlarına baskıdır, saldırıdır.

11.En kısa sürede ilkokullarda da ders öğretmenliğine geçilmelidir. Bir öğretmenden her dersi işlemesini istemek aslında hiçbir dersi işlememesini istemektir.

12. Kendi okulunu kendin yap, okul yapamıyorsan dersIik yap demekle, vakıflarla, bağışla eğitim-öğretimin yürümesi mümkün değildir. Devlet vergisini alır, bu işi onuru ile gerektiği gibi yapar. ilkokullar zorunlu ve parasızdır, diyoruz. Uygulama tam tersi.

13. Derslerin işlenmesinde kullandığımız yöntem ve tekniklerde "yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene doğru" diyoruz. Sosyal Bilgiler dersinde ise ilk insanlardan başlıyoruz; en sonunda da mayıs-haziran aylarında Cumhuriyet dönemine geliyoruz. Üniversiteleri bilmiyorum ancak ilkokul, ortaokul ve liselerde böyle... Kısacası Cumhuriyet dönemi yeteri derecede, gerektiğince işlenemiyor. Oysaki bu okullarda yalnızca Cumhuriyet dönemi işlenmelidir.

14. Planlama ve program hizmetliden rektöre, öğretmenden bakana, öğrenciden, ana-babadan en tepedeki uzmana dek örgütlü, katılımcı, demokratik kurallar ışığında yapılmadan başarı sağlanamaz. Program uygun, yani çağdaş olmadıktan sonra kitaplar da doğal olarak etkin olamazlar.

15. Matematik kitabında da güncellik yok. Olması da içinde yaşadığımız ekonomi düzeninde mümkün değil ya; yine de bir çözüm bulunmalı. Onu da biz usta öğretmenler buluruz. Örneğin, parasal işlemlerdeki sayılar yazılmaz, boş bırakılır; derslerde öğrenci-öğretmen işbirliği uygun sayılar tartışılarak yazılır. Çok önemli bir konu da kitapta 894 alıştırma ve problem var. Dergi ve testlerde de 672 tane. Bir ders yılındaki işgünü sayısı 177. Matematik dersi her işgünü bir ders olduğuna göre hangi öğrenci, kaç öğrenci bu alıştırma ve problemleri yüzde 100, yüzde 75, yüzde 50 oranında yapabilir? Bizim talimciler, terbiyeciler, plancılar, programcılar bilmişler; biz öğretmenler bilemedik.

Tanto İmer

Zindanlardan Tabutluklara

Bugün sözcüklere dahi artık farklı anlamlar yükleniyor. Veya şöyle de söylenebilir: Sistem kendi 'gerçekliğini' meşrulaştırmak için terminolojiyi dahi bozma gereği duyuyor Siyasal kurumların yalıtılmışlığı ve şiddetin her alandaki egemenliği, gerçeklerden kopuşu da hızlandırıyor.

Sistemin şiddete dayanan 'gerçekliğinin' meşrulaştırılması olgusu, bugün Adalet bakanı Oltan Sungurlu'nun ağzından Eskişehir Özel Tip Cezaevi hücrelerinin 'koğuş' statüsünde lanse edilmesinde kendini açığa vuruyor.

Günün askeri cezaevleri olgusu ve askeri cezaevlerine doldurulmuş siyasal tutukluların 'asker kişi' sayılması olgusu, sistemin kendi çıkmazının ve çözümsüzlüğünün hukuki belgesini oluşturuyordu. Sıkıyönetimin kaldırılması ve Eylül rejiminin seçimli-sivil görünümlü bir biçimde sürdürülmesi, siyasal cezaevleri olgusuna da yansıdı, ama program kesintiye uğramadı. Süreklilik hemen hiçbir hukuki itirazla karşılaşmaksızın, sivil görünümlü ve Adalet Bakanlığı'na bağlı 'özel tip cezaevleri' olgusu ile sağlandı. Sadece tabelanın değiştirilmesi ve özel tip cezaevlerinin Adalet Bakanlığı'nın bünyesine alınması yeterli göründü. Askeri cezaevlerindeki uygulama sivil görünümlü özel tip cezaevlerinde yeni deneyimlerin ışığında daha da inceltilmiş olarak yürürlüğe girdi. Özel tip cezaevleri pratiği sonrasında kendi hukukunu yarattı, kendi hukuki dayanaklarına kavuştu. Ama eksik bir biçimde...

Temel Hukuki Dayanağı Olmayan Kurumlar: Özel Tip Cezaevleri

Tüzük'ün 78/A ve 78/B maddeleri 'anarşi ve terör suçlarından hükümlü olanların konacakları toplu iyileştirme ve

eğitim uygulanan özel kapalı cezaevleri (E Tipi cezaevleri) ve 'bireysel iyileştirme eğitimi uygulanan özel kapalı cezaevleri (L tipi ya da Özel tip cezaevleri)' düzenlemesini getiriyor. 78/4. madde de bu düzenlemeyi tamamlıyor. Özel Tip cezaevleri ve devreye sokulmak istenen enözel tip olarak Eskişehir Özel Tip Cezaevi yasal kaynağını Tüzük'ün bu maddelerinden alıyor. Bu maddeler ise mevcut infaz sistemine, mevcut temel yasalara ve uluslararası sözleşmelere açık bir aykırılık taşıyor.

1. Ceza yasasında adli suç ve siyasal suç ayrımı yapılır, ama aynı ayrım İnfaz Yasası'na taşınmıyor. Tersine 644 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanun özel tipte bir infaz öngörüyor. Kanunla bütün hükümlüler yönünden Türkiye genelinde uygulanacak normal ve tek infaz düzeni kabul ediliyor. İnfaz Yasası infaz sistemi açısından özel bir statüyü kapsamıyor. 'Özel statü' ayrımı Tüzük ve yönetmeliklere, 647 sayılı yasaya, Ceza yasasına ve giderek Anayasa'ya aykırı olarak sokuluyor.

"Ne 647 sayılı yasada, ne de Anayasa'da 'anarşi ve terör' diye bir suç tanımı yoktur. Suçlar ve cezalar açıkça tanımlanmış ve hükme bağlanmıştır. İnfaz Yasası, hangi suçların ve cezaların ne şekilde ayrımlanıp ve ne şekilde infaz edileceğini belirlemiştir. İnfaz Yasası cezaları, amaçlarına göre değil, ağır ya da hafif türde hürriyeti bağlayıcı ceza olup olmadıklarına göre ayrımlamış ve 'yerine getirilmesini' öngörmüştür. Oysa tüzük ve yönetmelikler, 'amaca' bir çeşitleme getirmiş, 'anarşi ve terör suçu' ayrımlamasına gitmiştir. Bu kavramın hukuksal ve yasal içeriği yoktur."

2. Tüzük'te getirilen, 'özelstatü' ayrımı ve özel tip cezaevleri olgusu, ayrıca 'kanun önünde eşitliği' öngören ve "... herkes siyasi düşünce, felsefi inanç (...) ve benzeri sebeblerle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" ifadesine yer veren Anayasa'nın 10. maddesi hükümleriyle ve "politik ve diğer görüşler, (...) diğer siyasal statüler bakımından herhangi bir ayrım ve ayrıcalık gözetilmeyecektir" hükmünü taşıyan Hükümlü ve tutuklulara karşı Uygulanması gerekli Asgari Standart Kurallar ve Bu Kuralların Etkin Bir biçimde Uygulanması İçin Usuller başlığını taşıyan 1955 Birleşmiş Milletler standartlarıyla açıkça çelişiyor.

3. Gene mevcut Anayasa'nın 38. maddesi, "... ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerinin ancak yasa ile konulabileceğini, kimseye suçu işlediği zaman, yasada o suç için konulmuş olan cezadan ağır bir ceza verilemeyeceği" genel hükmünü tekrarlıyor. Anayasa'nın 38. maddesine kaynaklık eden, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 'yasal olmayan ve evrensel hukuka aykırı olan uygulamaların getirilemeyeceğini' hükme bağlıyor.

Sadece hücre sistemine dayalı Eskişehir Özel tip Cezaevi pratiği değil, genel olarak bütün özel tip cezaevleri pratiği, genel ve özel hukuk normlarının belirlediği alanın dışında yer alıyor.

'Eskimiş' Yeni Bir Sistem: Zindandan Tabutluğa

Eskişehir pratiği ise bunun en uç örneği olarak ortaya çıkıyor ve hücre cezasını, mevcut yasaların öngördüğü anlamda geçici bir disiplin cezası olmaktan çıkararak cezanın kendisi olmaya dönüştürüyor.

Bu şekliyle, mevcut İnfaz Yasası'nın ve Ceza İnfaz Tüzük'ünün tümüyle dışına düşüyor.

Mevcut hukuk sisteminin 'bilirkişisi' Prof. Dr. Sulhi Dönmezer dahi hücre sistemini yürürlükteki İnfaz hukuku ile bağdaştıramıyor. Önemli bir nokta da hücre cezasının, hükümlünün hükmolunmuş cezasından dolayı değil, cezaevinde işlediği varsayılan disiplin cezası için öngörülmüş olmasıdır.

Tek kişilik hücre-tek kişilik havalandırma esasına dayanan Eskişehir Özel Tip cezaevi sistemi, hukuki anlamda sadece hücre cezasını 'geçici' ve 'tedbir' niteliğinde bir ceza olmaktan çıkararak, hükümlülük boyunca sürekli ve kalıcı bir ceza haline dönüştürmesi açısından değil, daha önemlisi cezaevi disipliniyle ilişkilendiren bir disiplin cezası değil, hükümlülük cezasını baz alması bakımından da mevcut hukuk normlarına ve infaz Hukuku hükümlerinin belirlediği çerçevenin tamamen dışına düşüyor, fiili bir hukuk oluşturuyor.

Toplumsal özgürlüğünden yoksun bırakılan insanın bedenini koruma hakkını kısıtlayan, zihinsel ve manevi varlığını zedeleyen uygulamalar bütünü karşısında bedensel ve zihinsel varlığını korumak için tek tek veya topluca direnmesinin, direnme hakkını kullanmasının sadece bir hak değil aynı zamanda toplumsal bir görev olduğu biliniyor. Baskı ve işkenceye karşı direnme hakkı tarihsel ve meşru bir hak olarak şekilleniyor ve bugüne aktarılıyor. Sınırlandırılmış ve çarpıtılmış bir biçimde de olsa, uluslararası mevcut hukuk sözleşmeleri direnme hakkını bir hak düzeyinde tanımak durumunda kalıyor. Direnme hakkı, Anayasa maddelerine kadar giriyor.

Bugün Eylül rejimini ve Eylül döneminin politikalarını sürdürmenin dışında herhangi bir siyasal işlev taşımadığı görülen siyasal iktidarın yoğunlaştırılmış genel saldırganlık dalgasının bir ucu da savaş rüzgarlarıyla her şeyin üzerinin örtülmeye çalışıldığı bir ortamda idam tehditleriyle, bugün Eskişehir tabutluklarında somutlanan hücre tipi cezaevleriyle, yeni disiplin cezalarıyla ve kazanılmış hakların gaspedilmesi girişimleriyle siyasal tutuklu ve hükümlülere yönelmiş durumda.

Eylül rejiminin bütün şiddetine ve rehabilitasyon politikasına karşı direnmeyi ve insan onurunu korumayı varlık nedeni saymış devrimci tutsaklar için, Eskişehir tabutluklarının kabul edilemeyeceği açık, dahası, yıllarca süren toplu direnişlerin sonuçları olan kazanımların gasbedilmesi karşısında sessiz kalınamayacağı da biliniyor.

Onlarca cezaevinde uzun süreli açlık grevleri ve ölüm oruçlarına kadar evrilmiş ve Eskişehir tabutluklarına kazanılmış hakların gasbedilmesine karşı gelişen toplu direnişleri bugün için sadece birer başlangıç olarak değerlendirmek gerekiyor.

Eskişehir'den Aydın'a uzanan "ölüm yolculukları"nı engellemek ve insanların ölüm tabutluklarına kapatılmasının önüne geçmek ancak en temel insan haklarının savunulmasını hedefleyen kişi ve kuruluşların ortak tepkisi ve ortak çabasıyla, direnme hakkının fiilen kullanılmasıyla mümkün olacaktır.

Veli Yılmaz

BASIN AÇIKLAMALARI

Basın Açıklaması

Yurdışında sürmekte olan tartışma toplantıları kapsamında 26-28 ekim tarihlerinde Federal Almanya'nın Halten kentinde toplanan ve aşağıda imzaları bulunan Türkiyeli Sosyalistlerin yayınladığı bildiridir.

Türkiye ve K.........'da devlet terörü her geçen gün şiddetlendirilmektedir. Son olarak, hükümet yetkilileri idama mahkum edilmiş 280 siyasi tutuklunun cezalarını kesinleştirip, infaz etme tehdidinde bulunarak onları gelişen muhalefete karşı birer rehine durumuna getirmiştir.

Öte yandan Kürdistan'daki ulusal mücadelenin gelişmesi karşısında, Körfez krizini de bahane ederek kitlesel nitelikli terörünü yaygınlaştıran devlet, köyleri boşaltmakta, karşı koyan köyleri ateşe vermekte, "yerinde infaz" uygulamasıyla insanları öldürmektedir.

İnsanlık düşmanı bu karar, uygulama ve niyetleri lanetlerken, asgari insan haklarından yana olan herkesi etkin bir mücadeleye çağırıyoruz.

Berdan Cankat, Feray Karagöz, Ayşe Şahin, Aysel Ongun, Gülkan Dal, Mehmet Erkan, Ali Kaya, Yalçın Cerit, Miyase Erdoğan, Bayram Filyos, Mehmet Cengiz, Aslan Başer Kafaoğlu, Mahir Sayın, İrfan Cüre, Hamit Çaylı, Turan Yılmaz, Ömer Aslan, Ziya Orkun, Seçuk Eralp, A. Cengiz, Recep Çokal, A. Alp, Ali Emre, F. Civanoğlu, Yalçın Yusufoğlu, Ali Gürsu, İsmail Tufan Kırmızıoğlu, Oya Baydar, Mehmet Kaptan, Servet Ziya Çoraklı, Bülent Uluer, İlkay Alptekin Demir, Necmi Demir, Salih Taner Serin, Haydar Ersöz, Oral Çalışlar, Faruk Aral.

Basın Açıklaması

Biz Avrupa'da yaşayan, 26-28 ekim 1990 tarihleri arasında Federal Almanya'da Haltern'de toplanan Türkiyeli Sosyalistler olarak, dünyanın ve Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu olağanüstü ve karmaşık koşullarda ses getirici bir birliğe ve güçlü bir toplumsal muhalefete her zamankinden daha fazla ihtiyacımız olduğu kanısındayız.

Sorunlarımızın çözümünün ertelenmez olduğu inancıyla; uyumu ve çözümü zaman alabilecek ayrılıklarımızı saklı tutarak; daha önce çeşitli kesimlerce ve kişilerce de dile getirilen; geniş sosyalist kesimlerin özlemi olan; son olarak da Demokrat Dergisi'nde "Muhalefet Meclisi" biçiminde önerilen birleşik toplumsal muhalefet anlayışını destekliyoruz.

Gülkan Dal, Yalçın Cerit, Bertan Cankat, Miyase Erdoğan, İrfan Cüre, Orhan Altınışık, Bayram Filyos, Mahir Sayın, Hamit Çaylı, Haydar Ersöz, Yalçın Yusufoğlu, Orhan Karaca, Oya Baydar, Ali Gürsu, Salih Taner Serin, Turan Yılmaz, Kemal Kıran, Recep Çokal, Mehmet Kaptan, Necmi Demir, İlkay Alptekin Demir, Mehmet Yıldırım, Gülşen Tekin, Cemal Özden, Tekin Üstün, Sencer Eren, Ömer Aslan, Ziya Orkun, Metin Servet Bozan, Celal Akçay, Servet Ziya Çoraklı, Bülent Uluer, Faruk Aral, Osman Sakalsız, Veysi Sarısözen, Ayşe Şahin, Aysel Ziynet Ongun, Metin Şahin, Yüksel Şahin, 4. Cengiz, Ömer Faruk Ciravoğlu, Altıok Soykan, G. Semra Soykan, Haydar Ersöz, Oral Çalışlar, Tayyar Tekin.

Not: Bu toplantıya katılan 7 kişi öneriye katılmadıkları için imzalamadılar.

Kamuoyuna

Bizler Maliye çalışanları olarak ekonomik ve demokratik sorunlarımızın çözümünü örgütlülüğümüzde gören memurlar MA-DER'i kurduğumuzdan bu yana yönetici ve üyelerimiz polis ve idareciler tarafından sürekli tehdit ve baskı altında tutulmaktadır.

Bunun açık ve çarpıcı örneği 03.11.1990 tarihinde yapılan basın açıklamasında en meşru haklarını dile getiren Memurlardan 17 arkadaşımızın sudan bahanelerle polis tarafından gözaltına alınmasıdır.

Yine Ataköy Vergi Dairesinde çalışan iki arkadaşımız görevi başında keyfi bir şekilde gözaltına alınıp, sorgulanarak dövülmüşlerdir. Ayrıca aynı Vergi Dairesinde çalışan bir bayan memur arkadaşımızın kendi Vergi Dairesine girmesi polis tarafından engellenmiş ısrarı sonucu bekçi tarafından Aksaray Vergi Dairesi Müdürü'nün odasında memur arkadaşları karşısında dövülüp, küçük düşürülmüştür.

Bayrampaşa Kampüsünde Altı Vergi Dairesi Memurlarının öğle yemekleri polis denetiminde yenmektedir.

Polis ve idare hırsızlık, rüşvet ve yolsuzluklarla uğraşacağı yerde, en haklı istemleri olan ekonomik ve demokratik sorunlarını çözmeye çalışan memurları hedef almış, baskı ve sindirme politikaları izlemektedir.

Bütün bunlara rağmen biz memurlar, ONURUMUZA ve ÖRGÜTLÜ MÜCADELEMİZE sahip çıkacağız. Örgütlü gücümüzün somut ifadesi olan Maliye çalışanları sendikal hak ve istemlerimizi sonuna kadar savunacağız.

Maliye Çalışanları Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği

Emekçi Kadınlar Derneği (Ekd) Kuruldu

Kapitalist düzenin her geçen gün biraz daha ekonomik çıkmaza girdiği ve sonuçlarını işçi ve emekçi sınıfın omuzlarına yüklediği bir dönemi yaşıyoruz.

Kapitalizmin sonuçlarından en fazla etkilenen, her geçen gün katmerleşen sorunlardan dolayı daha bir horlanan, aşağılanan, sömürülen kadınlar oluyor.

Kadının kadın olmaktan kaynaklanan sorunların varlığından yola çıkarak, kadınları kendi sorunlarına sahip çıkar hale getirme ve ezilen sınıf içindeki konumuyla mücadelesini bütünleştirme, sınıfsız, sömürüsüz, özgür bir toplumu hep birlikte yaratma anlayışıyla hareket edecek olan EMEKÇİ KADINLAR DERNEĞİ (EKD) kuruldu.

EMEKÇİ KADINLAR DERNEĞİ olarak kadınları; Uyanın, Harekete Geçin, Savaşın şiarıyla omuz vermeye çağırıyoruz.

Ekd
Emekçi Kadınlar Derneği

Bayram Türkmen'le Dayanışma Kampanyası

Bayram Türkmen Fatsa Devrimci Yol Davasında yargılandı 5 yılı Amasya'da, 3 yılı ise Erzincan'da olmak üzere toplam 8 yıl cezaevinde kaldı.

Şu an her iki böbreği de çalışmadığından dializ makinesine bağlı olarak yaşıyor.

Bayram'ın sağlığına kavuşabilmesi için böbrek nakli gerekmektedir. Tedavi masraflarını hep birlikte karşılayalım.

Dayanışma hesabı:
Bayram Türkmen
Türkiye İş Bankası Fatsa Şubesi
Hesap No: 29957

